Antoine Sénanque

Crucea de cenuşă

Traducere din limba franceză şi note de
Liliana Urian
COLECŢIE COORDONATĂ DE
Magdalena Mărculescu
EDITURA TREI
2024

Autor: ANTOINE SÉNANQUE
Titlu original: Croix de cendre
Copyright © 2023

Copyright © Éditions Grasset & Fasquelle, 2023
Copyright © Editura Trei, 2024
pentru prezenta ediţie
O.P. 16, Ghişeul 1, C.P. 0490, Bucureşti
Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro www.edituratrei.ro

ISBN (print): 978-606-40-2372-8
ISBN (EPUB): 978-606-40-2447-3

Editori:
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu
Director editorial:
Magdalena Mărculescu
Redactare:
Carmen Boloşaru
Design şi ilustraţie copertă: Andrei Gamarţ
Director producţie:
Cristian Claudiu Coban
Dtp:
Gabriela Anghel
Corectură:
Cristina Teodorescu
Oana Apostolescu

Conţinutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea Integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimţământul editorului, sunt interzise. Dreptul de folosinţă al lucrării nu este transferabil.

Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparţin persoanei juridice Editura Trei SRL

Pentru Quilina şi Pal Vadas

„Acoperă-mă cu mantia dorinţei Tale fără de sfârşit”,
Lasă-mi trupul gol să moară în frigul lumii,
Nu-l scoate din durerea lui,
Lasă-l să devină umbra durerii Tale,
Lemn al crucii Tale, protector al trupului Tău mort.
Să mă străpungă cuiele care Ţi-au străpuns mâinile,
Trupul meu devenit cruce să te poarte după ce a fost purtat.
Accept cuiele din carnea Ta.
Accept sângele din rănile Tale.
Accept durerea spatelui şi a umerilor Tăi.
Accept strigătul Tău de disperare, îndoiala pe care o ai când mori.
Îmi accept singurătatea după punerea Ta în mormânt,
Nesfârşita mea singurătate, fără legătură cu trupul Tău înviat.
Şi voi continua să te port în focul care mă va mistui.
Te voi purta ca o cruce de cenuşă,
O cruce de vânt şi de neant.
Te voi purta chiar în inima sfârşitului meu, în noaptea mea, în punctul în care, înfrântă de materie şi de timp,
Nu va mai rămâne din mine decât nesfârşita revărsare a graţiei Tale.
Şi chiar în inima acestei îmbrăţişări,
Secretul iubirii Tale şi al eternităţii mele. Nesfârşita dorinţă.

MATHILDE, călugăriţă beghină din Ruhl, 1324

CAPITOLUL 1
Laude

Languedoc. Mănăstirea Verfeil. 11 februarie 1367

— Ne îngheaţă boaşele, frate Antonin.

— Astea nu-s vorbe de călugăr.

— Nu vorbele îl fac pe călugăr, ci adevărul... şi adevărul este că ne îngheaţă boaşele.

— Este într-adevăr foarte frig.

— „într-adevăr foarte frig...” Cu siguranţă, n-am fost crescuţi în aceleaşi staule, frate Antonin. Afurisit frig englezesc!

— Aş zice mai degrabă „frig franciscan”.

— Ce mai ticăloşi!

— Încetează, Robert!

— Din fericire, Dumnezeu nu-i protejează mai mult decât pe noi şi le dă o bună răsplată pentru lecţiile lor de sărăcie. Iarnă blestemată, dar dreaptă, se zice că mor ca muştele, binecuvântaţi de scumpa lor mamă-natură, cea nemiloasă...

— Grăbeşte-te, suntem în întârziere!

— N-am fi în întârziere dacă n-ai fi stat o oră în latrină.

— Maţele mele sunt de vină.

— E-adevărat că bucatele-s cam scârboase.

— Tu eşti cel care le găteşte...

— Nu pot să fac minuni cu ce mi se dă. Nu sunt Iisus, Antonin, nu pot să prefac pişatul în licoare de trandafiri.

— Ascultă... Ne cheamă.

— Fir-ar să fie, sacristanul!

Vocea severă străpungea ceaţa. Traversând curtea mănăstirii, iuţiră paşii. Lacrimi de gheaţă spânzurau de cuiburile de rândunici congelate în colţul arcelor-butante. Depăşiră un călugăr bătrân care mergea şchiopătând pe drumul spre capelă pentru prima slujbă a zilei – laudele,

proslăvire a aurorei şi a renaşterii.

Ora 3:30. Mai era mult până la răsăritul soarelui. Laudele erau primul supliciu al călugărilor.

— La ora asta sosesc probabil...

— Cine?

— Demonii care vin după tine în ziua morţii... în timpul laudelor.

— Taci, uite-l acolo...

Silueta neagră înainta spre ei. Robert încetini pasul pentru a-l lăsa să treacă înainte pe fratele său, care încasă în umăr prima lovitură. Prima era întotdeauna cea mai violentă. El o primi pe cea de-a doua, mai puţin dură, pe omoplat. Bastonul sacristanului se ridică din nou şi ei se repeziră în capelă.

— Îţi mulţumesc, şopti Antonin.

— Ţi-am lăsat ţie onoarea.

— Onoarea bastonului?

— Christos a suferit pentru tine.

— Dar şi pentru trădători.

— Amin!

Lumânările tremurau. Flacăra lor galbenă pâlpâia, reţinând nişte raze rebegite care nu se îndepărtau de sursa lor. În spate, noaptea ridica un zid care tăia capela în două.

Îndărătul zidului, stareţul.

Un strat subţire de gheaţă crăpa sub genunchii călugărilor şi nişte accese de tuse spărgeau din când în când tăcerea. Jumătatea de oră de rugăciune interioară trebuia să se înfăptuiască sub ochiul vigilent al sacristanului, care stătea în picioare pentru a-i pândi pe somnoroşi.

Din fundul întunecat, unde se stingea lumina unei lămpi, se auzea o răsuflare greoaie, ciudată şi îngrijorătoare, ca un geamăt venit din altă lume. Tăcerea şi frigul te duceau

cu gândul la moarte. Călugării tremurau de singurătate.

Vocea stareţului se înălţă pentru a aduce laude:

— Alleluia laudate dotninum in sanctis eins laudate cum in firmamento virtutis eins[1].

Antonin aruncă o privire spre Robert, care se ruga alături de el. Ciudat mai era fratele Robert, cel mai rebel dintre toţi la muncile zilei, dar cel mai înfocat în rugăciune. Cu trupul încovoiat până la pământ, cu mâinile împreunate, murmura cuvintele psalmului cu o pasiune egală cu cea care îl făcea să bombăne împotriva slujbelor din zori, a franciscanilor şi a englezilor care băteau drumurile.

Credinţa îi era la fel de tare precum oasele craniului.

Ea nu-i fusese oferită cadou din cer. O dobândise prin sărăcie şi suferinţă. Tatăl lui nu-i dăduse de ales. La doisprezece ani, îl târâse la fraţi şi, în loc de rămas-bun, îi pecetluise vocaţia cu aceste cuvinte: „Cum nu eşti bun de nimic, vei fi bun pentru Dumnezeu”.

Stareţul întoarse paginile cărţii şi cântă psalmul pe care gurile amorţite îl reluară în cor după el. Cântările făcură să strălucească lumânările, ale căror flăcări îşi recăpătau încrederea în răsuflarea călugărilor. Una, mai puternică, atinse cu lumina ei aurul unei cărţi cu miniaturi şi o făcu să strălucească precum un cristal. *Alleluia laudate,* cântară vocile. Clopoţelul sacristanului le făcu să tacă pentru un nou act de penitenţă interioară.

La ieşirea din capelă, noaptea se înseninase un pic. De la răsărit, o vagă lumină dezvăluia urmele frigului care lovea mănăstirea. Apa din puţuri îngheţase şi poleiul învăluia dalele claustrului pe care bătrânii călugări patinau. Mantiile lăsate la uşa capelei erau acoperite de

---

1 „Lăudaţi pe Domnul, lăudaţi pe Dumnezeu în Locaşul Lui cel Sfânt! Lăudaţi-L în întinderea cerului, unde se arată puterea Lui!” (în lat. În original) *(N.a.).*

promoroacă şi căpătaseră culoarea ştearsă a robelor în care fraţii trebuie că tremurau fără să se plângă. Glugile întărite se îndreptau spre cer precum cele ale bufonilor din bâlciuri. Siluetele în dezechilibru pe gheaţă ar fi putut să se alăture turmei lor ridicole.

Robert şi Antonin o luară înapoi pe drumul spre chilii.

O oră pe salteaua de paie, apoi două de muncă, înainte de următoarea slujbă.

— Dacă ţi-aş spune că stareţul nu ştie să citească?

— Şi ce dacă, nici eu nu ştiu.

— De fapt, se corectă Antonin, el nu citeşte ca noi.

— De unde ştii?

— Nu e destulă lumină în capelă pentru a vedea vreo literă fără lupă. Totuşi urmăreşte rândurile şi dă paginile atunci când trebuie.

— Dacă ştie pe de rost psalmii, atunci de ce se preface că-i citeşte?

— Nu se preface, se foloseşte de degete precum un orb.

— Şi ce contează?

— Vorbim despre lectură, este important.

Robert îşi înăbuşi un căscat.

— Te-au pus cu mine la spălatul bucătăriei.

— Mâine?

— Da, şi toată săptămâna.

Antonin ignoră privirea maliţioasă a prietenului său.

— Ca să freci cratiţele, n-o să-ţi servească la mare lucru.

— Ce?

— Lectura ta.

— De ce te enervează că ştiu să citesc?

— Fiindcă eşti băiat de bogătan.

— Nu pot să-mi uit cultura doar ca să-ţi fac ţie pe plac.

— Îţi dă un aer trufaş.

Se despărţiră în pragul chiliilor după ce Robert îi dădu o palmă amicală lui Antonin pe umărul care încă îl mai durea

de la bastonul sacristanului.

— Domnul să aibă în pază mizerabila ta oră de somn, frate Antonin!

— Domnul să te aibă în pază, Robert!

Ridicându-se la fel de sus precum corbii în înaltul cerului, fosta mănăstire clunisiană[2] devenită mănăstire dominicană apărea aşa cum era. Tranzitorie. Pădurile formau un ocean negru în jurul acestei pietre albe care ieşea dintr-o poiană. Mareea lor întunecată urca spre ea. În mijloc, călugării semănau cu nişte crabi care păreau destul de calmi pe stânca lor. Avantajul de a te afla jos era că puteai rămâne orb la destinul lor. De acolo de sus, fiecare ar fi simţit cum îl înghite hăul.

În pofida vocaţiei sărăciei pe care o avea, ordinul dominican nu vedea nicio contradicţie în a-şi trimite adepţii să ocupe frumoasele ruine ale ordinelor bogate din secolul trecut. Acelea îşi construiseră zidurile pentru a fi văzute, pe coline sau pe promontorii, niciodată în văi sau în scobituri ale pământului, aşa cum cerea smerenia exagerată a comunităţilor mai evanghelice. Totuşi dominicanii dispreţuiau zonele rurale inculte şi preferau oraşele, unde învăţătura era mai uşor de transmis. Aşezămintele se înmulţeau pentru aceşti călugări neclaustraţi, care preferau denumirea de „fraţi”, mai înclinaţi spre acţiunea în lume decât spre meditaţia solitară. Nu erau nici preoţi legaţi de o biserică, nici călugări prizonieri într-o chilie, ci fraţi de propovăduire. Făcuţi pentru a răspândi cuvântul lui Dumnezeu pe drumurile lumii.

O mănăstire rurală precum cea din Verfeil era o ciudăţenie. Dar grandoarea ei era pe placul comunităţii. Fraţii dominicani păstraseră vie memoria războinicilor

---

2 Care aparţine ordinului monastic clunisian al Bisericii Catolice, fondat la abaţia din Cluny în secolul al X-lea.

fondatori şi a mănăstirilor lor construite ca nişte fortăreţe. Aşa o cerea istoria lor, începută cu un secol mai devreme. O istorie sângeroasă. Căci prin masacrarea ereticilor – sau mai degrabă prin binecuvântarea săbiilor soldaţilor care le tăiau capul – câştigaseră preoţii afecţiunea papei.

În acele vremuri, ereziile atacau rădăcinile Bisericii la fel precum călugării corupţi care se înmulţeau, graşi, hrăpăreţi şi depravaţi. Ordinele de călugări care trăiau din cerşit – franciscanii şi dominicanii – avuseseră dubla sarcină de a reabilita imaginea clericilor şi de a strivi viperele cu predici otrăvite.

Dorinţa de a face bine a celor doi fondatori era aceeaşi. Nu şi metodele lor. Francisc dăduse exemplul unei vieţi de sărăcie şi de iubire, Dominic inspirase Sfânta Inchiziţie care îi convertea pe indecişi prin foc.

Vocea lui Francisc se adresa inimii oamenilor rătăciţi, cea a lui Dominic, cenuşii lor. A lui se auzea cel mai bine.

Promisiunea rugului umpluse din nou bisericile şi îndreptase greşelile teologice. Se simplificaseră discuţiile şi oamenii cu suflet bun care îşi puneau întrebări despre o religie purificată şi eliberată de sub autoritatea papei erau rugaţi să mediteze la greşelile lor în linişte şi în izolare. Sfat de urmat.

Mănăstirea servise drept fortăreaţă catarilor[3] asediaţi de cavalerii francezi.

Pietrele ei fuseseră botezate prin sângele renegaţilor care pretindeau o puritate blasfematoare.

Cele două ordine, ieşite din acelaşi cuib, nu avuseseră, aşadar, acelaşi destin. La un secol după naşterea lor,

---

3 Adepţi ai catarismului, doctrină creştină cu influenţe gnostice răspândită în sudul Franţei în secolul al X-lea. Consideraţi eretici de papalitate, care a organizat mai multe cruciade împotriva lor, catarii (numiţi şi albigenzi) au fost eradicaţi în 1224.

cerşetorii franciscani inspirau milă, dominicanii inspirau teamă.

Zidul de apărare fusese păstrat şi mănăstirea Verfeil trebuie că era singura din Europa care avea de-a lungul zidurilor un drum de rond pe care călugării se plimbau ca nişte soldaţi fără arme. Clădirile construite în careu în jurul bisericii lipite de mănăstire dădeau imaginea unei forţe brute şi sigure pe ea. Puţin mai departe se întindea grădina de ierburi unde se cultivau plante medicinale pe care călugării le împărţeau când predicau. Şi, mai departe, cimitirul în care vreo patruzeci de cruci marcau vârsta mănăstirii unde locuiseră trei generaţii de fraţi. În mijloc, o fosă acoperită cu un capac de bronz era plină de var al cărui nivel era verificat în fiecare lună.

Căci ciuma era încă în memoria tuturor.

CAPITOLUL 2
Misiune

— Antonin, te cheamă stareţul!

Tânărul călugăr lăsă cratiţa pe care o freca şi îl lovi uşor cu piciorul pe fratele lui care moţăia lângă şemineul pe care trebuia să-l cureţe.

Munca în bucătărie făcea parte dintre corvezile convenabile. Lăsând laoparte şobolanii care mişunau peste tot, dar a căror prezenţă nu mai înspăimânta pe nimeni. Robert îi trăgea în ţeapă folosind o furcă pe care o mânuia ca un cavaler.

Antonin prefera biblioteca, scriptoriul, unde regula le impunea fraţilor să meargă adesea, abandonând muncile manuale la care călugării celorlalte ordine erau constrânşi cu rigurozitate. Fraţii dominicani trebuia să ştie să citească. Cei mai recalcitranţi, precum Robert, erau

coborâţi frăţeşte pe scara consideraţiei reciproce. Dar Robert muncea la bucătărie cu mândrie. Neavând consideraţie decât pentru părerea lui Dumnezeu, cea a fraţilor lui îl lăsa complet indiferent.

Când venea ziua scriptoriului, era trimis să se ocupe de cârpele pentru fabrica de hârtie. Trebuia să înmoaie, să bată cu ciocanul şi să ciopârţească ţesăturile pentru a extrage din ele o pastă cu care urma să acopere sitele în formă de pagină. După ce o bătea, mai rămânea s-o preseze pentru a o usca, ceea ce Robert făcea cu râvnă. Pretindea că probabil era mai util să realizeze cărţi decât să le citească. Cel puţin, asuda pentru asta.

— Poţi să continui tu între timp?

Antonin arăta spre cratiţele pline de grăsime.

— Pot mai cu seamă să te aştept pentru a continua, zise Robert căscând.

Stareţul găzduia vizitele în sala capitulară unde călugării se reuneau în fiecare zi pentru atribuirea sarcinilor de lucru, primirea reclamaţiilor şi prezentarea conflictelor.

Sacristanul îl anunţă pe Antonin aruncându-i o privire Lipsită de bunăvoinţă. Era unul dintre cei mai bătrâni ocupanţi ai mănăstirii. Îngropase o generaţie de fraţi. Model de pietate aspră şi riguroasă, părea să nu iubească pe nimeni, dovedind astfel că să-l iubeşti pe aproapele tău nu era o condiţie necesară pentru exercitarea vocaţiei de călugăr.

Pe scara antipatiilor, Antonin ocupa un loc de sus. Originea lui nobilă nu avea nicio legătură, problema era mult mai importantă. Antonin citea franţuzeşte şi latineşte mult mai bine decât ceilalţi fraţi şi, în pofida exerciţiilor cotidiene ale sacristanului, mult mai repede decât el. Or, lectura era mândria acestuia. Tânărul călugăr îi luase deja de două ori locul în scriptoriu pentru a descifra manuscrisele de copiat pe care bogaţii donatori le ofereau

mănăstirii pentru mântuirea sufletelor lor. Sacristanul nu avea alte reproşuri să-i facă, dar iertarea avea limitele ei.

Stareţul aştepta aşezat lângă strana din stejar sculptat care ajungea până la înălţimea pieptului. Acolo era pusă cartea preţioasă, comoară a locului, ornată de maestrul

Honoré, celebru miniaturist al secolului trecut. În afară de franciscani, duşmani ai splendorii, toate ordinele din regiune venerau biblia de la Verfeil pentru frumuseţea ei.

— Apropie-te!

Stareţul îi făcu semn sacristanului să plece şi arătă spre un scaun de lângă al său. Antonin îi remarcă picioarele umflate, deformate de edem. Le lăsa să atârne. Parcă erau crengile unui copac bătrân, umflate de tumori şi având culoarea scoarţei moarte, picioarele goale nu mai suportau atingerea ciorapilor. Degetele îi erau pline de pete violacee. Stareţul lăsă în jos pătura pentru a le acoperi.

— Vreau să-ţi cer o favoare.

O favoare? Antonin nu şi-ar fi imaginat niciodată că va auzi acest cuvânt ieşind din gura stareţului Guillaume, unul dintre oamenii cei mai respectaţi ai ordinului.

Stareţii provinciali se înclinau în faţa lui şi se şoptea că el îl cunoscuse pe cel despre care nimeni nu trebuia să vorbească şi al cărui nume fusese dăltuit pe lespezile sacre ale capelelor unde erau gravate numele dominicanilor iluştri. Cripta mănăstirii Verfeil avea şi ea lespezile ei. Antonin o ştia pe cea deasupra căreia nu trebuia să se roage.

Din cel mai mare dintre toţi maeştrii, după cum susţineau zvonurile, nu mai rămăsese decât o urmă albă pe o piatră. Şi nişte amintiri în memoria stareţului Guillaume, la fel de sacre ca nişte relicve. Vai de cei care voia să ştie mai mult!

„O favoare...” Robert ar fi trebuit să audă chestia asta.

Antonin se înclină cu smerenie aşteptând urmarea.

Stareţul îl studia. Respiraţia lui era grea şi mişcările pieptului sacadate.

— Pe cine ai alege să te însoţească să mergi după nişte piei pentru un pergament, cerneală în cantitate mai mare şi pene de scris?

— Pe fratele Robert, răspunse Antonin fără ezitare.

— Ah, fratele Robert... Nu ştiu dacă a făcut destulă penitenţă pentru a ieşi din mănăstire.

— El face penitenţă în toate zilele, părinte.

— Ai propovăduit împreună cu el?

— Da, în Toulouse şi în Albi. Ba chiar mi-a salvat viaţa la Lombers când am crezut că acei fii de catari aveau să ne dea foc.

— Catarii nu mai există, Antonin.

— El ne-a salvat vieţile amândurora, părinte.

— Ştiu asta, dar mai ştiu şi că a trebuit să uzez de influenţa mea pentru a-l scoate din închisoare când a rupt în bătaie un frate franciscan în piaţa publică.

— Se roagă pentru a obţine iertarea Domnului şi se spovedeşte.

Un zâmbet uşor apăru pe buzele stareţului.

— Eşti un prieten credincios, Antonin.

Stareţul reluă lectura cărţii cu miniaturi. Degetele lui urmau contururile literelor aurii. Adeseori, în capelă, Antonin avusese senzaţia că degetele stareţului aveau darul de a vedea. Că erau la fel de preţioase ca ochii pentru a pătrunde secretul cărţilor.

Stareţul era un om posomorât. Uneori te contempla cu bunăvoinţă, alteori cu o intensă duritate. Era temut. Pedepsele lui se aplicau după regulile cele mai stricte de severitate, dar era iubit de fraţi, chiar şi de aceia pe care îi putea lăsa să postească trei zile, goi în chiliile lor, pentru păcate carnale.

— Ştii care e diferenţa dintre un franciscan şi un

dominican?

— Un dominican propovăduieşte cuvântul lui Christos şi îşi apără biserica.

— Nu, Antonin. Nimic nu-i diferenţiază şi nimic n-ar trebui să-i despartă. Părintele Dominic a fondat ordinul nostru tot în vremea în care părintele Francisc l-a fondat pe al său pentru a da exemplul sărăciei. Ei se respectau şi se iubeau. Ce le reproşează prietenul tău fraţilor noştri întru sărăcie?

— Se mulţumesc să cerşească şi să iubească natura. Noi suntem cei care predicăm şi...

— Şi?

— Care primim pietrele ce ni se aruncă.

— Care este valoarea supremă pentru un franciscan, frate Antonin?

— Iubire în toate lucrurile.

— Şi pentru noi, dominicanii?

— Pricepere în toate lucrurile[4].

Stareţul încuviinţă printr-o uşoară mişcare din cap.

— Veţi pleca mâine.

Antonin se retrase respectuos, dându-se înapoi cu precauţie pentru a evita găurile din paviment. Îndeplinise de mai multe ori rolul de secretar al stareţului pentru a ţine contabilitatea mănăstirii sau pentru a trimite misive consiliilor canonice regionale. Mănăstirea îşi asigura propriile nevoi pentru scris şi o întrebare nu-i dădea pace. Stareţul îi simţi ezitarea care îl reţinea în uşă.

— Ce este?

Antonin înfruntă privirea dezaprobatoare a sacristanului din pragul uşii şi îşi drese vocea:

— Părinte, de ce vreţi pergament? Este scump şi hârtia foloseşte la fel de bine. Consiliul general o recomandă

---

4 Aluzie la *A doua epistolă către Timotei, 2.7:* „Înţelege ceea ce-ţi spun, căci Domnul îţi va da pricepere în toate lucrurile”.

pentru toate scriptoriile.

Stareţul marcă pagina cu un semn de carte şi răspunse cu gravitate:

— Întrucât, pentru ceea ce trebuie să fac, frate Antonin, îmi trebuie piele.

CAPITOLUL 3
Pe drum

— Trei zile de mers pe măgar ca să aducem nişte piei împuţite.

— Stareţul acceptă să ieşi din mănăstire, ar trebui măcar să fii recunoscător.

— Nu mă aflu aici ca să-i fac lui târguielile.

— O să mă duc singur atunci, rămâi la bucătărie.

— Singur? Tu te pierzi şi-n mănăstire, darămite afară... nu pot să te abandonez.

— Zi mai bine că vrei să respiri aer curat.

— Vreau să răspândesc cuvântul Domnului, frate Antonin, pentru asta m-am închinat, înnebunesc în mănăstirea asta.

— Sunt sigur că este un lucru important.

— Ce?

— Cartea asta.

— Nu există cărţi importante. Cel mai important este să predici. Cărţile nu convertesc pe nimeni.

— Şi Biblia?

— Cine a citit-o în afară de clerici? Toţi fac bătături la fund recopiind-o, în timp ce noi alergăm după câte-un ţăran care dansează pe muzica diavolului.

— Există şi oameni cu suflet bun, frate Robert.

— Nu, frate Antonin, nu există oameni cu suflet bun. Crede-mă! Sufletele bune sunt în cer. Nu mai există decât

câini pe pământ.

— Ar trebui să-ţi înlocuieşti discursul cu nişte oase, ai converti mai mulţi noi creştini.

— Chiar aşa, frăţioare, încuviinţă Robert inspirând adânc ceaţa ce se ridica din pădure. Dar ai dreptate, murmură el, este curat...

— Ce?

— Aerul din afara mănăstirii.

Pe fereastra sălii capitulare, stareţul urmărise plecarea celor doi fraţi pe drumul spre Toulouse.

Închisese cartea şi-i ceruse sacristanului să-i dea braţul pentru a se întoarce în chilia lui.

Picioarele îl torturau, dar adunase în el destule dureri pentru ca cele noi să nu mai încapă. Locul era ocupat. Labele înnegrite îi aruncau mii de ace arzătoare în glezne. „Nu mai sunteţi bune de nimic”, le zicea el, căci se adresa adesea durerilor lui ca unor fiinţe vii, într-atât înverşunarea lor semăna cu o voinţă omenească de a trăi.

Robert şi Antonin se îndepărtau spre orizontul mănăstirii, către pădurea care, la două leghe distanţă, se întindea până la cer. O defrişase împreună cu primii lui fraţi, pe vremea când câmpurile câştigate în locul copacilor simbolizau ordinea lui Christos, în locul haosului diavolului. Pe vremea dinaintea ciumei.

Dădu laoparte patul de lemn în care suferea nopţile şi ridică anevoie scândura podelei care ascundea coperta de piele. Manuscrisul puţea. Un miros de putrefacţie care se potrivea cu conţinutul lui. Se uită la primele rânduri pe care mâna lui începuse să le copieze cu zece ani în urmă, pe când începuse să aibă probleme cu respiraţia. Cerneala lăsase pete în jurul cuvintelor, făcându-le groase, umflate precum trupul lui. Hârtia pe care scrisese se fărâmiţa pe margine şi se acoperea de rotocoalele cafenii ale ciupercilor care o luaseră în stăpânire. Hârtia nu mai avea

în mod sigur nicio valoare, iar amintirile sale aveau să dispară înaintea lui.

Dar ce importanţă aveau niscaiva amintiri? – ar fi putut să întrebe fraţii lui pe care încerca să-i înveţe să dispreţuiască timpul.

Nu aveau nicio importanţă, bineînţeles, dacă amintirile nu erau decât regrete.

Nu trebuia să acorzi nicio importanţă nostalgiilor tuturor oamenilor care supravieţuiau în această lume blestemată şi pe care vântul cel mai mizerabil avea datoria să le spulbere ca pe nişte fire de praf reci, inutile şi irespirabile. Nu trebuia să acorzi nicio importanţă vestigiilor vieţilor noastre neînsemnate. Nimeni nu merita cerul şi eternitatea lui. Niciunul dintre cei hrăniţi de acest pământ unde răul ne înlănţuia nu merita să fie salvat.

În memoria stareţului Guillaume, amintirile formau nişte cruci, înfipte pe rămăşiţele actelor pe care el le lăsase să se înfăptuiască. Timpul le arsese, dar crucile le marcau locul. Toate amintirile erau pline de cruci de cenuşă, mari cimitire de fapte a căror uitare luase cu ea umbrele. Oricine putea pretinde să le renege existenţa. Dar crucile rămâneau, ele dovedeau că nu putem decide destinul actelor noastre şi că nicio urmă nu se şterge vreodată de pe suprafaţa pământului.

I se apropia ceasul, inima lui de om bătrân o ştia. Rugăciunea ar fi fost mult mai bună decât dezvăluirea trecutului său. Dar rugăciunea nu era de ajuns. Crucile din memoria lui rezistau, străjuind morminte mari a căror amintire el trebuia acum să o redea lumii.

Trebuia să străpungă memoria asta ca pe un abces. Şi, pentru aşa ceva, rugăciunile nu erau destul de tăioase, oricâte Ave Maria ar fi spus. Era necesară o lamă adevărată, la fel de tăioasă precum capătul penelor pe care le ascuţea în fiecare zi înainte de a scrie. Nicio sarcină

nu presupunea atâta sudoare. Dar nicio oboseală nu-l putea împiedica să o înfăptuiască, chiar dacă era nevoie să-şi consume toată energia din corp. Căci în memoria sa supravieţuia un monstru de care trebuia să se elibereze, altfel risca să ardă în iad o veşnicie.

Parcurse cu degetul arătător primele cuvinte ale textului. Dintotdeauna se folosea de pielea degetelor lui pentru a descifra cuvintele înclinate.

Nişte voci din copilărie îi răsunau în minte:

„N-o să ştii niciodată nici să citeşti, nici să scrii, Guillaume”.

Erau primele lui amintiri din şcoală. Literele nu rămâneau nemişcate. Îi dansau în faţa ochilor. Se amestecau urmând o ordine diferită, un haos plăcut care nu se lăsa pătruns cu uşurinţă. Numai cei care aveau o mare dorinţă puteau reuşi, căci toate forţele spiritului trebuia să fie convocate pentru a le pune la loc.

Stareţul Guillaume fusese întotdeauna plin de dorinţă.

Voia să citească. Se luptase ani întregi cu această tulburare pe care unii eruditi o atribuiau diavolului. Era numită „focul cărţilor”, căci literele tremurau în faţa ochilor ca nişte flăcări.

Dar diavolul putea fi învins. Îi fuseseră necesari ani buni pentru a stăpâni metoda. Tatăl lui, fiul unui orb, îl învăţase. Cheia era simplă, trebuia să identifice verbul şi să-l marcheze îngroşându-l cu cerneală pe care pulpa degetului arătător putea să o simtă. Dansul cuvintelor se învârtea în jurul acestui punct fix în relief şi rămânea atunci destul de coerent pentru ca semnificaţia frazelor să se dezvăluie. Fără marcarea verbului, cărţile erau lichide. Cuvintele navigau pe ele.

De unde venea această furtună care transforma literele în valuri? Nu ştia. Dar învăţase că secretul imobilităţii frazelor se ascundea în acea mică îngroşare lăsată de

vârful penei, ca o ancoră care le ţinea legate de degetul care le citea.

„Infirmitate”, declaraseră profesorii lui, spulberându-i speranţele universitare.

Totuşi, graţie acestui scris infirm, viaţa lui monotonă şi sortită celui mai anost destin urmase cursul tumultuos al unui torent.

— Mâncăm ceva? întrebă Robert după două ore de mers.

Fără să aştepte răspunsul, îşi deschise desaga şi scoase din ea o felie mare de pâine, slănină şi un pate de iepure.

— Suntem fraţi cerşetori, Robert.

— Şi?

— Şi călugării cerşetori cerşesc mâncare.

Robert întinse o pătură pe pământul din pădure şi arătă spre copacii care-i înconjurau.

— Cere-le lor de pomană, veveriţele spun că sunt generoşi.

Antonin privi la stejarii din jurul lui cu un aer destul de disperat pentru a-i smulge un zâmbet lui Robert.

— Hai, stai jos!

— Nu vom reuşi să ajungem în sat înainte de căderea nopţii.

— Ei bine, o să ajungem mâine. Nu va fi prima noastră noapte sub clar de lună. Linişteşte-te, frăţioare!

— Slănina şi pateul sunt un cadou de la sacristan?

— Da. Omul ăsta are suflet bun.

— Le-ai notat în registrul bucătăriei?

— Nu-ţi face griji, le-am trecut în contul meu.

Se apropiară de măgar pentru a se încălzi. Antonin se gândi un moment la păcatul lăcomiei agravat de furtul de mâncare, dar îşi alungă îndoielile considerând că greşeala apăsa pe umerii prietenului său şi nu pe ai lui.

Mai târziu, adunară crengi uscate ca să facă focul şi

întinseră o pătură deasupra capului lor. Robert scoase piatra de cremene. Fierul amnarului atinse suprafaţa dură a pietrei şi îi smulse suficiente scântei pentru a aprinde fitilul de iască. El suflă asupra jarului. Cuibul de crengi se aprinse în câteva secunde la contactul cu fitilul. Îşi puseră bagajul în jurul lor.

— Antonin?

Somnul îl toropise deja. Antonin bombăni răsucindu-se în pătura lui, ştiind că manevra va fi inutilă. Noaptea îl făcea pe Robert să sporovăiască. Nu va renunţa până când nu va fi obţinut răspunsul.

— Unde o să găsim piei de capră?

— Dormi!

Robert suflă în foc şi îşi pregăti patul. Pădurea vorbea încet. Un vânt blând legăna frunzişul înalt. Somnul cobora încetişor din copaci împreună cu el.

— Unde o să găsim piei de capră? repetă el.

— La tăbăcar, răspunse în cele din urmă Antonin, şi n-o să căutăm piei de capre, ci de viţei.

— De viţei?

— Da, născuţi morţi.

— Născuţi morţi? Ţi-ai pierdut minţile?

— Nu, din pielea viţeilor născuţi morţi se face cel mai frumos pergament: velinul.

— Stareţul a înnebunit. Cine scrie pe velin?

— Cel care are ceva important de scris, presupun.

Robert analiză îndelung argumentul, timp în care prietenul lui aţipi. El cântări avantajele şi dezavantajele, după cum îl învăţase să facă şcoala dominicană.

— Viţei morţi, conchise el închizând ochii, e dezgustător.

CAPITOLUL 4
Velinul

Nu aveau nevoie de hartă pentru a găsi atelierul tăbăcarilor. Oraşele îi exilau în afara zidurilor. Pentru a da de ei, era de ajuns să te învârţi în jurul meterezelor şi, dintre duhorile lumii, s-o urmezi pe cea care le întrecea pe toate: duhoarea pieilor.

Se întâlniră cu o căruţă de măcelărie plină de carcase năpădite de muşte. Măcelarul acceptă să-i ia în spatele căruţei.

— Cum poţi suporta aşa ceva? gemu Antonin, simţind că-i vine să vomite.

Robert îşi puse traista pe o carcasă şi se lungi confortabil făcând să zboare un nor de muşte.

— Linişteşte-te, frăţioare! Christos este binevenit în carne.

— Nu în cea a unui viţel putrezit.

— În cea a unui crucificat este acelaşi lucru. Odihneşte-te!

Este adevărat că cele şase leghe străbătute într-o zi atârnau greu în gambe. Întins printre carcase, în timp ce înaintau pe cărarea care ducea la atelierul tăbăcarului, Antonin se întreba ce anume făcea voinţa stareţului Guillaume atât de puternică. Nimeni nu era mai econom cu cheltuielile mănăstirii lui, a cărei comoară nu consta decât în produsul muncii călugărilor şi în pomana primită. Puţinii bani serveau la cumpărarea hranei pentru singura masă din zi şi a lemnului pentru iarna când se urma sfatul ordinului de a nu se face focul decât în ianuarie, celelalte luni fiind sezon de penitenţă, când se cuvenea să tremure.

Scrisoarea de schimb care le fusese încredinţată promitea treizeci şi cinci de scuzi[5] de aur pentru velinuri. Treizeci şi cinci de scuzi scânteiau în starea de somnolenţă a lui Antonin. O avere pe care numai nobilii puteau s-o

---

5 În original, *ecu.* Monedă de aur folosită în Evul Mediu, apărută în 1263.

cheltuie.

„Adu-mi pieile şi fă-o repede!”

Când stareţul îi încredinţase scrisoarea fără să-i ascundă conţinutul, îl expediase cu o voce fermă care nu admitea nicio întrebare.

Când se apropiară de tăbăcărie, Robert îl zgâlţâi pentru a-l trezi. Muştele îl acopereau pe Antonin fără să-l deosebească de cărnurile moarte. El întredeschise un ochi şi tresări. Două feţe de sarazini îl încadrau.

— *Ce* sunt ăştia?

— Turci.

— Turci?

— Da, frăţioare, te-ai trezit la Ierusalim.

. Antonin alungă muştele. Cei doi bărbaţi, cu turbane pe cap, mergeau pe jos şi îşi conduceau căruţa cu două roţi spre pielărie. Măcelarul îşi privea escorta de mauri cu aerul cel mai dispreţuitor din lume. Scuipatul lui aproape că îi atinse.

— Un cruciat, zise zeflemitor Robert.

De cincizeci de ani, cele mai mari tăbăcării din Europa făceau negoţ cu turcii, pe care nimeni nu-i întrecea în tratarea pieilor. După ani buni de plătit mărfuri „ruşinoase”, negustorii de la Constantinopole consideraseră preferabil să facă negoţ cu ei înşişi trimiţând pe continent reprezentanţi ai rasei lor. Pielarii turci invadaseră periferia oraşelor de unde erau scoşi pe timp de epidemie ca victime ispăşitoare alături de cămătarii evrei. Rugurile îi reuneau pe aceşti păcătoşi şi le reconciliau credinţele în flăcări. Din anii ciumei, se aprindeau peste tot astfel de ruguri. Profeţii străzilor chemau la o mare purificare, căci ultimele zile ale pământului se apropiau. Era scris că niciun evreu şi niciun turc nu vor apuca sfârşitul lumii în Europa, într-atât de masacraţi erau pentru a-i priva de apocalipsă.

Tăbăcarii turci erau adeseori asasini sau hoţi scoşi din temniţe în schimbul serviciilor lor. La ieşirea din închisorile din Anatolia, spânzurătoarea şi arderea pe rug apăreau ca o fatalitate acceptabilă. De altfel, nimic nu mai părea să-i atingă. Îşi târau resemnarea ca pe o carapace care îi proteja de insulte şi de scuipat. Erau nişte „oameni-ţestoase” care înaintau lent şi dispăreau în ei înşişi la cel mai mic zgomot necunoscut.

— Le predici muştelor, părinţele?

O ţărancă tânără escorta căruţa. Robert o contempla zâmbind. Antonin îşi întoarse privirea. Femeia era de o frumuseţe care-ţi tăia răsuflarea, pe jumătate dezbrăcată, cu corsajul desfăcut, lăsând să se vadă primele curbe ale pieptului, cu părul negru până la şolduri, cu umeri îmbietori sub un şal galben, transparent. O ploaie fină se amuza să-i dezvăluie trupul prin mici bucăţi de ţesătură pe care vântul le lipea pe formele ei. Mergea cu picioarele goale, rochia îi era murdară, dar luminozitatea pielii ei risipea toate murdăriile.

— Nu roşi, Antonin, este o creştină.

O cruce îi atârna la gât, ea o luă între degete şi o sărută, fixându-l pe Antonin cu o privire tulbure. Măcelarul care conducea căruţa se întoarse spre el.

— Dac-o vrei pe curviştină, ia-o! Vei putea să-i spovedeşti curul. Are multe lucruri de spus.

Râsul gros al bărbatului trecu prin Antonin şi dispăru cu restul lumii.

— Visezi, frăţioare? zise Robert, tolănit pe piei ca pe un pat de han.

Antonin nu răspundea şi ţinea ochii închişi. Frumuseţea târfei impunea tăcere şi atenţie. Nu ar fi crezut niciodată că poate simţi o asemenea dorinţă. Îi tăia răsuflarea şi îi răscolea sufletul ca o durere necunoscută şi pătrunzătoare. În toiul rugăciunilor celor mai exaltate în

capela mănăstirii, niciun jar nu-l arsese astfel, cu destulă violenţă pentru a simţi iubirea lui Dumnezeu. Şi îşi spuse că viaţa ar putea să se oprească în acea clipă şi moartea să eternizeze acea arsură, într-atât de înflăcărată era căldura ei. Dar moartea era mai puţin frumoasă decât prostituata. Şi o alungă din minte.

Intrară în pielărie. Mirosurile se simţeau de-a lungul căruţei şi îi impregnau precum o apă împuţită. Măcelarul îşi puse o cagulă pentru a se proteja.

Turcii rotiră atelajul pentru a descărca pieile de viţel.

Doi bărbaţi apărură la intrarea în caverna urât mirositoare. Un soi de tătar, ras în cap, mic şi gras, urla nişte ordine ininteligibile către cei care cărau carcasele. Alături de el, un băiat palid şi zâmbitor le făcu semn să-i urmeze.

— Veniţi încoace, părinţeilor!

Tânărul tăbăcar se prezentă ca artizan al velinurilor, o meserie pe care turcii o subcontractau, încredinţând lucrarea unor mâini mai delicate decât ale lor. Îi puse să traverseze pielăria spre pivniţa cu pergamente. Comanda stareţului era gata. Cuvele în care se înmuiau pieile erau acoperite cu un nămol maro din care apăreau nişte bule turtite care se spărgeau, degajând toate duhorile universului. Cei doi călugări îşi duseră batista la nas pentru a-şi stăpâni greaţa.

Tăbăcarul îi sfătui:

— Ca să le suporţi, trebuie să le simţi.

— Rahatul miroase mereu a rahat, obiectă Robert.

— Nu şi dacă-l ai tot timpul în nări.

El arătă spre o cuvă plină ochi cu o masă întunecată acoperită de muşte.

— Ştii ce înmoaie cel mai bine pielea, părinţele? Excrementele de câine, de aceea avem atâtea în jur şi nimeni nu îndrăzneşte să le adune. Romanii aveau altă

metodă, urinau peste ea.

Se opriră în faţa stativelor unde erau întinse pieile. Zeci de cruci în X care purtau resturile viţeilor jupuiţi. Antonin se apropie de cea prin care lumina trecea ca printr-un voal. Întinse mâna şi simţi catifelarea pielii care transforma cu minuţiozitate carnea perisabilă în pergament etern. Era imposibil să-l facă pe Robert să-i înţeleagă emoţia, fiindcă el privea pieile ca pe nişte resturi de cadavre.

— Ai o meserie de corb, prietene, zise el.

— Eu nu mă ocup de carcase, replică tăbăcarul, care ţinea la respectul pentru arta lui.

Antonin îi atrase atenţia prietenului său spre pielea translucidă.

— Uită-te la pielea asta, Robert, ai zice că-i un vitraliu.

— Un vitraliu? oftă el. Hotărât lucru, nu-ţi foloseşte la nimic să ieşi din mănăstire.

Tăbăcarul îl însoţi pe Antonin lângă stativele din spate, lăsându-l pe Robert singur, în urmă.

— Acelea sunt nişte velinuri, zise el arătând stativele pe care nişte piei de mică dimensiune se uscau în întuneric.

Apropie de ele flacăra unui felinar. Strălucirea ei alunecă peste piei difuzând asupra lor o culoare blândă.

— După asta le recunoşti, lumina curge pe ele.

Antonin atinse uşor suprafaţa încă umedă. Simţi stratul de aer cald care învăluia pielea şi o păstra vie. Velinul parcă era o mână lipită de a lui.

— De ce le mângâi? murmură tăbăcarul care îl privea cu intensitate.

— Pentru că nu mă pot abţine, răspunse Antonin.

Pielăria, cu felinarele şi umbrele ei, nu era aşa de diferită de capela din Verfeil, de lumânările şi de biblia ei. Dar Robert nu venise acolo să se roage.

— Şi comanda stareţului? întrebă el cu o voce plină de

autoritate.

Tătarul se strecurase în spatele lor. El contemplase cu dispreţ călătoria celor doi călugări printre piei. Robele lor degajau un miros de tămâie mult mai greţos decât cel al cărnurilor care putrezeau. După ce îi cântărise din ochi, Antonin, care se interesa de velin, nu îi păru demn de vreun interes. Aşa că i se adresă lui Robert ca şi cum acesta era singur.

— Ai bani, părinţele?

— Bani pe drumuri, ca să-i fac cadou borfaşilor? Nu, am o scrisoare de la stareţul Guillaume, ar trebui să-ţi fie de-ajuns, turcule.

El îi întinse scrisoarea.

— Treizeci şi cinci de scuzi pentru cincizeci de piei e scump, zise Robert.

Turcul ridică din umeri.

— Preţul de răscumpărare pentru pielea regelui vostru Ioan[6] a fost de patru milioane de scuzi.

— Nimeni nu dorea să scrie pe ea, răspunse Robert.

Turcul izbucni într-un râs răutăcios descoperindu-şi dinţii, mai stricaţi decât cei ai unui moşneag. Acizii care descompuneau cărnurile moarte erau iubitori şi de cărnuri vii, dinţii şi unghiile se digerau primele. Robert îşi zise că pielea turcului ar putea foarte bine să fie întinsă pe stativele tăbăcăriei, fără să găsească în asta vreo obiecţie teologică. Atâta vreme cât nu era convertit, destinul unui ateu nu-i inspira nicio compasiune, indiferent dacă era din ţinuturile lui natale sau din ţinuturile în care predica. Aşa că un sarazin... Necredincioşii din Franţa cereau suficient de lucru, cei din Orient puteau fi lăsaţi să se usuce în tăbăcării.

---

6 Aluzie la Ioan al II-lea, supranumit şi Ioan cel Bun, rege al Franţei între 1350-1364, care a fost capturat de englezi după bătălia de la Poitiers (1356).

Coborâră câteva trepte spre o încăpere boltită, unde cele mai frumoase bucăţi erau păstrate sub cheie.

Pachetul stareţului era pregătit. Robert ceru să fie deschis pentru a verifica starea pergamentelor.

Tânărul tăbăcar făcu lumină cu o lumânare. Ceea ce văzu îl uimi pe Antonin.

— N-am văzut niciodată atâtea.

Robert ridică din umeri,

— Nu e complicat să faci un pergament, înmoi, descărnezi şi tăbăceşti. Oricine poate să facă aşa ceva.

— Nu şi când e vorba de velinuri, zise Antonin.

Turcul se răsti:

— Este tot piele, părinţele, nimic altceva. Se lucrează cu cuţitul şi cu acid. Hai, cărăbăniţi-vă acum!

Se regăsiră mai târziu în hanul de lângă tăbăcărie, unde hangiul, care se considera păcătos, le oferi găzduire în schimbul unei spovedanii.

Trebuia să plece în zori spre piaţa din Toulouse, unde se vindeau pene şi gogoşi de ristic care se foloseau la făcutul cernelii. Spovediră pentru o supă şi o bucată de pâine pe care le împărţiră amândoi. Li se găsiră două saltele de paie la subsol, care nu aveau nimic diferit de cele din chiliile lor, lăsând laoparte puricii. Pe ziduri, se prelingea apă stătută şi colcăiau insecte. Robert regretă că-l absolvise de păcate pe hangiu şi pregăti în inima lui o rugăciune corectoare care reînvia păcatele iertate.

Oboseala călătoriei le apăsa pe umeri. Antonin legă sacul de velinuri cu o sfoară pe care o strânse în jurul unui cârlig. Se duseră să se uşureze într-un colţ al pivniţei şi Robert stinse lumânarea, înfăşurându-se în pătura lui după un Tatăl Nostru care se pierdu într-un căscat.

Antonin nu-şi găsea somnul. Din depărtare se auzeau zgomotele căruţelor, clinchetul tălăngilor agăţate la gâtul vitelor, cântecele beţivilor şi lătrăturile neîncetate ale

câinilor.

— Ce ai de nu dormi? întrebă Robert.

— Nimic.

— Mai sunt şi alte târfe, Antonin.

— Nu ştiu despre ce vorbeşti.

— Atunci nu te mai zvârcoli ca un râios.

. Antonin aşteptă câteva minute. Robert era pe punctul de a adormi. El se ridică în capul oaselor şi îl zgâlţâi.

— Te gândeşti la diavol, Robert?

— Nu cu diavolul rişti să te căptuşeşti, bombăni Robert, ci cu sifilis.

Clopotul unei biserici bătu. Trecuse ora vecerniei, soarele asfinţise şi vacarmul din împrejurimi se potoli dintr-odată, ca şi cum ecoul liniştit al clopotului captase atenţia lumii. Antonin îşi zise că poate era timpul să redevină ceea ce era.

Spuse în şoaptă rugăciunea lui de inimă, cântarea Fecioarei Maria, Magnificatul.

„Magnificat anima mea dominam. Sufletul meu îl preamăreşte pe Domnul”, repeta el gândindu-se la prostituată. Ştia de mult timp că era inutil să lupte împotriva gândurilor necurate, fiindcă lupta le făcea şi mai puternice. Şi de ce să respingă imaginea acelei femei, din moment ce Magnificatul deschidea braţele frumuseţii pământeşti, iar aceasta nu-l alunga pe Dumnezeu din inima lui?

Robert nu mai dormea. El era cel care se zvârcolea acum, în timp ce Antonin îşi recăpăta liniştea sufletească.

— Ştii de ce femeile nu se uită la mine? întrebă el.

— Pentru că eşti călugăr, răspunse Antonin.

— Şi tu nu eşti?

— Se pare că eu sunt mai puţin călugăr decât tine.

— Asta e sigur, afirmă Robert.

— De ce?

— Pentru că se simte că tu cazi mai uşor în ispită.

Antonin reflectă îndelung la judecata prietenului său. Regula dominicană impunea ca niciun răspuns să nu fie grăbit, chiar dacă vorbele îţi veneau repede pe buze. Starea sufletească precede reflecţia, îi învăţau profesorii, iar starea sufletească era vocea diavolului. Perioada de tăcere dinaintea discursului clericilor asigura sănătatea cuvintelor care urmau să vină.

— Robert?

— Da.

— Nu te-ai gândit niciodată că dacă femeile nu se uită la tine e pur şi simplu fiindcă arăţi ca naiba?

Cei doi prieteni izbucniră într-un hohot de râs şi căzură împreună în braţele somnului.

CAPITOLUL 5
Leproşii

Toulouse era un oraş de cărămidă, ceea ce făcea din el un oraş de creştini. Cărămida era simbolul sărăciei, fiind mai puţin scumpă decât piatra, motiv pentru care era pe placul ordinelor cerşetoare, şi avea culoarea sângelui catarilor, ceea ce făcuse din oraş capitala dominicanilor.

— Îmi place mult oraşul ăsta, zise Robert.

— De ce?

— Nu ştiu... se simte credinţa aici.

Întâlniseră pe drum zeci de pelerini, mulţi dintre ei cu picioarele însângerate pătându-le cârpele înfăşurate pe nădragi. Tabere improvizate se ridicau peste tot, de-a lungul drumului principal, via Tolosana[7]. La capătul lui era

7 Denumirea latină a drumului care trecea prin Toulouse, unul dintre cele patru drumuri din Franţa pe care mergeau pelerinii pentru a ajunge la Santiago de Compostela, în Spania, la mormântul apostolului Iacob cel Mare.

Compostela. Două sute de leghe de mers, dacă reuşeai să treci munţii. Pentru pelerinii bătrâni, capătul era la Toulouse. Erau înmormântaţi în cimitirul Saint-Michel cu cochilia lor pe piept. Se spunea că, în spitalul unde erau primiţi, îngrijitorii le vorbeau în spaniolă pentru a-i face să creadă că au ajuns la Santiago.

Toţi cei pe care îi întâlneau îşi târau povara de dureri şi de speranţă şi, la capătul puterilor, se înclinau în faţa călugărilor.

Cei doi fraţi înaintau încet printre saluturi şi rugăciuni.

Robert mergea în tăcere, răspunzând privirilor pe care săracii i le adresau. Emoţia îi făcea buzele să tremure.

— Vezi, asta ar trebui să fim în viaţă.

— Ce? întrebă Antonin.

— Pelerini.

Pătrunseră în oraş pe poarta de nord. Sergenţii îi lăsară să treacă, întrucât roba albă a dominicanilor ţinea loc de permis de liberă trecere. Ei se îndreptară spre centru. Mănăstirea ordinului trona aici, nu departe de piaţa capitolilor, negustori bogaţi care conduceau afacerile cetăţii. Robert vru să o ia spre catedrala în construcţie, pe strada Tripière, pe care părea să o cunoască la fel de bine precum cărările din Verfeil. Strada era o grămadă de gunoi pe care se ridicau dughene soioase. Nişte porci lăsaţi în libertate asigurau întreţinerea. Trebuia să ai grijă să nu te loveşti de ei, muşcăturile lor erau mai de temut decât cele ale câinilor. Râtul lor plin de excremente şi de paraziţi te infecta mai bine decât instrumentul unui chirurg. Robert îi lovea puternic cu piciorul pe cei care se apropiau prea mult. Antonin mergea cu prudenţă în urma lui.

Sfântul Ştefan mai avea de aşteptat. Ridicarea catedralei lui avea să mai dureze un secol, dar şantierul era frumos. Noul naos era de două ori mai mare decât cel de dinainte, care nu fusese încă distrus. Şarpanta veche îşi

pierdea grinzile şi puţinele slujbe care se mai ţineau aici îi ameninţau cu moartea pe credincioşii care se duceau să le asculte. Fosta catedrală refuza să dispară şi cea nouă se chinuia să vină pe lume. Stâlpii naosului se înălţau spre cer, susţinând arcele din lemn, dar în vârf, cheile de boltă lipseau şi pietrele arcelor nu se împreunau încă, lăsând locuri goale de la portic până la prezbiteriu. Arcadele nu mai susţineau decât aerul îmbibat cu apa fluviului Garonne care îşi depunea pe ele sărutările lui otrăvitoare de vapori şi alge. Partea exterioară a absidei era ridicată în spatele marilor deschideri ale transeptului şi ale naosului, precum scheletul unei epave.

— Zici că-i un galion, declară Robert uluit. Am predicat aici înainte de Verfeil.

O armată de muncitori ridicau un arc butant între un stâlp şi contrafortul său. Arhitectul, înconjurat de zidari, dirija manevra. Deasupra lor, nişte ucenici mergeau în interiorul unor roţi mari pentru a le face să se învârtă şi să tragă masele de piatră legate de ele printr-un troliu întins pe scripeţi. Pietrele se ridicau încet-încet, susţinute de salahorii de jos care alunecau în noroi pentru a sprijini primii metri de înălţare.

— Atâta trudă, Antonin... murmură Robert.

— Crezi că-i place Lui Dumnezeu?

— Bineînţeles, face cât toate velinurile de pe pământ.

Coborâră mai la sud, pe strada Filatiers, unde prăvăliile erau înfloritoare. Negustorii le dădeau de pomană, nu atât din generozitate, cât din dorinţa de a-i vedea plecaţi mai repede, căci călugării aduceau ghinion vânzărilor.

Mănăstirile din zonă prosperau. Dominicani, franciscani, carmeliţi, augustini. Toate aceste ordine făcuseră jurământ de sărăcie şi îl respectau în capelele lor maiestuoase unde bătea încă o inimă de smerenie.

— De ce se strâng săracii aici? întrebă Antonin.

— Pentru că este cartierul bogaţilor, răspunse Robert. Ordinele cerşetoare cerşesc, frăţioare. Pentru a primi pomană, este nevoie de oameni groşi la pungă care să ţi-o dea. N-o să vezi niciodată mănăstiri de cerşetori în zone unde-s săraci.

O îmbulzeală de oameni îi făcu să se oprească. Mai departe, o căruţă plină cu fân bloca strada. Căruţaşul care o conducea zbiera către mulţimea de gură-cască ce împiedica vitele să înainteze. În faţa lor, o casă dărăpănată atrăgea plebea care se strânsese ciotcă dinaintea ei. O cruce albă era vopsită cu var pe poartă. O alta era desenată pe pământ şi nimeni nu călca peste ea.

— Ciumaţi, şopti Robert, dându-se înapoi.

Frica de ciumă îi îngheţa sângele în vene. Dar mulţimea care se adunase în jurul casei nu era semn de ciumă.

— Leproşi, îl corectă Antonin.

Din spatele lor se auzi o voce:

— Lăsaţi-i să treacă pe oamenii lui Dumnezeu!

Fură împinşi printre curioşii care se înghesuiau. Robert se opunea cu putere mişcării şi căuta o ieşire spre străduţele vecine. Dar era imposibil să iasă din fluxul care îi purta spre acea casă. În apropierea crucii, nişte sergenţi îi dădeau înapoi pe temerarii care înaintau prea mult. Unul dintre ei le făcu semn să se apropie. Antonin îl trase de mânecă pe Robert, care era în marginea mulţimii.

Un medic în tunică de piele se sfătuia în poartă cu un bărbat care avea o înfăţişare respectabilă, în mantie de velur gri şi cu o căciulă căptuşită cu blană albă.

Gardianul le şopti:

— Este magistralul, vrea să rezolve problema cu leproşii.

Nişte mâini le atinseră poalele robelor. Câteva femei le implorau binecuvântarea.

— Am face mai bine să mergem să ne rugăm pentru ei la mănăstire, murmură Robert cu o voce nesigură.

Medicul se pregătea să intre.

— Aduceţi-i pe călugări! ordonă el.

Medicii leproşilor se foloseau adeseori de prezenţa clericilor pentru a evita lapidarea bolnavilor.

Ei înaintară. Robert, la mare distanţă, în spatele prietenului său. Cei doi fraţi îşi împărtăşeau temerile – Robert pe cele de moarte, Antonin pe cele de viaţă.

În prag, inima lui Robert începu să bată mai cu putere. Se spunea că leproşii se scăldau în sângele bărbaţilor pentru a-şi trata boala şi că păzeau porţile iadului, căci păcatele lor erau cele mai grele în ceruri. Lui Antonin nu-i păsa de aceste poveşti, dar Antonin nu ştia nimic despre lume.

Gardianul îi grăbi şi ei intrară în casă în urma medicului.

Antonin nu văzuse niciodată un loc atât de jalnic. Grinzile singurei încăperi se prăbuşeau pe alocuri şi lăsau să se infiltreze lumina de la etaj. Crăpăturile din zid se deschideau ca nişte mortiere în mijlocul unor urme de mucegai şi de salpetru. Murdăria era respingătoare, un miros de animal te sufoca. Robert se închina la fiecare respiraţie. O femeie bătrână, cu faţa protejată de nişte cârpe, le ieşi în întâmpinare. Lumânarea ei lumina o scară şubredă. Urcară în spatele ei până la o cameră urât mirositoare, care părea pustie.

— În fund, zise ea arătând spre un ungher cufundat în întuneric.

Medicul le făcu semn să se dea înapoi. Ei îşi puse pe faţă o mască de piele unsă cu camfor pentru a se proteja de duhoarea care infecta aerul. Inspiră apoi mirosul care se degaja dintr-un săculeţ plin cu flori de sipică violete pe care le împrăştie în jurul lui. Robert îl trase de mânecă pe Antonin, care se apropia prea mult. Medicul înaintă. Bastonul lung de fildeş din mâna lui dreaptă îi dădea aerul unui orb. Atingerea lui făcu să se mişte grămada

omenească ascunsă în ungher.

Bătrâna înclină lumânarea. Şi ei apărură.

Doi bărbaţi şi o femeie, ghemuiţi, înghesuiţi unii în alţii. Pe faţă aveau bube de mărimea unei nuci, braţele le erau umflate şi acoperite de coji cenuşii, ca nişte labe de şopârlă. Ele atârnau de corpurile lor încâlcite care respirau împreună, unite într-o singură creatură vie şi monstruoasă. Masa informă se despărţi la atingerea bastonului. Femeia plecă prima târându-se, încercând să ajungă la călugării care se ţineau deoparte şi ridicând o mână mutilată spre ei. Bastonul o respinse. Ea se culcă la pământ gemând ca un animal speriat.

Bărbaţii se ridicară încet. Cel mai în vârstă şopti câteva cuvinte pentru medic. Acesta se aplecă şi bătrâna întinse braţul spre el. Razele lumânării dezvăluiră imaginea oribilă a unui nas devorat de o bestie, cu oasele dezgolite. Mâna leproasei îl chemă din nou pe Antonin, care făcu un pas spre ea. Bastonul îi bară drumul. El auzi cuvintele bărbatului a cărui voce imploratoare îi sfâşie inima.

— Ce zice? întrebă Robert.

— Refuză să meargă la leprozerie.

La aceste cuvinte, bătrâna se repezi la fereastră agitându-şi lumânarea.

— Refuză să meargă la leprozerie!

Strigătul ajunse până la mulţimea din stradă şi ecourile lui străpunseră zidurile casei.

„La leprozerie!”

„La leprozerie!”

„Leprozeria sau rugul!”

Vacarmul se înteţea. Se ridicau pumnii împotriva leproşilor şi ploua cu înjurături la adresa sergenţilor care păzeau intrarea.

Strânşi lângă perete, cei trei amărâţi gemeau acoperindu-şi capuL

În colţul lui, la fel de jalnic ca ei, Robert se ascundea sub o ferestruică. Inspira aerul din exterior, aşa cum ar fi băut o apă pe care duhoarea nu ar fi otrăvit-o încă.

Antonin stătea lângă medic. În încăpere se simţea un miros acru de sudoare şi de hoit.

Bărbatul cu nasul mâncat se desprinse din nou şi imploră cu vocea lui joasă şi răguşită. Antonin nu auzea decât cele câteva cuvinte rostite cu mai multă forţă.

— Nu e lepră... Nu e lepră.

El se târî, vrednic de milă, spre medic. Fără brutalitate, acesta îi puse capătul bastonului pe umăr şi, respingându-l încetişor spre ceilalţi doi, îi spuse:

— Fă-i să coboare... Altfel, vor da foc la casă.

Masa se formă din nou şi Antonin le auzi hohotele de plâns. Niciodată nu simţise o asemenea dezolare.

— Dă-te înapoi! ordonă medicul.

Antonin se duse lângă prietenul său care se ruga în genunchi, cu spatele întors la încăpere, cu faţa la fereastră. Îi rosti numele, dar Robert nu mai răspundea nimănui. Spaima îl făcea surd. Antonin îl luă de braţ.

— Mergeţi să deschideţi uşa! auzi el.

Leproşii coborâră în cele din urmă. Mulţimea umplea străduţa. Valurile de oameni năvăleau în jurul casei dărăpănate. Unele familii se îmbulzeau la ferestre. De peste tot se auzeau murmure. Strigătele împotriva leproşilor veneau din întreg oraşul. Nişte femei agitau cruci şi mătănii. Iar pe străzile învecinate răsunau cântece religioase.

La apariţia medicului, se făcu linişte. El scrută mulţimea şi, cu o voce puternică, anunţă că leproşii erau sub protecţia cetăţii şi a bisericii. După care o luă în fruntea cortegiului.

Antonin privea rândurile de oameni dându-se în lături la trecerea lui. Şi o amintire îi redeşteptă o durere subtilă.

Revăzu silueta tatălui său trecând prin aceeaşi mulţime şi paşii lui urmându-l, în spaţiul gol apărat de capa lungă care îi flutura pe umeri. Acea capă de care se agăţa mâna lui de copil şi acel gol care îl izola de rumoarea lumii şi care îl proteja de toate relele.

Leproşii au fost conduşi mai întâi la biserică pentru ceremonia de excludere.

Magistratul îi aştepta la intrare. Sergenţii le întinseră în vârful unei lănci roba roşie cu două mâini albe cusute pe piept, pălăria cu boruri largi şi hârâitoarea[8]. Fură puşi să îngenuncheze sub o pânză neagră întinsă între nişte traverse şi preotul acoperi faţa fiecăruia dintre ei cu un văl gros. Femeia şi tovarăşul bărbatului fără nas plângeau, acesta din urmă stătea drept, aparent fără nicio emoţie.

Mulţimea năvăli în biserică. Se auzi dangătul funebru al clopotului şi slujba începu. Preotul aruncă o lopată de pământ din cimitir peste capul nefericiţilor şi declară în liniştea reinstalată:

— Prietene, acesta e semnul că eşti mort pentru lumea asta, dar că vei retrăi în împărăţia lui Dumnezeu.

El îi binecuvântă şi reluă în faţa fiecăruia:

— „îţi interzic să intri în biserici, în piaţă, în turnuri şi în alte locuri în care este lume multă. Îţi interzic să-ţi speli mâinile în fântâni şi izvoare. Îţi interzic să mănânci şi să bei în altă companie decât a leproşilor. Îţi interzic să atingi copiii şi să ştii că, în clipa morţii tale, când sufletul îţi va părăsi trupul, vei fi înhumat într-un loc unde nimeni nu va avea dreptul să intre”.

Sergenţii îi escortară apoi spre leprozerie. Mulţimea le făcea loc. Toţi se dădeau înapoi, acoperindu-şi gura de teamă să nu respire aerul infectat care atinsese pielea

---

8 Dispozitiv din lemn cu mâner care, prin învârtire, produce un zgomot specific. Era folosit de leproşi pentru a-i avertiza pe cei din jur de prezenţa lor.

descompusă a acelor oameni.

Când trecură pe lângă ei, Antonin auzi cuvintele pe care leproşii le repetau cu voce joasă şi pe care bărbatul fără nas părea să le comande ca un şef de cor.

„Câini... Diavoli... Blestemaţi”.

O mişcare în mulţime despărţi partea de dinainte a cortegiului, îndepărtându-i de bolnavi. Lui Robert îi reveni culoarea în obraji.

— Oare am putea să... începu el cu o voce ezitantă.

— Ce?

— Să căutăm mănăstirea Jacques.

— Tu ai vrut să vezi catedrala.

Robert încuviinţă lăsând nasul în jos.

— Priveşte... zise Antonin.

În mulţime, o mamă îşi ţinea de mână cei doi copii, un băieţel şi o fetiţă, cu feţele pline de pustule infectate care le mâncau ochii. Nimeni nu făcea gol în jurul lor.

— Vezi, asta este variolă, zise Antonin.

— De unde ştii?

— Am fost fiu de medic înainte de a deveni fiul Domnului.

— Ei şi?

— Şi ei se plimbă liberi, ca mine şi ca tine, nimeni nu are ce să le zică fiindcă variola nu este o pedeapsă, spre deosebire de lepră şi de ciumă.

Antonin continuă arătând spre mulţime:

— Nu le este frică de boală, ci de infern.

— Şi cine a decis că variola nu este o pedeapsă? întrebă Robert.

— Nu ştiu. Un franciscan, fără îndoială... tu mi-ai zis că erau toţi cu faţa ciupită de vărsat.

— E-adevărat, încuviinţă Robert cu un aer grav.

Se vedeau nişte bâte ieşind pe ferestre şi pe uşi. Ura se înteţea din nou, pe măsură ce leproşii se îndepărtau de

biserică. Nişte copii adunau pietre.

Cei doi fraţi contemplau neputincioşi haosul lumii şi minutele care urmară rămaseră întipărite pentru totdeauna în memoria lor. La trecerea leproşilor, mama copiilor cu feţele ciupite de vărsat îl scuipă în obraz pe bărbatul fără nas. Acesta nu încetinise nici măcar o dată pasul de la ieşirea din biserică, în pofida loviturilor şi a bâtelor care îi barau drumul. Ceilalţi doi se târau în urma lui, cu braţele ridicate în cruce pentru a se proteja.

Scuipatul femeii îl opri şi mulţimea se dădu în lături, izolând un spaţiu larg în jurul lui.

Fără niciun cuvânt, el înaintă spre femeia care se dădea înapoi ascunzându-şi cei doi copii agăţaţi de rochia ei. Paznicii continuau să meargă înainte, fără să vadă nimic.

Dintr-o singură mişcare, bărbatul fără nas îşi dădu laoparte vălul de pe faţă şi o smulse pe fetiţă din mâinile mamei ei. Braţul lui o ridică de la pământ şi o apropie de faţa lui. Îi înăbuşi ţipătul punându-şi buzele pe gura ei. Apoi o aruncă pe jos, în noroi.

O linişte stranie se lăsă deodată. „O linişte de mormânt”, gândi Antonin.

Urletul mamei o sparse şi toţi începură să zbiere ca în mijlocul unei cirezi turbate. Un gardian se repezi asupra bărbatului care sfida mulţimea aruncând spre ea săruturi cu mâna lui mutilată.

Sabia lui îi străpunse ceafa.

CAPITOLUL 6
Inchiziţia

După întâmplarea cu leproşii, cei doi călugări nu mai scoseseră nicio vorbă.

O luaseră pe drumul care ducea la mănăstirea

dominicanilor.

— Vezi... începu Robert, cerneala...

— Ce-i cu cerneala?

— Sunt arborii, când se îmbolnăvesc.

— Ce tot spui?

— Ştii bine. Gogoşile de ristic sunt ca un bubon pe scoarţa stejarilor când un soi de muscă veninoasă îi pişcă. Asta-i face să se umfle pe alocuri ca şi pielea acestor nefericiţi. Şi din aceste tumori ale scoarţei se extrage frumoasa cerneală pentru velinurile tale.

— Şi ce-i cu asta?

— Şi la fel e şi pentru leproşi. Ei produc cerneală. Care-i va servi lui Dumnezeu să-şi scrie voinţele. Şi pentru ciumă e la fel. Şi pentru noi... Totul produce cerneală. Lacrimile noastre sunt negre, cerul scrie cu ele, de aceea suntem aici.

Antonin simţi emoţia din vocea prietenului său. Îi întâlni privirea strălucitoare şi îl apucă de braţ.

O luară înspre chei pentru a merge pe malul drept, spre nord.

Se lăsa seara. A doua zi aveau să meargă la atelierul miniaturistului din piaţa Saint-Didier. La el se găsea tot ce trebuie pentru scris: pene şi gogoşi de ristic tratate. Pentru cerneala fină, stareţul le recomandase un maestru de pe insula Ramier, reputat pentru calitatea preparatelor lui. Mănăstirea producea şi ea cerneală, dar nu era suficient să înmoi gogoşile de ristic făcute bucăţele în borcane pline cu apă de ploaie. Gogoşile de ristic ale călugărilor eliberau un tanin slab care adera prost la pergament. Maestrul miniaturist avea secretul lui, astfel încât cerneala să se înnegrească şi să adere, un lipici făcut din gumă arabică şi o esenţă rară pe care niciun scriptoriu nu şi-o putea permite: vitriolul verde, care crea negrul profund.

Stareţul fusese categoric în această privinţă. Să nu se

întoarcă fără velinuri şi fără vitriol verde.

Fluviul era lat. Antonin, care nu văzuse niciodată marea, îşi zicea că aşa era probabil şi ea. Era suficient să mai adauge nişte valuri.

Pe vadul Bazacle, nişte bărbaţi traversau fluviul pe jos. Nu era nevoie de pod. În jurul lor, pluteau mai peste tot mori, lipsite de aripile lor. Morile acelea semănau cu nişte corăbii mari ancorate în şenal pentru a profita de curenţii puternici care treceau prin imensele lor roţi cu zbaturi şi care puneau în mişcare piatra de moară. Ele zdrobeau grâul pentru o pâine care păstra probabil în miezul ei miresmele de ocean care se simţeau în apa tuturor fluviilor.

Pierduţi în contemplarea morilor plutitoare, cei doi prieteni nu dădură atenţie bărbaţilor care se apropiau. Robert îi zări primul şi, după înfăţişarea lor, simţi o ameninţare. Nu erau derbedei de pe chei, înaintau fără grabă. Doi bărbaţi tineri şi unul mai bătrân care îşi târa piciorul. Erau înarmaţi, ca nişte soldaţi, cu o sabie cu tăiş dublu agăţată la cingătoare. O cruce roşie se vedea pe reverele scapularului lor.

— Oblaţi, murmură Robert.

Nişte războinici, adesea răniţi, care se întorceau din bătălii pentru a se pune în slujba mănăstirilor. Sistemul oblaţilor militari data de pe vremea cruciadelor şi le oferea cavalerilor invalizi viaţa sfântă a oblaţilor monastici care nu depuneau jurăminte de călugărire.

Bătrânul soldat îi salută şi declară că avea sarcina de a-i escorta la mănăstirea dominicană. Tonul lui era politicos, dar ferm. Robert şi Antonin se uitară unul la altul surprinşi. O escortă pentru doi călugări cerşetori anonimi aflaţi în trecere prin oraş era o onoare inexplicabilă. Ei îi urmară pe bărbaţi printr-un labirint de străzi care îi îndepărta de fluviu. Robert se miră de acest lucru. Bătrânul soldat îl

linişti, spunându-i că aşa scurtează drumul obişnuit cu câteva minute.

Antonin se aplecă spre prietenul său şi îi şopti:

— Nu este drumul spre mănăstire, mergem spre sud.

— Ştiu, răspunse Robert tulburat.

Văzură în depărtare turnurile castelului Narbonne înspre cartierul carmeliţilor.

Soldatul încetă să le mai răspundă la întrebări. Îngrijorarea lor creştea. Trecură de ruinele zidului roman şi ajunseră într-un loc deschis.

Robert încremeni.

— Ştiu unde ne duc.

— Unde? întrebă Antonin.

— Acolo, zise Robert arătând o clădire sumbră. În casa Seilhan... casa Inchiziţiei.

Oblaţii îi îmbrânciră pentru a-i face să înainteze.

Robert îl interogă iar pe bătrânul cruciat, care rămânea mut.

— Ei o să vă răspundă, zise el când ajunseră în faţa edificiului.

Doi călugări în alb îi aşteptau în pragul acestei case celebre în lumea dominicană. Ordinul fusese fondat aici, în urmă cu un secol şi jumătate. Sfântul Dominic trecuse pragul acestei uşi înaintea lor, dar această amintire sfântă nu aduse nicio alinare inimii lor. Fură conduşi în interiorul clădirii din cărămidă. Ferestrele joase, boltite, erau ferecate cu grilaje. Un vestibul întunecat, închis cu o uşă mare de fier, îi izolă brusc de rumoarea oraşului. Antonin avu sentimentul că viaţa rămânea în urma lor.

Traversară curtea interioară. Nişte călugări care se plimbau îşi ridicară gluga pe cap înainte de a trece pe lângă ei. Incinta principală era enormă. Două braţe boltite încadrau nişte curţi secundare legate între ele prin culoare până la un claustru, aflat lângă o capelă şi un refectoriu.

Dormitorul călugărilor situat pe o latură era faţă în faţă cu închisoarea Inchiziţiei. Din exterior, nimic nu te făcea să bănuieşti existenţa acestei mănăstiri ciudate, cu aripi simetrice, una pentru rugăciune, cealaltă pentru suferinţă.

Au fost lăsaţi să aştepte într-un hol îngheţat, la uşa capelei principale.

Un sacristan, pe lângă care cel de la mănăstirea Verfeil părea un trubadur vesel, veni cu o cheie pe care o băgă în broască.

Robert şi Antonin nu ştiau că se putea încuia uşa unei capele.

Intrară într-o încăpere vastă la fel de friguroasă şi sobră ca un dormitor de cistercieni. O cruce goală ocupa prezbiteriul. Vitraliile în tonuri de gri ale ferestrelor filtrau o lumină opalină. Nici cădelniţă, nici potir, nici bănci pe pământul fără dale, acoperit doar cu un lut roşiatic perfect uniform. În mod evident, îşi zise Antonin, un loc unde nu te mai rugai la Dumnezeu.

Vechea capelă a Sfântului Dominic fusese transformată, la începutul secolului, în sală de tribunal unde se ţineau procesele ereticilor. De decenii întregi, nicio cântare nu mai trecuse prin aceste ziduri ale căror pietre nu mai adunau decât strigăte şi lacrimi.

Inchizitorul era gras. Lucru rar la dominicani, care considerau că era o datorie să fii slab.

De la apariţia ordinelor religioase cerşetoare, călugării se supuneau carnetului de privaţiuni. Robert, care se rotunjise după misiunea lui în bucătăria mănăstirii, fusese dojenit de stareţ. „Crucea poartă trupurile uşoare”, zicea el, cele care nu opun rezistenţă urcării lor în cer.

Inchizitorul nu respectase regula, dar în ţinuturile din Languedoc, regula era cea impusă de el. La sud de Loara, inchizitorii nu ascultau de nimeni altcineva decât de papă. Altfel spus, de ei înşişi, în cea mai mare parte a timpului.

În afară de fraţii lor dominicani şi de câteva ordine pe care aveau datoria să le respecte, în ochii lor nu existau decât canonici, o masă de clerici complet inculţi care se supuneau unor episcopi un pic mai puţin idioţi decât ei, dar a căror aviditate şi ignoranţă dezonoraseră biserica. Pedepsele pe care le meritau aveau să se abată într-o bună zi asupra lor, când inimile tuturor ereticilor vor fi fost smulse.

„Inchizitorul grăsan”, cum îi spuneau denigratorii, credea într-un Dumnezeu nemilos şi slab. Era un om înţelept, riguros şi frugal. Îşi impunea să ţină posturi şi purta ciliciu pentru a-şi aminti de suferinţele lui Iisus Christos. Dar trupul lui nu urma sentinţele voinţei sale. Printr-o stranie anomalie chimică, se îngrăşa când îl hrănea cu puţinul pe care şi-l îngăduia. Cariera lui în sânul ordinului avusese de suferit din această cauză. Pentru a-şi dovedi buna-credinţă în faţa unor martori mandataţi de cardinalii de la Roma, stareţul lui fusese nevoit să-i impună mai multe săptămâni cu pâine şi apă, închis în chilia lui. Greutatea lui nu avusese de suferit, spre deosebire de starea de suflet care nu-şi revenise niciodată în urma acestei nedreptăţi biologice.

Inchizitorul Louis de Chames avea o părere foarte bună despre el însuşi, când acest „el însuşi” îşi abandona haina de carne şi se împăuna cu spirit şi credinţă. Dispreţul pe care i-l inspira propriul trup avusese influenţă asupra judecăţilor sale. Severitatea lor nu slăbea decât în privinţa femeilor a căror carne ciudată avea oroare s-o tortureze, aşa că prefera s-o lase să putrezească încet în temniţele puterii civile.

El nu semăna cu marii inchizitori din deceniile trecute, a căror amintire mai înspăimânta încă poporul. Aerul lui bonom liniştea, asculta vocea acuzaţilor cu o aparentă mizericordie, dar condamnările lui erau dintre cele mai

nemiloase.

Cei doi fraţi stăteau în genunchi, cu capul plecat. Fără să-şi dea seama, se apropiaseră unul de altul şi umerii li se atingeau. Amândoi fuseseră cuprinşi de aceeaşi nelinişte. Simţeau un nod în gât şi o sudoare groasă le curgea pe spate în pofida frigului muşcător. Şi Antonin, şi Robert înţelegeau că nu era vorba de o convocare, ci de o arestare. Niciunul dintre ei nu vedea ce rău putuseră să comită pe drumul velinurilor. Dar ştiau că Inchiziţia nu avea ce face cu actele care se comiteau şi vâna mai degrabă gândurile necurate pe care le descoperea prin clarviziune.

Inchizitorul avea acces la conştiinţe.

Antonin îşi zise că avea să plătească pentru dorinţa lui carnală faţă de prostituată şi Robert pentru furtul bucăţii de slănină.

Probabil că nişte delatori îi surprinseseră. „Exploratorii”, spionii judecătorilor, supravegheau totul şi dibuiau ca nişte câini de haită gândurile eretice din oraşe, sate, castele, biserici şi din mintea păcătoşilor. Ce puteai face împotriva lor? Anchetau până şi în cimitire, unde groparii dezgropau la ordinul lor scheletele necredincioşilor care le scăpaseră. Cadavrele erau trimise pe rug şi ardeau alături de cei vii, pentru ca fiecare să mediteze la lecţia Sfintei Inchiziţii: lumea de dincolo nu va fi un refugiu pentru trădători.

Inchizitorul stătea singur pe un scaun lat din lemn, fără ornament şi fără culoare, în mijlocul prezbiteriului. Trei scaune goale îl înconjurau – cele pe care stăteau, în timpul audienţelor, călugării lui asesori şi cel al notarului însărcinat cu redactarea proceselor-verbale. Tribunalul Inchiziţiei nu era reunit în întregime, ceea ce nu-i liniştea pe cei doi acuzaţi.

Antonin îşi amintea cuvintele prietenului său în pădurile din Verfeil.

— Ai văzut vreodată vreun om arzând, Robert?

— Nu, dar am văzut nişte porci arzând. Probabil că nu e mare diferenţă.

Tresăriră. Vocea inchizitorului răsună în sala.

— Fratele Antonin şi fratele Robert de la mănăstirea Verfeil.

Vocea înaltă ieşea dintr-un gât gros. Pliurile lui înghiţeau bărbia aproape invizibilă şi gura delicată cu buze stacojii părea machiată.

— Tatăl tău era medic, frate Antonin. Şi al tău, frate Robert?

— Argat.

— Ţăran?

— Nu, îl corectă Robert, nu ţăran, argat. Bunicul meu era ţăran, tata avea nişte terenuri la Bellugue pe care le administra pentru un senior.

Inchizitorul lăsă liniştea să-şi reia locul. Tinerii călugări vedeau nişte forme materializându-se pe scaunele goale unde stătea pentru ei un tribunal de spectre făcut pentru a-i condamna. Vocea mieroasă le risipi.

— Cum se poartă stareţul Guillaume?

Întrebarea îi derută, se uitară unul la altul şi Robert se pregăti să răspundă, dar inchizitorul ridică mâna.

— Fratelui tău i se adresează întrebarea.

El aşteptă aţintindu-şi privirea asupra lui Antonin, care stătea în genunchi, cu ochii plecaţi, şi nu ştia ce să zică.

— Tu îi doftoriceşti pe călugări? reluă inchizitorul.

— Cultiv plante medicinale şi pregătesc remediile, răspunse Antonin.

— Nu ai şi iarba-dracului în grădina ta?

— Nu, părinte.

— Frate Robert?

— Niciodată, părinte.

— Care este, după tine, cel mai bun remediu pentru un

dominican?

Antonin ezită:

— Vă referiţi la cea mai bună iarbă?

— Nu, la cel mai bun remediu.

— N-aş putea să spun, articulă Antonin.

Inchizitorul îşi repetă întrebarea cu răbdare.

— Care este cel mai bun remediu pentru un călugăr?

— Rugăciunea, răspunse brusc Robert.

Aceste cuvinte părură să-l satisfacă pe inchizitor. Capul lui mare se legăna. Îşi duse mâna la pleoape şi rămase aşa câteva clipe, cu capul plecat. Pe cei doi călugări începeau să-i doară genunchii.

— Frate Antonin, întrebă inchizitorul, cum ţi se pare sănătatea stareţului tău?

Antonin aruncă o privire la Robert aşteptând ajutor. Dar Robert rămânea paralizat alături de el.

— Bună, zise el în cele din urmă, dar picioarele îi sunt umflate şi uneori respiră anevoie.

— Nu mă refer la sănătatea asta.

— Nu înţeleg, părinte.

— Ca fiu de medic, ar trebui să înţelegi, zise inchizitorul pe un ton mai tăios.

Apoi se întoarse spre tovarăşul său:

— Tu ce crezi, frate Robert?

Robert bâigui un răspuns imperceptibil.

— Ca fiu de ţăran, este normal să nu crezi nimic despre asta. Dar tu, frate Antonin, tatăl tău ar fi trebuit să te înveţe că sănătatea este o trinitate: cea a trupului, cea a minţii şi cea a sufletului. Nu mă refer la sănătatea fizică a lui Guillaume, nici la sănătatea lui spirituală care a fost mereu un model pentru noi toţi şi pe care aţi fi incapabili amândoi s-o judecaţi. Dar ce zici despre sănătatea lui mentală?

— Nu ştiu, părinte.

— Spune uneori vorbe ciudate sau care, să zicem, nu sunt în concordanţă cu pacea şi armonia necesare unei vieţi închinate lui Dumnezeu?

— Nu l-am auzit niciodată pe stareţul Guillaume rostind cuvinte lipsite de armonie, părinte.

— Se spune că scrie o carte.

— Da, răspunse Antonin, acesta este motivul misiunii noastre...

Inchizitorul îşi învârti inelul de fier de pe degetul arătător. Nicio piatră, nicio încrustaţie – un inel din oţel mat, ca o verighetă. Calm, părea să aibă timp destul sau poate că timpul i se supunea de frică să nu fie judecat prea sever.

Cei doi călugări nu mai ştiau câte minute sau ore se scurseseră de la intrarea lor în capelă.

— Unde sunt velinurile?

— La tăbăcar, cu măgarul nostru.

— Şi ce copie va fi cartea asta?

— Nu ştiu, părinte.

— Ce traducere va fi?

— Nu ştiu.

— Călugării dominicani traduc sau copiază. Traduc texte greceşti sau copiază din părinţii latini ai bisericii. Cincizeci de piei, frate Antonin, ar fi mai potrivite pentru *Organonul* lui Aristotel, dar velinurile sunt atât de scumpe... de ce ordinul nu a fost avertizat de acest lucru? Ştii?

— Nu ştiu, părinte.

— Şi tu, frate Robert, care nu spui nimic?

— Stareţul nu vorbeşte despre aceste lucruri, răspunse Robert.

— Ah... reluă inchizitorul înăsprindu-şi vocea. Există totuşi nişte lucruri pe care le aflăm fără a avea nevoie să ne fie spuse. Tu, de exemplu, Robert de Nuys, fiul lui Albert, ştiu nişte adevăruri despre tine, pe care nu mi le-ai

fi mărturisit.

Inchizitorul puse să fie chemat oblatul. Bătrânul cruciat intră şi se apropie de ei. Ţinea în mâini un lanţ cu două brăţări de fier la capete, care atârnau spre pământ. Inchizitorul scoase dintr-un buzunar al tunicii un pergament rulat pe care îl desfăşură.

— Am aici un act de acuzare. La Albi, primăvara trecută, un dominican ar fi stâlcit în bătaie pe unul dintre fraţii noştri franciscani în timp ce acesta răspândea cuvântul Domnului. Povestea asta îţi sună cunoscută?

Robert ţinea capul plecat, incapabil să rostească vreun cuvânt.

— Vezi tu, Robert de Nuys, ordinul dominican este un ordin pacifist şi frăţesc cu membrii tuturor celorlalte ordine ale creştinătăţii şi cu atât mai mult cu fraţii lui călugări cerşetori, franciscanii.

La un gest al inchizitorului, oblatul prinse brăţările de fier la gleznele lui Robert. Tânărul călugăr abia dacă se împotrivi când doi soldaţi îl apucară de umeri pentru a-l ridica. Picioarele amorţite nu-l mai ţineau şi fu nevoit să se lase dus până în pragul capelei.

— Părinte...

Inchizitorul îi opri pe gardieni.

— Vrei să vorbeşti, frate Antonin?

— Da, părinte.

— În apărarea fratelui tău?

— Episcopul din Albi l-a judecat deja, a făcut penitenţă.

— Episcopul? Ce e decizia unui episcop faţă de judecata Inchiziţiei? Dacă ordinul tău a fost ales de papă să judece problemele Bisericii, o să-mi interzici tu, un călugăr de la mănăstirea Verfeil, să pedepsesc o oaie neagră care dezonorează haina noastră albă?

— A făcut penitenţă aspră, sunt martor.

Inchizitorul îl privi cu un aer aparent înduioşător şi reluă

cu o voce blândă:

— Frate, ştii de ce nu există niciodată avocat în tribunalele Inchiziţiei?

Antonin clătină din cap.

— Pentru că Dumnezeu e cel care-l apără pe acuzat. El îi decide iertarea sau pedepsirea prin intermediul vocii mele.

— Robert nu este vinovat, părinte.

— Destul! îi tăie vorba inchizitorul lovind cu pumnul în braţul scaunului.

Trupul lui dolofan tremură întorcându-se spre Robert. Inchizitorul îndreptă spre el degetul cu inelul de fier.

— Eu voi decide asprimea penitenţei tale. Vei rămâne în carceră până în ziua în care tribunalul meu te va judeca. Luaţi-l!

Oblaţii ieşiră cu Robert, târându-i trupul înlănţuit. Antonin rămase singur în faţa inchizitorului. O furie de nestăpânit îi umplea sufletul, tulburându-l peste măsură. Strânse din pumni şi respinse rugăciunile care băteau în uşa inimii lui de călugăr.

CAPITOLUL 7
Trădarea

— Ce înseamnă carceră?

— După părerea ta, părinţele? glumi oblatul pe care Antonin îl întrebase.

Un soldat adăugă:

— O celulă în care te simţi foarte bine, înveţi să dormi în picioare.

Râsul lor dezgustător îl făcu pe Antonin să o ia spre dormitorul comun.

Se lăsase noaptea, întunecată şi umedă. Lumânările din casa Seilhan nu luminau nimic. Pe culoare, o lumină gălbuie picura odată cu ceara care se scurgea şi cădea ca

şi ea, în picături galbene, călăuzind drumul gândacilor. Aşa i se păru claustrul pustiu: ca un drum al gândacilor. Fraţii care se învârteau pe-acolo urmau linia acestora, trasată de nişte licăriri la fel de rahitice precum inimile lor. „Gândaci... gândaci...”, îşi repeta Antonin pe drumul spre dormitor în timp ce ochii i se umpleau de lacrimi gândindu-se la soarta prietenului său.

Se trezi în zori. Un călugăr veni să-i lase raniţa la picioare. Acesta îl conduse în tăcere la capela principală, unde îl aştepta inchizitorul, înconjurat de oblaţi. El le făcu semn bărbaţilor să iasă şi rămase singur cu Antonin.

Acesta nu se puse în genunchi.

— Ţi-am trimis gogoşile de ristic, esenţele şi penele de scris la tăbăcărie.

El auzea cuvintele inchizitorului, dar nu le înţelegea încă sensul.

— La tăbăcărie?

— Da, cu velinurile. Le vei încărca pe toate pe măgarul tău şi vei apuca drumul înapoi spre Verfeil.

— Şi Robert?

Inchizitorul nu răspunse. Antonin simţea că totul îi scapă. Supravieţuirea lui Robert era legată de supunerea lui, dar el nu pricepea ce vrea inchizitorul. Rămânea neputincios în faţa acestui bărbat glacial al cărui trup monstruos se revărsa din scaun şi care îl studia ca pe o insectă prinsă în capcană.

Ar fi vrut să-i vadă gâtul tăiat ca pe cel al leprosului de la catedrală, dar îşi calmă furia, aşa cum îl învăţase stareţul Guillaume, eliberându-se de gândurile rele. Nu reuşi să-şi alunge din minte imaginea lui Robert, stând în picioare în celula lui, şi simţi cum i se strânge stomacul.

— Nu înţeleg, reuşi el să spună cu o voce pierită.

— Guillaume trebuie că are o mare afecţiune pentru tine dacă ţi-a încredinţat o misiune aşa de importantă. Iar

afecţiunile sunt adesea reciproce.

Antonin înfrunta privirea inchizitorului. Era curaj în atitudinea lui, lucru puţin obişnuit la un călugăr de vârsta sa. Dar inchizitorul era obişnuit cu mândria şi curajul. Ştia că era vorba de bunuri perisabile care se stricau foarte repede în aerul fetid al celulelor sale sau sub loviturile de ciocan ale călăului. Câte înalte demnităţi nu se plecaseră la genunchii lui după câteva ore pe patul de tortură[9]! El îi prefera pe cei laşi care se debarasaseră încă de la naştere de spoiala de curaj şi de noblețe care rezista atât de puţin la suprafaţa pielii omeneşti. Aceştia îl făceau să economisească eforturi şi bani, căci timpul de lucru al călăilor îl costa. Motiv pentru care le acorda celor laşi mai multă clemenţă decât celor curajoşi.

— Ştii ce vreau?

Antonin nu răspunse. Inchizitorul se aplecă spre el. Simţi parfumul de mosc. Doi ochi de culoarea smaraldului pe jumătate închişi se apropiară pentru a-i sonda sufletul.

— Vreau să ştiu ce scrie.

Antonin începea să întrezărească un licăr de speranţă.

— Oare frica de iad te-ar putea împiedica să mă minţi, frate Antonin?

Inchizitorul făcu o mutră neîncrezătoare şi, fără să aştepte răspunsul, continuă:

— Eu, unul, nu cred că frica de iad te-ar împiedica să mă minţi. Dar frica de a-l pierde pe fratele tău Robert, da. Nu cea de iad.

— Minciuna este un păcat, murmură Antonin.

— Păcatele se mărturisesc, frate Antonin. Asta este forţa lor. Spovedania este armura păcătosului. Ea îl protejează,

---

9 Instrument de tortură foarte popular în Evul Mediu, acest „pat” avea o serie de tamburi şi scripeţi care întindeau sforile ce ţineau victima legată de mâini şi de picioare, astfel încât articulaţiile cedau rând pe rând.

îl apără, îl iartă. Cum să cred că frica de păcat va fi suficientă din moment ce păcatul poate fi iertat? Dacă mi-ai promite să nu omiţi nimic din munca stareţului tău, aş crede în sinceritatea ta, căci ai o inimă pură. Şi te vei gândi cu bună-credinţă ca această promisiune garantează încrederea mea. Dar ceea ce garantează sinceritatea unui bărbat, mult mai bine decât promisiunile lui, este fratele său atunci când îl deţii.

— Nu am nevoie de...

— Taci! îi tăie vorba inchizitorul, şi ascultă: am în mâinile mele viaţa spirituală a fratelui tău. Tribunalul nu condamnă niciodată la moarte, el încredinţează destinul condamnatului autorităţii laice a prinţilor. Lumea pământească este cea care îi arde pe rug pe vinovaţi, nu lumea celestă căreia îi aparţinem noi. Eu pot totuşi să-l iert sau să-l condamn, asta depinde de tine. Şi dacă eu îl condamn, deşi braţul secular[10] îi va acorda iertarea, îi voi exclude sufletul din ordinul nostru. Pentru toţi fraţii lui, el nu va mai însemna nimic. Cel care îi va da de pomană va fi blestemat, cel care îl va îngriji va fi blestemat, cel care îi va vorbi va fi blestemat. Va fi precum leprosul pe care l-ai văzut ieri. Ba mai rău, va fi un lepros spiritual care îi va implora pe soldaţi să-l târască pe rug.

Vocea i se înăspri:

— Vreau să primesc o scrisoare în fiecare săptămână, în care îmi vei recopia ceea ce îţi va fi dictat stareţul Guillaume. Vreau să nu uiţi nimic, nici măcar unul dintre cuvintele lui, chiar dacă nu le înţelegi. Îţi încredinţez o sarcină grea, dar, dacă o duci la bun sfârşit, ea ţi-ar putea deschide uşile funcţiilor înalte din ordinul nostru – voi avea eu grijă de asta. Şi mai ales va salva viaţa scumpului nostru frate Robert.

Îl chemă pe oblat, care îi întinse raniţa lui Antonin

10 Justiţia laică, civilă, în opoziţie cu tribunalul ecleziastic.

împreună cu o desagă ce conţinea pâine şi o ploscă plină. Inchizitorul adăugă în ea o trusă de piele în care fuseseră pregătite foi de pergament şi pene de scris.

— În fiecare duminică la ora vecerniei, un oblat va veni să ia scrisorile tale.

— Ce o să-i spun stareţului despre Robert?

— Că s-a îmbolnăvit şi că îl ţinem aici până se înzdrăveneşte.

— Pot să-l văd, părinte?

Inchizitorul îl privi pe tânăr cu bunăvoinţă şi îi ceru oblatului să verifice dacă bagajul era complet, apoi, întorcându-se la Antonin, îi răspunse cu un aer compătimitor:

— Nu.

Oblatul îl conduse pe călugăr înapoi până la uşă. Lumina palidă a zilei intra în capelă. Antonin aruncă o ultimă privire la urmele genunchilor săi şi ai lui Robert care se mai distingeau încă în pământul umed. Când trecu pragul, auzi vocea ascuţită a inchizitorului.

— Frate Antonin!

Oblatul îl opri, inchizitorul se ridicase, trupul lui părând să se lăţească în tot prezbiteriul. Degetul cu inel de fier era îndreptat spre călugăr.

— Dacă mă trădezi, Antonin din Verfeil, voi pune să fie strivit, în numele tău, fiecare oscior al fratelui Robert.

Apoi, cu un semn din cap adresat oblatului:

— Ia-l de-aici! ordonă el.

Antonin o porni înapoi spre Verfeil pe drumul pelerinilor. Unde era Robert? Câte nopţi de chin urma să petreacă în carceră? Ce soartă avea să-i rezerve inchizitorul? La ce torturi era în stare să-l supună? Şi cât preţuia prietenul care nu-i împărtăşea suferinţele? Era uşor să pretinzi că eşti prieten rămânând la uşa carcerei. De ce vei fi în stare? îşi zicea Antonin. Să sacrifici încrederea stareţului şi a

fraţilor tăi pentru a înainta singur, până la capăt, pe acest drum al trădării? Nu toate drumurile trădării se plăteau în monedă sufletească?

Pelerinii coborau spre Toulouse şi îşi scoteau pălăria când treceau pe lângă călugărul ce urca spre mănăstirea lui fără să-i vadă. Ei coborau şi el urca, el făcea calentoarsă, pe drumul pelerinajului său. Antonin mergea singur, cu spatele întors la Compostela, spre o biserică ce nu era aceea a Sfântului Iacob. Singurul pelerin pe drumul apostolului pe care nimeni nu-l va celebra niciodată şi care nu ierta niciun păcat. Singurul care mergea în pelerinaj la Iuda.

— Unde este prietenul tău? îl întrebă tânărul tăbăcar.

— E bolnav.

Măgarul îl aştepta în faţa cuvelor în care se înmuiau pieile, încărcat cu velinuri şi gogoşi de ristic. Tăbăcarul îi dădu o teacă de piele care conţinea flacoanele de vitriol verde.

— Va fi cea mai frumoasă carte din lume, îi zise el strecurându-i în mână o medalie.

Antonin o învârti între degete. Pe o faţă era gravată emblema ordinului, crucea deasupra căreia se afla steaua cu opt braţe, simbol al Sfântului Dominic. Pe revers, o literă neagră[11], un E majuscul, încă se mai vedea sub scrijeliturile cuţitului care încercase s-o şteargă. Tânărul îşi puse mâna pe a lui şi îi îndoi degetele pe medalie.

— N-o arăta nimănui, îi zise el înainte de a se întoarce în pivniţa cu velinuri.

Antonin îşi reluă încet drumul. La ieşirea din tăbăcărie, se întâlni cu prostituata, care făcu un pas spre el, dar se opri la distanţă. El se gândi că va avea parte de aceeaşi privire ca în prima zi, dar ochii lui căpătaseră probabil o altă culoare, căci femeia manifestă brusc cea mai mare

11 Literă gotică. *(N.a.)*

indiferenţă faţă de el şi îl lăsă să treacă, întorcându-i spatele.

O apucă din nou pe drumul pietruit al mănăstirii, în vreme ce o ploaie urâtă se abătea peste Toulouse. Înainta încet, fără să-şi protejeze sutana. Cu ochii la ciorapi, lăsând măgarul să-i ghideze mersul. Gânditor.

Îşi amintea de cuvintele spuse de Robert în pivniţa hangiului. Ceea ce întorcea privirea fetelor în altă parte nu avea nimic de-a face cu hainele sau cu înfăţişarea. Ceea ce le îndepărtează de noi este propria noastră ruşine.

CAPITOLUL 8
Orfelin

În comunitatea beghinelor din Ville Dieu, pe Rin, la 11 aprilie 1348, eu, Guillaume, mă pregătesc să duc la îndeplinire cea mai banală dintre misiunile acestui secol: să mor.

Nu sufăr încă, dar ciuma este în mine.

O ştiu la fel de bine ca medicii din Köln, specialiştii pe care marea maestră a comunităţii de beghine i-a adus la începutul epidemiei şi care au murit cu toţii de atunci.

Medicina nu vindecă ciuma.

Nici ierburile, nici dacă ţi se ia sânge, nici aplicarea de fier roşu sau de gheaţă pe buboaie, nici posturile, nici îndoparea cu decocturi greţoase, nici plăgile tratate cu apă sfinţită sau flagelate, nici vrăjitoriile ori rugăciunile... nimic nu vindecă ciuma. Chiar şi sacrificarea evreilor este inutilă. Cu cât sunt arşi mai mulţi, cu atât răul se răspândeşte mai repede.

Pe fereastra camerei mele văd fluviul pe care l-am traversat adesea împreună cu cel căruia îi eram elev. Mă întreb ce am învăţat de la dispariţia lui şi mai ales ce am

făcut fără el. Nimic care să merite vreun strop de mândrie.

M-am învârtit neîncetat în mintea mea ca într-o celulă. Am încercat zadarnic să unesc, într-o singură persoană, pe cel care m-a învăţat totul şi pe cel pe care l-am văzut trăind atât de rău. Aceşti doi oameni, care au sălăşluit în maestrul meu, cum vor putea ei să fie judecaţi împreună? Cum vor putea să fie împărţite echitabil pedeapsa unuia şi graţia celuilalt? Toate judecăţile noastre sunt o medie între cea mai rea şi cea mai bună dintre faptele noastre. Dar când diferenţa este atât de mare, cum să alegi între cel care merită iertarea tuturor păcatelor şi cel care ar trebui să îndure toate flăcările iadului?

De-a lungul acestor ani, recolta minţii mele, atât de bogat însămânţată, n-a dat decât fructe amare. Ce se va alege de mine? Plămânii îmi ard. Voi muri înainte să fiu luat. Ce rămâne din ciumaţi când mor în oraş, în casa lor? O cruce neagră pictată pe o uşă şi vocea celor care sună din clopoţei, mergând în faţa căruţelor lor pline: „Cine are morţi?... Cine are morţi?...”

Eu am morţi. Eu, propriul clopotar, am cu ce să-mi umplu căruţa, cu viaţa mea de bărbat irosită, cu tânărul Guillaume care odihneşte în memoria mea, călugărul înflăcărat care eram, cel care îşi ţinea mâinile curate în apa credinţei lui în Christos, înainte de a le mânji de sânge... Cine are morţi? Eu am morţi: toţi acei oameni de bine care aveau chipul meu şi care n-au supravieţuit. Acei oameni drepţi, acei oameni blânzi, acei oameni plini de speranţă pe care ciuma mi i-a luat. Acei oameni fericiţi pe care nu am putut să-i păstrez, pe care n-am ştiut cum să-i ţin în viaţă şi ale căror rămăşiţe le ţin într-o groapă interioară unde odihnesc, fără de pace, toţi oamenii care am fost. Da, eu am morţi...

Stareţul închise cartea cu piele deteriorată şi cu pagini distruse de umiditate. Cerneala se ştergea şi numeroase

cuvinte lipsă făceau lectura aproape imposibilă. Noua operă pe velin va reînvia vechea carte neterminată şi o va face indestructibilă.

— Este o carte de memorii?

— Velinuri pentru memoria unui simplu stareţ? Nu, Antonin, nu scriu o carte de memorii, ci de confesiune.

Antonin se întorsese fără probleme la mănăstirea din Verfeil. Stareţul era mulţumit de calitatea pergamentelor şi de negrul gogoşilor de ristic. Absenţa lui Robert fusese justificată, aşa că nu insistase asupra chestiunii.

Lui Antonin i se păruse că sacristanul îl ţintuise cu o privire mai severă când descrisese febra neaşteptată care îl cuprinsese pe prietenul lui şi slăbiciunea care îi interzisese orice călătorie. În rest, povestea lui fusese doar ascultată şi el se întorsese la viaţa lui de călugăr. De atunci, orele la mănăstire se scurgeau monotone şi goale. Antonin redescoperea lumea fără prietenia lui Robert şi întunericul ei rezista în faţa soarelui. Nu se mai lumina de ziuă. Tinereţea îi fusese luată dintr-odată, smulsă de cineva care nu voia să-i facă niciun rău. Robert i-o luase fără să ştie. Spera că mai era încă vie lângă el, în carceră, şi poate binefăcătoare pentru fratele care o avea în grijă. În chilia lui din Verfeil nu mai rămăsese nimic din ea.

Stareţul îl repartizase în scriptoriu, unde îşi petrecea cea mai mare parte a zilelor pregătind scrierea pentru velinul care nu permitea niciun retuş. Frazele notate pe un pergament obişnuit erau retranscrise într-un cadru de hârtie de dimensiunile cărţii pentru a pregăti locul cuvintelor, fără despărţire la capătul rândurilor. Zilele erau laborioase şi nopţile scurte.

Dictările stareţului începeau în zori şi se opreau la prânz, oră la care Antonin se întorcea în scriptoriu până la crepuscul. Nici nu termina masa sărăcăcioasă din refectoriu, că se şi întorcea imediat în claustru pentru a

întârzia momentul în care avea să se afle singur în patul lui, în faţa somnului. Chilia vecină a lui Robert nu era goală. Ceva, în noapte, se mişca în interior. Se auzeau din ea ţipete şi gemete. Îşi punea mâinile pe urechi, dar asta nu le făcea să tacă.

Singurul moment de odihnă îl petrecea în grădina cu ierburi, unde se ducea să respire miresmele medicinale. Îngrijind plantele, căuta amintiri. Revedea de bună seamă silueta tatălui său, pe care ciuma îl răpusese în cele din urmă, dar memoria lui n-avea nicio amintire din copilărie.

„Mai bine să nu ai amintiri decât să fie urâte”, zicea Robert, care scuipa mereu pe pământ pentru a aduce omagiu blândelor figuri familiale care-i alinaseră primii ani, bătând măsura cântecului de leagăn prin lovituri de baston în cap.

Munca în scriptoriu îl îndepărta de ceilalţi călugări. Toţi îi deveniseră străini. Le simţea stânjeneala şi rezerva care îl izola în refectoriu şi în claustru. Apropierea lui de stareţ stârnea gelozii, dar era mai mult decât atât. Nimeni nu credea în boala lui Robert şi deja începuseră să circule nişte zvonuri legate de dispariţia lui.

— Cum se poate supravieţui ciumei? îl întrebă Antonin pe stareţ, care se oprise din dictat.

Să vindeci ciuma... Guillaume n-ar fi crezut niciodată că aşa ceva este posibil. Epidemia din 1348 omorâse mai mult de un locuitor din trei în ţările Europei. Niciodată, în istoria omenirii, nu fusese raportat un asemenea holocaust. Febra îl apucase la câteva luni de la întoarcerea din misiunea din Orient.

— Să supravieţuieşti ciumei? Nu ştiu, Antonin. Ştiu doar că cei care primesc această binecuvântare sunt protejaţi şi nu se mai îmbolnăvesc niciodată.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu?

— Fără îndoială... şi fără să vrea.

— Fără să vrea?

— Da, voinţa de a trăi dezlănţuie furia ciumei. În timpul tristului an 1348, am văzut sute de oameni murind – fraţi, surori, ţărani, târgoveţi, nobili – peste tot în jurul meu. Şi toţi voiau să trăiască, foarte mult, cu putere. Toţi aveau aceeaşi dorinţă de a-i rezista. Când m-am îmbolnăvit, ultima mea preocupare era să supravieţuiesc. Am primit boala ca pe o soră care venea să-mi spovedească sufletul păcătos. Poate asta-ţi dă o şansă să scapi de ciumă: lipsa de voinţă.

Stareţul îşi oferea răgazul unei plimbări înainte de nonă, al nouălea ceas al zilei[12]. Antonin îl însoţea în grădina cu plante medicinale, unde lui Guillaume îi plăcea să revadă ierburile tămăduitoare pe care le plantase el însuşi cu ani în urmă. De la intrarea lui Antonin la mănăstire, îl iniţia în secretele lor.

— Ce este iarba-dracului? îl întrebă el pe stareţ în timp ce acesta mângâia zâmbind frunza unei salvii care, potrivit unui ermit căruia mănăstirea îi dădea de pomană, putea vindeca toate bolile.

— Nu este o iarbă, seamănă cu o algă.

— O algă terestră?

— Da. Este vâscoasă şi verde şi se întinde prin băltoace. Ţăranii cred că bâtlanii o vomită prin jurul bălţilor. Este numită „scuipatul lunii”. Apare noaptea, după ploaie, şi dispare ca prin magie. Este planta pe care alchimiştii o caută cu cea mai mare însufleţire. O folosesc pentru a-şi face piatra filosofală.

— Este o plantă diabolică, părinte.

— Plantele, ca toate elementele naturii, sunt opera lui Dumnezeu, nu-i aşa, Antonin?

— Nu credeţi în diavol, părinte?

---

12 Rugăciune creştină din liturgica orelor, care are loc în cursul după-amiezii, pe la ora 15.

— Ba da, cred în diavol. Dar diavolul este în afara lumii, asta este diferenţa dintre el şi Dumnezeu.

— Deci diavolul nu este în plante.

— Nici în animale, nici în noi înşine. Nu trebuie să vorbeşti niciodată de iarba dracului, de piatră demonică, de apă malefică, fiindcă nimic din natură nu este în posesia lui. Diavolul este străinul.

Traversară grădina în tăcere. Antonin vedea iarba-dracului crescând în jurul chiliei lui şi vestind coşmarurile nopţii.

În seara aceea se plimbă pe drumul de rond. Era ora rugăciunii, dar nicio rugăciune nu-i mai era pe plac de la arestarea lui Robert. Nu ar fi crezut niciodată că o fatalitate atât de nedreaptă ar putea să se abată asupra lui. Credinţa lui de dominican era făcută pentru luptă şi supunere, nu pentru trădarea fraţilor săi.

Câteodată, Antonin credea că lui Dumnezeu nu-i pasă de gura lumii, ca şi cum El nu mai avea nimic de făcut aici şi toate astea nu-L mai priveau. Nu-L mai interesau copiii Lui, încredinţaţi marelui orfelinat al naturii, care avea sarcina de a-i creşte cum putea ea. Aşa era lumea, îşi zicea Antonin, un mare orfelinat unde îţi petreceai timpul întrebându-te de ce fuseseşi abandonat. Cât despre natură, Dumnezeu o crease uitând tandreţea pe drum, căci ea iubea „dur”, dacă avea cumva inimă, lucru de care te puteai îndoi.

De pe metereze, Antonin vedea noaptea ieşind din pădure, ca şi cum copacii o secretau. Seva ei neagră şi lipicioasă acoperea încet orizontul.

Unde era Robert la ora asta? în carcera lui? Pe patul de tortură? Suferind? Murind poate...

Nişte pisici se strecurau printre picioarele lui. Drumul de rond era teritoriul lor. În timpul marii epidemii, se răspândise zvonul că mănăstirile care primeau pisicile

erau protejate. Stareţul Guillaume, care în general nu dădea nicio importanţă zvonurilor, pe acesta îl crezuse şi îl apărase în conciliul regional al dominicanilor.

Nimeni nu ştia cum alungau pisicile duhoarea ciumei, dar cel puţin vânau şobolanii. Poate că stareţul voia pur şi simplu să scape de aceste animale faţă de care avea oroare. Ai fi zis că şobolanii mişunau prin amintirile lui, într-atât dezgustul pe care i-l inspirau părea să-l tulbure.

Stareţul le dăduse, aşadar, călugărilor sarcina de a atrage pisicile în mănăstire. Castronaşe cu lapte erau puse mai peste tot pe culoare. Şi zeci de pisici apăreau noaptea, furişându-se chiar şi în capelă fără a fi alungate.

Astăzi, tot nu se ştia dacă pisicile protejau realmente de ciumă, dar nu mai protejau de şobolani. Cei de la Verfeil ajunseseră atât de mari, încât pisicile nu se mai încumetau să-i atace. Încet-încet, deveniseră aliaţi. Îi surprindeai uneori plimbându-se împreună, indiferenţi, adesea unul lângă altul, ca un cuplu bătrân, resemnaţi amândoi.

O pisică mare, cu blană galbenă şi năpârlită, se apropie de Antonin. Doi ochi alungiţi ca nişte lame contrastau cu faţa umflată. Te ducea cu gândul la inchizitor.

Se învârtea mieunând pe sub hrănitoarele suspendate pe care fraţii le umpleau cu unt pentru păsările mănăstirii. Rândunelele care se întorceau primăvara erau înnebunite după aşa ceva. Iarna, coţofenele şi ciorile stăteau de pază lângă ele pentru a prinde vrăbiile care îşi încercau norocul.

Antonin îi întinse pisicii un castronel de lapte, pe care ea îl neglijă cu dispreţ. Voia unt, voia grăsime pentru corpul ei. Când primi bucăţica galbenă pe care Antonin o scoase din hrănitoare, o înfulecă dintr-o înghiţitură, cu lăcomia unui înfometat, apoi veni să-i lingă degetele încă unsuroase. Antonin întinse mâna ca s-o mângâie. Fiara se zbârli instantaneu şi dădu cu laba. Ghearele ei îi lăsară trei urme însângerate pe încheietură. Antonin nu o goni, se

uită cu atenţie la corpul mare din faţa lui, în poziţie de apărare, gata să zgârie din nou.

„Nu mângâi inchizitorul”, îşi zise el îndepărtându-se.

Prima duminică. Se apropia momentul. Se scurseseră opt zile. Gheara pisicii îi făcuse bine. Durerea se trezea. Rana era superficială, dar usturătoare. Pulsa ca o inimă minusculă, destul de puternic pentru a alimenta nişte fulgerări dureroase care urcau până la subsuoară.

Trăise ultimele ore ca într-o nebuloasă, clătinându-se în el însuşi. Prin această durere care nu-i dădea pace, îşi recăpăta încet cunoştinţa şi începea să reflecteze asupra situaţiei.

Copiase trei pagini de velin. Ele vorbeau despre trecut, despre ciuma de care se molipsise stareţul şi despre vindecarea lui. Acesta îi aducea mulţumiri Domnului şi îi cerea iertarea. Antonin nu înţelegea de ce cartea avea atâta importanţă. Începea ca un manual de penitenţă. Poate că anunţa dezvăluirea unui mare păcat a cărui mărturisire o aştepta inchizitorul? Dar adevărata problemă nu era conţinutul velinului. Stareţul dicta încet, ca şi cum avea toată veşnicia înaintea lui. Avea să-i ia luni bune să termine cartea. Cum va putea rezista Robert?

La ieşirea din capelă, nu o luă pe drumul spre chilia lui precum ceilalţi fraţi, ci se îndreptă spre grădina cu plante medicinale. Mâna lui strângea în buzunar sulul pergamentelor care serviseră drept ciornă a textului înainte de copierea lui pe pielea preţioasă.

Bătrânul oblat îl aştepta dincolo de zidul grădinii. Întinse mâna spre el fără să scoată niciun cuvânt. Antonin îl întrebă despre starea lui Robert, dar nu primi răspuns. Oblatul purta o mantie de lână groasă pe care fusese cusută o cruce roşie, în dreptul inimii, în loc de inimă.

Tovarăşii lui îl aşteptau un pic mai departe. Antonin auzea răsuflarea cailor lor. Îi dădu pergamentele.

— Asta-i tot?

Antonin încuviinţă. Bătrânul soldat se apropie de el.

— Despre ce vorbeşte?

— Despre ciumă, răspunse Antonin.

— Nimic altceva?

— Nu, nimic altceva.

— Nu vorbeşte despre un maestru? îl interogă cu glas stins.

— Nu l-am auzit niciodată vorbind despre un maestru.

Bărbatul cu crucea roşie se retrase în întuneric.

— Când îl voi vedea pe Robert?

— Când o să meriţi, zise cu dispreţ oblatul.

CAPITOLUL 9
Kaffa

Robert stătea în picioare.

Carcera semăna cu un culoar. Închisă într-o parte printr-un zid de cărămidă şi în cealaltă printr-o uşă cu tije de fier. Un călugăr o întredeschidea o dată pe zi pentru a-i întinde un castron de supă şi un vas curat în care să-şi facă nevoile. Trei metri lungime pe mai puţin de un metru lăţime, cu o răsuflătoare pe care nu se vedea nimic şi prin care pătrundea aerul rânced din celelalte celule.

Se putea sta în picioare sau culcat, dar nu pe spate, doar pe o parte sprijinit pe un umăr. Era imposibil să te aşezi fără să-ţi juleşti genunchii de relieful neregulat al zidului.

Robert stătea, aşadar, în picioare şi dormea ca un cal, sprijinit de pietre până la epuizare. Dar starea lui era suportabilă.

Era obişnuit cu viaţa aspră. Biciul tatălui său, nopţile friguroase de la Verfeil şi drumurile străbătute pentru a

predica îl tăbăciseră precum pieile după care se dusese cu câteva zile mai înainte. Trupul lui încă mai putea să sufere. Christos suferise mult mai mult, îşi zicea el.

Era călugăr. Un călugăr încheia un pact de suferinţă cu Dumnezeul lui. Înaintea pactului de iubire.

Inchizitorul permisese să nu-i fie încătuşate picioarele şi cei câţiva paşi pe care putea să-i facă îi dădeau curaj.

— Merg, repeta Robert ducându-se şi întorcându-se pe culoarul lui îngust dintre ziduri. Merg precum pelerinii pe drumul lor. Eu merg într-o parte, julindu-mi spatele şi burta de pietre, târându-mi picioarele betege, dar, ca şi ei, merg. În noaptea cea mai întunecată, nu străluceşte nicio stea şi Dumnezeu nu apare nicăieri. Dar Dumnezeu nu-i va apărea niciodată celui care nu merge pentru El.

Trupul îi era puternic, Robert se ştia capabil să reziste la tortură. La toate formele de tortură?

Se spunea că fiecare o avea pe a lui. O tortură distinctivă, pe care nici cel mai curajos dintre oameni nu o putea suporta. Maeştrii dominicani vedeau în asta dreptul acordat diavolului de a sfâşia sufletele cele mai sigure de forţa lor sau de sfinţenia lor. Pentru a zdrobi mândria, păcatul cel mai mare, Domnul, în înţelepciunea Lui, hotărâse că nicio voinţă nu va fi invincibilă. Nimeni nu rezista la tortura diavolului. Iar Robert păstra şi el, în străfundul conştiinţei lui, supliciul pe care inchizitorul nu trebuia să-l descopere niciodată, altfel risca să fie pus să mărturisească toate crimele pământului. Nicio spaimă n-o întrecea pe cea care-l obseda în mersul lui de insectă printre pietrele murdare ale temniţei: să vină ziua în care inchizitorul să descopere tortura care i-ar frânge curajul.

— Stai cu ochii pe uşă, Jean, zise stareţul.

Antonin nu ştia că sacristanul putea să aibă şi un nume. Descoperea că cei doi bărbaţi se înţelegeau mult mai frăţeşte decât lăsau să se vadă în prezenţa celorlalţi

călugări. O simţise în cursul şedinţelor de dictare şi de copiere la care sacristanul asista de la distanţă în timp ce supraveghea uşa, ca şi cum aceasta ameninţa să se deschidă în fiecare clipă.

Stareţul Guillaume şi sacristanul erau legaţi de o prietenie pe care Antonin o bănuia veche şi puternică. În intimitate, nu existau raporturi ierarhice între ei, îşi vorbeau ca nişte fraţi de sânge. Într-o zi de dictare în care ajunsese mai devreme, Antonin le auzise vocile prin uşa întredeschisă. Sacristanul îi recomanda prudenţă stareţului şi el înţelesese aceste cuvinte:

„Nu spune prea mult, Guillaume, ai mulţi duşmani”.

— Îţi place să călătoreşti, Antonin?

— Nu ştiu, părinte.

Călătoriile lui Antonin nu depăşiseră cincizeci de leghe. Se născuse la Montpellier, oraşul şcolilor de medicină unde tatăl său dobândise partea esenţială a ştiinţei lui. Nu cunoştea din lume decât un triunghi din Languedoc, care pleca de la Mediterana până la Toulouse şi care se întindea în sud spre Pirinei. Etapele călătoriilor lui din copilărie nu fuseseră decât ospicii şi leprozerii. Tatăl lui îl educase singur, maică-sa nu supravieţuise aducerii lui pe lume.

Din acei nouă ani dinainte să-l aducă ciuma la dominicani, îşi amintea puţine lucruri. Revedea acelaşi bărbat care mergea pe străzile infecte ale oraşelor, purtând o mantie neagră şi care se întorcea pentru a verifica dacă fiul lui îl urma. Dar chipul care îi apărea era mascat de o cagulă de piele pe care fuseseră cusuţi doi ochi de sticlă. „Nu te apropia de mine”, îi spunea vocea lui când i se făcea frică şi iuţea paşii încercând să ajungă lângă el.

„Nu te apropia de mine...”, aceste cuvinte erau singurele pe care tatăl lui i le lăsase moştenire. Ele

răsunau mai puternic când simţea că fraţii lui îl evită de când se întorsese la mănăstire.

Stareţul se reculegea în faţa pupitrului. Era adâncit în gânduri. Antonin cunoştea lungile lui itinerare de tăcere. Îndrăznea acum să-i întrerupă meditaţia.

— Unde să călătoresc, părinte?

Stareţul îl ţintui pe secretarul său cu o privire obosită.

— În Crimeea, Antonin. Într-un orăşel din Orient. La Kaffa.

— Guillaume...

Sacristanul ieşi din întuneric şi înainta spre pupitru. Dar stareţul făcu un gest spre el îndemnându-l să se liniştească.

— Vezi tu, Antonin, Jean cunoaşte povestea şi-şi face griji. Dar eu nu povestesc decât evenimente trăite. Fapte pe care istoricii le vor relata într-o bună zi. Să nu scrii decât datele şi numele locurilor. Restul nu va fi util decât pentru tine, pentru ca tu să înţelegi bine ce vreau să las gravat în carnea velinului.

— Kaffa? relua Antonin, repetând în minte acest nume care, în imaginaţia lui, suna ca fâlfâitul velelor umflate de vânt ale corabiei pe care visa să se îmbarce într-o bună zi.

— Da, o colonie genoveză în Marea Neagră. Pe Drumul Mătăsii chinezeşti.

Antonin derulă foaia de pergament obişnuit pe care îşi lua notiţe şi îşi înmuie pana în cerneala spălăcită cu care scria capitolul.

Ruta genoveză lega Kaffa de China. Drumul era sigur. Tătarii făcuseră ca pacea să fie respectată masacrând aproape pe toată lumea, dar garantând protejarea comerţului. Era o călătorie lungă pentru neguţătorii italieni, dincolo de Marea Azov, de la Kaffa spre La Tana în nord-est, după care urma interminabilul drum făcut cu care trase de boi, apoi cu cămile, măgari, catâri, prin stepe

aride şi munţi.

— „Kaffa”… aminteşte-ţi acest nume.

Guillaume îl spuse pe litere, marcând o pauză după fiecare, aşa cum făcea cu toate cuvintele necunoscute care trebuia să fie scrise pe velin. Apoi se cufundă din nou în tăcere.

— Părinte, întrebă Antonin, ce s-a întâmplat la Kaffa?

— O să-ţi spun, frate Antonin, răspunse stareţul cu o voce calmă, dar, mai înainte, aş vrea să mă rog împreună cu tine şi cu Jean.

Sacristanul reînvioră flacăra lumânărilor care ardeau pe suporturile metalice din jurul pupitrului. Căldura săpa nişte găuri adânci în ceară ale cărei margini se îndoiau spre feştilă. Stareţul îndepărta ceara fierbinte şi ridica feştilele. Degetele lui ţineau uneori flacăra ca pe o pană de scris, oprindu-se îndelung asupra ei ca şi cum pielea lui nu mai simţea focul, precum cea a salamandrelor.

Antonin îngenunche lângă pupitru, aşteptând intenţia de rugăciune.

— Aş vrea să mă rog pentru un frate absent, declară stareţul.

Antonin ridică ochii. Sacristanul şi Guillaume îşi împreunaseră mâinile şi murmurau un psalm de consolare. Antonin se uita la ei ca la doi străini care practicau un ritual despre care el nu ştia nimic. Cunoştea totuşi cuvintele psalmului, dar nu le putea rosti. Mâinile lui refuzau să se împreuneze, într-atât îl considerau de nedemn de rugăciune.

Guillaume şi sacristanul aveau ochii închişi, dar el le simţea privirea, aşa cum o simţea, apăsător, şi pe cea a tuturor fraţilor. Atunci, ochii i se umplură brusc de lacrimi şi simţi în gât nişte suspine de copil pe care nu putea nici să le stăpânească, nici să le ascundă. La sfârşitul psalmului, stareţul îi văzu lacrimile curgându-i pe obraji şi

aşteptă ca ele să dispară. Apoi, după o vreme, reluă cu o voce liniştită:

— O să-ţi povestesc ce s-a întâmplat la Kaffa.

CAPITOLUL 10
Veritas

— Îmbătrâneam. Aveam patruzeci şi şase de ani şi voiam să schimb lumea. Ordinul dominican îşi dăduse acordul. Puteam, în sfârşit, să mă duc la marea capelă din Kaffa de unde plecau misiunile pentru evanghelizarea Orientului. Ca misionar, Antonin, voiam să duc cuvântul lui Christos la capătul pământului, şi mai ales departe de Franţa, unde credinţa mea slăbea.

În realitate, voiam să fiu misionar pentru mine însumi, pentru a mă reconverti, departe de ceea ce ştiam, pentru a auzi cuvântul Domnului în pustiu.

O galeră genoveză ne dusese în prima noastră etapă, eram eu şi tânărul frate care mă însoţea, nerăbdător, ca şi mine, să o apuce pe drumul spre Răsărit. Dar soarta a hotărât altfel. Abia deschise, porţile oraşului Kaffa s-au închis în urma noastră. Tătarii din Hoarda de Aur atacau coloniile. Vânzătorii nu mai plăteau taxele. Parfumul bogăţiilor de pe Drumul Mătăsii atrăsese atenţia neguţătorilor italieni şi bizantini. Lăcomia lor curmase o pace centenară care rezistase totuşi tuturor barbariilor. Se spunea că genovezii făceau trafic de sclavi pentru sultanul mameluc al Egiptului, lipsindu-i pe tătari de mână de lucru şi de războinici pentru trupele lor. Un prim asediu fusese zădărnicit cu un an înainte de sosirea noastră. Apărătorii obţinuseră o mare victorie. Dar armatele Hoardei de Aur nu erau învinse şi se întorceau la Kaffa.

Nu văzusem în viaţa mea tătari. Un călugăr ni-i descrisese ca pe nişte demoni pe care Satana ni-i trimitea

ca să pedepsească Europa pentru greşelile ei. Grecii le dăduseră numele pe care îl foloseau pentru a desemna Infernul.

Mă gândeam să mă opresc două zile în acest orăşel de trecere, unde nu se simţeau bine decât neguţătorii. Aveam să rămân doi ani. Doi ani de asediu în care n-am răbdat de foame. Marea era acolo pentru a ne aproviziona, garda pentru a ne apăra cu luptătorii ei încercaţi, comandată de ofiţeri remarcabili. Dar aceste luni au fost îngrozitoare.

Armata tătarilor a venit prin deşert la începutul anului 1345.

Populaţia se îngrămădise pe meterezele duble jalonate de turnurile cetăţii. Santinelele anunţaseră furtună de nisip, una dintre acele furtuni obişnuite la est de marile strâmtori. A fost nevoie de mai multe ore pentru a înţelege că valurile uriaşe de praf care se năpusteau spre oraş erau ridicate spre cer de galopul cailor unei armate. Un munte de praf se apropia.

Armata era imensă, acoperea deşertul. O tăcere mormântală se abătuse asupra fortului. Oamenii îşi puneau mâinile pe pietrele meterezelor pentru a se asigura de protecţia lor, ca şi cum erau sfinte. Şi noi, bieţi fraţi ai lui Christos, singurii reprezentanţi ai milostivirii lui în faţa acestei puteri incredibile, le simţeam disperarea şi nevoia de ajutor spiritual, mult prea apăsătoare pentru umerii noştri.

Stareţul se opri şi-i adresă un zâmbet binevoitor lui Antonin, care stătea în picioare în faţa pupitrului, cu pana uscată ridicată în aer, neştiind ce să scrie.

— Aşază-te, Jean o să-ţi spună când va trebui să scrii după dictare.

El împărţi cu ei un pahar cu apă.

— Vrei să ştii cu ce seamănă tătarii, Antonin?

Antonin aştepta, cu ochii aţintiţi la buzele stareţului.

— Cu nişte câini de vânătoare. Se amestecă între ei ca într-o haită, cu platoşa lor din piele fiartă care nu le acoperă braţele, cu căciulile lor din fetru îndesate până la marginea orbitelor, cu coapsele goale bătând în flancurile unor cai mai mici decât cei din ţările noastre, cu coame lungi şi încărcaţi ca nişte vite de povară. Nişte franjuri de metal le biciuie coiful de piele şi soarele le acoperă trupurile cu sclipiri galbene. Lamele săbiilor şi ale lăncilor lor ies din raniţele însângerate, din spatele şeilor. Strălucesc, Antonin, atrag soarele şi se încarcă cu razele lui. Tătarii au energia cerului.

Umbla zvonul că sunt mereu în mişcare şi că dorm pe caii lor în galop. Dar în ziua aceea, războinicii nu se mişcau. Călăreţii erau adunaţi la distanţă de ziduri, înţepeniţi ca nişte câini de vânătoare opriţi în faţa prăzii. Pedestraşii soseau în urma lor într-o singură masă plină de suliţe, în jurul unor care trase de cămile. Tabăra a fost ridicată de sclavii lor fără ca niciun călăreţ să iasă din rând. Nimeni nu înţelegea de ce această armată rămânea nemişcată în faţa noastră.

Tătarii aşteptau un semn.

Se spunea că una dintre trupele lor stătuse un an întreg la porţile unui oraş aşteptând semnul divin de atac. Oamenii cetăţii puteau să iasă liber, să treacă pe lângă caii lor, fără niciun pericol, ba chiar să-i atingă, ca pe nişte statui de sare în mijlocul deşertului.

În realitate, cred că tătarii nu căutau decât să uzeze nervii duşmanilor lor. Şi e adevărat că aşteptarea îi scotea din minţi pe cei asediaţi.

Primele cântece de război n-au venit decât peste două zile. Nişte voci guturale, foarte joase, care răsunau împreună cu mici diferenţe de ton. Cântece care aminteau de cele ale călugărilor noştri, dar care, în cazul lor, erau însufleţite de o forţă animalică şi sălbatică.

Nişte pedestraşi înarmaţi cu lănci se alăturară în cele din urmă călăreţilor şi urcară pe cai în spatele lor. Aceşti bărbaţi împreună pe acelaşi cal îi înspăimântau pe soldaţii noştri. Nu mai recunoşteai siluetele omeneşti, semănau cu nişte demoni cu corp dublu şi erau cu sutele. În faţa unei asemenea hoarde, apărarea cetăţii Kaffa părea foarte fragilă. Meterezele fuseseră fortificate în mai multe puncte de la ultimul asediu. Genova trimisese cu corăbiile încărcături de pietre. În locurile care păreau mai accesibile, se dublase grosimea zidurilor şi se asiguraseră porţile prin arce butante.

În afara de soldaţi, populaţia din Kaffa mai număra neguţători, mercenari şi o mulţime de aventurieri veniţi din toate colţurile Europei şi ale Asiei ca să urmeze Drumul Mătăsii şi să se îmbogăţească. Găseai aici greci, latini, evrei, armeni, turci. De la anunţarea mişcărilor de trupe la hotarele imperiului tătar, această mulţime participase la lucrările de consolidare şi o oarecare fraternitate îşi găsise locul în inima acestor indivizi străini unii de alţii. Se clădise o comunitate. În cântecul războinicilor, femeile aţâţaseră focul sub ceaunele de aramă din vârful turnurilor, unde uleiul începea să fiarbă şi fiecare era gata să se lupte.

Clopotul mănăstirii se auzi bătând. Era ora pentru capitul[13]. Stareţul se retrase ca să-şi pună scapularul şi să pregătească ordinea de zi a adunării. Antonin rămase singur cu sacristanul. Bătrânul îl privea în tăcere. Deodată, ridică mâna pentru a arăta blazonul ordinului dominican sculptat deasupra uşii: un scut împărţit în culorile veşmântului călugărilor, albul tunicii şi negrul mantiei. Deviza dominicanilor îl încorona cu litere roşii: VERITAS.

Degetul sacristanului arăta drept spre ea. El apropie flacăra unei lumânări şi trecu uşor lumina ei peste deviza gravată în piatră. Fiecare dintre literele pe care le lumina

13 Adunare zilnică a călugărilor. (N.a.)

părea că ia foc, marcând cu fierul roşu cuvântul „adevăr” în carnea lui Antonin. El simţi toată ruşinea trădării sale în timp ce lumânarea sacristanului se mişca înainte şi înapoi de-a lungul zidului.

Stareţul reapăru.

Sacristanul puse lumânarea la loc lângă pupitru. Antonin rulă pergamentul gol. Paloarea lui îl îngrijoră pe stareţ, care îi acoperi umerii cu o pătură.

— Ai îngheţat, întoarce-te în chilia ta şi odihneşte-te.

— Părinte, întrebă Antonin, aş putea să mă întorc după vecernie?

— De ce?

— Ca să aflu povestea asediului.

Stareţul îi răspunse cu indulgenţă.

— Nu povestea asedierii oraşului Kaffa e ceea ce contează. Asediul a durat mai mult de douăzeci de luni, cu atacuri ucigaşe şi eroism inutil de-o parte şi de alta. Tătarii n-au reuşit niciodată să ocupe oraşul. Toţi cei care au trăit acele zile le-au povestit în felul lor. Al meu nu merită să zăbovim asupra lor. Ceea ce vreau ca pana ta să graveze în pielea velinului este ce a urmat şi cum a luat sfârşit asediul.

— Este începutul poveştii voastre, părinte?

— Nu, Antonin, este începutul ciumei.

CAPITOLUL 11
Ciuma

— „Se predau!”

Strigătul de pe metereze se răspândea în oraş.

Spre răsărit, o lumină mare şi albă despica albastrul cerului. Se iveau zorile. De pe drumul de rond, se vedea deşertul trezindu-se odată cu ele şi târându-se spre Kaffa.

Corturile taberei duşmane fuseseră»

demontate în timpul nopţii. De câteva săptămâni, asalturile încetaseră şi soldaţii se temeau de o ofensivă surprinzătoare.

Dar tătarii plecau.

Un detaşament de călăreţi s-a îndreptat spre oraş în direcţia a trei maşini de război care nu fuseseră distruse.

Catapultele semănau cu nişte bâtlani gigantici, gâtul lor de lemn se legăna în bătaia vântului în pofida corzilor cu care erau legaţi. Hoarda fusese cât pe ce să reuşească asediul când potopul de pietre care susţinea atacurile lovise fortificaţiile noastre.

Detaşamentul se apropia. Vreo douăzeci de oameni, în faţa a două care acoperite trase de cămile. Primii soldaţi ai escortei au descălecat în apropierea maşinilor. Strigătele noastre de victorie s-au oprit când călăreţii s-au întors cu faţa la soare. Nu mai erau războinicii cu nădragi scurţi, cu căciulile şi platoşele lor de piele care le lăsau dezgolite braţele, ci nişte forme palide, slăbănoage, acoperite cu o capă lungă şi albă, cu turbane mari, precum cele ale turcilor, care le acopereau frunţile. Pe faţă le atârna un văl, dându-le aspectul unor fantome.

— Victorie! a strigat un gardian al turnurilor, dar nimeni nu i-a reluat strigătul.

Tătarii au înfipt doi stâlpi în spatele maşinilor de care şi-au fixat stindardele. Toţi erau îmbrăcaţi la fel, în afară de unul dintre ei, care avea pe umeri o etolă albastră brodată cu aur ce-i atârna până la brâu. Un şef de clan sau un rege, căci oamenii îngenuncheau în faţa lui. Un războinic a desfăşurat un covor între stindarde, un altul a dat jos dintr-un car un tron de fier de mărime mică. Prinţul lor s-a aşezat pe el. Bărbaţii au împins carele acoperite până la maşinile de război şi le-au deschis pe la spate. Un nor de praf s-a ridicat, făcându-i nevăzuţi.

Când vântul l-a risipit, două grămezi de cadavre stăteau faţă în faţă.

La un gest al prinţului, războinicii în alb au apucat trupurile de picioare şi le-au târât până la catapulte. Fiecare era formată dintr-un lung balansier cu două capete întărite prin tije de fier. Unul dintre ele era legat la o contragreutate, covata, o ladă mare din plumb plină cu pietre şi nisip, celălalt la o praştie unde se încărcau proiectilele. Tătarii au întins troliile şi maşinile au pârâit în liniştea din jur. Sub tracţiunea frânghiilor, linia balansierelor s-a arcuit şi, unul după altul, au basculat înapoi ridicând anevoie de la pământ coveţile grele. Când praştiile au atins nisipul, soldaţii au cocoţat trupurile în ele de-a curmezişul. Braţele şi picioarele le atârnau de fiecare parte, desfăcute larg. De departe, ai fi zis că sunt nişte păianjeni înfipţi în mijlocul deşertului.

Bărbaţii au dat drumul la un troliu şi primul corp a fost proiectat în cer. El a zburat ca o minge spre soare, apoi a căzut spre noi desfăşurându-şi membrele ca o paiaţă dezarticulată, bălăngănindu-şi braţele în aer înainte de a se strivi de metereze. Toţi cei de pe drumul de rond s-au aplecat pentru a vedea acel corp gol, culcat pe burtă, cu capul înfipt în nisip, în timp ce tătarii pregăteau a doua catapultă.

Au încărcat două cadavre pe praştie şi le-au aruncat în acelaşi timp. Corpurile au căzut în apropierea şanţurilor exterioare şi toţi am auzit trosnetul oaselor. Un altul a căzut mai aproape, la piciorul zidurilor de apărare.

Tătarii au încetat tirurile pentru a-şi ajusta maşinile sau pentru a ne lăsa timp să contemplăm cadavrele înşirate care formau un drum spre Kaffa.

Vântul mătura nisipul de pe ele. Am putut să văd cu precizie faţa celor mai apropiate, culoarea lor albă ca varul, plăgile negre care le acopereau tâmplele şi limbile

îngrozitor de umflate forţându-le maxilarele.

„Ne oferă morţii lor”, strigau soldaţii. „Omagiu al Tătăriei”, clamau negustorii adunaţi la faţa locului.

Troliul a pârâit şi un alt cadavru a plonjat asupra noastră. „Îndepărtaţi-vă!”, urla o voce către cei care se adunau în jos. Corpul a trecut pe deasupra crenelurilor şi a căzut în mijlocul mulţimii, fără să rănească pe nimeni.

„Daţi-vă înapoi!”, a ordonat ofiţerul. Un geamăt surd a răzbătut din masa de carne. Mulţimea s-a împrăştiat cu strigăte de groază şi atunci a început să plouă cu trupuri.

Cădeau din cer, Antonin. O ploaie de cadavre pe care nici cele mai cumplite blesteme din Biblie nu le promisese vreodată unui popor.

În jurul catapultelor, un sclav îi făcea vânt cu evantaiul prinţului aşezat.

Către prânz, ofiţerul m-a chemat să examinez cadavrele care fuseseră strânse grămadă în curte. Eram pe post de medic de când al nostru pierise într-un atac. „Călugării se descurcă la fel de bine”, declarase ofiţerul încredinţându-mi cheile de la infirmerie.

Tătarii îşi lăsau catapultele să se odihnească şi eu speram că această nebunie o să ia sfârşit, dar, în timp ce mă apropiam, a răsunat un pocnet şi un nou corp a zburat pe deasupra zidurilor de apărare, străpungând acoperişul unei case din port.

Cadavrele erau pline de pete roşii foarte fine, ca nişte înţepături de ac. Nişte ulceraţii marcau umflăturile care le întindea pielea de pe flancuri şi subsuori, gâturile erau dilatate sub presiunea buboaielor şi nişte dejecţii nămoloase se uscau pe coapse.

Ofiţerul şi-a dus o batistă la gură. După şase luni de asediu ucigaş, eram obişnuit cu duhoarea de mort, între îngrijirile acordate răniţilor şi binecuvântarea defuncţilor, dar cea a tătarilor nu semăna cu celelalte. Era un miros de

mlaştină, de fermentaţie fetidă şi vie. Şi această viaţă era înspăimântătoare, Antonin. Era viaţa ciumei. Nimic din ceea ce fusese creat pe pământ nu se putea compara cu ea. Te făcea să te îndoieşti de creaţie. Te făcea să te îndoieşti de Dumnezeu.

Mi-era frică. Nu doar de suferinţele violente pe care boala le putea provoca trupului meu, ci şi de cele care îmi ameninţau credinţa. Căci boala o combătea. Ciuma nu încerca să ne smulgă doar viaţa. Ea urmărea prăzi mai subtile, pe care le vâna cu multă aviditate: caritatea noastră, speranţa şi încrederea noastră în bunătatea lui Dumnezeu. Ciuma nu semăna cu nici o altă maladie, ea nu se mulţumea să ne strivească trupurile, sufletelor noastre voia să le facă rău.

Îmi aminteam de cuvintele sfinte pe care Iov le auzise şi pe care Domnul le mai şopteşte încă în inima celui care se îndoieşte de prezenţa Lui: *Fără mine, vei ajunge un om al mlaştinii şi vei implora moartea.* Duhoarea tătarilor se simţea în Kaffa şi, odată cu ea, umbrele acelor oameni ai mlaştinilor care aveam să devenim.

— Deci? întrebă ofiţerul.

— Ne trimit ciuma.

Soldatul care ne însoţea s-a dat îndărăt, apăsându-şi batista pe nas, şi a alergat spre metereze, dar ofiţerul l-a ajuns pe primele trepte ale scării. Cu o voce răspicată, i-a ordonat:

— Nu le spune oamenilor şi trimite-i pe turci să se ocupe de morţi!

Două forme noi se învârteau în aer şi picau spre infirmerie. Una a căzut la câţiva metri lovind violent pământul, cealaltă a rupt o grindă şi a dispărut cu zgomot mare. Locuitorii îi chestionau pe soldaţi. Nimeni nu ştia ce să răspundă.

Priveam cu toţii cerul de unde cădeau

morţii. Păreau să vină de departe, din eter, unde zboară totuşi îngerii, dar infernul urcase în ceruri.

— Ce trebuie să facem cu trupurile? m-a întrebat ofiţerul.

Nu ştiam. Pe vremea aceea, nimeni nu ştia ce trebuia făcut cu trupurile infectate. Unii ziceau că trebuie arse, alţii că fumul rugurilor ar genera miasme care transmiteau boala. Cine, dintre noi, ştia pe atunci ce e ciuma?

În deşert, alte care acoperite se apropiau de maşinile de război. Un cortegiu funerar, fără bocitoare şi fără preot, condus de nişte cămile scheletice. Noi cadavre se alăturau fără încetare grămezii.

Ciuma apăruse în rândurile armatei tătare cu o lună mai înainte, oprind atacurile.

Boala fusese fulgerătoare, decimând sute de oameni în fiecare zi. La început, trupurile fuseseră ascunse în văile adânci care înconjurau Kaffa. Magii promiseseră o vindecare la luna plină. Când lumina acesteia se revărsase asupra taberei, numărul bolnavilor se triplase. Un car plin cu suliţe se alăturase atunci cortegiilor funebre. Capetele magilor, tăiate la porunca Hanului şi înfipte în vârful lor, formau un şirag însângerat de mătănii.

În piaţa din Kaffa zăceau peste douăzeci de războinici sfârtecaţi, amestecaţi în nisip în poziţiile obscene ale unei orgii macabre. Oamenii din popor se învârteau în jurul lor. Frica se risipea încet-încet. Copiii se jucau sărind pe cadavre.

— Ne-ar trebui nişte var.

— Nu există var, a zis ofiţerul.

Nu şi-a schimbat decizia de a nu vorbi despre ciumă şi le-a spus oamenilor că auzise de acest obicei: morţii unui şef tătar învins oferiţi ca ofrandă învingătorilor. Trebuia să vină un mesager al păcii. Mă temeam că aspectul

trupurilor, armata încă în picioare în spatele stindardelor şi maşinile de război pregătite să arunce cadavrele războinicilor, care ar fi trebuit să fie depuse cu respect la piciorul zidurilor, o să tulbure spiritele. Dar oamenii au vrut să creadă vorbele ofiţerului. S-au îmbrăţişat şi au intonat cântece de victorie. Apoi de pe drumul de rond, întorcându-se cu faţa spre deşert, toţi i-au adus mulţumiri lui Dumnezeu şi i-au aclamat pe tătari.

Aceştia îşi încărcau morţii pe praştiile catapultelor. Mai aveau cu zecile.

Până la căderea nopţii, turcii înrolaţi în armată au transportat corpurile într-o piaţă aerisită din port. Le-au îngrămădit pe un rug făcut din scânduri groase şi din lemn de epavă, apoi le-au stropit cu ulei. Ordinul de a arde cadavrele pe care soarele deşertului le descompunea repede fusese, în sfârşit, dat.

Armata a trebuit să se lupte cu mulţimea care dansa în jurul flăcărilor pentru a sărbători sfârşitul asediului. La căderea nopţii, un grup de femei au scăpat de sub supraveghere şi au oprit una dintre căruţele turceşti pe o stradă îngustă. Ele au scos trupurile tătarilor, le-au întins pe pământ şi au râs de nuditatea lor.

Şi tuturor acestor cadavre, Antonin, ştii ce le-au făcut femeile din Kaffa? Le-au tăiat sexul. Au pus apoi acele bucăţi de carne grămadă în piaţă şi le-au dat foc. De ce să arzi sexul morţilor? Aceste femei erau creştine, credeau în viaţa veşnică. Dar nu erau sigure că veşnicia le va respecta răzbunarea. În privinţa pedepselor, n-aveau încredere în nimeni. Nici măcar în Dumnezeu. Când inchizitorii dezgroapă oasele ereticilor pentru a le da foc pe rugurile publice, o fac pentru a continua să-i pedepsească. Ei fac la fel ca femeile din Kaffa, se tem că moartea împiedică justiţia. Cred că Dumnezeu are inima bună. Lumea este populată de oameni neîndurători,

Antonin. Ei sunt adevăraţii eretici.

Pentru a calma mulţimea, la sfârşitul asediului s-a ţinut o slujbă. Au putut fi astfel arse corpurile din căruţe fără a mai fi nevoie să fie apărate, dar ploua cu altele în jurul nostru. Până la urmă, au fost aruncate în port. În scurt timp au acoperit toată suprafaţa apei, lovind în coca galerelor. Burţile lor umflate de gaz le ţineau la suprafaţă şi niciunul nu se scufunda. Acea mare de cadavre n-o voi uita niciodată. Ai fi zis că apa nu voia ciuma, că refuza să-i înghită victimele. Refuza să le binecuvânteze.

Dimineaţă s-a anunţat, în sfârşit, ridicarea completă a asediului.

Armata tătară era în mişcare, îndreptându-se spre răsărit. Mica trupă, adunată în jurul carelor goale, se pregătea să i se alăture. Au luat stindardele şi au lăsat tronul de fier în faţa oraşului. Un grup de sclavi a tras a treia catapultă, care nu fusese folosită la trimiterea ciumaţilor, şi le-a ars pe celelalte două. Stindardele s-au îndepărtat fluturând spre armata în mişcare. Masa ei neagră a rămas mult timp suspendată pe linia orizontului, apoi a plonjat dincolo de ea, dintr-odată, de parcă o luase cineva.

Povestea îl tulburase atât de tare pe Antonin, încât mâna începuse să-i tremure, făcând scrisul aproape ilizibil. Stareţul îşi termină relatarea descriind plecarea galerelor genoveze din Kaffa spre Italia, Sicilia, Messina, în toamna anului 1347, apoi spre Marsilia, cu ciuma la bord, infectând echipajul şi pasagerii. Aşa a devastat această maladie lumea, conchise el, începând cu cadavrele tătare aruncate pe deasupra zidurilor de apărare ale cetăţii Kaffa.

Antonin nu mai simţea frigul din sala capitulară. Iar faţa impenetrabilă a sacristanului nu-i mai inspira aceeaşi teamă după povestirea stareţului. De când îi dăduse oblatului primele copii ale cărţii, mintea nu-i mai era

înceţoşată. Indiferenţa fostului cruciat o dovedea, ciuma nu-l interesa pe inchizitor. Şi soarta lui Robert nu se va schimba cu pergamentul care spunea povestea oraşului Kaffa. Inchizitorul hăituia o umbră. Destul de mare şi de ameninţătoare pentru a-l împinge să încalce regulile ordinului său şi să îndrăznească să se măsoare cu una dintre figurile lui de seamă, stareţul Guillaume. Antonin începea să întrevadă forţele care convergeau spre velin.

— Părinte, maestrul vostru era prezent la Kaffa? întrebă el.

Sacristanul bătu în pământ cu bastonul.

— Maestrul era prezent, Jean? întrebă stareţul.

Bătrânul călugăr nu răspunse. Guillaume murmură din nou întrebarea pentru el însuşi. Apoi, întorcându-se spre Antonin, îşi sprijini mâinile pe marginea pupitrului de scris ca pentru a da mai multă greutate cuvintelor pe care urma să le spună:

— Era, frate Antonin, în felul lui, şi acesta este primul secret important pe care ţi-l dezvălui.

CAPITOLUL 12
Cripta

Porţile mănăstirii se deschiseră. Antonin crezu mai întâi că e un pelerin, atât de mizerabilă era înfăţişarea lui. O glugă îi acoperea faţa şi hainele îi semănau cu nişte zdrenţe. Un măgar răpciugos îl însoţea. Antonin se întreba de ce îi fusese permis să intre pe poarta principală. Cerşetorii treceau prin curtea converşilor care lucrau pentru fraţi, în spate, spre grădina cu plante medicinale. Bărbatul îşi ridică gluga şi Antonin îl recunoscu pe tânărul tăbăcar al velinurilor din Toulouse.

Înaintă spre el cu prietenie, dar primirea lui fu rece. Tânărul îl ignoră, lovindu-i umărul în trecere. O luă în

direcţia sălii capitulare cu siguranţa unuia care cunoştea bine locurile. Sacristanul îl aştepta la uşă şi îl întâmpină cu braţele larg deschise.

Antonin resimţi dureros acest gest de afecţiune care nu îi era destinat. Stareţul, sacristanul şi tânărul tăbăcar vedeau oare pe el pecetea trădării asemenea semnului gravat cu fierul roşu pe fruntea hoţilor? Stigmatul minciunii nu se vedea în oglinzi, dar era viu şi apărea încet sub pielea lui. Fiecare zi care trecea îi scotea în evidenţă, adăugându-i propria arsură şi dezvăluindu-l în ochii celor de care trebuia să-l ascundă. Ceilalţi călugări, care nu ştiau nimic, trebuie că-l ghiceau şi ei, din moment ce îl evitau când îl vedeau, tot mai distanţi de fiecare dată, izolându-l în capelă, în sala capitulară, în sala de mese, unde nu mai stătea nimeni lângă el. Fiecare aducând propria curea la biciul singurătăţii promis trupului său de laş.

Pisica dolofană de pe drumul de rond era singura prezenţă din jurul lui care nu îl judeca, decât dacă omitea să-i dea recompensa. Legea pisicii era simplă şi el o respecta, dar ce făcuse pentru a merita oprobriul oamenilor care îl înconjurau? Nimic altceva decât datoria de prieten.

Toate actele sale nu fuseseră determinate decât de dorinţa de a-l proteja pe Robert. Dar ce ştiau ei despre adevăr, măcar se întrebaseră? Nu-i fusese pusă nicio întrebare. Poate că îşi clădise el însuşi această lume de suspiciune şi îşi construise exilul cu propriile mâini. El singur, constructor al tristei lui capele. Ce contează vinovatul, îşi zicea el – ridicate de el însuşi sau de ceilalţi, zidurile capelelor de angoasă erau la fel de dure. Ele rezistau la furtuni şi la foc şi îl închideau ca într-o temniţă pe cel care crezuse că se putea ruga acolo.

Pisica îl aştepta. El îi dădu o raţie dublă de unt pentru a

vedea un pic de recunoştinţă într-o privire.

Noua întâlnire cu oblatul fusese fixată la căderea nopţii. Antonin rezumase pe pergament marile evenimente de la sfârşitul asediului de la Kaffa. Ştia că asta nu va fi de ajuns. Inchizitorul era pe urmele acelui maestru misterios, pe el îl vâna. Maestrul? Cine era? Şi de ce încă le mai făcea el să tremure pe cele mai înalte autorităţi ale ordinului la atâta vreme după moartea lui?

Moartea lui, tocmai...

Din ziua trecută, Antonin numai la asta se gândea. Şi o imagine îi tot revenea în minte, obsedantă. Ea îl ducea cu gândul la criptă, la lespedea de pe care numele fusese şters. Maestrul nu se odihnea acolo. Auzise că murise înecat şi că trupul nu-i fusese găsit niciodată. Majoritatea lespezilor erau comemorative şi nu adăposteau trupuri. Cea a lui Toma d'Aquino, care tocmai fusese sanctificat, era tocită de genunchii celor care se rugaseră pe ea. Cea a maestrului blestemat era acoperită de praf. O contemplase adesea, atât de goală şi de abandonată. Lespedea îi apărea fără încetare în minte de la ultimele cuvinte rostite de stareţ în sala capitulară.

Consultase almanahul scriptoriului în care erau trecuţi cei mai importanţi ani ai lumii. Cel în care apăruse ciuma se afla la începutul ultimei pagini: 1347. Această dată nu-i ieşea din minte. Doar douăzeci de ierni trecuseră de la cataclism. Ciuma dispăruse la fel de misterios precum apăruse.

1347. Stareţul spusese că maestrul său era prezent la Kaffa. De ce această dată îi revenea fără încetare în minte tulburându-l?

Antonin încerca să-şi adune amintirile despre criptă şi cifrele de pe lespedea goală îi apăreau într-o ceaţă pe care nu reuşea s-o risipească. Timpul maestrului necunoscut fusese gravat în piatră, aşa cum fusese gravat cel al

tuturor acestor oameni importanţi: între două extreme, naştere şi moarte, care strângeau ca într-un cleşte pe mormântul lor nişte vieţi scurte. Dar ceva îi tulbura memoria ascuţită. Cifrele de pe celelalte lespezi îi apăreau cu claritate în faţa ochilor, pe cea a maestrului imaginea era înceţoşată. Datele se desenau, totuşi, dar îndepărtate, îndoielnice. Şi de această îndoială poate că atârna viaţa lui Robert.

Nu exista decât un singur mod de a o înlătura.

Oblatul plecase probabil din Toulouse, nu mai erau decât câteva ore până la întâlnirea cu el. Accesul în criptă le era interzis fraţilor în afara vecerniilor care se ţineau acolo, dar uşa de grilaj rămânea deschisă precum cea a tuturor locurilor sacre în care fiecare trebuia să poată veni să se roage când voia.

Antonin ezita. Clopotul bătu de cinci ori. La ultima bătaie, se hotărî şi o luă pe drumul spre capelă. Împinse uşa cu prudenţă. Locul era pustiu. Afară se lăsa întunericul şi noaptea îşi începuse deja munca misterioasă în interior. Înaintă pe bâjbâite, fără să aprindă lumânările de la intrare. Aerul mirosea a ceară şi a tămâie. Fuseseră pregătite nişte lumânări de rugăciune pentru slujba de seară şi stingătoarele lăsate la locul lor acopereau fitilurile. Agăţă cu mâneca unul pe care îl prinse în ultimul moment, înainte să atingă pământul. Se opri, cu mâna tremurând, se asigură că nu-l auzise nimeni, apoi o luă pe lângă zid până la uşa de grilaj a criptei. O trase cu precauţie şi coborî scara de pietre umede.

O flacără veşnică ardea pentru memoria celor morţi, pe fundul unei lămpi micuţe pe care un călugăr o umplea cu ulei la sfârşitul slujbei. Veşnică, dar pe moarte. Lumina ei tremura pe pereţi şi se revărsa peste lespezile unde se rugau călugării veniţi să facă penitenţă. Antonin se apropie de cea pe care nimeni nu îngenunchea niciodată.

Numele fusese răzuit adânc şi nu mai era nicio urmă a literelor care fuseseră gravate acolo, dar, dedesubt, mai rămăsese o linie în relief. Această linie prăfuită şi acoperită de muşchi îi reapăru brusc în memorie. Ştia ce scrie acolo. Frecă suprafaţa şi văzu apărând datele foarte distincte: 1260-1328.

Asediul oraşului Kaffa încetase în 1347, la nouăsprezece ani după decesul oficial al maestrului. Dacă stareţul spunea adevărul, bărbatul pe care ordinul îl blestemase nu murise în anul gravat pe piatră.

Privirea i se opri pe un semn dintr-un colţ al lespezii. Apropie lampa. Era o literă din plumb care fusese fixată în piatră, ca un sigiliu. Un E gotic, identic cu cel care figura pe medalia oferită de tăbăcar.

— Ce faci tu aici?

O lovitură violentă de picior îl împinse spre lespede şi maxilarul lui lovi cu putere piatra. Simţi durerea străbătându-i dinţii ca un cui de fier, i se făcu greaţă şi încăperea se clătină. Pardoseala deveni lichidă. Antonin se agăţă de marginile lespezii. Sacristanul îl smulse de acolo şi îl apucă de gât.

— Turnător nenorocit!

Îl izbi de zid. Lampa se sparse pe spatele lui şi el simţi arsura uleiului care curgea pe sub robă. Voia să strige, dar mâinile bătrânului călugăr îl strângeau de gât ca un cleşte, blocându-i răsuflarea. Menghina îi strivea vertebrele.

— Vrei să ştii ce înseamnă litera asta?

Antonin se sufoca. Venele de la tâmple i se dilatau, ochii îi ieşeau din orbite şi limba i se umfla ca un corp străin în spatele buzelor. Îi curgea sânge din nas şi din gură. Firicelul de aer care îl ţinea în viaţă se termina.

Sacristanul îşi lipi gura de urechea lui.

— Este „E” de la Eckhart, şopti călugărul, slăbindu-şi brusc strânsoarea.

Antonin se rostogoli pe lespede vomitând, îşi duse mâinile la gât pentru a desface cleştele care rămăsese strâns în carnea lui şi tuşi scuipând o salivă cu sânge. Sacristanul îi aruncă o cârpă care zăcea pe jos.

— Mulţumeşte-i lui Guillaume, dacă n-ar fi fost el, ţi-aş fi rupt gâtul.

Îl ridică şi îl împinse spre scară. Antonin urcă încet treptele, fără niciun cuvânt. Capul i se învârtea încă, dar mândria îl ţinea drept.

La ieşirea din capelă, înaintă fără ezitare până la sala capitulară.

Tăbăcarul velinurilor era aşezat alături de stareţ. La intrarea lui Antonin, se ridică şi se întoarse spre el ca pentru a-l înfrunta. Antonin îi aruncă o privire la fel de dispreţuitoare ca a lui. Stareţul făcu un gest de liniştire.

— Aşază-te, Antonin.

Tânărul călugăr rămase în picioare, fără să se mişte.

— Vreau să vă cer o favoare, părinte, zise el cu o voce fermă.

— Te ascult.

— Ascultaţi-mi confesiunea.

Stareţul îi arătă un scaun din faţa scaunului său.

— N-am nevoie de confesiunea ta, răspunse el zâmbind, citesc în tine ca într-o carte.

El puse mâna pe braţul tăbăcarului:

— Nu-i reproşa nimic fratelui Antonin. N-a trădat pe nimeni. Şi-a apărat prietenul aşa cum a putut. Adică... cum nu se poate mai rău. Dar a rămas fidel în prietenie.

Apoi întorcându-se spre Antonin:

— Ar fi trebuit să-mi dezvălui totul, chiar de când te-ai întors de la Toulouse. Robert ar fi câştigat timp.

Stareţul zări semnele albăstrii care încercuiau gâtul tânărului călugăr.

— Văd că porţi colierul sacristanului tău. Ce-i drept, ai

meritat-o.

Antonin descoperea legătura dintre stareţ şi tânărul tăbăcar. În mod evident, o legătură veche pe care sacristanul o împărţea cu ei. Lui îi fusese dată comanda velinurilor, ceea ce presupunea o mare încredere. Ultima scrisoare a stareţului îl însărcinase cu ancheta despre dispariţia lui Robert. Îi fusese uşor să descopere că niciun călugăr nu fusese adus la infirmeria casei Seilhan. Dar circula un zvon. Carcera era locuită. Or, niciun proces nu avusese loc şi numai ereticii erau condamnaţi la o asemenea pedeapsă. Câteva zile fuseseră necesare pentru a afla mai mult. Un novice îi mărturisi în cele din urmă, ajutat de un pic de vin liturgic, că era vorba despre un călugăr dominican întemniţat la ordinul direct al inchizitorului.

— Când ai întâlnire cu oblatul? întrebă stareţul.

— În seara asta, după vecernie, răspunse Antonin.

Stareţul luă de pe pupitru un sul de pergament pe care-l pregătise şi i-l întinse.

— Îi vei da aceste pagini pe care le-am scris. Şi îi vei spune ce ai descoperit în criptă.

Aceste cuvinte făcură inima sacristanului să tresară.

— Guillaume, de ce...?

Stareţul îl opri.

— Pentru că viaţa lui Robert depinde de asta. Ea ţine de valoarea informaţiilor pe care le avem de vândut inchizitorului.

Şi adresându-se din nou lui Antonin:

— Îi vei spune că am dezvăluiri de făcut, că ai văzut nişte manuscrise, o scrisoare scrisă de mâna maestrului pe care numai eu o am şi a cărei copiere am interzis-o. Este păzită de sacristan. Inchizitorul te cunoaşte, Jean, nu-i aşa?

Sacristanul se crispă, cu un scuipat dispreţuitor pe buze.

— I-am trimis o scrisoare episcopului şi prietenul tău tăbăcarul o să plece la Paris ca să-l avertizeze pe stareţul general că un dominican este ţinut în carceră pentru o încăierare cu un franciscan, caz deja judecat la Albi. Inchizitorul nu va mai putea să-l reţină mult timp pe Robert, iar scrisoarea despre care îi vei spune oblatului îi va garanta viaţa.

Antonin şi tăbăcarul ieşiră împreună din sala capitulară. Merseră în tăcere cot la cot prin curte. Pe Antonin îl durea maxilarul şi nu-şi recăpătase răsuflarea normală. Dar se simţea mai bine.

Îl însoţi pe tânăr până la măgarul lui şi-l ajută să-l încarce cu povara.

La poartă, Antonin îi întinse medalia lui Eckhart pentru a i-o înapoia.

Tăbăcarul trase de frâul animalului, care nu se grăbea să părăsească incinta mănăstirii.

— Poţi s-o păstrezi, zise el înainte de a o lua în direcţia pădurii.

CAPITOLUL 13
Mărturisiri

O lună de carceră.

Se apropia Paştele. Robert îşi zise că o să-şi rateze baia.

Regula Sfântului Benedict le impunea călugărilor două băi pe an. Una la Crăciun, una la Paşte. Apa îi lipsea, dar se simţea curat. Carcera secreta un soi de salpetru de culoarea cretei. Praful ei se depunea pe piele într-o peliculă albă uleioasă care ascundea jegul. Ăsta era efectul carcerei asupra locuitorilor ei. Îţi lăsa murdăria ei cremoasă pe corp. Părul, ochii, dinţii se acopereau, de asemenea, cu un strat lipicios care degaja un miros de ipsos. Mirosul sfinţeniei pentru victimele Inchiziţiei.

Robert scrijelise un nume de femeie pe zid. În fiecare zi trecea cu unghia pe linia pe care umiditatea salpetrului o digera în timpul nopţii.

Talita.

Nu era prima dată când Robert se gândea la o femeie. La începuturile lui la mănăstire, piperul-călugărului care îi scăpa de gândurile lubrice îi fusese servit în raţie zilnică, dar efectele intestinale pe care le avea nu erau destul de puternice. Nici postul, nici portul ciliciului care îi vătăma pielea fără să-i atingă dorinţele, nici flagelarea.

Castitatea era porunca cea mai severa a lui Christos şi Robert se luptase cu tentaţia. Încet-încet, învăţase să-şi cunoască adversarul. În loc să lupte împotriva lui şi să-l călească în bătălie, îi oferise prietenia lui şi-l îmblânzise. Nu mai încerca să reziste dorinţelor carnale. Când apăreau, le primea şi le lăsa să-şi facă de cap. Nu era nevoie să-şi lege mâinile, cum făceau sacristanii din toate mănăstirile cu tinerii lor călugări. Odată ce dorinţa îl cuprindea, el o prefăcea într-o dorinţă şi mai mare. Predicile pe care le ţinuse pe drumurile din Languedoc pentru a-i convinge pe atei îi erau de mare ajutor. Ştia că a lui credinţă era capabilă să cucerească sufletele care opuneau cea mai mare rezistenţă. Dorinţa carnală era ca şi ele. Şi Robert reuşea întotdeauna să o transforme în dorinţă de Dumnezeu.

Pentru că acceptarea era o alegere mai bună decât înfruntarea, o femeie îl însoţea peste tot pe unde mergea. *Talita.* În memoria fiicei lui Iair, ucisă de molimă, şi pe care cuvintele lui Iisus o înviaseră. *Talita kumi,* „Fetiţo, scoală-te”. *Talita* rămăsese pentru Robert numele tuturor femeilor pe care le dorise şi lăsase să moară dorinţa în inima lui.

Uşa se deschise. Fulgerul de lumină îl tăie ca un pumnal. Nişte braţe îl traseră afară din carceră. Se lăsă târât câţiva

metri, apoi îi împinse pe cei care îl duceau şi se ridică.

— Te ţii bine, călugăraşule, zise oblatul, care îşi dădu înapoi oamenii. Am fi putut face din tine un cruciat.

— Voi sunteţi sarazinii, murmură Robert.

— Inchizitorul vrea să te vadă.

Oblatul îl împinse spre capela principală, unde îl aştepta inchizitorul. Robert traversă curtea şchiopătând, ferindu-se de razele soarelui.

Sala era întunecată, avu nevoie de timp pentru a distinge formele. Nişte lumânări făceau să strălucească urmele de umiditate de pe pereţi. El se întrebă dacă gustul sudorii lor era acelaşi cu cel al pereţilor carcerei pe care limba lui îi lingea pentru a găsi sare.

Inchizitorul contemplă trupul albit şi încovoiat al tânărului călugăr pe care îl condamnase şi salută în sinea lui fidelitatea carcerei faţă de dorinţele sale. Toţi cei care stăteau în ea îşi lăsau acolo aroganţa.

— Ce mai faci, frate Robert?

Vocea îi era la fel de stridentă ca lumina. Robert se crispă, lumea exterioară îl făcea să-şi dorească să se întoarcă în carcera lui.

Oblatul îl înghionti să răspundă, dar el rămase închis în tăcerea lui. Inchizitorul îi făcu semn escortei să iasă.

Lui Robert îi era sete. Se uita ţintă la paharul transparent de pe masă plin cu apă limpede pe care gâtul lui n-o mai gustase de săptămâni întregi. Apa stătută care li se dădea în temniţă mirosea a urină.

— Vrei să bei?

Inchizitorul îşi ridică trupul gras şi se apropie de el, cu paharul în mână. Robert înghiţi lichidul ca şi cum venea din cer.

— Eşti un bărbat curajos, Robert de Nuys. N-ai suferit încă aşa cum o meritai, dar mă gândesc la viitorul tău. Poate crezi că acest tribunal a fost sever cu tine. Dar tu ştii

că severitatea purifică mai bine decât blândeţea şi niciun suflet n-ar putea râvni la o puritate suficientă pentru a face pedeapsa lui nedreaptă. Motiv pentru care inchizitorul nu se înşală niciodată când condamnă.

Îşi reluă locul pe estrada care îl domina pe Robert.

— Astăzi, aş vrea să-mi scrii o scrisoare.

— Nu ştiu să scriu, răspunse Robert.

— Un dominican care nu ştie să scrie?

— Un fiu de ţăran.

Răspunsul îl făcu pe inchizitor să zâmbească.

— Eşti greu de cap, frate Robert. Semnătura ta va fi suficientă.

— Ce să semnez?

Inchizitorul scoase dintr-o mapă mare de piele un pergament cu miniaturi pe care apărea numele lui Robert. Şi i-l întinse.

— Nişte mărturii de erezie, zise el cu o voce egală.

Robert ridică privirea pentru a-l contempla pe inchizitorul rotofei. Cel mai înspăimântător nu era trupul lui enorm care transpira prin haine, nici puterea lui, nici fantomele condamnaţilor torturaţi sau arşi pe rug care se învârteau în jurul lui. Cel mai rău era calmul lui. Inchizitorul înainta pe drumul lui drept cu binecuvântarea cerului. Nu era loc pentru nicio îndoială în el, ci doar pentru acea încredere la fel de inalterabilă ca piatra care ascuţea tăişurile.

— Nişte mărturii de erezie? repetă Robert, nevenindu-i să creadă.

— Da, stareţul Guillaume are mulţi prieteni şi multă influenţă la cele mai înalte culmi ale ordinului nostru. Am primit o scrisoare de la Consiliul general care-mi cere să justific încarcerarea ta. Stareţul unei mănăstiri are dreptul să-şi recupereze fratele în timpul instrucţiei unui proces, în afară de cazul în care e vorba de o greşeală gravă de

credinţă.

Robert înţelegea. Erezia îl trimitea din nou la carceră şi nimeni în afară de papă nu mai putea face nimic.

— Nu voi semna niciodată aceste mărturii.

Inchizitorul turnă un nou pahar cu apă cristalină care sclipea pe altarul justiţiei. El oftă.

— Niciodată este un cuvânt care aparţine lui Dumnezeu, frate Robert, nu oamenilor.

Robert se îndreptă de spate şi îl sfidă din privire pe judecătorul său.

— Sunt pregătit.

— Pregătit pentru ce? zise inchizitorul cu o voce liniştitoare. Pentru tortură? Eşti un frate dominican, Robert, ai dreptul la respect. Te trimit frăţeşte să te gândeşti în celula ta. Nimeni nu se va atinge de tine.

Bătu din palme şi oblatul reapăru, escortat de doi soldaţi. Robert se ridică pentru a-i urma. Vocea inchizitorului îl opri în uşă.

— Mi s-a raportat că, în timpul arestării leproşilor la catedrală, unul dintre călugării prezenţi părea foarte înspăimântat, într-atât încât voia să renunţe la datoria lui spirituală. Era vorba de tine sau de fratele Antonin?

Aceste cuvinte îi tăiară răsuflarea lui Robert. Ieşi fără să răspundă. Oblatul îl conduse spre aripa carcerelor. Inima îi bătea cu putere. Simţea rezistenţa aerului şi greutatea lui pe piept, ca şi cum spaţiul se contracta în jurul lui. În curte, când să facă ultimii paşi, se întoarse, ca în carceră, pentru a prezenta umărul lui lumii.

Împingându-l în celulă, oblatul remarcă numele care fusese scrijelit pe zid. „Talita”, silabisi el.

— Este logodnica sau maică-ta? rânji el.

— Amândouă, răspunse Robert regăsindu-şi locul în celula îngustă.

Noaptea se abătu asupra lui şi el începu să meargă. Se

lăsă cuprins de somnul chinuit al carcerei şi, într-o stare de semiinconştienţă, înaintă printre pereţi murmurând rugăciuni care să acopere ecoul otrăvit al vocii inchizitorului.

Orele trecură. O zi întreagă poate. Îi era imposibil să ştie cum se scurgea timpul. Îi era foame. Auzi nişte paşi care se apropiau şi aşteptă supa şi găleata curată la care avea dreptul.

Uşa se deschise spre o viziune de coşmar. O bătrână gârbovită, îmbrăcată în zdrenţe, strângea în mâna ei o hârâitoare. Cu un băţ lung, care o ţinea la distanţă, oblatul o împinse în carceră. Bătrâna opunea rezistenţă gemând şi, uitându-se la Robert cu o privire posedată, îşi învârtea hârâitoarea. Lepra îi distrusese faţa şi îi smulsese dinţii.

— Companie pentru tine, călugăraşule, zise oblatul.

El trânti uşa peste o noapte de groază în care pocnetul sinistru al hârâitoarei sfredelea ca ţipătul unui demon.

CAPITOLUL 14
În serviciul maestrului

Tânărul tăbăcar îşi dusese mesajele. În mintea lui Antonin revenea calmul şi mănăstirea îşi recăpăta culorile. Eliberarea lui Robert nu trebuia să mai întârzie, stareţul general al ordinului era un prieten de-al lui Guillaume şi episcopul îl ura pe inchizitor, care îi sfida autoritatea.

Viaţa lui de călugăr îşi reluase cursul, ritmată de slujbe, de lucrările în grădina de plante medicinale şi de dictările din sala capitulară. Fără predicile pe care stareţul le suspendase, mănăstirea dominicană semăna cu una obişnuită. Nu mai lipsea decât recluziunea monastică.

Antonin se îndrepta mai cu plăcere spre semenii săi a căror simpatie o recâştiga şi îşi recăpăta locul în colectivitate. Sacristanul tot nu-i vorbea, dar îi aruncase în

chilie o pătură fără găuri pentru a o înlocui pe cea veche, roasă de molii; semn de bunăvoinţă nemaipomenită pe care niciun frate n-o primise vreodată. Antonin păstra în jurul gâtului ultimul său dar, colierul de hematoame care întârziau să se resoarbă. Sigur, nu putea fi încă vorba de o mare prietenie, dar înlocuirea păturii te făcea să crezi într-un viitor.

Pisica se îngrăşa şi cerea tot mai mult unt. Stătea printre picioarele lui şi orice gest de tandreţe se plătea cu o zgârietură. Totuşi lui Antonin îi plăcea prezenţa ei şi o lăsa să-l urmeze până la uşa chiliei.

Relaţia cu ceilalţi călugări trecea prin grădina de plante medicinale de care continua să se ocupe. Statutul lui de secretar al stareţului îl scutea de corvezi, lucru pe care fraţii lui i-l reproşau. Măcar avea parte de un pic de bunăvoinţă din partea lor, îngrijindu-le congestiile şi edemele.

Grădina era locul în care se simţea el însuşi. Şi medicina devenise singura limbă care îi permitea să comunice bine cu aproapele lui. Stareţul o ştia şi îl îndruma în realizarea preparatelor tămăduitoare. Cunoştinţele lui medicale îl surprindeau pe Antonin, în vreme ce Guillaume se mira de ignoranţa semenilor săi faţă de această ştiinţă ai cărei păstrători fuseseră timp de secole.

Povestea începea cu mult timp în urmă. Pe vremea comunităţii Sfântului Benedict, pe Monte Cassino, şi a nenumăratelor mănăstiri benedictine care aveau să apară după aceea. Acolo, în acele biserici pierdute prin câmpii supravieţuise medicina străveche. Fiecare mănăstire îşi crea infirmeria ei, cu o grădină împrejmuită, unde un călugăr cultiva cu grijă plantele medicinale, ierburile de leac, care îşi meritau numele fiindcă nu aveau nevoie să fie combinate pentru a vindeca, spre deosebire de poţiunile complexe ale apotecarilor şi ale vracilor care-şi

pierdeau din putere în amestecuri.

Singure pe pământ, ordinele religioase asigurau îngrijirea bolnavilor. Medicina nu exista decât în casele Domnului. Dar această perioadă de glorie nu a durat. Papa a autorizat în curând ajutorul dat laicilor care mureau la uşile infirmeriilor rezervate călugărilor. Fraţii medici care erau vizitaţi în claústrele lor au acceptat în cele din urmă să iasă din mănăstiri pentru a se duce la căpătâiul bolnavilor importanţi ai oraşelor sau ai castelelor. Regula monastică a fost repede ispitită de corupţie şi medicina a devenit o sursă de păcat. În 1219, un conciliu i-a interzis definitiv clerului să o exerseze, ordonându-le călugărilor care studiau sănătatea oamenilor să se întoarcă la studiul sănătăţii lui Dumnezeu. Profesia medicală le-a revenit atunci laicilor din universităţi care se dădeau drept clerici. Câteva mănăstiri au continuat să acorde îngrijiri în ciuda interdicţiei, dar călugării lor nu luau niciodată sânge şi nici nu practicau actul chirurgical. Un vechi principiu le interzicea aceste lucruri: *Ecdesia cibhorret a sanguine,* „Biserica are oroare de sânge”. Chirurgia fusese lăsată pe seama bărbierilor care aveau în prăvăliile lor brice destul de tăioase pentru a o exersa. Se credea că abilitatea lor de a manipula foarfeca pe bărbi le dădea o oarece competenţă pentru gesturile chirurgicale pe care diavolul trebuia să le practice împreună cu ei, întrucât acestea sfârşeau aproape întotdeauna cu infecţia şi moartea pacientului lor.

Stareţul tot repeta: Biserica n-ar fi trebuit niciodată să lase medicina să iasă din mănăstirile ei. Nici celelalte comori pe care ea le salvase de la uitare: ştiinţa greacă, furată de universităţi, cărţile, muzica, arta. Tot ceea ce lumea lipsită de recunoştinţă datora călugărilor.

— Dar este inutil să te lamentezi pe tema acestor forţe pierdute, zicea Guillaume, adevărata medicină va rămâne

mereu în mâinile noastre. Laicii pot smulge rădăcinile spirituale ale artei tămăduirii, dar noi vom rămâne singurii care le vom păstra. Nimeni nu tămăduieşte fără Dumnezeu, Antonin. Clericii universităţilor flutură ştiinţa în locul crucii. Dar, fără Dumnezeu, medicina este şchioapă. Învaţă să îngrijeşti folosind secretele naturii, dar să nu uiţi niciodată să adaugi o rugăciune la decocturile şi la purgativele tale.

Lui Antonin îi plăcea să studieze în preajma stareţului şi îi era recunoscător pentru învăţătura lui, dar şi mai mult pentru că îi înţelesese şi îi iertase trădarea. De când Guillaume îl anunţase de apropiata eliberare a lui Robert, se bucura că-şi va revedea fratele. Îi pregătise chilia, o aerisise, o spălase şi el, care nu ştia să folosească nicio unealtă, legase şi bătuse în cuie picioarele patului care ameninţau să se rupă. În fiecare seară, se bucura în sufletul lui de faptul că Robert avea să vină în curând.

Încă din zori, se întorcea să noteze dictările stareţului, care deveneau mai precise. Figura lui Eckhart apărea, în sfârşit. Antonin simţea că era învăluită într-o umbră, dar stareţul nu părea grăbit să elucideze misterul care o înconjura. El lăsa să revină amintirile frumoase ale vieţii lui în preajma maestrului şi era o bucurie să-i vezi chipul reîntinerind la evocarea trecutului său şi veselia cuprinzându-l din nou.

Este specificul creaturii de a face ceva plecând de la ceva, dar este specificul lui Dumnezeu de a face ceva din nimic. Aşadar, dacă Dumnezeu trebuie să facă ceva în tine sau cu tine, trebuie ca mai înainte tu să fi devenit neant.

Vocea stareţului se opri pentru a lăsa aceste cuvinte să răsune în liniştea sălii capitulare. Antonin nu înţelegea. Să devii neant? Cum puteai deveni neant fără să mori? Stareţul îi spusese că trebuie să lase cuvintele maestrului să meargă mai departe. Dorinţa de a le înţelege le

împiedica să-şi găsească drumul spre o pătrundere mai subtilă, care scăpa raţiunii.

— Într-o zi, le vei înţelege fără a putea să le explici. Foarte des, ascultătorii predicilor sale veneau să mă consulte pentru ca eu să le dezvălui sensul. Eram incapabil s-o fac şi-i spuneam maestrului că acei bărbaţi şi acele femei care îi erau cu toţii atât de credincioşi se plângeau de lipsa de claritate a vorbelor lui. El nu se preocupa de asta. Răspunsul lui era mereu acelaşi: „Oamenii simpli trebuie să creadă, oamenii luminaţi trebuie să ştie”.

Stareţul parcurgea ultimele rânduri ale pergamentului pe care Antonin se pregătea să-l copieze. Fără să ridice ochii, îl întrebă.

— Ce crezi tu că-i vor aduce fratelui nostru Robert predicile maestrului?

— Alinare? propuse Antonin cu o voce ezitantă.

— Nu, zise stareţul zâmbind, dureri de cap.

În scriptoriu, Antonin caligrafia cu răbdare textul corectat de pe pergamentele lui pe velin. Stareţul nu dorea o dictare precisă care i-ar fi constrâns memoria. El prefera conversaţia. Sarcina de a-i da o formă îi revenea secretarului său, lucrând compoziţia împreună cu el. Pentru redactare, alesese franceza, limbă vulgară pentru un document de o importanţă atât de mare. Antonin se mira de acest lucru, dar stareţul zicea că latina era pentru clerici şi cartea asta era pentru lume.

Când pergamentul lipsea, tânărul călugăr nota toate amănuntele conversaţiilor pe nişte foi de hârtie de proastă calitate pe care le legase pentru a face un carnet uşor de transportat. Păstra astfel vocea stareţului Guillaume care îi vorbea de câte ori relua lectura. Ciumaţii de la Kaffa îi veneau adesea în minte şi zborul lor pe deasupra meterezelor îi tulbura somnul. Dar Guillaume nu mai vorbea despre ciumă. Trecutul lui revenea în forţă şi

dictările umpleau paginile pe măsură ce prezenţa maestrului devenea mai tangibilă. Cartea se năştea.

Ea începea la Paris.

„Întâlnirea noastră a avut loc în anul 1313. Eram novice şi maestrul căuta un asistent. Aveam cincisprezece ani. Îmi începeam viaţa de călugăr la mănăstirea din strada Saint-Jacques. Învăţam latina, psalmodierea[14] şi recitarea slujbelor. Într-o zi, am fost anunţaţi că un maestru va veni să asiste la lecţii. La vremea aceea, niciun călugăr nu-l cunoştea. Numai stareţii şi înaltele autorităţi ale ordinului ştiau cine este. Ne-am ridicat în picioare la intrarea lui şi l-am văzut pe acest om care avea să-mi dea o a doua viaţă.

Era înalt, slab, imberb, cu trăsăturile feţei sculptate, cu un nas drept şi nişte ochi ca onixul care te străpungeau. Avea «privirea lungă», cum se spunea despre înţelepţi sau despre vrăjitori. Nu semăna cu ceilalţi maeştri care ne vizitaseră, calmi şi binevoitori, însoţiţi de o pleiadă de studenţi şi de novici. Eckhart era singur şi încordat. O lumină sumbră emana din el, plină de acea energie răscolitoare care îţi provoca repulsie uneori sau care te vrăjea. De fapt, nu semăna cu un călugăr, ci mai degrabă cu un alchimist. Misterios şi tulburător.

Bătrânul cleric care ne ţinea lecţia se bâlbâia de emoţie. În loc să stea alături de el, Eckhart venise să se aşeze printre noi, ceea ce sporea tulburarea profesorului care se chinuia să articuleze cuvintele. El îl asculta fără să spună niciun cuvânt, cu masca de gravitate care nu-l părăsea niciodată. Noi aveam un pergament şi o pană pentru a scrie după dictare. Fiecare zi începea prin acest curs de latină pe care ştiam s-o vorbim, întrucât această limbă trebuia s-o înlocuiască pe a noastră încă din primul ceas al intrării noastre la mănăstire.

Maestrul nu era interesat nici de curs, nici de profesor.

---

14 Trebuia să ştie o sută cincizeci de psalmi. (N.a.)

El observa un novice din primul rând care trebuie că-i fusese recomandat. Mintea acestui tânăr era mult mai sprintenă decât a noastră şi latina lui la fel de fluentă ca dialectul nostru. Citise mai multe cărţi decât» noi toţi la un loc şi recita capitole întregi din Biblie. Era fiu de nobil şi nu reuşeam să-l detestăm fiindcă era de o bunătate cristică. Nu-i doream decât bine şi faptul de a fi asistentul unui mare maestru era certitudinea că va avea un destin în ierarhia ordinului.

Fără să mă ocup de restul, notam pe pergament cuvintele care mi se dictau, când am simţit privirea lui Eckhart asupra mea. Am *simţit* este cuvântul exact. Privirea lui mă apăsa realmente. Mă străduiam, dar, ca dintotdeauna şi în ciuda eforturilor mele, literele se inversau făcând cuvintele ilizibile. Profesorul, care îmi cunoştea dificultăţile de scriere, s-a întrerupt şi a vrut să explice dezordinea de pe foaia mea, dar maestrul i-a făcut semn să tacă. Am ridicat pana, ca şi cum fusesem prins făcând o greşeală. Eckhart mi-a făcut semn să continui.

Ţi-am vorbit deja despre dansul literelor, Antonin, ca şi cum toate cuvintele pe care le scriam erau făcute din flăcări, şi despre eforturile pe care trebuia să le fac pentru a le fixa în vârful penei mele. Emoţia agrava mult lucrurile şi am fost incapabil să-mi termin rândul. Eckhart s-a apropiat şi s-a uitat la pergamentul meu. Comparat cu cel al băiatului de nobil, semăna cu o mâzgăleală de ţăran. El a luat foaia, a recitit-o şi mi-a întins-o în faţa ochilor.

— Ce vezi? m-a întrebat el.

Nu ştiam ce să răspund. Ceilalţi fraţi mă observau cu acel zâmbet pe care îl cunoşteam bine de când profesorul afişa pergamentele mele pe perete pentru a mă face să progresez.

Vocea maestrului era gravă şi lentă. Mă gândeam să fac penitenţă şi să-i promit mai multă muncă şi atenţie. Dar nu

era nicio dezaprobare în atitudinea lui şi simţeam că nu aştepta nişte cuvinte de novice care a greşit, ci un semn care să vină de la mine.

Aşa că, fără să plec ochii, am răspuns:

— Văd un foc.

Două zile mai târziu, treceam, în urma lui, pragul universităţii Sorbona”.

CAPITOLUL 15
Sorbona

„Să fiu în serviciul maestrului era simplu. Trăia ca un călugăr al mănăstirii din care mă scosese. N-aveam ce să fac pentru el decât ceea ce făceam pentru mine însumi. Eram stângaci şi puţinele sarcini care îmi erau impuse, cum ar fi să fac rost de mâncare sau să schimb lenjeria, erau îndeplinite aşa cum făceam toate lucrurile pe vremea aceea. Mediocru. De bună seamă, pentru scrisul meu fusesem ales. Niciuna dintre celelalte calităţi n-ar fi putut atrage interesul cuiva. Tatăl meu îmi deschisese calea, dar maestrul a fost cel care m-a învăţat să pun semnele între cuvinte pentru a le stabiliza şi a uşura citirea lor.

— Ancorează-le, zicea el.

Ancorele erau puncte, pete sau mici evidenţieri ale accentului de adăugat după verbe şi în mijlocul frazelor lungi. Astfel, cuvintele se domoleau şi alunecau pe nişte linii calme şi drepte pe care puteam atunci să le citesc şi să le copiez fără dificultate.

Aveam în comun acest lucru.

Manuscrisele lui erau presărate cu linii, cifre şi simboluri. Cel care nu vedea dansul cuvintelor nu putea să le înţeleagă. Pentru prima oară în viaţa mea, scrisul acesta pe care îl blestemam dintotdeauna mă ajutase, salvându-

mă de un viitor cenuşiu de călugăraş căruia nu i-ar fi fost atribuite decât corvezi manuale. Admiram faptul că o minte atât de strălucită, care scrisese tratate de teologie, a putut depăşi un asemenea handicap. Alegerea care se îndreptase spre mine era dovada eforturilor fantastice pe care le depusese probabil pentru a stăpâni cititul şi scrisul, cele două unelte ale gândirii sale fără de care ştiinţa lui ar fi rămas ferecată în ea însăşi. Maestrul măsura efortul şi recompensa meritul. Mă preferase pe mine în locul novicelui căruia natura îi oferise toate calităţile. Nu-i plăcea facilitatea. Scriiturile noastre s-au împrietenit înaintea noastră şi au înfiripat această relaţie care m-a ţinut legat de Eckhart toată viaţa. La bine şi la rău.

Lumea Sorbonei era pentru mine la fel de nouă de parcă aş fi traversat un ocean. Se afla totuşi la doi paşi de mănăstirea în care fusesem crescut, dar oamenii pe care îi descopeream aici erau la fel de diferiţi de mine precum turcii ori tătarii. Nu întâlneai decât clerici veniţi din toată Europa pentru a asculta lecţiile maeştrilor în teologie şi în filosofie. Plebea era ţinută cu înverşunare departe de această fortăreaţă a gândirii şi a inteligenţei. Maeştrii mergeau pe acolo ca nişte regi, urmaţi de o curte de studenţi. În jurul lor se formau clanuri la fel de apărate unele împotriva altora ca armatele engleze şi franceze care se războiau în afară în bătălii sângeroase pentru ducate sau coroane. Aici, nu erau cadavre pe câmpul de luptă, cu excepţia vanităţii rănite pe care o lăsai în urmă după ce pierduseşi o dispută filosofică publică. Rănile de orgoliu erau mai mortale decât plăgile deschise provocate de vârful săgeţilor sau al suliţelor. Întâlneai aici călugări, stareţi, episcopi. Uneori veneau şi cardinali de la Avignon ca să asculte dezbaterile. Creierul lumii se adăpa în acest loc. Iar eu nu înţelegeam nimic.

Eu rătăceam prin labirintul de culoare al acestei clădiri

fantastice în care mişunau zi şi noapte o mulţime de personaje mai impresionante şi mai înspăimântătoare decât stafiile pe care le alungau din sălile întunecate. Lumea spunea că sunt bântuite de fantomele barbarilor lui Attila pe care Sfânta Genovéva îi alungase în urmă cu opt secole. Nu găseam amfiteatrele, nu cunoşteam pe nimeni şi ceilalţi novici asistenţi ai maeştrilor nu-mi dădeau niciun ajutor, mai degrabă satisfăcuţi să mă vadă străbătând drumul de ocară şi de îngrijorare pe care ei înşişi îl străbătuseră înaintea mea.

Unul singur mi-a acceptat prietenia interesată.

Nu i se ştia numele de familie, profesorii care îl vedeau zăbovind prin săli îi spuneau dintotdeauna Étienne, asemenea primului martir al creştinătăţii[15]. Numele i se potrivea, căci dădea mereu impresia că a fost stâlcit în bătaie. Sfântul Étienne fusese lapidat la Ierusalim, novicele Étienne, în Cartierul Latin. Trupul i se resemnase să sufere fără măsură. Era cunoscut pentru faptul că luase aproape toate bolile posibile şi petrecuse mai mult timp în infirmeria noviciatului decât în chilia lui. Era înalt şi de o amabilitate pe măsura staturii. Îi revăd faţa lungă, galbenă precum ceara, cu nişte ochi căzuţi şi o lipsă aproape completă de expresie. Craniul îi era şi el lunguieţ, cu o tonsură pe care nimeni nu reuşise să o rotunjească şi care arăta ca un soi de fasole netedă între urechile lui. Semăna cu cretinii din munţi care erau aduşi de Crăciun pentru a fi expuşi la bâlciuri.

Totuşi era deschis la minte, dar el lăsa aspectul jalnic să vorbească în locul lui pentru a mai scăpa de corvezile pe care unii ezitau să i le ceară. Pretindea că o oboseală naturală moştenită din cer îi ţinea loc de înger păzitor. Cred mai degrabă că o mare lene protectoare, moştenită din el însuşi, îl asista în toate actele vieţii lui.

---

15 Aluzie la Sfântul Ştefan (în franceză. *Saint Étienne).*

Avea, de asemenea, un mod ciudat de a apuca obiectele. Rămânea Lipit de ele. Degetele îi înţepeneau din cauza efortului şi îi lua timp să şi le descleşteze. Strângerea lui de mână era persistentă. Trebuia uneori să te lupţi pentru a scăpa. El zicea că nu poate să facă nimic. Fraţii care îl cunoşteau bine nu mai riscau şi îl salutau de la distanţă sau cu o palmă amicală pe umăr. Această ciudăţenie musculară fusese observată, analizată şi rămăsese neexplicată de medicii pe care stareţul lui îi chemase. Se ajunsese la concluzia că era vorba de o încercare la care îl supunea Dumnezeu. Gesturile lui erau domoale, ca şi mersul, ca şi vorba. Dădea impresia că se scurge încet din el însuşi. Motiv pentru care era poreclit Ceară, ceea ce se potrivea bine cu mâna lui care înţepenea pe a ta, precum ceara unei lumânări.

Toate acestea ar fi putut să-l înlăture din funcţia de asistent, dar avusese norocul de a găsi în decanul maeştrilor în teologie de la Sorbona un suflet caritabil şi mai ales superstiţios. Când bătrânul auzise de acest novice care lua toate bolile pământului, îşi spusese că ar fi bine să-l aibă alături, ca un magnet capabil să atragă spre el săgeţile afecţiunilor care îl ameninţau. Nu era vorba de o generozitate foarte creştinească, dar trupul antrenat al asistentului său i se părea capabil să suporte niscaiva febră în plus pe lângă a lui. Îi cerea, aşadar, să nu se îndepărteze niciodată de el.

Şi, oricine putea depune mărturie, sănătatea bătrânului teolog se îmbunătăţise la contactul cu Étienne. Dată ca exemplu în cadrul ordinului, unde era prezentată ca rodul unei vieţi de cumpătare şi de sfinţenie, ea apărea în ochii patriarhului mai ales garantată de prezenţa novicelui său. La peste optzeci de ani, era încă în putere şi cu mintea ageră şi nimeni nu-l văzuse doborât de vreo infecţie, de la asocierea lor. Când Étienne i se părea viguros, se

posomora. Devenea îngrijorat şi tăcut, nemaiîntreţinându-se decât cu ceaiurile de plante şi cu purgativele preventive pe care le cerea de la medicii lui. Se interesa în fiecare dimineaţă de mina credinciosului său asistent şi se întrista de prospeţimea ei. Vestea că tuşeşte sau că are febră era primită cu o uşurare profundă. Văzând în suferinţele îndurate de băiat toate suferinţele de care el avea să fie cruţat, îşi refăcea forţele. Îl încuraja de altfel să stea în frigul şi umezeala pe care Sorbona le tezauriza. Duhoarea venită dinspre Sena, care era foarte aproape, făcea locul şi mai insalubru decât subsolurile inundate ale spitalului de unde bolnavii nu ieşeau decât printr-un miracol. Acest om înţelept îl păstra, aşadar, cu mare grijă pe novicele lui talisman, împuţinându-i sarcinile care puteau să-l îndepărteze de perimetrul trasat de umbra lui. Rolul principal pe care Étienne trebuia să şi-l asume era de a-l trezi în timpul lecţiilor, cu ajutorul unei baghete lungi care îi atingea corpul imediat ce ieşea din el un sforăit.

Situaţia îi convenea de minune celui care contempla senin, stând aşezat, baletul celorlalţi novici cărora li se cerea întruna ceva şi care, în acest spaţiu de inteligenţă, semănau mai mult cu nişte sclavi decât cu nişte viitori clerici.

El a fost cel care a venit spre mine şi a acceptat să mă iniţieze în secretele locului, începând cu lucrul esenţial: să ştiu să-i recunosc pe cei care meritau să fie recunoscu ţi.

În timpul primei lecţii a lui Eckhart la care am asistat, Étienne stătea alături de mine. Amfiteatrul era plin. Încet-încet, conştientizam ce reprezintă maestrul. Credeam că este un frate celebru al ordinului nostru, la fel ca un stareţ de regiune. Calitatea lui de maestru era pentru mine un grad onorific care-i asigura un loc de frunte în ierarhia dominicanilor şi respectul celorlalte congregaţii. Nu-mi puteam imagina în ce măsură renumele lui depăşea

incintele mănăstirilor şi, mai mult, incintele Bisericii.

Pe vremea aceea i se încredinţaseră deja cele mai importante funcţii în fruntea jurisdicţiilor din Germania. Era stareţ provincial al Saxoniei şi vicar general al Boemiei. Autoritatea lui se exercita asupra unui teritoriu care se întindea din Ţările de Jos până în nord-estul Germaniei şi până la Praga, asupra a patruzeci şi şapte de mănăstiri de călugări şi călugăriţe. Dar celebritatea lui nu era legată direct de poziţia sa în sânul ordinului. Tratatele lui teologice fuseseră difuzate în toate universităţile din Europa şi îl consacraseră printre intelectualii cei mai importanţi ai timpului, dar operele lui erau scrise în latină, ceea ce făcea ca doar clericii să aibă acces la ele. Predicile în germană, în limba populară, a căror publicare a autorizat-o, i-au adus gloria. Dar şi căderea. Ele au permis ideilor sale disidende să influenţeze spiritele neuniversitare, neobişnuite cu nuanţele teologice, scăpând de cenzura Bisericii.

Totuşi ameninţarea pe care o reprezenta mi se părea limitată. Gândirea lui era atât de complexă, atât de elevată, încât nimeni nu era în stare s-o priceapă. Chiar şi eu, deşi mi-a dat toate instrumentele necesare, cred că pot spune că n-am înţeles niciodată nici măcar o singură predică a maestrului Eckhart.

Femeile pioase au fost cele care mi-au oferit cheia, mult mai târziu.

După părerea lor, nu trebuia să încerci să le înţelegi, era suficient să-ţi placă.

Acest sfat, atât de inocent în aparenţă, era cel mai just. Inima era cel mai bun secret de înţelegere a gândirii maestrului, chiar dacă el apela la raţiune pentru a-i urma drumul. Asta era puterea unică a predicilor lui. Obscuritatea lor se lumina în inimă.

La sfârşitul lecţiei, amfiteatrul se cutremurase sub

ropotul de aplauze şi toţi ascultătorii se ridicaseră în picioare să-l ovaţioneze. Am remarcat atunci, în adunare, un tânăr dominican care nu aplauda. Silueta lui sărea în ochi pe băncile facultăţii. Era gras.

Corpul lui dădea pe dinafara scaunului şi făcea gol în jurul lui. Un colier de grăsime trecea peste partea de sus a robei. Degetele lui groase băteau darabana pe pupitru şi privirea cu care se uita la maestru era plină de duritate.

Trebuie ca avea aceeaşi vârstă ca noi, dar el stătea jos, ceea ce îi arăta valoarea. Alături de el se afla un bărbat cu o înfăţişare severă pe care toţi îl salutau în trecere.

— Cine este? l-am întrebat pe Étienne.

— Guillaume Ymbert, mi-a răspuns el cu o voce molatică, inchizitorul general al Franţei.

— Şi grăsanul de lângă el?

— Nu-i spune «grăsan», mă sfătui noul meu prieten. Este novicele inchizitorului. Dulăul lui, mai degrabă. Deja a cerut informaţii despre tine.

— Cui?

— Mie.

— Şi ce i-ai spus...?

— Să nu-şi facă griji, zâmbi el blând, i-am spus că vii de la munte, ca şi mine.

Am aflat că novicele inchizitorului general îşi făcuse deja o reputaţie în cadrul ordinului. Trebuie că eram singurul dominican care nu-i cunoştea povestea. Ţinuse de bunăvoie un post de opt săptămâni sub supravegherea stareţului regiunii şi a mai multor martori clerici pentru a dovedi că greutatea lui n-avea nimic de-a face cu păcatul lăcomiei. Potolise astfel toată batjocura şi toate insinuările pe care le suportase, dar ele lăsaseră în el urme adânci de amărăciune.

Ordinul acceptase să îl supună la această încercare întrucât era considerat unul dintre discipolii lui cei mai

promiţători. Era cel mai tânăr licenţiat în teologia istoriei de la universitate şi stareţul general îşi punea mari speranţe în el. Nu-şi putea distruge viitorul din cauza obezităţii. După două luni de post, îşi păstrase grăsimea, dar nu mai putea să meargă, muşchii i se slăbiseră în mod invizibil sub greutatea lui. Încă mai şchiopăta când l-am cunoscut”.

— Portretul ăsta îţi aminteşte de cineva, Antonin? întrebă Guillaume.

— Da, murmură Antonin, amintindu-şi chipul lui Robert şi atingerea umărului său când se îmbrăţişară, în capela-tribunal din Toulouse în faţa inchizitorului grăsan.

— Un vechi prieten, după cum vezi.

„Ceară mi-a povestit că un student imprudent îl luase peste picior într-o zi pentru mersul lui de pachiderm. S-a aflat mai târziu că părinţii lui fuseseră arestaţi la puţin timp după incident sub acuzaţia de catarism, deşi erau buni creştini şi preotul lor se punea chezaş pentru ortodoxia lor. Au fost eliberaţi, dar după ce au fost torturaţi la ordinul direct al inchizitorului general, sfătuit de novicele lui pentru a cărui judecată avea multă stimă. Precocitatea lui era uimitoare. Acest călugăr tânăr îl cunoştea pe Aristotel la fel de bine ca maeştrii în teologie şi nu se referea decât la el. Avea o memorie prodigioasă şi putea să recite pagini întregi din tratatele lui. Între noi îi spuneam «Aristotel cel gras». Şi filosoful i se potrivea. Ca şi Aristotel, punea raţiunea peste tot şi spiritualitatea nicăieri.

M-am dus la maestrul meu pe estradă, unde era înconjurat de studenţi şi de profesori entuziaşti. Dar nu puteam să uit felul în care novicele îl privea. La ieşirea din amfiteatru, m-am apropiat de grupul care se formase în jurul inchizitorului general şi am surprins o discuţie. Inchizitorul fusese impresionat de lecţia maestrului şi se

felicita că ordinul dominican are un spirit atât de mare de oferit creştinismului. Erau numeroşi cei care îl comparau deja cu noul călăuzitor al gândirii Bisericii, venerabilul Toma d'Aquino, care era pe cale de a fi beatificat. Cei trei clerici care îl înconjurau îi încuviinţau cuvintele. Novicele lui rămânea tăcut. Inchizitorul l-a întrebat cum i s-a părut lecţia lui Eckhart. Şi am auzit clar acest răspuns:

— Nu respectă distanţa de majestate.

Frază obscură, pe care n-am putut să mi-o scot din minte mult timp. Sensul îmi scăpa, dar nu asta era cauza tulburării mele. Frazele obscure îmi erau foarte familiare de la întâlnirea mea cu maestrul... Renunţasem repede la încercarea de a le înţelege, fiind conştient de slăbiciunea mea intelectuală, dar şi din lene. Îmi ziceam că timpul petrecut alături de maestru o să-şi spună cuvântul şi că până la urmă voi percepe gândirea lui ca pe o limbă străină pe care o voi cunoaşte auzind-o des, fără a fi nevoie să o studiez. Ceea ce mă tulburase în realitate, în fraza novicelui, era asprimea tonului său. Vocea era ascuţită şi tăioasă şi fiecare cuvânt avea aceeaşi violenţă rece. Respingerea era profundă şi definitivă. Îndepărtându-mă, i-am văzut pe clerici apropiindu-se de el pentru a dezbate problema. Inchizitorul general asculta deoparte, cu un aer posomorât. Clericii discutau acele cuvinte ciudate, inchizitorul cugeta adânc asupra lor".

CAPITOLUL 16
Brânduşa

Stareţul Guillaume se opri şi ceru de băut.

— Să faci rezumatul acestei conversaţii pe pergament. Îl voi corecta împreună cu tine în scriptoriu. Îţi voi dicta apoi textul definitiv pentru velin. Îţi voi da datele precise. Vei vorbi despre împrejurările întâlnirii mele cu maestrul

Eckhart. Nu vei omite problemele de citire şi de scriere pe care le-a depăşit şi care nu sunt o ruşine decât pentru ignoranţi, îţi voi da datele magisteriului său parizian, locurile în care a predat şi titlurile lecţiilor sale în limba latină ale căror copii au fost păstrate. Nu aceste texte îi interesează pe judecători. Povesteşte şi întâlnirea noastră cu inchizitorul, ar putea să ne folosească mai târziu. Această perioadă pe care am petrecut-o la Paris, înaintea plecării noastre în Germania, e scumpă sufletului meu. Lasă-l pe Étienne într-un cotlon al memoriei tale, el mi-o împrospătează pe a mea, nu vorbi de sentimentele mele, nici de relaţiile care nu au legătură directă cu Eckhart. El este scopul acestei cărţi, inima şi veninul ei.

Stareţul se opri. Părea că gâfâie, răsuflarea lui era şuierătoare şi plămânii congestionaţi. Picioarele i se umflaseră şi mai mult de câteva zile. Le acoperea cu o cataplasmă de măghiran începând de la gleznă şi bea tot timpul un ceai decongestionant pe bază de păpădie şi de frunze uscate de mesteacăn pe care Antonin i-l prepara.

— O să continuăm mai târziu, zise el, sunt obosit.

Antonin închise carnetul plin de notiţe şi se pregăti să se întoarcă în scriptoriu pentru a pregăti pergamentul. Dar o întrebare nu-i dădea pace şi-l făcea să întârzie să se ridice de pe scaun. Stareţul, care îl cunoştea bine, oftă.

— Ce este, Antonin?

— Ce înseamnă „distanţa de majestate”, părinte?

Antonin lucra alături de el de mai bine de trei ore în aerul umed al sălii capitulare unde pătrundea puţină lumină, ceea ce justifica un pic de bunăvoinţă. Guillaume îşi lăsă oboseala să aştepte şi îi răspunse.

— Distanţa de majestate... toate ereziile au combătut-o. Este dogma cea mai sfântă a Bisericii noastre; fără ea, această mănăstire şi fraţii ei n-ar mai avea sens. Desemnează distanţa care-l separă pe om de Dumnezeu.

O frontieră naturală, pe care nicio voinţă omenească n-o poate aboli. Ereticii pretind că trec de ea, promiţând o uniune perfectă cu Atotputernicul. Prin extazele şi iluminările lor, ei spun că se contopesc cu divinitatea astfel încât anulează orice diferenţă şi fac inutil sacerdoţiul nostru. Eu cred că se contopesc mai degrabă cu diavolul... Această distanţă, pe care sfântul părinte Augustin a numit-o atât de frumos, aparţine numai lui Dumnezeu. Nu stă în puterea noastră să putem deveni ceea ce este El.

— Şi maestrul nu respecta distanţa de majestate?

Stareţul îi arătă uşa cu un gest obosit.

— Vom vedea asta mai târziu. Du-te, lasă-mă să mă odihnesc!

Guta făcuse să se inflameze piciorul sacristanului.

Degetul mare i se umflase şi semăna cu o ridiche roşie, nu trebuia să-l atingă sub nicio formă. Curentul de aer cel mai uşor părea la fel de zdrobitor ca roata unei căruţe. Mergea sprijinit într-un toiag de pelerin, pândind în jur ameninţările celor care se coalizau împotriva lui. Călugării trebuia să stea la un metru distanţă şi acest bărbat atât de aspru şi de rezistent la durere lăsa uneori să-i scape o expresie de suferinţă pe care o respingea cu dezgust.

Antonin îl văzuse dând târcoale grădinii de plante medicinale când el lucra acolo. Nu întreba nimic, ezita un pic în faţa barierei, apoi pleca înapoi spre capelă bombănind. Fraţii, care suportau încontinuu severitatea lui justă, dar implacabilă, se bucurau de situaţia lui. În timpul laudelor, se înţelegeau între ei să se adune în jurul lui, prefăcându-se că se clatină din cauza somnului şi apropiindu-şi din toate părţile saboţii de piciorul lui. Întrucât păcatele erau iertate prin spovedaniile zilnice, nu se temeau de pedeapsa divină pentru lipsa lor de compasiune. De atunci, sacristanul mergea cu capul plecat prin capelă, pândind saboţii care alunecau ca nişte şerpi

spre degetele de la picioarele lui.

Antonin îl vedea cum vine în fiecare zi tot mai aproape de grădină fără a îndrăzni să intre în ea, luptându-se cu el însuşi. Într-o seară, se hotărî în sfârşit, durerea fiind mai puternică decât voinţa lui. Fără niciun cuvânt, se descălţă şi îi arătă degetul mare umflat, strălucind din cauza edemului, acoperit până la unghie cu o piele roşie şi arzătoare.

Antonin tratase deja nişte călugări bătrâni de această boală.

Îl conduse până la seră, unde păstra plantele uscate, şi arătă spre un borcan plin cu nişte flori liliachii care semănau cu şofranul.

— Brânduşe, murmură sacristanul.

Antonin încuviinţă.

— Se spune că omoară câinii, spuse bătrânul călugăr.

— Omoară şi guta.

Sacristanul îi urmărea fiecare gest cu neîncredere. În sinea lui, Antonin îşi zicea că Dumnezeu îi făcea dreptate. Era despăgubit pentru gâtul lui rănit, aşa că nu grăbea etapele preparatului său.

Fusese învăţat că guta este o boală de umoare, ceea ce se potrivea bolnavului său. Echilibrul celor patru umori ale corpului reglau sănătatea. Una dintre ele, bila, putea să se acumuleze în exces în craniu şi să se verse în corp ca apa dintr-un vas prea plin. Picătură cu picătură, până în picior. De unde şi numele pe care anticii l-au dat acestei afecţiuni[16]. Poate că excesul de severitate începea să se scurgă din sufletul sacristanului pentru a-i inflama degetele de la picioare? Antonin se gândi că avea acum ocazia să câştige un pic mai mult stima fraţilor săi, lăsându-l să sufere, dar avea inima bună. Prepară decoctul cu grijă, brânduşa prea concentrată fiind o otravă mortală,

16 Cuvântul „gută” vine din latinescul *gutta,* „picătură”.

şi i-l dădu.

Nişte dureri ascuţite de burtă îl ţintuiră pe sacristan la pat timp de două zile. Refuza să primească vizite. Antonin crezu că l-a asasinat. Totuşi verificase fiecare cantitate în *Materia Medica* a lui Dioscoride din care scriptoriul avea un exemplar şi unde erau consemnate toate remediile cunoscute ale Orientului şi Occidentului. Dar îngrijorarea lui nu dură. Sacristanul îşi reveni repede şi inflamaţia piciorului fu complet vindecată.

Bătrânul profită de acest lucru pentru a-şi regla conturile cu saboţii care îi ameninţaseră degetul în timpul laudelor. Omoplaţii proprietarilor lor fură corectaţi cu mai multă vigoare ca niciodată.

Antonin nu primi nicio mulţumire. Când îl întâlnea, sacristanul îşi lua aerul grijuliu al omului care căuta ceva. Un „mulţumesc”, gândea Antonin, cuvânt pierdut care se înecase probabil în memoria lui fiindcă nu fusese rostit niciodată. Dar, la câteva zile după vindecarea lui, sacristanul dădu, în sfârşit, dovadă de recunoştinţă.

În timp ce Antonin se îndrepta spre drumul de rond, el îl chemă la uşa bucătăriei şi îi dădu un pacheţel de pânză din care se simţea mirosul amar al unei bucăţi de unt.

Degetele i se mânjiră de grăsime imediat ce îl primi.

— Este rânced, preciză sacristanul, nu va lipsi nimănui şi motanul tău nu va vedea diferenţa.

Pe buzele lui Antonin apăru un zâmbet pe care aerul sever al bătrânului călugăr îl alungă imediat.

Vindecarea sacristanului îi aduse oarece prestigiu lui Antonin şi îi confirma rolul de medic al mănăstirii. Petrecea tot mai mult timp în grădina de plante medicinale al căror parfum îi liniştea sufletul. Învăţătura stareţului Guillaume îi călăuzea paşii. Fiecare plantă, îl învăţase el, avea un secret de vindecare pe care un ochi format putea să-l descopere în forma ei. În timpul uneia dintre plimbările lor

zilnice, Antonin reţinuse aceste cuvinte:

— Dumnezeu face precum marinarii cu mesajele pe care le închid în sticle şi le aruncă în mare. În orice creatură vie, Tatăl nostru înscrie nişte semne.

— Pentru noi, părinte?

— Da, Antonin, pentru noi, pentru sănătatea noastră, căci un tată îşi îngrijeşte copiii. Astfel, salcia, explică Guillaume, cu ramuri atât de suple şi flexibile, va da prin scoarţa sa, pe care o vei fierbe, secretul supleţii ei articulaţiilor înţepenite ale călugărilor noştri bătrâni.

Antonin învăţa astfel meseria de apotecar şi căuta plantele care calmau frământările, căci umbra inchizitorului îl urmărea. Dar munca la velin reuşea să le risipească mai bine decât decocturile de valeriană, de lemnul-domnului şi de mentă consumate seara. Amintirile lui Guillaume îi ocupau atunci toată mintea şi-i alungau neliniştea. Când se simţea cuprins de ea, se întorcea pe băncile Sorbonei, unde memoria stareţului îl purta din nou.

„Erau clanuri şi lupte, povestea Guillaume. Populaţia Sorbonei era compusă în principal din oameni ai Bisericii. Ceea ce nu-i împiedica să se bată ca nişte soldăţoi. Între călugării obişnuiţi din care făceam parte şi preoţii mireni care ne dispreţuiau, toţi aceşti oameni se binecuvântau cu echimoze şi cucuie.

Convingerile filosofice erau şi ele prilej de contuzii.

Fiindcă maestrul părea să apere tezele platonicienilor, cei din clanul inchizitorului general ne spuneau «plicticoşi»[17], dându-şi aere de superioritate. Ei nu vorbeau decât despre Aristotel, un filosof grec care se studia de mai puţin de un secol. Se spunea că păstrarea şi traducerea operelor sale le-o datoram arabilor. Aşa că noi îi numeam «sarazini». Încăierările dintre «plicticoşii» şi

17 Joc de cuvinte intraductibil, între „Platon” şi plat („plicticos”, „neinteresant”).

«sarazinii» Sorbonei erau frecvente şi baloturile de paie care ne serveau drept scaune zburau pe etaje. Adesea, portarii trebuia să-i despartă pe novicii care se băteau ca nişte golani de cartier.

Étienne era mereu gata de bătaie. Bazându-se pe prezenţa mea, îi sfida pe cei din grupul sarazinilor. Îşi ridica mânecile de la cămaşă până la cot cu încetineala unei omizi, aşa că bătaia începea fără el şi încăierarea se termina înainte ca el să se bage. Sărea în ajutorul meu când eram deja snopit şi promitea să se bată cu cea mai nemiloasă violenţă data viitoare.

Încurajat de această susţinere, sfârşeam prin a le propune inamicilor noştri dezbateri de conciliere.

Clericii nu erau singurii care se luptau pentru nişte convingeri filosofice cu atât mai bine apărate cu cât erau mai puţin înţelese. Mai era şi clanul laicilor care ne somau să ne întoarcem în mănăstirile noastre. Aceştia dispreţuiau tot ce avea legătură cu biserica şi susţineau că universitatea va nimici într-o bună zi catedralele. Totuşi profesorii lor erau toţi clerici. Ei îi ponegreau pe slujitorii Domnului, dar le ascultau lecţiile. Precum acei apotecari care se duceau să înveţe meserie de la călugării terapeuţi şi după aceea îşi afişau dispreţul faţă de acei ignoranţi fără diplomă cărora le datorau ştiinţa.

Respingerea religiei garanta, în ochii studenţilor laici, o oarecare elevaţie spirituală. Dumnezeu, în marea Lui înţelepciune, nu considerase necesar să le dea inteligenţă călugărilor săi, mulţumindu-se cu credinţa lor. Le revenea, aşadar, laicilor sarcina de a compensa această lipsă, ceea ce şi făceau copleşindu-ne cu insulte şi lovituri.

Îţi spun toate astea, Antonin, ca să ştii că nu era de glumit cu ideile pe culoarele Sorbonei.

După câteva săptămâni în acest regim care mă îndepărta, spre fericirea mea, de rigoarea mănăstirii, i-am

pus în cele din urmă lui Étienne întrebarea care mă chinuia încă de la sosirea mea în acel loc sacru:

— Care este diferenţa dintre Platon şi Aristotel?

El mi-a răspuns foarte precis:

— De unde să ştiu eu, tatăl meu era măcelar.

Nu îndrăznisem niciodată să-i pun întrebări lui Eckhart despre acest subiect. Şi nici despre altele. În afară de munca lui de scriere care necesita o linişte perfectă, rămânea cel mai adesea cufundat în gândurile lui şi vorbeam puţin. Dar circulase un zvon despre bătăile dintre novici. Într-o zi, pe când părăseam cheiul Senei pentru a o lua pe strada Saint-Jacques spre Sorbona, mi-a surprins privirea aţintită la unul dintre leii sculptaţi pe uşa monumentală de la intrarea principală. Eram la fel de sensibil la artă precum măgarul unui pelerin, dar acel leu era de o frumuseţe maiestuoasă. Nu te înspăimânta, păzea intrarea prin perfecţiunea lui.

Deşi eram în întârziere, Eckhart şi-a făcut timp să se oprească în faţa statuii, ca şi cum auzise de întrebarea pe care i-o pusesem lui Étienne:

— Voiai să ştii care-i diferenţa dintre Platon şi Aristotel? întreabă-l pe leu. Pentru a-l sculpta, Platon l-ar fi căutat în capul lui, Aristotel în piatră. Unul credea că memoria conţine modelul tuturor lucrurilor, celălalt că nimic nu poate exista fără materie. Platon i-ar fi cerut artistului să copieze leul care poza în mintea lui, Aristotel i-ar fi cerut să-l extragă din marmură unde acesta îi aştepta mâna dibace pentru a-l elibera. Unul caută frumuseţea în afara lumii, celălalt o găseşte în lumea aceasta. Ai înţeles?

Hotărâsem să nu mai răspund la această întrebare.

Am intrat pe uşile universităţii sub privirea plină de respect a portarului. Când Eckhart şi-a început lecţia, am rămas gânditor. Lângă mine, Étienne mă observa cu extraordinara lipsă de expresivitate de care era capabil.

Mă grăbisem să-i împărtăşesc răspunsul maestrului. Îşi mijise ochii mari, ca şi cum îi venise o idee, dar pe care o scăpase probabil înainte de a reuşi s-o prindă. Dădea impresia că o caută în afara lui, în depărtare, micşorându-şi ochii pentru a o distinge mai bine la orizont. Negăsind nimic, îmi propuse să mergem spre cantină, unde lucra mama lui, ceea ce făcea să ne alegem cu un supliment de supă când femeia asta severă era în toane bune.

— Sculptau lei, Platon şi Aristotel? întrebă Étienne pe drumul spre bucătărie.

— Aşa se pare, l-am asigurat eu.

CAPITOLUL 17
Marguerite

— Cine ţi-a zis că erau vrăjitoare?

— Novicele inchizitorului, mi-a răspuns Étienne cu un aer indiferent.

— Nu sunt vrăjitoare, sunt femei pioase, le numim beghine.

— În orice caz, reluă Étienne, există una căreia inchizitorul general i-a venit de hac, chestie de care e foarte mândru. Nu cu prea mult timp în urmă, în anul în care au început să-i ardă pe templieri, mi-a povestit taică-miu, a văzut rugurile. O chema Marguerite şi zicea că Dumnezeu e amantul ei. O nebună. Se pare că a urlat foarte tare în timp ce ardea şi asta l-a făcut pe iubitul ei să nu mai vină. Ca şi cum Dumnezeu e uneori tare de ureche.

Beghinele. Cu două zile mai înainte, Eckhart îmi spusese că nu erau vrăjitoare decât pentru cei care nu ştiau nimic. Cuvintele lui îmi reveneau în minte.

— De vrăjitoarele astea o să ne ocupăm, Guillaume, în Germania şi în Flandra. Plecăm la Strasbourg peste trei zile.

Nu ştiam nimic despre ele. Circulau zvonuri despre laici care o făceau pe călugării fără să fie cu adevărat.

Printre ei se aflau şi femei, adesea văduve, persoane bune care se strângeau în comunităţi fără a face jurăminte de călugărire. Independente de ordinele monastice, ele acţionau ca nişte călugăriţe fără recluziune, sub supravegherea episcopului. Singurele lor angajamente erau castitatea şi supunerea. Instalate în nişte case micuţe grupate într-un beghinaj, ele se ocupau de săraci şi de bolnavi, catehizau şi îşi urmau liniştite drumul de rugăciune şi meditaţie. Viaţa lor exemplară le conferea un statut social şi respectul poporului. Nimic ameninţător nu părea să vină de la aceste congregaţii simple şi virtuoase. Totuşi ordinul dominican trebuie că se temea de pericole serioase dacă trimitea o figură atât de prestigioasă ca Eckhart să le îndrume educaţia. Beghinele citeau, scriau, dezbăteau probleme spirituale în toată libertatea, lumea nu se oprea la uşa lor. Or, în această perioadă, un val de erezie cuprindea Europa şi infectase mai ales comunităţi din Ţările de Jos şi Germania”.

Stareţul Guillaume zise cu o voce mai»

apăsată:

— Libertatea, Antonin, dăduse numele ei marii erezii care zguduia Biserica: Spiritul Liber. Aceste femei sfinte au fost acuzate că îl răspândesc.

„Beghinele erau precum franciscanii, vedeau iubire peste tot. Pentru ele, iubirea era suficientă pentru «a pluti pe oceanul lui Dumnezeu», după cum o repetau. Raţiunea trebuia să rămână în port. Exact contrariul spiritului dominican care, pentru a pluti spre Dumnezeu, se bazează doar pe inteligenţă, respectând distanţa de majestate.

Acea Marguerite de care îmi vorbise Étienne era o beghină celebră care scrisese o carte pe care n-o vei găsi în scriptoriile mănăstirilor şi nici în bibliotecile

universităţilor. O operă în limba populară care putea să contamineze minţile nepregătite şi nesupravegheate şi ale cărei copii au fost distruse de Inchiziţie. Toate, în afară de câteva pe care vei putea să le obţii dacă ştii cui să le ceri.

Biata Marguerite a fost arsă pe rug împreună cu cartea ei pentru nişte cuvinte pe care ar fi trebuit să le cântărească mai bine. Cuvinte otrăvite, pline de un venin mortal, cunoscute de toate surorile ei şi de noi, dominicanii, care le-am condamnat: *Eu sunt Dumnezeu, căci iubirea este Dumnezeu şi Dumnezeu este iubire... Eu sunt Dumnezeu prin natura divină.* Cum puteam accepta o asemenea nebunie? Dacă fiecare se poate transforma în Dumnezeu prin extaz, la ce mai foloseşte haina monahală pe care o purtăm? La ce mai foloseşte să propovăduieşti cuvântul Domnului şi să ierţi sufletele de păcatele lor?

Toţi cei care apărau divinizarea erau hăituiţi. Adepţii Spiritului Liber care susţineau uniunea divină au celebrat-o pe rug. Unii s-au refugiat în comunităţile de beghine. Ideile lor au tulburat mintea acestor femei sfinte care au fost la rândul lor suspectate şi uneori condamnate.

Inchiziţia a denaturat povestea făcând din aceşti eretici nişte iluminaţi libertini care practicau desfrânarea. E adevărat că unii dintre ei străbăteau oraşele, goi precum Adam, declarând că a venit epoca libertăţii şi că, deja uniţi cu Dumnezeu, ei nu mai puteau păcătui pe pământ. Uniunea divină le îngăduia să-şi urmeze impulsurile, fără remuşcări şi fără culpabilitate. *Virtuţi, îmi iau rămas-bun de la voi,* scrisese Marguerite... Dar foarte mulţi dintre ei nu se comportau într-un mod atât de nesăbuit. Inchiziţia a şters din registrele ei mărturiile celor care practicau asceza şi sărăcia şi respingeau dorinţele vulgare. Am întâlnit printre ei oameni cu suflete frumoase, dar care supraestimau puterea credinţei lor. Viziunea lor asupra lumii era idealistă şi deschisă tuturor devierilor. N-aveau

aceeaşi neîncredere în slăbiciunile trupului precum cea a sfintei noastre Biserici. Cei mai înţelepţi respectau instinctele cu condiţia să fie naturale şi pure”.

— Cum recunoaştem un instinct natural şi pur? întrebă Antonin.

— După faptul că este irezistibil. Se spune că spiritele libere recomandau „martiriul alb”, îndemnând cuplurile să se culce goale şi îmbrăţişate, respingând pornirile naturale ale iubirii. Dorinţa trebuia să se dezvolte lent şi nu trebuia să-i cedezi decât la capătul irezistibilului. După cum vezi, toate astea ne îndepărtau mult de disciplina din mănăstirile noastre.

Antonin medita în scriptoriu la martiriul alb şi imaginea prostituatei îi reapăru în minte. Dacă irezistibilul garanta puritatea dorinţelor, a lui nu era, aşadar, vinovată. Trupul gol al prostituatei venea să se culce în fiecare noapte lângă al lui, în ciuda rugăciunilor la Fecioara Maria care probabil că nu se supăra prea tare din cauza asta, întrucât îi lăsa tot locul în gândurile lui.

În mod evident, beghinele jucaseră un rol important în povestea stareţului Guillaume. Antonin era nerăbdător să afle mai multe despre călătoriile lor prin comunităţile din Germania. La contactul cu fugarii Spiritului Liber descoperiseră aceste femei numele lui Eckhart. Nume celebru printre adepţii ereziei care împărtăşeau predicile lui. Ei afirmau că găseau în ele ecourile promisiunilor de deificare în care credeau.

Antonin nu reuşea să şi-l imagineze pe stareţul Guillaume sub trăsăturile unui novice stângaci care se chinuia să scrie ca un copil sârguincios. Era mai uşor să şi-l închipuie pe inchizitorul grăsan la aceeaşi vârstă. Simţeai că în el nimic nu se schimbase fundamental. Duritatea lui garanta rezistenţa în faţa timpului. Bătrâneţea nu era interesată de genul ăsta de om. Ea nu putea să-l distrugă

decât la suprafaţă.

Stareţul îi povestise un incident care n-avea legătură directă cu Eckhart, dar povestea avea locul ei pe velin.

„Novicele cel gras era detestat de toată lumea şi în special de clanul laicilor, care avea oroare de Inchiziţie şi mai mult decât noi. Într-o zi, i-au întins o capcană pentru a-l supune la o umilinţă brutală pe care niciunul dintre fraţii noştri n-ar fi îndrăznit s-o conceapă. Trei dintre ei îl aşteptau la ieşirea de la o lecţie în fundul unui culoar întunecat.

Purtau cagule, căci toţi se temeau. Părăsisem amfiteatrul la puţin timp după plecarea lui. Laicii îl împinseseră până la un perete şi îl forţaseră să se pună în genunchi. Fraţii care veneau în urma mea s-au prefăcut că nu-şi dau seama de nimic şi şi-au văzut de drum.

Pe atunci nu eram un om curajos. Ciuma nu-mi distrusese toate slăbiciunile, dar făcusem jurământ să nu abandonez pe nimeni. Cei trei laici nu voiau să-i facă rău fizic, ci doar să-i frângă trufia printr-un ultragiu care să facă înconjurul universităţii. Unul dintre ei ducea un sac din dimie înnegrit de pete umede şi care părea greu. O putoare de dejecţii plutea în jur. Sacul conţinea un cap de porc tăiat la gât al cărui craniu fusese scobit. Laicul îl scoase din sac, cu degetele înfipte în nările pline de sânge. Ceilalţi doi îşi ţineau victima de mijloc în timp ce el ridica acel cap tăiat pentru a-i încorona fruntea.

Nu-i puteam lăsa să facă aşa ceva. Dar ţineam la pielea mea. Pentru a-i pune pe fugă, am început să urlu ca un posedat. Strigătul meu i-a oprit. Portarii au alergat la faţa locului şi câţiva profesori au ieşit din săli. Atunci, cei trei laici au şters-o, abandonându-şi sacul, iar capul de porc s-a rostogolit până la picioarele mele murdărindu-mi pantalonii.

M-am apropiat de novicele cel gras care se ridica, având

un aer uimitor de calm. N-a luat mâna pe care i-o întindeam ca să-l ajut şi, aranjându-şi roba, mi-a zis cu un zâmbet ciudat:

— Ştiam eu că n-ai venit din munţi.

Începea să se întunece. Scriptoriul era pustiu. În curând, aveau să bată clopotele de vecernie.

Antonin răsfoia ultimele pagini din carnetul său şi retrăia plecarea în Germania şi despărţirea de Étienne pe care i-o povestise stareţul.

„La sfârşitul ultimei lecţii a lui Eckhart din marele amfiteatru, Étienne mă aştepta în curte, cu un aer mai abătut decât de obicei, cu capul între umeri şi ochii strălucind, înfăţişarea lui era atât de jalnică, încât m-am îngrijorat.

— Eşti bolnav?

— Nu, mi-a răspuns el muşcându-şi buzele.

— Şi atunci, nu pari să...

— Ba da, sunt în regulă.

Ştiam bine ce are pe suflet.

— Mă voi întoarce, am promis eu cu prietenie.

— Ştiu, a murmurat el, dar...

— Spune-mi!

— O să fii mai inteligent.

— Ei şi, ce-i cu asta?

— Nimic, a zis el lăsând capul în jos.

I-am întins mâna. A ezitat să o ia, căci gestul era rar. Am aşteptat cu răbdare ca degetele să i se descleşteze pentru a mă elibera, privindu-le cum se desfac încet unul câte unul ca nişte şopârle înţepenite. Ne-am despărţit în ziua aceea cu emoţie, dar avearn certitudinea că o să-l revăd. Eckhart iubea Parisul. Şi magisteriul lui avusese un asemenea răsunet, încât catedra de teologie i-ar fi fost cu siguranţă oferită a doua oară, ca şi lui Toma d’Aquino, singurul care primise această onoare.

În seara plecării, întorcându-mă spre prietenul meu care îmi făcea cu mâna în faţa porticului Sorbonei, i-am văzut obrazul umed. Étienne plângea.

Lacrimile lui curgeau mai încet decât ale mele”.

Antonin visa cu ochii deschişi. Lăsase figura lui Étienne să se odihnească în carnetele lui. Ştia că nu-şi avea locul pe velin. Ar fi vrut să fie şi el acolo. I-ar fi fost uşor să-i strecoare amintirea în ornamentul vreunei pagini, dar stareţul nu dorea nicio miniatură. Unele manuscrise din scriptoriu fuseseră ilustrate de un călugăr din alte vremuri care stăpânea arta desenului. Darul lui murise odată cu el şi nu se găsise niciun continuator. Se spunea că desena cerurile nocturne ca nimeni altul. Antonin i-ar fi cerut să adauge o mică stea de ceară pe cerul Sorbonei.

CAPITOLUL 18
Detaşare

După ultima lor conversaţie, stareţul îi dăduse lui Antonin un pergament unde erau consemnate datele călătoriilor lui Eckhart, titlurile şi temele generale ale lecţiilor ţinute la Paris, ca şi numele profesorilor care-l asistaseră şi onorurile primite. Îi dezvăluise că Eckhart era prezent în 1310 în timpul pedepsirii beghinei Marguerite Porete în Place de Grève şi că nu uitase niciodată oroarea acelui rug ale cărui flăcări erau binecuvântate de dominicani. Dar stareţul nu voia să zăbovească asupra unui trecut pe care el nu-l trăise. Velinul trebuia să se construiască în intimitatea maestrului.

Guillaume era mulţumit de munca secretarului său şi de ardoarea cu care îşi îndeplinea sarcina. Când dictarea ajungea la sfârşit, Antonin insista mereu să cunoască urmarea poveştii şi, în pofida oboselii, stareţul nu rezista mult. Se simţea că această perioadă din viaţa lui fusese

fericită şi că amintirea ei îl liniştea.

„Călătoria spre Strasbourg a fost etapa cea mai frumoasă a tinereţii mele. A durat două săptămâni încheiate. Două săptămâni singur cu maestrul care era tot mai binedispus pe măsură ce ne îndepărtam de Sorbona. Departe de munca pe care i-o cerea pregătirea lecţiilor, departe de datoriile pe care i le impuneau funcţiile lui, el regăsea sensul vieţii. Primăvara ne însoţea şi excepţionala ei blândeţe umplea de flori drumurile din est, de obicei atât de aspre. Eckhart se deschidea spre lume şi spre mine.

Se oprea să guste parfumurile şi continua cu lungi pauze în faţa peisajelor. Nu-mi impunea nicio rugăciune, niciun ritual. Îmi cerea să las natura s-o facă, s-o las să se roage pentru noi şi pentru lume, căci frumuseţea ei era graţie divină. Era prima lecţie a maestrului, Antonin, să vezi în natură o lucrare a Domnului.

Chipul i se destindea. Trupul îi era suplu. Mergea repede, adeseori departe în faţă, şi nu se oprea decât la rugăminţile mele repetate. Totul ne zâmbea şi împărtăşeam bucuria lucrurilor. Ah, Antonin, zise stareţul cu o voce exaltată, cât de încântătoare poate să fie lumea! Fericită inima omului care a fost încântată, fie şi numai pentru o clipă, în răstimpul unei efemere deşteptări de conştiinţă.

Maestrul mă învăţa cu mai multă căldură. Efect al primăverii frumoase, fără îndoială, care făcea lucrurile fraterne. Ce conta diferenţa de vârstă şi de valoare dintre noi, o nouă încredere se stabilea. Nu mai eram novicele de la piciorul statuii, eram Guillaume. Existam lângă această fiinţă supraomenească. Eckhart era capabil de aşa ceva; el, care putea să te strivească dintr-o privire, ştia, totodată, să te facă să fii tu însuţi. Tot ceea ce m-a învăţat pe drumurile acelea a rămas gravat în inima mea. În inima

mea, Antonin, aşa cum spuseseră beghinele.

— Care este scopul unei existenţe pământeşti, Guillaume? m-a întrebat el.

— Fericirea.

— Bineînţeles, dar care fericire? Sănătatea, buna dispoziţie, pacea lăuntrică, bunăstarea ta şi a alor tăi?

— Nu văd ce ţi-ai mai putea dori.

— Nu? Atunci de ce cei care le obţin doresc şi mai mult? Dacă satisfacerea dorinţei n-ar merge dincolo de limitele ei, la ce ar servi această forţă din noi care nu se domoleşte niciodată? Nu, Guillaume, dorinţa noastră este făcută pentru Dumnezeu, întrucât El este infinit.

— Atunci, toţi oamenii ar trebui să fie călugări?

— Toţi oamenii ar trebui să fie trecători. Nimic n-ar trebui să-i oprească pe pământ.

— E suficient să-l dorească pe Dumnezeu?

— Să-şi dorească unirea cu Dumnezeu.

Asta era sursa învăţăturii lui Eckhart. Şi-a consacrat viaţa intelectuală doar acestei probleme a unirii cu Dumnezeu. Cum să o obţii şi ce ne promitea ea, cu totul altceva decât delirurile Spiritului Liber. Mai aveam încă mult de învăţat. Maeştrii parizieni considerau învăţătura lui prea ermetică. Cum aş fi putut eu, un simplu novice, să pretind că o înţeleg câtuşi de puţin? Totuşi sensul unor cuvinte ale lui Eckhart te străpungea ca nişte fulgere, lăsând o urmă arzătoare pe care până şi mintea cea mai puţin antrenată putea s-o simtă.

În ultima noapte a acestei călătorii, înainte de a intra pe pământul Renaniei, mi-a vorbit despre detaşare.

Focul ne învăluia sau poate că era graţia acelei nopţi, sau cea a amintirilor pe care ea le deştepta. Vei vedea, Antonin, murmură stareţul devenit brusc meditativ, amintirile au braţe. Ca să ne înlănţuie precum cele ale unei mame binevoitoare şi ca să ne încălzească inimile sau

poate ca să ne sufoce pentru a ne înăbuşi pofta de viaţă.

Eckhart era fericit. Călătoria fusese atât de liniştită! Ne simţeam oaspeţi ai lumii, protejaţi de toate vicisitudinile. Natura era responsabilă de noi. Şi sub protecţia ei, niciun zbucium nu avea putere.

Un ţăran ne oferise un pui pentru o binecuvântare şi, spre uimirea mea, maestrul acceptase. Cunoşti stricteţea ordinului nostru în privinţa interdicţiei absolute de a consuma carne. În perioada noviciatului meu, nu-i simţisem niciodată gustul. Abstinenţa trebuia să fie totală, dar novicilor care dădeau dovadă de capacităţi intelectuale şi de entuziasm pentru lectură le era permisă carnea de pui la masa de seară. Mulţi călugări îşi descopereau astfel pasiunea pentru cărţi. O pagină pentru o pulpă...

Eckhart se amuza. După părerea lui, numeroşi intelectuali renumiţi îşi umpluseră creierul pentru a-şi umple burta. Şi ştiinţa lor datora mult păsărilor care-şi petreceau timpul scurmând în bălegar şi cărora le fusese rupt gâtul.

El era de o frugalitate exemplară. Regretam uneori mesele sărăcăcioase de la mănăstire când împărţeam supe transparente, câteva legume de demult şi pâine uscată. Frugalitatea dominicană era o poruncă. Postul mare, ţinut din septembrie până la Paşte, era respectat scrupulos, uneori până la moarte. Şi interdicţia părea justă. Adam, înainte de a păcătui, nu mânca niciun fel de carne. Consumul de carne însemna, aşadar, căderea şi păcatul. Dar Eckhart dispreţuia posturile şi pedepsele pe care călugării şi le impuneau. Suferinţa atingea adesea vanitatea. În predicile lui, el avertiza împotriva «mândriei celor slabi» care se rătăceau pe drumul durerii.

Îi urmăream cu plăcere raţionamentul, preparând puiul pe care-l priveam cu uimire prăjindu-se pe foc. Soarta

bietei zburătoare îmi rănea sensibilitatea creştină care era pe atunci plină de prospeţime, dar scriptura zicea că moartea dezmoşteniţilor deschidea calea spre bogăţia eternă. Aşa că mâncam, fără să trebuiască să mă spovedesc.

Eckhart mă privea cu bunăvoinţă. Abia se atinsese de bucăţile din farfuria lui. Aveam sentimentul că se satură numai uitându-se cum mănânc eu. N-am ridicat cortul în seara aceea. Era lună plină. Ne opriserăm în apropiere de Frankenthal, lângă o baltă cu apă neagră. Traversam colinele din Munţii Vosgi, nişte depresiuni de înălţimea unui om şi în curând Câmpia Alsaciei avea să se întindă în faţa noastră până la Rin. Strasbourg era la o zi de mers. Reuşiserăm, lăsaserăm primejdiile călătoriei în urma noastră, eu întreţineam focul şi Eckhart contempla stelele.

— Te rogi, Guillaume?

— În fiecare zi, am răspuns eu.

— Pentru ce te rogi?

— Pentru părinţii şi fraţii mei, pentru sănătatea mea, pentru iertarea păcatelor. Pentru ca Dumnezeu să-mi dea înţelepciune şi pace.

Eckhart rămânea tăcut. Întrebarea lui mă tulbura. Rugăciunea era prima datorie a unui călugăr. Poate că nu răspunsesem cum trebuie. Am îndrăznit să-l întreb:

— Şi dumneavoastră, maestre, pentru ce vă rugaţi?

Răspunsul lui m-a surprins.

— Mă rog pentru ca Dumnezeu să nu-mi dea nimic. Asta trebuie să aştepţi, Guillaume. Dacă Dumnezeu dă neant, înseamnă că dă preţul exact al rugăciunii.

Dezorientat, am continuat:

— Aşadar, nu foloseşte la nimic să ne rugăm?

— N-am spus asta. Când îi ceri ceva lui Dumnezeu, ce crezi că faci? îi aminteşti datoria pe care o are faţă de tine? îl inciţi să-ţi ofere protecţia Lui? Nimeni nu poate

incita cerul la ceva. Chiar dacă vocea ta s-ar putea auzi până la infinit, ea nu i-ar face pe îngeri să se supună. Dumnezeu nu este ca un rege care-şi împarte bunăvoinţa şi pe care ai putea să-l emoţionezi sau să-l seduci. Dumnezeu nu are inimă, El are propria-i cale.

Ştiam că vorbele lui Eckhart erau adesea provocatoare. Predicile pe care le auzisem conţineau nişte afirmaţii care şocau prin îndrăzneala lor. Într-o zi, declarase că Dumnezeu nu e bun. Că bunătatea nu este un atribut al Atotputernicului, întrucât El nu poseda niciunul. Calităţi aveau creaturile, nu Creatorul. Era la fel de fals să spui despre Dumnezeu că este bun, rău, drept sau nedrept.

— Poţi să spui că eşti mai bun decât Dumnezeu, că intelectul tău este mai subtil. Poţi să spui că Dumnezeu nu-ţi ajunge nici până la degetul mic, vei spune la fel de puţin ca atunci când îl preamăreşti. Că spui despre El că este infinit ori că este cât o muscă, Dumnezeu nu este nimic din ceea ce poţi spune tu. E mai bine să spui atunci că Dumnezeu nu este nimic. Sau să spui mai degrabă ceea ce El nu este decât ce este la orizontul inteligenţei noastre slabe. Imediat ce vorbeşti despre Dumnezeu, imediat ce îi atribui o calitate, îl faci să existe ca o fiinţă. Şi de acest lucru trebuie să ne ferim. De a-L vedea pe Dumnezeu ca pe o fiinţă.

Nu înţelegeam cum puteai să-L vezi pe Dumnezeu altfel. Trebuia să văd ceva care să-mi primească rugăciunile. Trebuia ca Dumnezeu, în ciuda atotputerniciei Lui, să fie o fiinţă vie pentru ca El să-mi vorbească şi pentru ca iubirea mea să poată face schimb cu a Lui. Dar Eckhart nu concepea lucrurile în acest fel. Pentru el, creaţia ne separa de Dumnezeu şi distanţa de majestate era de netrecut în lumea materială. Uniunea nu se putea face decât sub o formă pur spirituală, reunind gândirea lui Dumnezeu şi locul pe care noi îl ocupam veşnic în ea.

— Dacă vrei să fii asemenea lui Dumnezeu, Guillaume, trebuie să te întorci în timp.

— Până la naştere?

— Şi mai mult.

Nu înţelegeam cum era posibil să mă întorc mai mult şi am remarcat:

— Înainte de naştere, nu suntem încă, maestre.

— Încă nu suntem creaţi, zise Eckhart.

Nu m-am putut abţine şi am spus în şoaptă o frază pentru mine însumi. El a auzit-o şi mi-a cerut s-o repet cu voce tare. Am vrut să-mi ascund tulburarea şi urma să fac penitenţă, dar tonul lui calm m-a liniştit.

— Repetă-mi acele cuvinte, Guillaume!

— Când nu suntem creaţi, nu suntem nimic, am repetat eu cu ezitare.

Privirea lui Eckhart s-a luminat. Nu ştiam că ne apropiam exact de ceea ce voia el să dezvăluie.

— Când sculptorul îşi concepe opera înainte de a începe să cioplească în piatra, această operă nu este nimic?

— Ea este în mintea lui.

— Vezi, Guillaume, «ea este», ai zis-o chiar tu. Şi aici începe povestea asemănării noastre cu Dumnezeu, când noi suntem în mintea lui, încă necreaţi în lume. Aici... arăta el spre fruntea mea, şi numai aici! Numai sub o formă pur spirituală putem să ne unim cu El, căci Dumnezeu este spirit. Dacă vrei să hi de aceeaşi natură ca spiritul, devino gând. Devino «Idee de om» şi nu va mai fi atunci nicio diferenţă între ceea ce gândeşte şi ceea ce este gândit. Nicio diferenţă, Guillaume, între cel ce gândeşte şi cel care este gândit.

Étienne ar fi mijit ochii pentru a distinge, la orizont, absenţa oricărei lumini. Şi, la drept vorbind, nici eu nu vedeam mare lucru. Dar nu insistam, ştiam că maestrul se irita când ascultătorii nu-l mai puteau urmări. «Cine poate

înţelege să înţeleagă», zicea el. Vai de cei învinşi!”

Stareţul oftă îndelung şi un zâmbet îi apăru pe buze. Antonin recitea cu greutate ultimele cuvinte pe care le scrisese în carnet şi făcea ochii mari ca şi cum obscuritatea sălii capitulare devenise şi mai profundă. Sacristanul aţipise pe scaunul lui.

„Pe vremea aceea, reluă Guillaume, eram departe de aceste subtilităţi teologice. Mă gândeam mai mult la călătorii decât la uniunea cu Dumnezeu. Voiam să părăsesc acest continent rece şi să străbat Asia ca misionar pentru a converti triburile îndepărtate. Între un loc în gândirea lui Dumnezeu sau în echipajul unei corăbii, aş fi ales echipajul.

Şi apoi, acesta era într-adevăr sensul vieţii, să vrei să te uneşti cu Dumnezeu? Sensul ei nu era mai degrabă să o trăieşti cât mai bine posibil, la înălţimea unei creaturi finite şi imperfecte?

Pentru Eckhart, problema nu se punea decât pentru nişte spirite lipsite de grandoare: «Este scris că Dumnezeu a făcut omul după chipul său», zicea el, «nu după cel al animalelor care ne însoţesc, nu după cel al viermelui-de-pământ care-şi trăieşte viaţa la adăpost de lumina zilei. Înălţimea creaturii este înălţimea viermelui.»

Ştiam că aceste cuvinte erau periculoase. Ele sunau diabolic. Mi se părea că ambiţia lui nebunească de unire cu Dumnezeu îi deschide porţile infernului şi mă rugam în fiecare zi pentru salvarea sufletului său. Şi pentru al meu, care îl urma îndeaproape. La Paris, stareţul prieten de la mănăstirea Saint-Jacques unde locuia îl îndemnase la moderaţie, dar Eckhart nu asculta pe nimeni şi sejurul nostru german a agravat suspiciunea faţă de el. În faţa beghinelor pe care le vizitam, uita de orice prudenţă. Rostea cu pasiune predici fulminante care făceau ca aceste femei să cadă în extaz, iar autorităţile să devină

suspicioase.

În noaptea pe care o împărţeam ca doi fraţi aflaţi în pelerinaj, întrebările mele nu-l plictiseau. Aş fi putut să-mi clarific mai multe lucruri, dar eu reveneam la chestiunea rugăciunii.

— Şi dacă îi cer foarte puţin lui Dumnezeu?

— E prea mult, a răspuns el. Dumnezeu nu vine decât dacă găseşte un loc fără dorinţă. Un spaţiu absolut liber unde îşi poate desăvârşi naşterea. Primii călugări erau nişte defrişori. Ei au tăiat copacii, au smuls tufişurile pentru a-şi ridica mănăstirile. Un om care a reuşit să se defrişeze pe sine însuşi, până la firul cel mai minuscul de dorinţă, îl face pe Dumnezeu să vină la el.

— Nimeni nu poate să facă asta.

Eckhart mi-a spus din nou cu calm:

— Ce fac alchimiştii în laboratorul lor, Guillaume?

— Transformă plumbul în aur.

— Da. Dar ce este plumbul? Ce este aurul? Metal din care ai putea obţine câteva monede? Nu. Alchimia este o cale spirituală. Plumbul este omul mizerabil care suntem noi când trăim după dorinţele pământeşti. Aurul este omul spiritual, îmbogăţit de Dumnezeu. Şi piatra filosofală care-l transformă pe unul în celălalt se numeşte detaşare. Când vei fi abandonat dorinţa de a obţine ceva, vei fi urcat prima treaptă a detaşării.

«Detaşare»... îmi plăcea acest cuvânt căruia nu i-am epuizat niciodată sensul. Când Eckhart îl rostea, mi se părea că ajung la o oarecare împăcare. Îl repetam adesea în sinea mea, fără să ştiu cu precizie pe ce drum trebuia s-o ia ca să-mi ajungă la inimă. Dar nu conta, cuvântul îşi desfăşura firul care mă lega de cea mai înaltă ţintă posibilă: gândirea lui Dumnezeu.

Iată, Antonin, cuvintele maestrului aşa cum au fost ele rostite.

Ele au rămas întipărite în memoria mea. Sunt vestigii din vremea când încă îl mai iubeam.

Pe atunci, era un om matur. Nu-i cunoşteam vârsta, dar trecuse de cincizeci de ani. Era viguros şi înfăţişarea lui nu era cea a unui om vlăguit. De fapt, era în el un amestec de tinereţe şi de bătrâneţe şi dispoziţia lui făcea balanţa să se încline într-o parte sau în cealaltă. Când dispoziţia era sumbră, semăna cu un bătrân, mersul îi încetinea, vorba îi devenea şovăitoare. Când era binedispus, tinereţea lui ieşea din nou la iveală. În comunitatea beghinelor apărea ea cel mai clar. Aşezat alături de el, regăseam adesea atmosfera călătoriei noastre din primăvară. Văzându-şi de treburile lor, beghinele, atât de fine şi de delicate, roiau în jurul nostru. Şi noi simţeam, în aerul pe care-l răscoleau, amprenta lor pură şi mângâietoare. Lui Eckhart îi plăcea compania femeilor. Era sensibil la frumuseţea şi la graţia lor fără să o ascundă.

— Uită-te la ele cum merg, îmi zicea el, ai zice că-s adieri de vânt.

Întrucât pacea părea să vină din contemplarea femeilor, l-am întrebat la trecerea celor mai delicate, care erau sursa desfătării lui:

— Asta este detaşarea?

— Nu, Guillaume, îmi răspundea Eckhart zâmbind, nu asta este detaşarea”.

CAPITOLUL 19
Robert, predicatorul

Antonin muncea zi şi noapte. Niciodată munca nu i se păruse mai roditoare. Cuvintele lui Eckhart străluceau ca literele de aur pe care stareţul le interzicea pentru velinul lui.

„Va fi luminat de pielea velinului, zicea el, ceea ce va fi

scris pe ea va face aurul inutil”. Antonin se străduia să nu se gândească la carte, dar conştiinţa soartei nedrepte care îl copleşea pe Robert şi imaginea fratelui său care zăcea în carceră îi tăiau avântul. Ce simţea el acum? Ce durere suporta?

Eckhart nu-i ştergea imaginea. Dimpotrivă, în mintea lui Antonin, Eckhart şi Robert erau legaţi unul de altul. Maestrul şi prietenul îi ocupau gândurile. Eckhart îl chema pe Robert. Robert îl chema pe Eckhart. Mergeau împreună, uniţi prin aceeaşi forţă de viaţă. Dar Robert era viu, în timp ce Eckhart nu era decât o umbră în memoria lui Guillaume. Pentru a-l regăsi pe Robert, era suficient să închidă ochii şi străbătea distanţa care îl despărţea de casa Seilhan. Ce făcea el la ora asta? Antonin nu ştia şi nu se gândea decât să-l facă să-i simtă prezenţa.

Robert le ţinea predici gândacilor.

Îi învăţă adevărul despre Christos, misiune pe care o aveau toţi dominicanii.

„Adevăr”, repeta Robert, cu voce tare, aşa cum i se poruncea la începutul noviciatului său când nicio rugăciune nu-i intra în cap. Mătănii întregi de „Adevăr” pe care trebuia să le repete în chilia lui când ceilalţi recitau psalmi.

Adevărul era Evanghelia lui Christos. Dar Robert nu deschisese cartea. Evanghelia, el o scrisese în inima lui, fără să ştie că acele cuvinte care se aflau în ea erau aceleaşi cu cele din paginile sfinte pe care Antonin le citea atât de bine. Şi le propovăduise, în felul său, pe sute de leghe din Languedoc.

Stareţul îi dăduse un carnet plin de predici ale cărui pagini păstrau bine mirosul de slănină afumată pe care Robert o ascundea în el. Robert n-avea nevoie de cuvintele altora. Un dominican putea să predice şi fără ele. Dominic, sfântul fondator al ordinului, trecea drept un orator jalnic

care îşi rostea predicile bâlbâindu-se. Predica era credinţa pe care o arătai, nu cuvintele pe care le rosteai. Robert propovăduia cu trupul lui oferit oamenilor, pe jumătate dezbrăcat în frigul iernii, cu trupul lui sfrijit de cerşetor care nu stătea cu mâna întinsă în faţa nimănui şi cu cicatricile pe care i le provocase viaţa rătăcitoare. Suferise pe drumuri, suferise prin păduri, suferise în oraşe, în fundul cartierelor de mizerie şi de revoltă, pentru a duce această suferinţă în inimile tuturor oamenilor fără Dumnezeu. Această suferinţă o propovăduia el, adevărul lui Christos, smerenia lui, sărăcia lui, omenia lui. Şi nimic nu-l oprea pe drumurile lui Christos. Putea să meargă nopţi întregi, epuizându-şi fraţii, iuţind pasul când îi simţea că cedează. Antonin era singurul pentru care se învoia să încetinească.

N-ar fi putut să trăiască închis în incinta unei mănăstiri. Fraţii dominicani îşi făceau lucrarea în lume, pentru lume. Robert nu era călugăr, căci alesese acţiunea. Un călugăr ar fi suportat cruzimea carcerei mai uşor decât un frate care îşi petrecea viaţa în libertate, pe drumuri. Motiv pentru care hotărâse să abandoneze amintirea celui care fusese, căci acel om care nu respira bine decât aerul pădurilor ar fi înnebunit între zidurile de piatră ale temniţei.

Robert alesese, aşadar, să devină gândac şi să predice fraţilor lui care mişunau prin celulă. Avea grijă să nu-i strivească în acea gaură din care îşi făcuseră adăpost, le oferea firimituri din mâncarea lui şi îi lăsa să-i alerge pe corp, devenit masă mereu primitoare pentru insecte. Gândacii se hrăneau cu orice, cu pânză, cu piele de animal, cu sânge, cu excremente. Totul constituia hrana, ba chiar se devorau între ei când foamea îi silea. Dar Robert veghea la respectarea preceptelor şi îi despărţea când se ridicau unii împotriva altora. La orele de predică, se apropia de cuiburile lor făcute pe pământ, târându-se

ca şi ei pe picioarele lor pline de spini. Corpurile lor vii sau moarte formau nişte moviliţe care le adăposteau ouăle, iar coloniile se agitau în jurul lor. Pentru a se face auzit, Robert îl prindea în capcană pe cel mai mare dintre ei folosindu-se de blidul lui, iar pentru a-i izola şi a-i face atenţi la cuvintele lui, le smulgea antenele care îi ajutau să se recunoască.

„Cuvântul şi exemplul”, îl învăţaseră la mănăstire. Semenilor lui, care mişunau printre pietre, el le predica exemplul lui de gândac omenesc.

„Binele se răspândeşte”, proclama regula dominicană. Gândacii trebuia să primească binele lui Robert, căci însemna să-L lauzi pe Dumnezeu, binecuvântând creaturile Lui cele mai mizerabile. Astfel se aplica deviza ordinului dominican: „Lăudaţi, binecuvântaţi şi predicaţi”.

Ce contează dacă trebuia să se lipsească de oameni? Un maestru declarase că adevărul trebuie căutat în blândeţea fraternităţii. Fraternitatea lui Robert va merge de acum înainte către aceste creaturi infecte pe care le hrănea cu carnea şi cuvântul lui. Şi din fundul tenebrelor, el îşi lansa binecuvântările către insectele lumii.

Fără nicio îndoială, trebuia să existe în Evanghelii un verset pentru iertarea tuturor creaturilor. Aceste cuvinte universale trebuie să fi fost scrise, îşi repeta Robert, şi dacă ei nu ştiau unde să le citească, Antonin ar fi putut găsi pentru el versetul iertării fiinţelor celor mai dezgustătoare. Versetul gândacilor.

Îşi amintea de vremea când îşi făceau împreună temele pe banca scriptoriului din Verfeil, acele ore de prietenie în care fratele lui scria pentru amândoi. Cuvintele lui Dumnezeu erau atât de greu de copiat şi atât de greu de găsit în capitolele Evangheliei, încât stareţul le indica prin cifre. Se spunea că era o modalitate de a uşura pelerinajul pe drumurile Sfintei Scripturi.

Robert se poticnea la fiecare pas.

— Caută-le ca şi cum ar fi pâine, îl sfătuia Antonin, fiindcă nimeni nu găsea mai bine ca el hrana care le era ascunsă în bucătărie.

El căuta, numărând cuvintele ca un şcolar, până când îi înmuia inima prietenului său care îi apuca degetul pentru a-l face să alunece până la rândul bun.

Poreclele pe care sacristanul le dăduse fiecărui frate erau juste: Robert răbdătorul, Antonin învăţatul. Muşchii lui Robert uitau eforturile, mintea lui Antonin reţinea lucrurile. „Ai o memorie de bătrân”, îi zicea Robert prietenului său, care îl corecta: „Bătrânii uită tot”. Dar, pentru Robert, bătrâneţea începea la treizeci de ani. Tinereţea n-avea nevoie de amintiri. Ea trăia clipa, senzaţiile momentului, fără să-i pese de ziua de mâine. Memoria făcea provizii, ea anunţa sfârşitul care avea să vină şi marca vârsta.

Robert prinse corpul gras al unui gândac care îi alerga pe piept şi îi dădu drumul în blidul lui, punând palma deasupra lui ca un capac.

— Un om a dat un ospăţ, începu el rostind fiecare cuvânt cu grijă pentru a fi bine auzit de discipol. Când a venit ziua, l-a trimis pe robul său să le spună celor invitaţi: *Veniţi, căci toate sunt gata,* dar cei care fuseseră invitaţi au refuzat să-l urmeze invocând tot felul de scuze. Atunci, stăpânul i-a spus robului său: *Ieşi la drumuri şi la garduri şi pe cei pe care îi vei găsi sileşte-i să intre ca să mi se umple casa*[18]*.*

„Sileşte-i să intre!”, repeta Robert eliberând gândacii care fugeau spre pereţi. El îi găsea din nou prin crăpăturile în care se refugiau şi îi bloca în găurile lor pentru ca ei să le transmită semenilor mesajul lui Christos. Cei care scăpau iar îi puneau uneori răbdarea la încercare şi, de furie, mai strivea câte unul între degete. Robert plângea

18 Evanghelia după Luca XIX, 17 şi XIV, 23. (N.a.)

atunci sângele gândacilor şi îi cerea iertare lui Dumnezeu.

„Sileşte-i să intre!”, le porunceau şi maeştrii dominicani elevilor lor. Ordinul îşi găsise raţiunea de a fi în acest pasaj venerat care rezuma misiunea lor. Aceste cuvinte sfinte rămăseseră întipărite în mintea lui Robert fără să datoreze nimic bastoanelor tuturor sacristanilor care îl pedepsiseră de când îşi începuse noviciatul pentru a-l învăţa evanghelia. Cuvintele lui Christos îi făcuseră vânătăi pe spate.

Se spunea că Dominic îngenunchea de multe ori în timpul rugăciunilor sale şi, ca şi el, Robert îngenunchea fără încetare. Pielea genunchilor îi era julită şi acoperită de coji, dar micile dureri ale corpului său se diluau în restul suferinţelor.

Dominic deschidea larg braţele când le ţinea predici necredincioşilor, ieşindu-le înainte ca o cruce vie. Carcera strâmtă nu-i permitea să-şi deschidă destul braţele pentru gândaci, aşa că Robert îşi ridica pur şi simplu coatele, cu mâinile sucite dinaintea feţei, ca un schilod.

Judecata i se întuneca. Vedea aprinzându-se nişte lumânări cu flăcări reci care desenau un cerc în jurul corpului său, ca într-o criptă. Când îşi descoperea cadavrul în mijlocul lumânărilor îngheţate, grozăvia morţii apărea pe de-a-ntregul în conştiinţa lui şi îl izbea de pietrele zidului.

Să te împaci cu propria-ţi moarte... Iată la ce servea viaţa. Robert o ştia, dar nu reuşea să facă acest lucru. Voia să regăsească drumurile pe care predica, muşcătura zorilor alburii care îl scoteau din nopţile bântuite petrecute în pădurile şi pe câmpurile unde îl ţintuise oboseala, chilia austeră a mănăstirii în care făcea penitenţă. Nu regreta blândeţea vieţii, ci dureroasa mângâiere a ghearelor ei. Dar asta nu mai era. Mâine, ca în fiecare zi, oblatul îi va întinde pergamentul cu mărturiile lui pentru a le semna şi

refuzul lui va deschide uşa leproasei.

Somnola în tenebrele carcerei şi trezirile lui erau mereu neterminate. Această semiadormire era cea mai rea suferinţă. Se ruga să vină credinţa aşa cum vine dimineaţa, să-l scoată din acele limburi şi să-i dea, împotriva acestui somn nestatornic, ceva dur şi rezistent, un pământ pe care să se sprijine...

„Va veni Antonin”, repeta el, dar ce putea să facă Antonin în faţa monstrului Inchiziţiei? „Va veni Antonin”. Aşa cum venise alături de el să înfrunte pietrele ereticilor. Prietenia lor data din acea zi. Predicau atunci împreună în regiunea Albi. Li se vorbise despre un sat care îi lapida pe predicatori, un cătun în apropiere de Lombers ars în întregime în secolul trecut în timpul cruciadei împotriva albigenzilor. Casele erau locuite de nepoţii necredincioşilor pe care cruciaţii îi masacraseră. Niciun predicator nu se mai aventura pe acolo. Ura împotriva soldaţilor lui Christos era încă puternică. Robert hotărâse totuşi să meargă şi Antonin îl urmase. Curajul celor doi tineri care înaintau spre pietre, cu braţele desfăcute larg ca ale unor crucificaţi, şi pe care sângele rănilor nu-i făcea să dea înapoi, îi îngenunchease pe descendenţii catarilor. Aşa era prietenia lor, gândea Robert, la fel de rezistentă ca pietrele din Lombert.

„Va veni Antonin”.

CAPITOLUL 20
Strasbourg

„Anul care a urmat a fost entuziast şi epuizant. Stăteam în mănăstirea Sainte-Croix din Strasbourg, dar ar fi mai exact să spun că locuiam pe drumuri”.

Antonin se întâlnise cu Guillaume în sala capitulară.

Copia lui pe velin fusese lăudată. Sacristanul nu-şi putuse stăpâni uimirea care-i luminase chipul în faţa paginii arătate. Literele erau trasate perfect. Armonia curbelor lor şi negrul profund al cernelii tratate cu vitriol verde făceau cât toate miniaturile. Stareţul corectă singura torsadă pe care Antonin şi-o permisese pe cuvântul care-i era cel mai drag: detaşare.

— Nu decora cuvintele, Antonin, mai ales pe cele care sunt făcute pentru simplitate.

Calitatea copiei nu era doar un bine pentru prezentarea textului, ci şi pentru el însuşi. Ea îi dădea încredere pentru a urma mai liber cursul amintirilor.

„Sarcina pe care ordinul i-o încredinţase lui Eckhart era foarte importantă. Fusese numit vicar general. Răspundea de conducerea spirituală şi administrativă a provinciilor. Ele acopereau partea de sud a Germaniei, Teutonia, care îngloba Alsacia, Suabia, Bavaria şi Brabantul. Un teritoriu vast, care se întindea de la Anvers până la

Viena, pe care se aflau patruzeci şi opt de mănăstiri.

Strasbourg era punctul central.

Nenumărate scrisori trebuia să fie trimise pentru a judeca probleme de drept ecleziastic, conflicte între ordine, între dioceze şi episcopii lor, între parohii şi preoţii lor, pe lângă gestionarea comorii care trebuia împărţită între regiuni. Vizitele emisarilor erau cotidiene. La asta se adăugau obligaţiile universitare. Nopţile noastre erau scurte.

Sainte-Croix era în inima cetăţii, de-a lungul incintei romane. Pe atunci, mănăstirea era încă în şantier. Îşi disputa cu catedrala titlul de cel mai mare edificiu religios al ţării. Bogatele donaţii permiseseră întreprinderea de lucrări costisitoare care făceau din ea un soi de catedrală dominicană, mai vastă decât majoritatea celor din Europa.

Pentru tânărul care eram, oraşul era plin de viaţă.

Regăseam aici energia Sorbonei şi luptele ei. Pe străzi erau bătăi în fiecare zi între artizani, târgoveţi, nobili care se luptau pentru primele locuri în Consiliu. Germania fremăta străbătută de un vânt de energie războinică. Toată lumea voia să se încaiere şi clericii nu făceau excepţie. Biserica noastră era un câmp de bătălie. Preoţii îi detestau pe călugări, care se dispreţuiau între ei. Papa urma să-l excomunice pe împărat, ales împotriva voinţei lui. Franciscanii, fideli împăratului, complotau împotriva dominicanilor fideli papei. Interdicţia lansată împotriva Germaniei închidea uşile bisericilor. Nu mai erau slujbe, nu mai erau sacramente şi ereziile creşteau peste tot. Rugurile se aprindeau în toată ţara. Erai ars pe rug pentru o vorbă, pentru o carte. Erau vânaţi evreii, begarzii[19], vrăjitorii. Fiecare zi avea recolta ei de energie puternică şi sumbră. Lumea mocnea sub aceste curente contrare care se ciocneau”.

— Ah, cum îmi fac amintirile acestea să-mi bată inima, dragă Antonin! Tu, care n-ai cunoscut decât pacea de la Verfeil, nu-ţi imaginezi cât de însufleţitoare era această tinereţe războinică şi cât de mult îmi lipseşte seva ei roşie.

„Anii 1314 şi 1323 sunt frontierele acelor vremuri. Călătoream. Regula ordinului le interzicea fraţilor itineranţi să utilizeze un cal sau o căruţă. Aşadar, parcurgeam drumurile pe jos. Fără să ne cruţăm forţele, din mănăstire în mănăstire. Nu dormeam niciodată două nopţi în acelaşi loc. Orele treceau repede şi mă simţeam fericit. Maestrul îşi reluase totuşi comportamentul de la Sorbona. Prietenia noastră rămăsese pe chei, pe ţărmul Rinului, Eckhart n-o mai lăsase să se îmbarce cu noi. Dar eu eram mulţumit cu ceea ce aveam. Viaţa era destul de intensă. Eram tânăr, nu luam în seamă oboseala. Uneori, îmi făceam griji pentru el, eforturile depăşeau adesea limitele corpurilor noastre.

19 Adepţi ai Spiritului Liber. *(N.a.)*

Totuşi nu-mi amintesc să se fi plâns câtuşi de puţin şi nu se îmbolnăvea niciodată. Cunoştea puterea plantelor şi a materiilor subtile. Se spunea că îl iniţiaseră nişte alchimişti, la Paris. Cunoştea secrete ale medicinei. Eram ţinut departe de aceste probleme şi nu aveam habar de ştiinţa lui, dar el dispreţuia atât de mult medicii din facultăţi, încât îmi spuneam că era cu siguranţă preocupat de o ştiinţă superioară. Nu credea în teoria umorilor şi repeta că medicilor ar trebui să li se ia sânge şi să li se administreze purgative înainte de a fi se da diploma, ca să le piară cheful de gesturi inutile.

Pentru el, sănătatea nu sălăşluia în noi. Ea aparţinea metalelor şi plantelor de unde trebuia extrasă. Nu ne vindecam singuri. Natura purta în ea toate răspunsurile la suferinţele noastre pe care nu voia să ni le ascundă, doar că le murmura foarte încet. Ca să te vindeci, trebuia să asculţi cu atenţie. Celui care ştia să asculte i se dezvăluiau toate secretele vindecării.

Periplurile pe drumuri rămâneau nişte încercări teribile din cauza vremii ploioase care le umplea de noroi şi a ameninţării hoţilor care te spintecau pentru o bucată de pâine.

Dar aveam o misiune, ordinul îi ceruse maestrului să vegheze cu prioritate asupra disciplinei în mănăstirile pentru femei. Zvonuri despre o gravă nerespectare a ei ajungeau până la Avignon. Ele nu minţeau. Eckhart a hotărât să se ocupe de asta încă din primele luni ale vicariatului său. Cred că nu-şi dăduse seama de dificultatea sarcinii.

Mănăstirile din Teutonia nu erau pline de călugăriţe cerşetoare. Surorile erau fete din familii nobile ai căror părinţi le plăteau traiul confortabil. Intrarea era stabilită la o donaţie de 80 de livre, ceea ce limita recrutarea la aristocraţie. Cererile erau la fel de numeroase pe cât de

rare erau vocaţiile. Creşterea natalităţii mărise familiile şi femeilor care creşteau fără speranţa căsătoriei pământeşti li se impunea, în lipsă de altceva, căsătoria cu Dumnezeu.

Pierdeam o energie extraordinară prin acele locuri din care smerenia dispăruse. Emoţiile mistice îşi impuneau regula în confuzie şi tumult. Prea puţin ocupaţi cu muncile manuale, bogaţii dominicani deviau adesea spre drumuri de rătăcire, extaz şi melancolie.

Câte eforturi a trebuit să facem pentru a linişti spiritele şi câte unguente calmante şi inhalaţii balsamice a trebuit să prepar pentru aceste creaturi cu suflete exaltate!

Din fericire, mai erau şi comunităţile de beghine. Acele sate cu femei pioase care îngrijorau ordinul nostru şi de care eram, de asemenea, responsabili.

Atmosfera era diferită aici, efect fără îndoială al alegerilor deliberate ale acestor femei adesea mai în vârstă şi cu o experienţă de viaţă mai bogată. Văduvele erau numeroase şi munceau, ceea ce era pe placul maestrului. Beghinele nu erau contemplative ca surorile din mănăstiri, care nu erau obişnuite cu efortul. Între Maria, adoratoarea lui Iisus care rămânea la picioarele lui, şi Marta cea neobosită care îi pregătea bucatele, inima dominicanilor înclina spre Maria, cea a beghinelor spre Marta. Călugăriţele cele bogate se contemplau pe ele însele crezând că îl contemplă pe Dumnezeu, în timp ce surorile lor din beghinaje îngrijeau, adăposteau oameni aflaţi în nevoie, ţeseau.

Eckhart o prefera pe Marta.

Mai multe dintre predicile lui aminteau necesitatea unei vieţi active pentru a parcurge drumul spiritual”.

Comunităţile de beghine... Antonin nu văzuse niciodată aşa ceva nicăieri în Verfeil. Aveau o reputaţie îndoielnică. Mai circulau încă zvonuri în privinţa depravării lor. Antonin il întrebase pe stareţ despre acest aspect. Se spunea că

nişte nori misterioşi le învăluiau pentru a ascunde păcatele care se săvârşeau aici. Guillaume restabilise adevărul. Era suficient să-i asculţi amintirile pentru a recunoaşte natura lor sfântă.

„Primirea pe care ne-o făceau beghinele însemna împăcarea cu lumea. Ele se ştiau ameninţate şi venirea unui mare maestru dominican ar fi putut să le înspăimânte sau să le înăsprească, dar aceste femei vedeau binele. Lui Eckhart îi plăcea prezenţa lor. Îşi dăduse rapid seama că zvonurile de erezie care circulau pe seama lor erau nefondate. În ochii lui, ele nu erau vinovate decât de pasiune spirituală.

Poemele lor atât de blamate vibrau de aceeaşi înflăcărare precum rugăciunile din Cântarea Cântărilor. Crima lor era de a fi fost scrise pentru toată lumea, în limba populară, ca propriile predici. Şi beghinele erau libere, fără jurăminte, fără recluziune. Ordinul nu avusese niciodată simpatie pentru libertate şi, în loc să protejeze aceste suflete pioase, le copleşea cu bănuieli. Eckhart a fost singurul care le-a luat apărarea.

Problema ar fi putut fi rezolvată în spiritul simplităţii şi al caităţii creştine dacă un om a cărui amintire îmi este odioasă nu s-ar fi amestecat.

Acest om se numea Henri de Virneburg, arhiepiscopul de Köln. Un personaj grosolan, cu un chip aspru de ţăran şi nişte ochi ciudat de înguşti, precum cei ai unui tătar din Kaffa, scoşi în evidenţă de nişte cearcăne umflate.

Îi plăceau alcoolul şi banii. Era un ignorant, trufaş şi gelos. Se spunea că dinţii îl făceau să sufere şi că îi stricau dispoziţia. În afară de durerea puternică de dinţi care îi distrugea nopţile, avea oroare de două lucruri: de oamenii mai celebri ca el şi de dominicani. Primii îi atacau vanitatea, ceilalţi, averea.

El şi Eckhart nu erau făcuţi să se înţeleagă.

Pe atunci, Biserica Germaniei trecea printr-o criză profundă. Nobilii fideli împăratului îi cumpărau pe preoţi pentru a-i forţa să sfideze autoritatea papei Ioan. Corupţia era peste tot. Simonia[20] nu infectase ordinul nostru, dar îmbogăţirea lui îl făcea suspect. Pentru o comunitate de călugări cerşetori, opulenţa era o contradicţie. Dar ce era de făcut? Reputaţia dominicanilor era atât de bună, încât toate pomenile regiunii ajungeau în pungile lor şi fugeau de cuferele arhiepiscopului, ca şi generoasele legate testamentare pentru obţinerea unei înhumări, cimitirele noastre fiind renumite pentru faptul de a conduce sufletele mai repede la cer. De mult timp, se zvonea că absoluţia noastră era mai preţuită de Domnul şi de îngerii săi şi scutea de ocolul prin purgatoriu. Preoţii din Germania ne acuzau că le furăm morţii şi arhiepiscopul făcea ca plângerile lor să ajungă până la Curia papală din Avignon”.

Povestirea lui Guillaume aprindea imaginaţia lui Antonin. Marea figură a lui Eckhart nu-i mai ieşea din minte şi, în umbra ei, se dezvăluiau toate ameninţările a căror victimă era Robert. Încă nu înţelegea de ce inchizitorul cel gras dorea cu orice preţ să cunoască secretul cărţii care se scria la patru mâini în această sală îngheţată din Verfeil. Dar o forţă puternică se ridica din trecutul lui Guillaume şi timpul n-avea putere asupra ei. Această forţă creştea, capabilă să-i strivească în drumul ei pe toţi cei care voiau s-o elibereze.

„Henri de Virneburg trăia pe picior mare. Fusese de partea lui Frederic de Austria care îşi disputase titlul de împărat cu Ludovic de Bavaria. Votul lui în favoarea austriacului fusese plătit cu suma de 40.000 de mărci şi nu împiedicase alegerea rivalului său german. Fiind împotriva noului împărat pe care papa se pregătea să-l excomunice, Henri de Virneburg avea în mod firesc susţinerea

20 Comerţ cu bunuri spirituale. (N.a.)

Avignonului. Spirituală şi financiară. Curia papală îi vărsa rente considerabile pentru a impune respectarea sărăciei evanghelice în dioceza lui. Cel mai mare duşman al lui Eckhart era deci bogat şi protejat de papă, ceea ce făcea din el un adversar de temut.

Prima lor întâlnire ar fi putut schimba situaţia dacă Eckhart ar fi dat dovadă de moderaţie. Dar el se purta cu clericii fără creier ca şi cu medicii fără ştiinţă. Cu mânie.

Nu considerase util să se prezinte în faţa lui când am ajuns. Prima invitaţie a arhiepiscopului a fost deci o convocare.

Lunile care au urmat au agravat situaţia. Eckhart nu dădea niciodată socoteală de acţiunile lui în faţa Consiliului, aşa cum avea datoria s-o facă. Nu-i păsa de asta. Nu-şi dădea seama de îngrijorarea papei în faţa valului de erezii care atingeau Germania şi de puterea din ce în ce mai mare pe care i-o dădea arhiepiscopului său. Eckhart credea că ereticul trebuia îndreptat prin cuvânt, arhiepiscopul sugera să i se taie mai întâi beregata înainte de a-l asculta. Toleranţa maestrului a fost considerată suspectă. S-au găsit în predicile lui ecouri ale tezelor apărate de cei pe care Inchiziţia îi vâna. Arhiepiscopul a cerut explicaţii. Degeaba. Au trecut luni întregi de umilire. Inima trufaşă a acestui om invidios nu înceta să sufere din cauza indiferenţei maestrului. Niciun respect, nicio consideraţie, câteva scrisori informale pe care le blama în furia lui – «firimiturile lui Eckhart!», striga el aruncându-i foile în faţă secretarului său. Nimeni nu-l tratase niciodată aşa. Arhiepiscopul a avut răbdare până când influenţa lui i s-a părut destul de puternică în Avignon şi papa destul de slăbit pentru a-l lăsa să acţioneze.

În 1323 a lansat atacul.

A reuşit să corupă pe doi dintre fraţii noştri din Köln care au răspândit calomnii împotriva lui Eckhart. Au distribuit

pamflete care îi ridiculizau învăţătura sau o înmuiau într-o cerneală eretică. Maestrul nu se apăra. Funcţiile pe care le deţinea în cadrul ordinului îi dădeau privilegiul de exempţiune. Nu trebuia să dea socoteală nimănui în afară de papă şi de universitatea din Paris. La drept vorbind, el nu accepta nicio autoritate decât a lui. Această trăsătură de caracter l-a costat scump.

O procedură judiciară a fost deschisă. Prima audiere a avut loc pe 3 martie 1323.

Arhiepiscopul numise o comisie de anchetă. Doi comisari îl asistau când ne-a primit în palatul lui strălucitor din Bonn care era mai potrivit pentru un nobil decât pentru un preot. A trebuit să facem călătoria pe jos până în acel oraş îndepărtat în care locuia, căci vremea era considerată mai blândă acolo decât în Köln şi vinul fără îndoială mai parfumat. Îşi alesese bine anchetatorii: un inchizitor şi un franciscan care au stabilit lista afirmaţiilor considerate suspecte începând cu predicile maestrului. Nimeni nu îndrăznise să folosească cuvântul «erezie», dar planul pentru distrugerea lui Eckhart era în desfăşurare.

Arhiepiscopul ne-a primit în sala mare de audienţă, aşezat pe un tron prea strâmt pentru el. Capul lui rotund depăşea spătarul făcut pentru un episcop mai scund al cărui atribut îl redobândise. A început pe un ton blând, subliniind sfânta admiraţie pe care membrii adunării o purtau acelei mari figuri a ordinului dominican care se înfăţişa în faţa lor. Ceea ce a făcut să apară un zâmbet răutăcios pe chipul franciscanului pentru care numele maestrului Eckhart nu însemna nimic.

— Maestre, a zis arhiepiscopul, am primit misiunea...

Eckhart i-a tăiat vorba cu o voce brutală.

— De la cine?

Arhiepiscopul a înţepenit pe tronul lui minuscul.

— De la papa Ioan.

— Papa nu i-ar încredinţa unui arhiepiscop misiunea de a judeca un dominican. Oi fi tu prinţ al Bisericii, dar nu eşti om al lui Dumnezeu. Sângele tău nobil dispreţuieşte clericii. Tu faci război, ţeşi intrigi şi îţi vinzi serviciile. Mă acuzi de impietate, dar tu eşti un om fără credinţă, slugă a celor puternici. Pentru mine, tu nu eşti arhiepiscop, nu mai eşti nici măcar preot, ai renunţat la pallium când te-ai supus celor de-o seamă cu tine.

— Cum îndrăzneşti? a articulat arhiepiscopul.

— Nu îndrăznesc nimic, Henri. Să îndrăznesc ar cere curaj, dar, în faţa ta, n-am deloc nevoie de aşa ceva.

Eckhart s-a apropiat de tron şi am crezut că o să ridice mâna asupra lui. Dar l-a ignorat, întorcându-se spre inchizitor şi spre franciscan, căruia îi pierise zâmbetul.

— Am venit să-mi daţi lista cu tezele incriminate, întrucât voi aţi întocmit-o, ca să răspund eu însumi în faţa papei de la Avignon.

Cei doi bărbaţi, impresionaţi, i-au întins legătura de pergamente şi am părăsit palatul fără niciun cuvânt.

Aşa era Eckhart. Avea violenţa ascunsă în el. Uneori, chipul îi împietrea de parcă era cuprins de moarte. Afişa atunci acel aer care mă înspăimânta, de parcă îl apuca nebunia şi poate mai mult de-atât, un soi de bestialitate care deforma frumosul echilibru al trăsăturilor sale. Urca din străfundul fiinţei lui sau poate aparţinea unui demon care îi păşea pe urme şi de a cărei prezenţă funestă nu ştiam. Se calma prin tăcere, împreunându-şi mâinile pe buze, ca pentru rugăciune. Dar nu sunt sigur că se ruga. Ochii îi erau larg deschişi şi focul îi ardea în privire”.

CAPITOLUL 21
Un duşman

„Arhiepiscopul nu l-a lăsat niciodată în pace pe Eckhart

după această întrevedere. L-a urmărit fără încetare, cu ajutorul slugilor lui, doi dominicani care au făcut ordinul de ruşine. Hermann de Summo, din Köln, fiu de brutar, expert în delaţiune condamnat deja pentru mărturie falsă, şi Guillaume de Nidecken, din Vosges, care întreţinea concubine.

Franciscanii îşi uneau eforturile cu cele ale arhiepiscopului pentru a-l lovi. Secretarul lui personal aparţinea ordinului lor.

Daga, Antonin, nu este întotdeauna făcută din metal. Unii oameni sunt la fel de trădători şi mortali precum aceste pumnale pe care le ascund sub robă. Daga arhiepiscopului se numea Kanssel. Un omuleţ impulsiv lipsit de cultură, poreclit de fraţii lui «deşteptul» din motive obscure. În ochii mei de novice care n-avea nicio pretenţie intelectuală, Kanssel «deşteptul» îmi părea sărac cu duhul. Opinie pe care nu o împărtăşeam doar eu.

Am aflat mai târziu că aparţinea unei secte de fanatici franciscani, supranumiţi în mod greşit «spiritualii», care voiau să restaureze pe pământ sărăcia evanghelică sub forma ei cea mai riguroasă.

Kanssel se aflase în fruntea unei delegaţii de fraţi care se dusese la Avignon pentru a-l întreba pe papă dacă era sfânt să continue să se hrănească. Căci regula supremă a ordinului lor era să nu posede nimic. Hrana fiind o oarecare formă de proprietate, aceste minţi strălucite îl întrebau pe Sfântul Părinte dacă nu era mai chibzuit, pentru a ajunge în rai, să moară de foame decât să încalce jurământul lor de privaţiune. Plecară din Avignon în ironiile celor de la Curia papală.

Mai târziu, Kanssel i-a trimis papei nişte misive pentru a denunţa avantajele pe care le acorda dominicanilor, aceşti «câini ai lui Dumnezeu» cum ne numeau fraţii lui franciscani. Ne-a acuzat că punem să fie pictaţi în

bisericile noastre imagini cu Christos răstignit de un singur braţ; celălalt, lăsat liber, servind la numărarea banilor dintr-o pungă atârnată la cingătoarea lui, glorificând astfel sfânta iubire de arginţi.

Franciscanii îl susţineau pe împăratul Germaniei şi, chiar dacă el era duşmanul lor oficial, arhiepiscopul îl considera un posibil aliat în caz că situaţia evolua în favoarea sa şi în cea a călugărilor devotaţi. Împăratul voia să numească un antipapă din rândurile lor. Ordinul lor putea probabil într-o bună zi să cucerească scaunul de la Avignon, motiv pentru care Henri de Virneburg îl alesese ca secretar pe acest franciscan inatacabil, piesă utilă pentru obţinerea unei posibile iertări dacă soarta îi era potrivnică.

Kanssel făcuse din mine duşmanul său I

personal, lăsându-i pe arhiepiscop şi pe superiorii ordinului său să cultive ura faţă de Eckhart. Căci ura creştea din plin în grădinile intime ale acestor oameni. Nu se gândeau decât să-l doboare, asaltând Curia cu tot mai multe plângeri şi mărturii false. Fraze trunchiate, extrase din predicile lui, erau reunite într-un ansamblu de articole suspecte de erezie necesitând un proces al Inchiziţiei.

— Maestrul tău va sfârşi fript, şuiera Kanssel când mă întâlnea.

Gura lui ştirbă părea făcută pentru venin. Avea de altfel un ochi de şarpe, pe jumătate plesnit de o arsură veche care îi opacizase pupila, striind-o cu pete galbene care o întindeau vertical ca pe cea a unei vipere. Când vorbea, îşi înclina capul spre umăr pentru a explora câmpul stins al ochiului său orb. Tonsura îi era neregulată, era murdar şi puţea. Îşi exhiba sărăcia aparentă ca dovadă a credinţei lui, întrucât un bun franciscan trebuia să pară mai cerşetor decât ologii care zăceau la uşile bisericilor şi să dea astfel o lecţie de smerenie fraţilor dominicani corupţi de lux.

Kanssel nu înceta să-şi predice lecţiile despre cum să

trăieşti mai prost. Bieţii novici care-i fuseseră încredinţaţi semănau cu nişte fantome. Îi punea să respecte o abstinenţă nemiloasă şi îi ameninţa cu biciuirea pentru o bucăţică de slănină în faţa căreia ar fi cedat. Controla în farfurii cea mai mică urmă de aliment hrănitor. Aversiunea lui pentru produsele animale era atât de mare, încât refuza să poarte ceva din piele. Sandalele lui erau făcute din sfoară. Orice contact cu ceva viu îi provoca repulsie. Mă întrebam cum îşi putea suporta propria carne.

De altfel, lansase împotriva ei o acţiune de distrugere, înfometând-o în asemenea hal, încât îşi atrofia muşchii braţelor şi ai picioarelor, sau oferind-o ca hrană viermilor care o acopereau. Oasele păreau că-i ies prin piele, dar energia lui era fără limite, mai ales când era vorba să-şi strivească aproapele.

Îmi ziceam că arhiepiscopul îl păstra din superstiţie, ca pe broscoii pe care vrăjitoarele îi hrănesc pentru a intra în graţiile demonilor. Când excesele curţii sale erau prea zgomotoase şi nu-i mai stătea în putere să le înăbuşe, arhiepiscopul se folosea de franciscanul lui pe care-l flutura ca pe un stindard de sanctitate.

Şi Kanssel se bucura de încrederea stăpânului său.

Fanatismul lui dobândise o oarecare glorie în sânul ordinului său. Asigura astfel direcţia spirituală a mai multor comunităţi de beghine, dispreţuindu-le pe cele care se supuneau autorităţii dominicane.

— Beghinele mele sunt evanghelice, zicea el. Ale mele sunt promise lui Dumnezeu, ale voastre, sifilisului.

Beghinajele franciscane erau nişte ruine. Nişte mănăstiri pentru beghine inferioare, din câte se spunea, ieşite din păturile joase ale societăţii, fiice de meşteşugari, de ţărani sau de târgoveţi fără bani. Kanssel nu înceta să răspândească zvonuri pentru a strica reputaţia «beghinajelor dominicane». Susţinea că acolo se celebrau

slujbe negre, în timpul cărora crucifixele sângerau, şi că se ofereau trupuri virgine pentru plăcerile demonilor. Calomniile şi minciunile erau pâinea cu care se hrănea acest bărbat care justifica răul pe care îl făcea oamenilor prin binele pe care îl făcea Bisericii.

Kanssel îl observase cu atenţie pe Eckhart.

Asistase la mai multe dintre predicile lui. Nu pentru a le asculta, ci pentru a căuta semnul păcatului în vocea, în gesturile şi în înfăţişarea acestui predicator care atrăgea femeile. Pentru el, predicile nu erau decât vorbărie goală şi, dacă el ar fi avut putere, le-ar fi interzis pe toate, ca şi cărţile care meritau să fie arse odată cu lemnul mort. Credinţa trebuia trăită, nu discutată.

Eckhart era un caz dificil. Simţea rigoare în el şi o flacără pe care inima unui franciscan putea s-o împărtăşească. Dar mai erau acele femei. Fascinaţia lor pentru acest bărbat. Kanssel nu putea să şi-o explice decât printr-o perversiune atât de subtilă, încât îi scăpa.

În prezenţa lui Eckhart, Kanssel tăcea şi afişa o atitudine respectuoasă. Privirea maestrului îl străpungea ca şi cum ar fi fost din aer. Doar asupra mea se năpustea el pentru a-şi vărsa fierea. Şederile noastre prelungite în beghinaje îi fuseseră raportate.

— Ce naiba faceţi acolo, tu şi maestrul tău?

La fiecare dintre întâlnirile noastre îmi era promis infernul şi mi-i trimitea pe novicii lui cu sarcina sfântă de a mă bate măr. Fiind destul de antrenat graţie încăierărilor de la Sorbona, reuşeam cu uşurinţă să le resping atacurile. N-aveau energia «sarazinilor».

Dar oriunde ne duceau misiunile noastre, un franciscan era mereu în spatele nostru. Kanssel ne luase urma şi se ţinea după noi ca un câine de vânătoare.

Planul lui era simplu, voia să şteargă numele maestrului din cartea Bisericii şi să facă să dispară beghinele

nesupuse de pe faţa pământului.

— O să ardă împreună cu târfele lui de adepte ale Spiritului Liber, îmi promitea el.

Clericii din Köln îi ştiau de frică. Mie numi era teamă de el. În ciuda ameninţărilor lui, mi se părea inofensiv.

Mă înşelam.

El a fost cel care l-a distrus pe maestru.

Bineînţeles, a fost procesul, au fost călătoriile extenuante la Avignon, Inchiziţia care i-a condamnat opera şi a blamat-o pentru secolele viitoare. Dar Inchiziţia nu a atins inima lui Eckhart. Kanssel a sfâşiat-o”.

CAPITOLUL 22
Incinta

„Povestea pe care o să ţi-o spun, Antonin, nimeni n-o cunoaşte. Astăzi, toţi cei care ar putea să o dovedească sunt morţi. Nu vei găsi nimic despre ea nici în arhivele de la Avignon, nici în cele ale ordinului. Fraţii noştri au făcut să-i dispară amintirea şi eu am făcut ca ei. M-am supus. Timp de patruzeci de ani m-am prefăcut că am uitat-o. Patruzeci de ani într-o uitare de paie, Antonin, care ardea pentru mine în soarele fiecărei noi zile. Astăzi, vreau ca această amintire să fie gravată în carnea velinului pentru a face dreptate memoriei unei femei care nu a fost niciodată onorată.

Era în anul 1324, la începutul primăverii. Ne terminam turneul prin mănăstiri. După aceste drumuri lungi, lui Eckhart îi plăcea să se odihnească în beghinajul din Ruhl, pe drumul de întoarcere spre Strasbourg. Era o incintă protejată, departe de marile oraşe şi de nebunia lor. Un grup de vreo douăzeci de beghine trăiau aici. Aerul era curat, un râu mic curgea în jurul zidurilor. Comunitatea beghinelor forma o insulă pe cursul lui.

Beghinajele sunt oaze de pace, Antonin. Fie că sunt din Flandra sau din Germania, găseşti aici aceeaşi linişte secretă. Incinta, locul lor de viaţă, este înconjurat de ziduri cu o poartă încuiată. Intri într-un refugiu de calm care aparţine săracilor şi bolnavilor. Infirmierele sunt curate. «Marea doamnă» te întâmpină. Ea este stareţa locului, aleasă de surorile ei pentru înţelepciunea sa. Îşi merită numele. N-am întâlnit printre ele vreun suflet care să te dezamăgească.

Marea doamnă de la Ruhl îl iubea pe Eckhart şi îl cunoştea bine.

Nu-l presa cu întrebări şi nu-l implora să-şi rostească predicile aşa cum o făceau majoritatea surorilor ei. Ea îi respecta odihna şi tăcerea.

Îmi amintesc de un moment liniştit în care stăteam unul lângă altul în faţa râului. Nicio tulburare nu ne abătea atenţia de la blânda contemplare a cursului apei, a câmpurilor pe care începeau să încolţească seminţele şi a cerului nupţial pe care noua primăvară îl unea cu inimile noastre. Beghinele îşi vedeau de treburile lor şi treceau pe lângă noi ca şi cum eram de-ai locului.

— Îţi plac poveştile, Guillaume? mă întrebase maestrul Eckhart.

Mă miram de întrebarea asta. Maestrul nu era interesat de poveşti. După cum ştii, Antonin, predicatorii au carnete întregi de exemple pentru a-şi ilustra predica şi pentru a o face mai accesibilă oamenilor simpli. Basme, legende... Eckhart nu recurgea la fabule pentru a-şi ilustra predicile. Considera procedeul nedemn de cultura lui. Anii săi de studiu fuseseră destul de lungi pentru a găsi în ei tot ce-i era necesar şi a se lipsi de poveşti inventate. Dar în ziua aceea, nu respecta regula.

— Există una, Guillaume, care ar putea să te ajute să-mi înţelegi învăţătura. Anticii greci şi-o povesteau. Mitologia

lor era plină de fantezii şi de extravaganţe, dar şi de lecţii subtile. Precum cea a lui Dionysos. Acest zeu era fiul îndrăgit al lui Zeus. Încă de la venirea lui pe lume, toţi duşmanii cerului l-au invidiat. Forţe arhaice şi brutale, titanii, care jinduiau la putere, l-au vânat. Copilul a fugit, s-a ascuns, dar n-a reuşit să scape de ei. Până la urmă, titanii l-au devorat în cursul unui festin oribil. Fiecare a digerat acea carne sacră care le-a impregnat cu lumină corpurile monstruoase. Când a descoperit asta, Zeus i-a fulgerat pe asasini. Din cenuşa lor s-au născut oamenii care suntem, fii ai materiei titanilor amestecate cu resturile unui zeu. Vezi tu, Guillaume, grecii ştiau deja că există în inima omului o mică scânteie divină. Şi despre această scânteie, nu contenesc să vorbesc în predicile mele. Uneori o numesc scânteie, uneori citadelă a sufletului, uneori intelect. Este partea pe care Dumnezeu a lăsat-o în noi pentru a putea să ne întoarcem în el. Dacă nu-mi înţelegi predicile, gândeşte-te la festinul titanilor şi nu uita de zeul care este în tine.

— Credeam că aceste scrieri greceşti sunt pentru păgâni.

— Aşa este, motiv pentru care nu le vorbesc despre ele surorilor noastre. Cu atât mai mult cu cât ochii Inchiziţiei ne pândesc. Cred, adăugă el zâmbind, că povestea lui Dionysos mi-ar regla o dată pentru totdeauna conturile cu arhiepiscopul. Şi că acest mic titan m-ar hali dintr-o îmbucătură.

Zilele noastre se scurgeau cu o lejeritate care mă ducea departe de jurămintele mele de călugăr. Dar rigoarea lui Eckhart era acolo pentru a mă readuce pe calea cea bună.

Cursurile lui începeau devreme, în zori, când bătea de ora 6, obicei al Sorbonei prin care îi onora pe maeştrii titraţi lăsându-le ora cea mai matinală care garanta prospeţimea minţii auditorilor. Cu cât gradul profesorului

era mai scăzut, cu atât mai târziu era pusă lecţia.

La ora stabilită, prospeţimea minţii mele nu răspundea prezent. Eckhart se amuza de toropeala mea. «Să mergem, maestre Guillaume, la cursuri.»

Calvarul trezirii mele începea printr-o crucificare. Corvoada de a aduce apă în aerul îngheţat al nopţii. La Sorbona i se adăuga pregătirea sălilor de curs şi a scaunelor din paie ale studenţilor unde nu arareori se întâmpla să trezeşti vreun şobolan care căuta acolo căldură. Eram scutit de asta în comunitatea beghinelor, unde sfintele femei îşi pregăteau singure sala.

Revărsatul zorilor era ora preferată a lui Eckhart. O trăia cu o energie incredibilă. Noaptea nu apăsa asupra lui. De cum se trezea, îţi dădea senzaţia că-şi scutură corpul de cenuşă. Nu dormea niciodată cu adevărat. O santinelă a conştiinţei rămânea mereu trează şi pândea ivirea zorilor. Cădea la învoială cu somnul ca şi cu un duşman a cărui prezenţă i-ar fi fost impusă, silit să împartă cu el aceeaşi locuinţă. Rămânea la suprafaţa gândurilor, temându-se de profunzimile lor ca de nişte falii ale nopţii în care mintea lui putea să dispară. Şi se scula adesea pentru a merge pe sub stele.

Lecţiile se opreau când clopotul beghinajului bătea terţa[21]. Eckhart se retrăgea atunci ca să-şi pregătească predicile şi să mediteze. Îmi acorda o siestă după masa de prânz până la nonă, când eram liber să mă rog sau să stau degeaba. Masa asta era un lux. În timpul călătoriilor noastre, Eckhart respecta regula dominicană a unei singure mese pe zi înainte de apus. Siesta de prânz a călugărilor, obişnuită totuşi în mănăstirile noastre, nu-mi era acordată decât în incinta beghinajului, pentru a respecta odihna surorilor. Viaţa mi se părea luxoasă.

---

21 Ceasul al treilea în liturgica creştină, rugăciunea de la ora 9 dimineaţa.

Îmi amintesc de un moment alături de Eckhart, în lumina incintei. Mergeam alături în tăcere şi aveam sentimentul că acest mers liniştit ar putea continua veşnic fără ca săgeţile timpului să ne atingă. Vezi tu, Antonin, dacă ar trebui să aleg o clipă din viaţa lui pe care ar trebui să o retrăiesc la nesfârşit, fără să-i epuizez vreodată savoarea, ar putea fi aceasta. Este totuşi o amintire cu două feţe, fericită şi tristă în acelaşi timp. Vârsta a menţinut-o aşa, dublă, fără ca amărăciunea ei s-o distrugă cu totul. Nu ştiam, dar acea zi senină anunţa cele mai sumbre clipe pe care aveam să le cunoaştem.

Marea doamnă a venit la noi, pe malul râului. Solicita o întrevedere privind un conflict care agita incinta. Capelanul beghinajului fusese consultat în privinţa viselor pe care o tânără le descria cu o mare exaltare. Ea îşi trezea adesea surorile...”

— Prin strigătele ei? întrebă Antonin.

— Nu, prin cântecele ei. Cântece care, după cum credea marea doamnă, erau celeste.

CAPITOLUL 23
Mathilde

„Preotul se declarase incapabil să-şi dea cu părerea în această problemă. Sfatul lui fusese să fie întrebat stareţul apropiatei mănăstiri dominicane din Nacht care le închiria spaţiul beghinelor. Îi fusese trimisă o scrisoare rămasă încă fără răspuns. Trecerea prin comunitatea lor a unui maestru atât de prestigios ca Eckhart era o întâmplare fericită şi o şansă de a rezolva enigma cântecului celest.

— N-am auzit niciodată ceva mai frumos, a zis marea doamnă cu seninătate.

Sora se numea Mathilde. Era fata unui profesor de la

universitatea din Köln pe care febra mortală[22] îl răpusese când ea avea şaisprezece ani. Păstra pentru tatăl ei o admiraţie înflăcărată. Mintea îi era ageră şi curioasă şi în copilărie fusese atrasă de cărţi. Cultura ei era mult mai bogată decât a mea, ceea ce îmi rănea orgoliul de tânăr călugăr. Asistase la întreceri oratorice conduse de tatăl ei în amfiteatrele din Köln şi avea cunoştinţe de teologie şi filosofie. Putea să-i citeze pe Aristotel, Platon şi Proclus. Şi scria poeme care erau citite".

Intrigat, Antonin ceru detalii despre înfăţişarea lui Mathilde. Guillaume îi răspunse cu bunăvoinţă.

„În privinţa înfăţişării ei, n-aş putea să-ţi spun prea mult, dragă Antonin, fiindcă Mathilde purta văl.

Nu era singura beghină acoperită cu văl pe care o întâlnisem şi, în mănăstiri, surorile dominicane nu refuzau acest drept uneia de-ale lor. Vicarii regiunilor nu-şi făcuseră cunoscută poziţia în această privinţă. Cazurile erau rare şi tolerate, întrucât nu era vorba de rea-voinţă. Unele femei dădeau dovadă de smerenie ascunzându-şi frumuseţea şi purtau văl zi şi noapte, altele voiau doar să-şi ferească faţa de privirea bărbaţilor şi nu se acopereau decât în timpul vizitelor vicarilor şi capelanilor sau când treceau pe lângă călugării converşi. Aşa era cazul lui Mathilde. Ea îşi pusese vălul la venirea noastră.

Marea doamnă ne spusese povestea ei. Era la fel cu cea a numeroaselor surori purtătoare de văl. Mathilde fusese abuzată de soldaţii împăratului într-o seară de beţie. Intrarea ei în comunitatea beghinelor se datora acestei violenţe.

Eckhart a acceptat să o vadă chiar în acea zi. Marea doamnă a propus o întâlnire discretă în casa ei, dar el a preferat locul nostru liniştit. Ea a pus să fie chemată imediat.

---

22 Denumire dată tuberculozei în acea vreme. (N.a.)

Mathilde a venit cu paşi hotărâţi. Silueta ei era subţire. Vălul îi acoperea faţa, linia clară a ochilor se distingea prin transparenţa lui.

Fata i-a sărutat mâna lui Eckhart şi a îngenuncheat în faţa lui.

— N-am făcut nimic rău, maestre, a zis ea cu nelinişte în voce.

— De ce ar trebui să cred că ai făcut ceva rău? a răspuns Eckhart.

— Capelanul mi-a zis că dominicanii vor veni pentru mine.

— Eu nu sunt Inchiziţia, Mathilde. Şi nu capelanul tău a apelat la mine.

— Nu vreau să fiu arsă pe rug.

— Nu vei fi arsă doar pentru faptul de a cânta frumos.

— Nu eu sunt cea care cântă.

Aceste cuvinte l-au tulburat pe Eckhart. Ştiam să-i descifrez sentimentele. Fiecare avea scriitura lui, precum cea a manuscriselor sale, ilizibilă pentru un ochi fără experienţă, dar clară pentru al meu. Când îl cuprindea o emoţie, îşi împreuna degetele arătătoare pe buze şi le apăsa uneori cu atâta putere unul contra celuilalt, încât i se albeau unghiile. Chipul nu îl trăda. Putea să rămână absolut impasibil în situaţiile cele mai intense, doar mâinile lui deschideau o fereastră spre sufletul său.

Şi-a împreunat degetele cu blândeţe contemplând-o pe Mathilde, apoi a întrebat dacă acele cântece reveneau des.

— Vin noaptea, a zis ea, aproape în toate nopţile.

— Atunci, vom merge să le ascultăm.

Beghinele au plecat şi, când au fost suficient de departe, Eckhart mi-a ordonat să-l las singur.

Nu era ceva neobişnuit ca bunăvoinţa lui să-mi dea liber fără să am vreo treabă de făcut. Îmi petreceam atunci timpul cum voiam. Mă plimbam încoace şi-ncolo prin

incintă, întâlnindu-mă cu tinere beghine care-şi plecau ochii când treceam pe lângă ele. Şi mă simţeam bine, Antonin. Pe vremea aceea, tinereţea îmi curgea în vene. Învaţă să simţi şuvoaiele pe care le revarsă pentru a-ţi impregna cu ele memoria. Amintirea lor îţi va iriga momentele de singurătate.

Au fost mai multe nopţi fără cântec. Mathilde zicea că nu le mai aude.

Credeam că totul nu era decât o închipuire a minţii ei, căci iluminatele erau numeroase prin acele spaţii închise pe care le vizitam.

De nenumărate ori, eram chemaţi pentru a ne da cu părerea despre apariţiile Fecioarei care, din mănăstiri în beghinaje, trebuie că obosise să le apară atâtor oameni. Clarvăzătoarele erau atât de numeroase, încât cele care nu vedeau nimic se plângeau de nedreptate şi erau foarte mâhnite. Miracole? Halucinaţii demoniace? Deliruri? Aceste întrebări întreţineau pasiuni inoportune în sânul mănăstirilor. Pentru a răspunde la ele, ordinul le dăduse o sarcină neaşteptată predicatorilor săi dezarmaţi. Dacă nici un alt remediu nu era posibil, el sugera sfătuirea clarvăzătoarelor de a o scuipa în faţă pe Fecioara care le apărea. Urmarea stabilea natura viziunii. Dacă Fecioara se supăra, se putea trage concluzia că apariţia era de origine diabolică, fiindcă numai diavolul era prea orgolios pentru a suporta un asemenea afront. Fecioara, în smerenia ei, nu se ofensa”.

Antonin nu vru să-l întrerupă pe stareţ, dar, la aceste cuvinte, se închină în gând în faţa unei blasfemii atât de grave.

„Eckhart nu vorbea niciodată despre diavol. Pentru el, răul nu avea existenţă adevărată. Era doar o lipsă a binelui, o insuficienţă spirituală, şi nu o creatură malefică. Prin urmare, nu le cerea beghinelor să scuipe pe viziunile

lor şi le interzicea penitenţele cumplite pe care şi le impuneau când se credeau posedate. El le liniştea. Viziunile erau nişte mesaje de prezenţă şi trebuia să le incite la mai multe fapte bune şi rugăciuni. Dar maestrul cunoştea puterea efemeră a vorbelor şi completa mereu prescripţiile lui spirituale cu niscaiva ierburi cu puternice efecte sedative.

Eckhart zicea că femeile sunt superioare bărbaţilor fiindcă sunt fertile. Fără a îndrăzni să-l contrazic, uneori aveam dubii. Dar în privinţa fertilităţii, este adevărat că mintea lor năştea o groază de odrasle.

Unii stareţi, îngrijoraţi de asemenea deviaţii, veneau să-i ceară permisiunea de a înăspri regula mănăstirilor de călugăriţe, dar Eckhart îi mustra cu asprime. El nu predica asemenea celorlalţi maeştri formaţi după principiile ordinului care urma învăţătura Sfântului Pavel. Pentru ei, femeia era o fiinţă inferioară, iar mintea ei mai puţin ageră trebuia să fie călăuzită cu fermitate. «Doar femeia care va deveni bărbat va putea intra în regatul cerurilor», propovăduise un părinte al Bisericii. Eckhart lua în râs aceste absurdităţi şi îşi prelungea momentele petrecute în preajma femeilor, nu pentru a le îndrepta slăbiciunile, ci pentru a uita de cele ale bărbaţilor, care îl întristau”.

La aceste cuvinte, chipul lui Guillaume deveni blajin. Ochii îi străluceau. Antonin aşteptă respectuos să-şi reia povestirea. I se părea că stareţul deschidea în memoria lui scrinul în care se afla o imagine preţioasă.

„Era o fetiţă care le însoţea pe beghine”, reluă el. „O fiinţă reţinută căreia îi auzeai foarte rar vocea. Faţa îi era netedă, iar scufia îi acoperea părul roşcat. Surorile aveau grijă să nu şi-l arate niciodată, căci culoarea lui era semn de desfrânare.

Stătea deoparte pe o bancă de lângă zidul de incintă şi lăsa timpul să treacă pe lângă ea cu o linişte stranie care-

mi atrăsese atenţia.

Îi făcusem semn de mai multe ori să se apropie. Dar nu răspundea. Încercasem s-o ademenesc sculptându-i un mic flaut din lemn. Dar nu se arătase interesată. Obosit de mutismul ei, încetasem să mai insist, dar mă intriga. Stătea adesea la câţiva paşi de noi, în incintă, fixând un punct în direcţia noastră. Căutam să văd la ce se uita. Şi am descoperit.

Se uita la Eckhart.

Nu-l scăpa din ochi. Părea perfect indiferentă la prezenţa mea, dar acest om o fascina ca o apariţie misterioasă pe care mintea ei tânără nu putea să o lege de nimic cunoscut. I-am vorbit maestrului despre fată, sperând să-i atrag atenţia asupra ei. Dar Eckhart vedea copiii ca pe o specie asemănătoare ţânţarilor sau câinilor care latră noaptea. Supărătoare.

În privinţa asta, nu era evanghelic. Christos îi sfătuia pe oameni să lase copiii să vină la el, în timp ce Eckhart recomanda cu tărie să fie alungaţi.

Şi-a schimbat atitudinea când marea doamnă ne-a dezvăluit că acest suflet inocent era fata lui Mathilde, copil apărut în urma violului a cărui victimă fusese în urmă cu zece ani. La naştere, nu-i dăduse nume şi nu-i acordase nicio îngrijire. Nu se mai apropiase de ea de atunci. Nu-i vorbea şi îşi lăsa vălul pe faţă când se întâlneau.

Copilul fusese adus pe lume în comunitatea de beghine. Marea doamnă o pusese sub protecţia Sfintei Fecioare şi îi dăduse numele Marie. Hotărâse adopţia ei, fără a desemna o beghină anume. Toate erau mama ei, stabilise ea. Astfel, abandonul era în parte compensat şi această femeie sfântă care credea în bunătatea lui Dumnezeu îşi spunea că, sub binecuvântarea lui, Mathilde va ajunge într-o bună zi să se alăture cortegiului de mame ale lui Marie”.

CAPITOLUL 24
Spiritul Liber

„Ne parveneau veşti îngrijorătoare. Episcopul de Strasbourg convoca Inchiziţia în dioceza lui. O delegaţie fusese primită de papa. Ea întocmise un tablou precis al situaţiei. Erezia câştiga. «Fraţii Spiritului Liber» se înmulţeau rapid în regiune, infectând sufletele ca o molimă. Noii catari, cum erau supranumiţi, meritau o cruciadă pe pământul Germaniei.

Ştiam că «perfecţii» Spiritului Liber se foloseau de tezele pe care le susţinea Eckhart, alterându-le sensul. Maestrul corectase deja erorile acestor exaltaţi, convinşi că Duhul Sfânt era în ei şi că perfecţiunea lor făcea lucrările Domnului şi pe preoţi inutili. Dar Spiritul Liber urca precum un val prin Germania şi îi îngrijora pe cei puternici. Sărăntocii oraşelor, meşteşugarii şi chiar târgoveţii care luptau să-şi impună libertatea îi primeau favorabil pe aceşti oameni fără de lege care refuzau orice autoritate, care îi îndemnau pe preoţi să se răspopească şi pe călugări să dea foc mănăstirilor.

Dacă beghinele fuseseră seduse de doctrina lor, asta se întâmplase deoarece găsiseră în ea ecouri ale stărilor lor de extaz mistic care le făcea să trăiască uniunea cu Dumnezeu. Uniunea cu Dumnezeu – totul revenea la nebunia asta. Era în inima ereziei şi predicile maestrului rezonau periculos cu ea.

Totuşi Eckhart nu era eretic şi îi respingea radical pe aceşti falşi discipoli. Îi pusesem întrebări despre unele predici care alimentau îndoielile în privinţa ortodoxiei lui.

— Begarzii pretind că oamenii pot deveni Dumnezeu prin ei înşişi. Spun la fel ca dumneavoastră, maestre. V-am auzit spunând-o în predici.

— N-ai auzit tot, Guillaume. Am spus că omul este capabil de Dumnezeu la capătul unui drum lung. Ei afirmă că Duhul Sfânt se dă aceluia care îl doreşte. Eu am spus că, la capătul unui lung drum al detaşării, omul sărac îl întâlneşte pe Dumnezeu. Am spus, de asemenea, că e nevoie de graţie pentru deificare. Numai graţia ne permite să ne unim cu Dumnezeu. Şi am spus că această graţie trebuie câştigată prin cunoaştere. Uneori am spus că această graţie nu este nimic. Pentru că «nimicul» este punctul de întâlnire cu Dumnezeu. Aceşti ignoranţi care vor să mă condamne nu înţeleg mesajul universal al naşterii lui Christos şi naşterea lui, în prezent, în inima omului lepădat de toate dorinţele lui.

Încuviinţam, dar argumentele mi se păreau obscure. Nu le înţelegeam decât pe jumătate. Şi îl auzisem pe Eckhart rostind cuvinte precum: «Eu şi Dumnezeu suntem unul»”.

Antonin nu sesiza nici el subtilităţile învăţăturii lui Eckhart şi nu avea chef să se gândească la asta. Gândul îi zbura mai degrabă spre casa Seilhan. A doua lună de carceră avea să se scurgă pentru Robert. Un soldat îi spusese că oamenii care rezistaseră acolo ajungeau să turbeze. Locul era blestemat şi toate vrăjitoriile îşi găseau refugiul acolo. Se spunea că lupi sau câini posedaţi rătăceau prin galeriile din subsoluri şi săpau până la carcere pentru a sfâşia carnea condamnaţilor. Supravieţuitorii păstrau urma muşcăturilor lor. Când scăpau de acolo, turbaţii carcerei o luau la goană prin oraşe, cu bale la gură şi privirea în flăcări. Sfârşeau prin a muri de epuizare şi de furie.

„Dar Robert e puternic, îşi repeta Antonin. Robert e puternic...”

Stareţul îl chemă la datorie.

— Nu mai scrii, Antonin.

— Iertare, părinte, mă gândeam...

— Ştiu la cine te gândeşti, îi tăie vorba Guillaume cu nerăbdare. Şi nici mie nu-mi iese din minte mai mult ca ţie. Robert va fi eliberat, am apelat la episcopi şi la ordin. Aşa va fi. Linişteşte-te şi ascultă cuvintele lui Eckhart. Nu uita că această carte nu este scrisă doar pentru un frate încarcerat, este o mărturie pentru toţi fraţii. Şi pentru lumea care va veni.

Guillaume îşi reluă povestirea:

„Simţeam cum se apropie pericolul. Arhiepiscopul îşi pregătea cruciada. Creşterea ereziei îi ameninţa autoritatea şi veniturile. Avea s-o strivească şi, odată cu ea, pe toţi cei din dieceza lui care nu se supuneau puterii sale. Dominicanii cei mândri, cu Eckhart în fruntea lor.

La Strasbourg auzisem o predică rostită de arhiepiscop în catedrală. Eckhart era prezent, în spatele nostru, o mulţime exaltată invadase locul. Poporul aştepta victime. Cuvintele arhiepiscopului îi dădeau gustul sângelui.

«Când îi văd pe eretici arzând, predica el, nu văd om pe rug. Nu carnea lor arde, ci cea a diavolului care este în ei. Mirosul care-mi face greaţă este parfumul diavolului. Aţi fost slabi. Credinţa voastră s-a lăsat îngenuncheată de tentaţiile demoniace ale noii erezii. Şi n-aţi fost singurii care aţi greşit.

Printre noi, părinţii voştri în faţa lui Dumnezeu, există unii care s-au lăsat pradă unei îngăduinţe vinovate, ba chiar unei complicităţi vinovate, în loc să pedepsească aspru pentru a garanta linia sacra a Bisericii şi pentru a strivi şarpele înainte să crească.

Unii au ascultat, au vorbit, au făcut negoţ cu aceşti oameni şi cu aceste femei nebune care, prin extazele lor bolnave, pretind că se unesc cu Atotputernicul. Ca şi cum noi, creaturi păcătoase, am fi capabili să ne unim cu puritatea imaculată a Domnului, fără să o murdărim. Spiritul Liber este spiritul răului. El o să vă conducă la

damnaţiune.»

Arhiepiscopul voia să lege tezele ereticilor de predicile lui Eckhart pentru ca o acuzaţie oficială să fie făcută împotriva lui. Nimeni nu şi-ar fi imaginat că poate fi deschis un proces al Inchiziţiei împotriva unui maestru dominican. El a făcut apel la nişte teologi care au disecat fiecare dintre cuvintele lui şi a lucrat cu ei din umbră pentru a le furniza mărturii şi declaraţii ale unor condamnaţi supuşi gheenei[23].

Eckhart nu-şi dădea seama cât de mare era pericolul.

În timp ce ereticii erau trimişi cu zecile pe rug, el încă propovăduia naşterea Domnului în noi, iar spionii arhiepiscopului ne urmăreau peste tot. Eu îl avertizam, dar el nu asculta nimic.

Reproşurile împotriva dominicanilor s-au concentrat asupra persoanei lui. Se spunea că nişte predicatori derutau spiritele prin predici prea confuze şi consolidau erorile. Ascultătorii erau somaţi să denunţe formulele provocatoare. Eckhart nu era numit, dar oricine recunoştea figura lui ilustră în mărturii. Pe uşile bisericilor şi ale mănăstirilor fuseseră afişate avertizări. Predicatorii trebuiau să fie purificaţi şi să facă dovada virtuţilor lor.

Vremurile se schimbau. Înmulţirea ereziilor, revoltele săracilor, reputaţia de aviditate a ordinului aduceau noi cărţi în joc. Arhiepiscopul cerea Curiei să ridice imunitatea predicatorilor vinovaţi pentru ca aceştia să nu mai fie de neatins.

Eckhart nu vedea lumea înaintând în jurul lui. Pe atunci se considera invulnerabil, protejat de gradul lui universitar şi nu se îndoia de viitorul lui. Se putea considera, în mod greşit, că secretul acestei încrederi ţinea de orgoliul sau fantastic. Dar adevărul era mai simplu. Secretul se afla în beghinajul din Ruhl.

---

23 Supuşi torturii. (N.a.)

În ciuda sarcinilor grele pe care le aveam, el îşi prelungea şederea printre beghine. Avertismentele fraţilor noştri mă îngrijorau. Franciscanii răspândeau zvonuri despre puritatea intenţiilor noastre. La Strasbourg, Kanssel se mira public de vizitele noastre repetate la Ruhl. Şi pot să ţi-o mărturisesc astăzi, Antonin, şi eu mă întrebam uneori ce căutam acolo. Şederile noastre erau din ce în ce mai frecvente. Eckhart nu se îndepărta niciodată la mai mult de douăzeci de leghe de beghinaj şi îi trimitea pe vicari în locul lui pentru îndatoririle mai îndepărtate. Când îl întrebam, îmi spunea că nu vom părăsi regiunea atâta timp cât el nu va fi auzit cântecul lui Mathilde.

Dar când eram acolo, Mathilde nu cânta”.

CAPITOLUL 25
Limba femeilor

„În curând, Eckhart a fost nevoit să-şi ia un secretar, căci dificultăţile mele cu limba germană mă împiedicau să ţin ritmul dictărilor lui. Mă corecta în franceză, limbă pe care o stăpânea la perfecţie, dar progresele mele rămâneau insuficiente.

Mathilde m-a ajutat cu generozitate. Între slujbele pe care le respecta asemenea unei călugăriţe şi munca la infirmerie, s-a oferit să-mi dea lecţii zilnice în micuţa bibliotecă a beghinajului.

Intra încet-încet în intimitatea noastră şi eu o primeam bucuros.

N-aveam nici cea mai vagă idee despre femei. Eram avertizat împotriva lor ca toţi călugării, dar Mathilde mă învăţa limba subtilă care îţi permitea să le înţelegi. Avea vocabularul şi accentele ei. Gramatica sa era liberă şi se învăţa fără efort. Îmi spuneam că, dacă ar fi trebuit s-o scriu, cuvintele ar fi stat în loc pe pergamentele mele şi

flăcările care le făceau să tremure s-ar fi stins în mod natural. Uneori mi se părea că limba femeilor era vorbită de lume. Frumuseţile naturii aveau vocea lor. Nu era nevoie de exerciţiu sau de temă. Pentru a le înţelege, era suficient să le contempli. Mă străduiam să o fac. Progresele mele în germană aveau de suferit de pe urma acestei concurenţe. Eckhart se enerva, dar eu nu doream să mă perfecţionez prea repede şi să sacrific progresele mele în limba eternă pentru o limbă muritoare. În fiecare zi, îmi exersam, aşadar, un pic mai mult lentoarea, pentru a face ca lecţiile lui Mathilde să dureze mai mult şi să învăţ să simt ceea ce niciun maestru nu ştia să mă înveţe.

Eckhart avea o relaţie specială cu ea. O asculta cu răbdare, acceptând o oarecare familiaritate. Mathilde nu părea intimidată de renumele maestrului. Nu se mulţumea cu afirmaţii şi discuta cu el tratându-l ca un egal. Pe Eckhart îl amuza acest lucru şi îi plăcea compania ei. Îi spunea că ar fi avut locul ei în dezbaterile de la Sorbona şi îi mulţumea Domnului că nu trebuise s-o înfrunte.

Şi ea avea momente de extaz. Eckhart o avertiza împotriva lor. Mathilde îi răspundea că astfel o avertiza împotriva lui Dumnezeu. El o lăsa să spună şi nu încerca să se impună. De fapt, îi plăcea să se lase învins.

Pentru Eckhart, contemplarea lui Dumnezeu, oricât de glorioasă putea ea să apară în momentele de extaz, nu era încoronarea drumului spiritual. De mai multe ori, îl văzusem corectând rătăcirile mistice în mănăstiri şi beghinaje unde surorile aspirau la uniunea divină.

El clătina din cap.

— Asta nu este experienţa lui Dumnezeu, repeta el.

În uniunea adevărată, era imposibil să-l vezi pe Dumnezeu, întrucât nu mai exista distanţă faţă de el. Celor care îl întrebau despre acest lucru, le răspundea că nu puteai să fii una cu Domnul dacă îl contemplai.

— Viziunile fac din noi nişte spectatori şi ne menţin fiinţe umane în faţa lui Dumnezeu.

Nu contemplarea trebuie să o căutăm, ci aneantizarea de sine. Să nu mai fim fiinţe umane, să nu mai fim nimic altceva decât El în El.

Mathilde afirma că iubirea duce la această aneantizare.

— Iubirea se opreşte la contemplare, răspundea Eckhart. Este deja un grad foarte mare de elevaţie, dar există un grad superior pe care nu-l atingem decât prin cunoaşterea lui Dumnezeu.

— Şi această cunoaştere... cum se face ea? întrebă Mathilde.

— Prin detaşare. Prin despuierea de veşmintele noastre de fiinţe umane. Este o cunoaştere prin nuditate şi prin vid. Nu constă în a-ţi umple mintea cu ştiinţă ca în cazul studiului, ci, dimpotrivă, în a ţi-o goli, în a evacua orice gând. Dacă Dumnezeu ar fi o ploaie celestă, cum ar putea ea să umple un puţ deja plin de apă? Pentru ca Dumnezeu să vină, trebuie să-i faci loc. Dumnezeu nu locuieşte în creaţie, dacă vrei să-L faci să vină, devino pustiu. Asta este spiritualitatea.

Pe drumul spre Damasc, Dumnezeu îi apare lui Pavel într-o lumină atât de puternică, încât îl aruncă la piciorul calului său şi îl orbeşte. «Nu vedea nimic», zice Scriptura. Şi totuşi... când Pavel nu vede nimic, îl vede pe Dumnezeu.

Mathilde nu credea în drumul detaşării. Îl găsea prea abrupt. Nimeni nu era capabil să îl parcurgă, efortul era supraomenesc. «Toată fiinţa ta trebuie să devină neant», zicea Eckhart.

Cine era capabil de neant?

Când Mathilde era obosită, răspundea prin poezii. Îmi amintesc nişte imagini fulgerătoare care îi treceau prin minte. Când vorbea de Dumnezeu, folosea aceste cuvinte care mai răsună şi astăzi în toate beghinajele. Ea îl numea

«nesfârşita dorinţă».

Soarele serii apune, pentru că trebuie.

Pentru că trebuie, stelele nopţii se aprind.

Pentru că trebuie, Domnul meu mă doreşte şi inima mi se înflăcărează de iubire.

Pentru că trebuie, Domnul meu se uneşte cu mine.

Şi pentru că trebuie, în această uniune nu mai exist.

Fie ca dorinţele noastre unite să nu fie decât o nesfârşită dorinţă pe drumul veşniciei.

Pe drumul lui «fără de ce», *unde merg sufletele noastre unite.*

Pentru că trebuie.

Eckhart o asculta neobosit pe Mathilde.

Asistam la conversaţiile lor fără să înţeleg mereu ce îşi spuneau. Spiritele lor erau prea elevate pentru al meu şi prea în simpatie pentru ca eu să-mi găsesc locul acolo, dar îmi plăcea să îi ascult.

Mathilde îl împingea pe Eckhart să-şi dezvolte ideile, obligându-l să clarifice temele pe care le trata în predicile lui. Ai fi zis că îi pregătea pentru confruntări în care avea să trebuiască să-şi apere poziţiile. Şi ajutorul ei a fost remarcabil pentru momentele atât de dificile care ne aşteptau în Avignon.

Mathilde nu-i vorbea lui Eckhart decât despre iubire şi simţea că era ceva în asta care îl depăşea pe maestru. Într-o zi, i-a adresat două întrebări pe care nimeni nu îndrăznise niciodată să i le pună.

— Aţi cunoscut iubirea?

Eckhart a răspuns fără să ezite:

— Cunosc iubirea de Dumnezeu.

— Eu vorbesc despre iubirea unei femei.

— Nu, a zis Eckhart.

Mathilde a continuat fără nicio ezitare:

— Şi experienţa uniunii cu Dumnezeu?

Eckhart a rămas fără răspuns. Tăcerea lui m-a tulburat. Pasiunea pe care o punea în predicile lui pentru a trasa drumul detaşării şi a lansa apelul la neant care îl chema pe Dumnezeu în sine, exaltarea care se simţea în spatele cuvintelor lui, a formulărilor nemaipomenite pe care le găsea în inima lui... ce alte dovezi să mai cauţi? Niciun om n-ar fi putut să le rostească dacă n-ar fi cunoscut el însuşi experienţa uniunii cu Dumnezeu. Dar Eckhart n-a răspuns niciodată clar la această întrebare nici în faţa Inchiziţiei, nici în faţa mea.

În acea clipă, am simţit că Mathilde luase cu adevărat naştere în inima lui. Şi o oarecare suferinţă marca trăsăturile maestrului, căci acea naştere era dureroasă pentru cel care nu aspira decât să renunţe la orice sentiment. Vidul pe care îl chema în sufletul lui se trezea dintr-odată sfâşiat de prezenţa unei femei care îşi avea pur şi simplu locul ei acolo. Simţea că smulgerea ei din inima lui avea să necesite o forţă spirituală supraomenească. Şi poate că în acel moment nu se credea în stare de aşa ceva.

Începând din acea zi, el a privit-o diferit. Nu cred că n-a dorit-o în acest timp sau că n-a dorit-o niciodată. Nu în sens carnal. Ar fi ştiut să-i înăbuşe acest gen de dorinţă. Dar Mathilde a fost singura fiinţă care a găsit mica breşă de intimitate care mai era deschisă în acest suflet tulburat. Şi a intrat prin ea.

Eckhart nu le punea niciodată întrebări personale celor din jurul lui.

În afara secretului scrisului nostru mişcător, nu ştia nimic despre mine. Nu mă întrebase despre copilăria mea, despre părinţi, despre suferinţele şi bucuriile mele din trecut, ca şi cum viaţa mea n-avea sens decât în prezent. În prezentul lui.

La rândul meu, ce ştiam eu despre copilăria lui Eckhart?

Era din Thuringe, dintr-o familie aparţinând micii nobilimi, fără pământuri, aflată în serviciul unor aristocraţi ale căror bunuri le administra. Fără să fi avut confort excesiv, nu cunoscuse totuşi sărăcia. Dar meseria de administrator nu se potrivea cu ambiţiile lui. Intrat de adolescent la mănăstirea din Erfurt, îi alesese pe dominicani pentru că voia să predice şi să devină maestru în teologie, la fel ca Toma d'Aquino. Iată cum se rezuma viaţa lui. La suprafaţă. Era imposibil de ştiut cum o trăise.

În timpul călătoriei noastre ca prieteni spre Strasbourg, îmi împărtăşise o singură amintire din copilărie: primirea pe care i-o făcuse fratele însărcinat de novici la intrarea lui în mănăstirea din Erfurt. Nu-mi mai povestise niciodată alta.

Deşi Eckhart ceruse să viziteze capela pentru a-i mulţumi lui Dumnezeu, fratele îl dusese să viziteze latrinele pentru că trebuia, înainte de toate, să înveţe că «omul era născut între excremente şi urină». Capelele vor fi pentru mai târziu".

CAPITOLUL 26
Cântecul

„Într-o seară Mathilde a cântat.

Ne culcaserăm. O beghină a venit să ne trezească şi ne-a condus, la lumina unei lumânări, până la dormitorul surorilor.

Marea doamnă avea dreptate. Cântecul lui Mathilde era celest. Nu puteai spune nimic mai mult. Vocea te învăluia ca parfumurile de tămâie dintr-o capelă. O voce de înger.

Era întinsă pe patul ei, semiinconştientă, cu faţa întoarsă în umbră, cu părul ei blond tăiat scurt la ceafă. Gura îi era deschisă şi pieptul gol. M-am apropiat de ea ca s-o acopăr şi să-i respect pudoarea, dar maestrul m-a

oprit. Mi-a făcut semn să mă aşez în tăcere alături de el pentru a auzi cântecul în camera întunecată, contemplând nuditatea tinerei care o lumină, fără nicio teamă. Albul pielii şi liniile curbe ale trupului erau simple şi se uneau cu vocea, cu aceleaşi acorduri de armonie şi de blândeţe. Maestrul rosti atunci aceste cuvinte:

— Priveşte, ai zice că Dumnezeu s-a pogorât asupra ei.

Nu mă mai gândeam la nuditatea lui Mathilde. Ea îmi părea nesemnificativă şi acest sentiment era împărtăşit de beghinele prezente care, deşi atât de atente la pudoarea lor, nu se preocupau nici ele de asta. Cântecul o îmbrăca precum o ţesătură de graţie, astfel încât gândurile impure nu-ţi mai treceau prin minte. Şi eu, tânăr novice, prea sensibil la frumuseţea tuturor femeilor pe care privirea mea le întâlnea, eu, care nu eram cruţat de nicio tentaţie într-o lume în care atâtea robe mă atingeau, nu doream trupul lui Mathilde, sau cel puţin îl doream fără a vrea să-l posed, iar diavolul care asculta şi el cântecul de cristal îşi lăsa furca să se odihnească.

Eckhart mi-a vorbit adesea de această noapte a cântecului celest şi a nudităţii lui Mathilde.

— Vezi, când ridici haina lucrurilor, cât de clar apare puritatea”.

Guillaume îşi întrerupse povestirea.

— Nu te plictisesc cu poveştile mele vechi?

Antonin nu era plictisit. Dimpotrivă, inima îi vibra de cântecul beghinei şi îşi imagina în jurul ei corul îngerilor care îl relua. Noaptea cădea peste mănăstirea Verfeil. Sacristanul aprinsese lumânările în sala capitulară şi le apropiase de pupitrul unde tânărul călugăr scria. O coroană de lumină înconjura pergamentul. Amintirile stareţului curgeau în mod natural. El îi vorbea lui Antonin ca unei reflecţii a propriului sine la aceeaşi vârstă şi-i lăsa memoria să o ia în stăpânire pe a lui.

Sacristanul acoperi umerii lui Guillaume cu mantia şi, la cererea lui, îi aduse cartea în care fuseseră copiate predicile maestrului. El o deschise cu precauţie şi scoase dintre pagini un semn de carte din lemn în formă de spadă.

Data din vremea lui Eckhart.

— Pe atunci, îmi petreceam orele pierdute prin beghinaj cioplind semne de carte din aşchii de lemn pe care le făceam cadou surorilor din incintă. Acesta era pentru Eckhart. Îmi zicea că spada era un simbol a ceea ce trebuia să fie predica: o luptă cu nişte arme care nu tăiau.

Semnul de carte tremura între degetele lui Guillaume; el îl lăsă jos.

„Reuşisem să-i câştig încrederea lui Marie, micuţa păzitoare a incintei. O învăţam să realizeze nişte figurine pe crenguţe destinate focului pe care se ducea să le ia din rezerva bucătăriei. Era dibace. Îi arătam cum să cioplească aşchii de tei, lemnul cel mai moale, cum să urmeze sensul seminţei. Reuşea să scoată din învelişul lor siluete de animale care erau ascunse acolo, unind savantele curbe pe care natura le trasase pe sub scoarţă şi pe care eu nu le distingeam. Se pricepea la asta. I se potrivea. Găsea, de asemenea, nişte fire invizibile între fiinţe, le cosea între ele fără să-şi dea cineva seama. I-am oferit cuţitul meu care asculta mai bine de ea decât de mine. De atunci, a cioplit toată ziua şi camera ei s-a umplut de un bestiar pe care-l ţinea ascuns.

Fata trebuie că surprinsese plimbările nocturne ale lui Eckhart. Când n-avea somn, el se învârtea prin incintă până în zori. Ea îl poreclise «Nachteule», bufniţa. Marie se ţinea mereu după Eckhart, într-un fel sau altul. Arătându-i-se sau ascunzându-se de el. Dacă el era undeva, era şi ea acolo. Mamele ei beghine se amuzau de acest lucru:

— Ca s-o găsiţi pe Marie, găsiţi-l pe maestru.

Eckhart ştia acest lucru şi o căuta când n-o vedea în spatele lui.

Marie era singura din beghinaj care nu asculta cântecele lui Mathilde. Când acestea se auzeau, ea fugea în punctul cel mai îndepărtat al incintei, spre râu, şi se culca la pământ punându-şi urechea lângă apa care curgea, pentru a se umple de zgomot.

Lui Eckhart îi plăcea prezenţa ei şi Marie îi era fidelă. Îmi amintesc că am surprins o rătăcire a maestrului prin beghinajul adormit. Marie era acolo. În mijlocul celei mai întunecate nopţi. Îl urma, tăcută, la distanţă, dar fără să lase prea mult spaţiu între ei. Am rămas cu această imagine în memorie. Pelerina acestui om ilustru care mătura pământul şi acea copilă în spate, în locul umbrei lui.

Când a venit vremea să plecăm, marea doamnă a strâns femeile din comunitate pentru a-i aduce un ultim omagiu lui Eckhart. În ziua aceea, Marie a sculptat în secret un mic cap de bufniţă pe excrescenţa unei crengi de ulm căzute în apropiere de râu. Când am părăsit incinta, i-a oferit-o maestrului.

Eckhart a băgat-o în punga de la cingătoare şi nu s-a despărţit niciodată de ea.

1324. Misiunea maestrului la Strasbourg lua sfârşit. Zece ani din tinereţea mea trecuseră alături de el. Nu făcusem mari progrese în teologie şi nu ştiam mult mai multă filosofie. Dar făcusem progrese în viaţă. Mă simţeam mai înarmat, mai sigur de vocaţia mea de predicator, mai conştient de vocaţia mea de om.

Ultimele noastre luni în oraş au fost dificile. Îngheţam. Fusese iarna cea mai rece din ultimul deceniu şi nu se mai termina.

Grupuri de ţărani înfometaţi asediau parlamentul. Negustorii ruinaţi şi oamenii de jos urmau acele spectre

mizerabile care cereau cereale. În ciuda foametei şi a furiilor naturii, populaţia ţării crescuse, impunând mai multe recolte pământurilor epuizate care nu se odihneau niciodată. O sămânţă de grâu nu mai dădea mai mult de două-trei boabe în loc de cele zece obişnuite. Disperarea strivea Germania.

«Eu nu sunt nici în pământ, nici în ger», pleda şeful Consiliului în faţa poporului. Oraşul era sărăcit, revolta mocnea şi soldaţii adunaţi la porţi pregătiseră deja aruncătoare de pietre şi de gunoaie.

Pentru a canaliza furia locuitorilor, Consiliul a încurajat recurgerea la victimele expiatoare. S-a autorizat intrarea în oraş a grupurilor de flagelanţi.

Aceştia defilau prin centru, invocând urgia cerului asupra comunităţilor străine care trăiau acolo. Eu şi Eckhart eram prezenţi în ziua de Paşte în care veneau cei mai numeroşi. Drumul spre mănăstire traversa strada evreilor, pe care am fost sfătuiţi să o evităm. Flagelanţii îi respectau pe oamenii lui Dumnezeu, dar nebunia semăna uneori cu febra unor turbaţi capabili de toate sacrilegiile.

Eckhart dispreţuia aceste procesiuni de oameni pe jumătate dezbrăcaţi care îşi sfâşiau pielea cu lovituri de bici ale căror curele erau împănate cu ţepi de fier.

«Ispăşire!», «Ispăşire!», strigau ei, ca şi cum Dumnezeu era însetat de sângele lor.

Defilarea lor dura treizeci şi trei de zile, în memoria vârstei lui Christos, şi le asigura iertarea păcatelor. Ei nu se mulţumeau doar să-şi maltrateze trupurile, ci îi vânau fără de milă pe cei pe care îi proclamaseră duşmani ai Bisericii, în special pe evrei, care îl uciseseră pe Mântuitor. Clerul dădea dovadă de aceeaşi indulgenţă ca şi Consiliul, ocupat ca şi el să abată furia poporului.

În ziua aceea, ne întorceam de la palatul episcopal pentru a ajunge la mănăstirea Sainte-Croix. Apropiindu-ne

de strada Dôme, le-am auzit strigătele: «Hep! Hep!»

— Ştii ce înseamnă asta, Antonin?

— Nu, părinte.

— Sunt iniţialele de la *Hierosolyma est perdita,* Ierusalimul este pierdut. Un strigăt al cruciaţilor care cer moartea evreilor. Îl mai auzi şi astăzi.

Familiile urmărite fugeau pe străzi pentru a scăpa de ei. Flagelanţii masacrau femeile şi copiii şi pe toţi cei care purtau roata galbenă pe piept. Îi aruncau la pământ şi îi călcau în picioare.

Garda nu îi proteja şi asta cu atât mai puţin cu cât fuseseră semnalate câteva cazuri de ciumă în preajma cartierului lor. Se spunea că boala era în răsuflarea lor. Zvonul se răspândise prin oraş. În mod surprinzător, exact în momentul tuturor tensiunilor care ameninţau autorităţile. Un gardian ne-a anunţat că o familie fusese găsită moartă într-o casă în apropierea catedralei. Un medic vorbise de buboaie pe gât. Fusese de ajuns. Multiple voci puteau depune mărturie, nişte evrei veniţi din Toledo fuseseră văzuţi dând târcoale pe lângă punctele de apă. Toţi aveau un buzunar de piele cusut de curea, plin cu o otravă misterioasă pe care o turnaseră în puţuri.

În ziua aceea, flagelanţii au făcut mai multe victime decât ciuma. Eram departe de teribila epidemie care avea să devasteze lumea noastră douăzeci de ani mai târziu. Boala era cunoscută, adesea confundată cu alte infecţii, dar pierduserăm memoria marilor ravagii. În arhivele mănăstirilor mai erau urme scrise provenind din vremuri îndepărtate în care se declanşaseră molime mortale. Dar cine îşi mai amintea de ele? Eckhart avea o atracţie ciudată pentru acest flagel. Pentru el, niciunul nu era comparabil ca violenţă şi cruzime. Ciuma era maladia apocalipsei, iar el voia să înţeleagă de ce o îngăduia Dumnezeu. Nu vorbea niciodată despre ciumă în predicile

lui, dar medita asupra ei.

Într-o zi, a comparat-o cu detaşarea.

— În ciumă se poate găsi detaşarea cea mai pură. Fiindcă ciuma este goală de Dumnezeu. Nimic din voinţa Lui, nimic din iubirea Lui nu supravieţuieşte în ea. Ciuma nu se mulţumeşte să distrugă toate fiinţele umane, ea distruge tot ce este Dumnezeu. Nu lasă în urma ei decât un pustiu fără credinţă şi fără speranţă. Ea trimite creaţia înapoi în neant.

Această detaşare o predic eu”.

Stareţul a rămas mult timp tăcut.

— Ea era în el, Antonin, reluă el cu o voce încărcată de emoţie. Era cu eL. Ciuma a fost *cea* care i-a inspirat lui Eckhart predica omului sărac.

CAPITOLUL 27
Omul sărac

„Cred că predica omului sărac este cea care şi-a pus cea mai profundă amprentă pe inima mea tânără. Este cea de care îşi amintesc toţi cei care l-au urmat pe Eckhart şi cei care, astăzi, încă îi mai citesc operele.

În ea vorbea de dezgolirea sufletului cu o aşa credinţă! Pentru el, omul sărac nu era franciscanul care nu poseda nimic, ci omul care se golea pe dinăuntru.

Predicile lui Eckhart... Nimeni nu putea să le uite. Toate au fost copiate şi admirate, dar aceasta n-a fost niciodată întrecută. Am fost martorul naşterii ei. Conţinea culmea învăţăturii sale. Predica omului sărac este cea care a stârnit primele vânturi ale furtunii. Circula în toate beghinajele şi declanşa momente de extaz. Îmi amintesc cu precizie ziua în care a fost concepută.

Eram pe drumul spre Strasbourg, după ultimul nostru turneu pe la mănăstirile din Saxonia. Treceam printr-un

oraş plin de noroi unde nişte ţărani amenajaseră o piaţă în faţa unei bisericuţe. Nişte boi epuizaţi mugeau sinistru pentru a-şi cere iarba absentă. Oamenii erau, ca şi ei, înfometaţi. Cei mai săraci vindeau bălegarul. Putoarea locului «te scula din morţi», cum zicea maestrul.

Văzând feţele alea atât de slabe, mă gândeam că hrana noastră spirituală era prea puţin consistentă şi că toate predicile din lume nu valorau cât bucăţica de carne pentru care fiecare dintre aceşti oameni s-ar fi bătut. Recoltele neîndestulătoare şi iarna nemiloasă le distrusese fermele. Mureau de foame.

Eckhart contempla această adunare de oameni trişti şi zgribuliţi de frig şi rămânea pe gânduri. În timp ce traversam piaţa, s-a oprit.

— Uită-te la bărbatul ăsta, Guillaume!

Arăta spre un biet zdrenţăros care îşi agita blidul la intrarea în biserică. Nimeni nu se apropia de el. De gât îi fusese agăţată o pancartă pe care scria «Ciumă» cu litere roşii.

— Ai zice că este un om sărac? mă întrebă el.

— Este un cerşetor, maestre, şi un ciumat...

— Dacă i-ai propune să-i dai mâncare, haine noi, o rentă şi o sănătate bună, ce-ar spune?

— Ar spune da, cu siguranţă.

— Deci asta înseamnă că nu este sărac în dorinţă sau în poftă şi că sufletul lui este plin de speranţă. Precum cel al acestor ţărani care vând bălegar. Toţi au doar aparenţa unor oameni care nu posedă nimic. Nu de sărăcia asta vorbesc eu în predicile mele, Guillaume, ci de o sărăcie care nu ni se impune, pe care trebuie să o câştigăm şi care este recompensa supremă pe care o putem obţine pe pământ.

Nu înţelegeam ce voia să spună. Şi viziunea lui mă şoca. L-am întrebat:

— Ar trebui să devină şi mai săraci? Să li se ia şi mai mult? Nu văd ce ar putea da în plus în afară de bălegar. Trebuie atunci să interzicem pomana dată tuturor cerşetorilor care stau cu mâna întinsă şi să nu mai îngrijim pe nimeni?

— Eu le cer să devină săraci în suflet.

Cine putea accepta aşa ceva? Eckhart nu dispreţuia nenorocirea acestor mizerabili. Nu se simţea nicio aroganţă în modul lui de a îndemna la mai multă sărăcie pe umerii lor. Dar în ochii lui, nu era suficient ca omul sărac să nu posede nimic, trebuia să pregătească golul dinăuntrul lui. «Golirea lăuntrică» trebuia să fie cea mai importantă preocupare a existenţei. A fi bogat sau sărac nu schimba nimic, golul deschidea drumul gloriei spirituale: uniunea cu Dumnezeu.

— Şi ce se întâmplă cu omul care a sărăcit îndeajuns?

— Omul sărac devine atunci omul nobil pe cale de divinizare, mi-a răspuns Eckhart.

— Şi dacă Dumnezeu nu vrea să-i dea această graţie?

— Dumnezeu nu poate refuza. Nu poate pur şi simplu, Guillaume. Fiindcă Nimicul îl constrânge să vină. Nimicul este locul lui Dumnezeu.

S-a întors spre mine şi şi-a pus mâinile pe umerii mei, el, care nu atingea aproape niciodată corpurile celor din jurul lui.

— Ceea ce o să-ţi spun, Guillaume, o să predic iar şi iar. Dacă această predică ar putea rezista timpului, ar deschide o cale potrivită pentru toate lumile, indiferent cum va arăta viitorul. Înainte de a fi ceva, tu nu erai nimic. Tu nu existai în creaţie fiindcă Dumnezeu nu crease nimic. Nu erai decât neant, dar ocupai gândul lui Dumnezeu. Aici trebuie să ne întoarcem, în El înainte ca El să ne aducă pe lume. Este o călătorie care ne face să reluăm cursul vieţii. Este călătoria detaşării.

Eckhart m-a întrebat:

— Când semănăm cel mai mult cu Dumnezeu, Guillaume?

— Când îl iubim? am răspuns eu gândindu-mă la Mathilde.

— Nu chiar înainte de a-l putea iubi?

— Nu ştiu, maestre.

— Dumnezeu este o fiinţă pur spirituală. Deci sub formă spirituală îi semănăm cel mai mult. Când suntem noi sub formă spirituală?

Eckhart îmi dăduse deja răspunsul.

— Când Dumnezeu nu ne-a creat încă.

— Exact, Guillaume. Când Dumnezeu se gândeşte să ne creeze, când noi suntem în El, nu ca nişte fiinţe umane, ci ca nişte gânduri, ca nişte proiecte de creaţie... Detaşarea constă în a ne întoarce în timp pentru a ne afla în momentul acela.

— Oare va putea un om într-o bună zi să reuşească asta? l-am întrebat eu contemplându-l pe bietul amărât care tremura în zdrenţele lui.

— Orice om capabil să devină suficient de sărac o poate face.

Eckhart a declarat atunci că avea să scrie o predică despre sărăcia spirituală şi că trebuia să o gândească până la întoarcerea noastră la Strasbourg. Nu trebuia să-l mai deranjez.

Mergeam în tăcere alături de el, dar nu eram împăcat.

Mă întrebam de ce mă crease Dumnezeu dacă trebuia să resping tot ceea ce făcea din mine o fiinţă umană. Eckhart răspundea la asta că Dumnezeu avea nevoie de mine pentru a ieşi din neant. Dumnezeu se realiza prin creaţie. Şi, printr-o mişcare inversă, omul trebuia să-l regăsească înainte de această creaţie.

Totul mi se părea atât de complex şi de abstract! în

aceste gânduri înalte nu găseam nicio hrană utilă pentru viaţa mea. Detaşarea era negarea ei. Ea consta în a-ţi petrece viaţa murind în lume. Şi ce se întâmpla cu corpul meu în toată povestea asta? Puteai foarte bine să faci gol în mintea ta, dar nu şi în carnea ta, afară de cazul în care mureai. Dar de problema asta maestrul nu se preocupa.

Eckhart a început să scrie predica omului sărac când am părăsit satul înfometaţilor. Cei care o vor auzi, a promis el, nu vor mai avea nevoie de niciun cuvânt în plus, căci toate răspunsurile se găseau în ea”.

CAPITOLUL 28
Hârâitorile

Robert dormea. Visele lui, la fel. Somnoroase ca şi el. Fără vigoare, incapabile să se deschidă către lumina zilei, incapabile să treacă prin pietrele carcerei. Oboseala viselor era poate cea mai grea dintre pedepsele lui. Inchiziţia le condamnase, ca şi pe el, la închisoare. Luaseră act de această pedeapsă şi o acceptaseră. De atunci, nu mai plecau. Rămâneau legate de el ca nişte lanţuri şi orizontul lor era cel al conştiinţei lui. De ce? îşi zicea Robert. De ce visele lui acceptaseră această penitenţă de care ar fi putut cu uşurinţă să scape? Pentru că aşa voia Dumnezeu, şi dacă Dumnezeu o voia, El era cel care îl considera vinovat şi care nu permitea ca o parte din el însuşi să scape de pedeapsă. Nimeni pe pământ nu avea destulă putere pentru a aplica pedepsele în străfundul fiinţei lui. Inchizitorul îi condamnase trupul, Dumnezeu îi condamnase visele.

Astfel, când Robert se trezea, nu era deloc odihnit. Zidurile carcerei păreau şi mai grele şi de netrecut, iar aerul din jurul lui tot mai concentrat, mai dens, mai irespirabil.

Leproasa strivea gândacii. În fiecare seară, când oblatul o împingea în bezna carcerei, urla ca o posedată învârtindu-şi hârâitoarea şi gândacii fugeau printre pietre. Ea îi strivea cu picioarele şi Robert simţea moartea fraţilor săi alterând aerul pe care îl respira. Când uşa se deschidea, el se culca ghemuit într-un colţ al carcerei, îşi ţinea mâinile pe cap şi cânta Ave Maria, rugăciuni pe care hârâitoarea le strivea cu zgomotul ei. Oblatul o împingea pe leproasă în fundul carcerei spre trupul ghemuit al lui Robert şi o făcea să se împiedice pentru ca ea să-l acopere cu putreziciunea ei vie. Când el hotăra, suna dintr-un clopoţel şi o făcea să se dea înapoi către uşă şi să iasă pentru a-şi lua blidul zilei umplut cu o mâncare pe care nici câinii nu i-o luau.

Oblatul arunca atunci pe jos pergamentul cu mărturii şi o pană.

— Semnează! zicea el înainte de a închide uşa.

Îi era lăsată o lampă. Robert se ferea de lumina ei. Ea îi arăta realitatea locului în care putrezea. Nu-şi putea împiedica mâna să apuce pana şi să o apropie de pergamentul care îl putea elibera de carceră. Fiecare întoarcere a leproasei îl aducea în pragul nebuniei. Să semneze. Robert se gândea toată noaptea la asta. Eliberarea lui depindea de o simplă picătură de cerneală. Semnătura i-ar salva mintea şi dacă rugul era preţul... dar ce conta rugul dacă reducea la tăcere toate hârâitorile din coşmarurile lui? Totuşi nu se resemna s-o facă. Ce valoare mai avea fratele care mărturisea o erezie pe care n-o comisese niciodată cu riscul de a-i murdări pe toţi ai săi, îşi repeta el. Ce-i mai rămânea? Când pana se înclina spre pergament, el o acoperea cu mâna şi lăsa vârful să-i străpungă pielea pentru a împiedica cerneala să se depună acolo.

Înclina apoi lampa spre pământ pentru a aduna rămăşiţele gândacilor pe care leproasa îi călcase în picioare.

Le binecuvânta şi le săpa cu unghiile lui mormintele în pământul carcerei. Examinându-le carapacele, ochii lui descopereau deformări şi tumori; pe picioarele lor răsucite, dovezi invizibile de infecţie. Gândacii leproşi n-aveau dreptul la sărutul de pace pe care îl oferea fraţilor lui, dar Robert se ruga cu ardoare pentru ei. Când oblatul se întorcea să ia pergamentul nesemnat, îl găsea întotdeauna în genunchi.

Timpul îl presa. Planul era clar, mărturisirile trebuia semnate cât mai repede. Fiecare zi care trecea dădea mai multă putere aliaţilor lui Guillaume. Inchizitorul nu va putea să ţină piept episcopului şi maestrului ordinului său care cereau o eliberare imediată. Fără mărturia de erezie, va trebui să-i dea drumul lui Robert şi să piardă orice putere asupra velinului.

Oblatul reflecta în curtea închisorii. Rezistenţa călugărului îl intriga, dar el îi cunoştea bine pe oameni. Acesta nu va mai rezista mult. Gardienii îl auzeau delirând zi şi noapte, binecuvântând insectele din gaura lui. Implora ca un damnat să fie scoasă afară leproasa, deşi ea părăsise deja carcera. Câteva zile în plus vor fi suficiente pentru a-l frânge, dar inchizitorul nu mai tolera nici cea mai mică amânare.

Ghemuită în curte în faţa blidului ei, leproasa aştepta. Când noaptea se scurgea şi când sarcina ei pe lângă călugăr era îndeplinită, era dată afară din casa Seilhan. Se întorcea la cocioaba ei şi revenea a doua zi pentru mâncare. Rochia sfâşiată îi descoperea părţile intime ale corpului. Soldaţii se amuzau pe seama ei şi oblatul ordonase să fie acoperită cu un şal. Nimeni nu îndrăznea să se apropie de ea, aşa că îi întinsese el însuşi ţesătura în

vârful spadei lui. Îi zărise pieptul ros de boală şi cangrenat de puroi. Nimic mai rău decât ce văzuse pe câmpul de luptă din Palestina. Nimic care să-i poată înduioşa inima de cruciat deprinsă cu toate cruzimile, dar glumele batjocoritoare ale tinerilor sergenţi îi răneau ceea ce-i mai rămăsese din onoare.

O zi sau două... îşi zicea el, inchizitorul nu va accepta mai mult. Pieptul leproasei îi revenea în gânduri şi imaginea lui se suprapunea cu cea a călugărului. O idee îi trecu atunci prin minte. Poate că avea modalitatea de a-l face să cedeze. Ordonă să se deschidă uşa carcerei. Robert se ruga în faţa ei, încovoiat şi cu mâinile împreunate.

— Roagă-te pentru vindecarea leproasei tale, îi zise bătrânul soldat, căci în seara asta vei păcătui cu ea.

CAPITOLUL 29
Nesfârşita dorinţă

Sacristanul îl servi pe Guillaume cu un ceai din plante pentru memorie, ca la fiecare început şi la fiecare sfârşit al zilei când îi dicta lui Antonin. Un amestec de rozmarin şi coama-leului, o ciupercă ce creştea pe sub copacii uscaţi şi care dădea băuturii un gust de lapte acru.

Bătrânul călugăr îl privea cum înghite cu dezgust preparatul făcut de el. Stareţul îi propunea mereu să-l împartă, pentru a-l necăji.

— Prefer să am găuri în memorie decât în stomac, bombănea el.

Guillaume aştepta un semn. Când îi mărturisise lui Antonin că Robert nu-i ieşea din minte, spusese adevărul. În comunitatea dominicană, cuvântul *frate* avea un sens. Fraţii întru credinţă nu aveau acelaşi sânge, dar cel care le curgea prin vene fusese binecuvântat de mâna stareţului

lor. Şi această binecuvântare comună făcea din ei fii în faţa lui Dumnezeu. Un dominican nu-l abandona niciodată pe unul dintre ai săi.

Semnul crucii din Verfeil începea cu „în numele fratelui”, aşa cum îi învăţa Guillaume pe cei care se alăturau comunităţii lui. Şi Robert, condamnat de inchizitor, condamnat de Dumnezeu, ştia că nicio pedeapsă nu putea să distrugă această fraternitate care îi menţinea vie speranţa.

Guillaume primise răspunsuri de la episcopi şi de la stareţul general al provinciei Languedoc. Fiecare îl asigura de eliberarea lui Robert. Inchizitorul nu se putea opune hotărârilor. Îl trimisese pe tăbăcar să dea târcoale casei Seilhan, dar nu se auzise niciun zvon despre eliberarea vreunui prizonier. Guillaume nu înţelegea. Inchizitorul nu avea autoritate asupra unui conflict între călugări din două ordine diferite. Stareţul franciscan din Albi trimisese el însuşi o scrisoare pentru eliberarea lui Robert. Guillaume aştepta cu credinţă, dar se întrista Tot mai mult. Doar pasiunea lui Antonin îi mai dădea un pic de elan. Ea şi ceaiul din plante pentru memorie care îl făcea să se întoarcă mai uşor în trecut.

„Ura lui Kanssel a încetat să crească la Köln. Aici a decis el că este suficient de mare şi că era timpul să treacă la acţiune.

Cei zece ani petrecuţi la Strasbourg şi pe drumurile Teutoniei îl făcuseră pe Eckhart şi mai celebru. Predicile lui în limba germană deveniseră accesibile oamenilor din popor care nu înţelegeau latina. Sfârşitul misiunii din Alsacia ar fi trebuit să ne ducă înapoi în Franţa sau spre mănăstirea de origine de la Erfurt, dar ordinul avea nevoie de oameni de anvergura lui. Aşa că a plecat din Strasbourg cu o nouă misiune: să continue să predea teologia la universitatea din Köln şi să predice în

mănăstirile şi în beghinajele din regiune.

Un public din ce în ce mai numeros ne urmărea pentru a-i auzi vocea. Franciscanii se înghesuiau şi ei la porţile noastre. Popularitatea lui Eckhart depăşea frontierele spirituale.

Înainte de a predica, el medita întotdeauna în tăcere timp de o oră. Eu îi pregăteam roba şi boneta de maestru pe care nu îi plăcea s-o poarte. Lua o gustare, un fruct stors sau nişte bucăţele de zahăr.

— Care este scopul vieţii, Guillaume? mă întreba el înainte de a ajunge la amvon.

— Uniunea cu Dumnezeu.

Ne despărţeam rostind aceste cuvinte pe care el avea nevoie să le audă.

La Köln, stăteam în centrul oraşului, în mănăstirea dominicanilor de pe strada Stolkgasse. Maestrul prefera să predea aici, dar onora şi invitaţiile celorlalte comunităţi.

Kanssel a asistat la o predică ţinută în Mariengarten, o mănăstire de cisterciene apropiată de a noastră. A realizat atunci adevărata dimensiune a carismei lui Eckhart. L-am zărit printre fraţi. Nu asculta cuvintele, ci observa chipurile. Şi, pe fiecare chip, pasiunea înflăcărată pe care predicile maestrului o făceau să apară. Am văzut dezgust pe faţa lui şi fiecare vibraţie a auditoriului părea să-i provoace greaţă. La sfârşit, i-a gonit cu brutalitate pe franciscanii din jurul lui, ordonându-le să se întoarcă la mănăstirea lor şi să apere în tăcere sărăcia lui Christos în loc să devină complici ai câinilor care îi lătrau cuvântul.

Kanssel şi-a promis să zdrobească morga dominicanilor şi să restabilească idealul evanghelic al fraţilor cerşetori. Ura pe care o nutrea era fidelă credinţei lui, ceea ce îl făcea feroce. Pentru a atinge ordinul dominican, ce era mai eficient decât să-l faci să se clatine pe reprezentantul său cel mai prestigios?

«Să-l faci să se clatine» pe Eckhart putea să pară o atitudine arogantă pentru un călugăr a cărui cultură încăpea pe un sfert de pergament. Dar Kanssel avea o energie inepuizabilă şi o reţea de informatori în toate mănăstirile şi beghinajele din Germania. În plus, predicile maestrului fuseseră criticate de înaltele instanţe ale ordinului său şi zvonurile de erezie continuau să crească în jurul lui ca nişte parfumuri mortale. În sfârşit, Kanssel nu se temea de nimic. Renumitul Eckhart nu-l impresiona. El nu rostea niciodată cuvântul «maestru» când vorbea despre el, «frate Eckhart» era suficient. Cât despre mine, mă numea «căţeluş» şi nu înceta să mă insulte.

Îi vorbeam despre aceste ameninţări maestrului, dar răspunsul lui dovedea că nu-şi dădea seama de pericol: «Franciscanul ăsta este un om al lui Dumnezeu, Guillaume. Este vulgar şi prost, dar prostia lui este pură şi vulgaritatea transparentă. Sunt calităţi demne de respect».

La Strasbourg, Kanssel încercase deja să pună Inchiziţia pe urma noastră. Făcuse chiar o călătorie la Avignon pentru a-i adresa personal papei Ioan un protest la adresa vicarului general şi a devianţelor pe care acesta le lăsa să se răspândească în mănăstirile de femei, ca şi în beghinajele asaltate de extaze mistice şi senzuale. El susţinea că, în poemele înflăcărate ale acestor păcătoase, apăreau cuvinte din predicile lui şi că Spiritul Liber se recunoştea în ele. Papa trimisese nişte scrisori, dar de aici şi până la a lansa o procedură de Inchiziţie... Puterea ordinului dominican se impunea încă în faţa Curiei.

După călătoria lui, Kanssel a înţeles că va fi imposibil să-l zdrobească pe Eckhart în felul acesta. Cum nu-l putea ataca pe maestru, s-a hotărât să atace omul. A scotocit în intimitatea lui şi a vrut să-mi smulgă confidenţe trimiţându-mi un tânăr franciscan care mi-a oferit o falsă

prietenie. Cu totul inutil. Nu exista nimic care să-i fie reproşat lui Eckhart. Conduita lui era cea a unui călugăr dintr-o mănăstire care era lumea şi unde el respecta regulile ordinului.

Dar mai era Mathilde.

Kanssel a aflat de existenţa acestei beghine purtătoare de văl care cânta şi îşi expunea nuditatea. Eckhart părea ataşat de ea. Un informator i-a spus că, de îndată ce putea, maestrul revenea la Ruhl şi că purtau o bogată corespondenţă. Kanssel a interceptat scrisori şi a pus să fie copiate. N-a găsit fraze suficient de compromiţătoare pentru a face caz de ele, ci nişte schimburi spirituale pe care i le-a arătat unui maestru franciscan ca să le studieze. Acesta n-a putut extrage din ele niciun cuvânt nelalocul lui, dar a subliniat un punct pe care Kanssel îl întrevăzuse deja: Eckhart o corecta pe Mathilde.

Poemele pe care ea i le trimitea erau străbătute de un foc mistic care ardea dincolo de pământurile Bisericii. Descopereai în ele cuvinte care nu ar fi fost renegate de adepţii Spiritului Liber. Răspunsurile critice ale lui Eckhart, atât de blânde în expresia lor, erau dovada că în scrierile beghinei apăreau urme de erezie. Kanssel a decis să folosească aceste scrisori pentru a deschide un proces în Inchiziţie nu împotriva lui Eckhart, ci împotriva lui Mathilde. În acest proces va face din Eckhart principalul ei acuzator.

Noi nu ştiam nimic de această capcană. N-aş fi putut crede vreodată că poate sălăşlui atâta cruzime şi perversitate în inima unui călugăr.

În anul care a urmat, corespondenţa dintre Eckhart şi Mathilde a fost bogată. Maestrul făcuse din ea o confidentă spirituală. Îi propunea teme din predicile lui viitoare şi îi asculta sfaturile despre modalitatea cea mai corectă de a-şi exprima tezele.

Viaţa lui Mathilde se schimbase de la întâlnirea lor. Îşi consacra cea mai mare parte a timpului scrisorilor dintre ei. Marea doamnă trebuise să o cheme la ordine ca să nu-şi mai neglijeze munca la infirmerie pe lângă bolnavi.

Ea i-a scris într-o zi un poem care a devenit rapid celebru în lumea comunităţilor de beghine. Relua în el imaginea «nesfârşitei dorinţe». I se adresa lui Dumnezeu ca unui soţ şi începea prin această rugă: «Acoperă-mă cu mantia dorinţei Tale fără de sfârşit».

Teologul franciscan mandatat de arhiepiscop a găsit aici dovada unei dorinţe de uniune carnală cu Creatorul. Şi Kanssel a făcut din poem primul act al dosarului de acuzare a lui Mathilde.

Acoperă-mă cu mantia dorinţei Tale fără de sfârşit
Nu-mi lăsa trupul gol să moară în frigul lumii
Nu lăsa ziua să se stingă pentru el
Adună în suferinţa Ta un pic din durerea mea
Adună în mâinile Tale rănite puţinul cărnii mele
Şi condu-mă în punctul în care nu mai există materie şi nici timp
Nu va mai rămâne din mine decât nesfârşita revărsare a graţiei Tale
Şi chiar în inima acestei îmbrăţişări
Secretul iubirii Tale şi al eternităţii mele
Nesfârşita dorinţă.

«Nesfârşita dorinţă» revenea aproape în toate poemele lui Mathilde. Aceste două cuvinte, citite în scrierile unei surori flamande, îi vorbeau inimii ei şi purtau iubirea de Dumnezeu la fel de puternic ca o pagină de evanghelie. Kanssel nu vedea în ele decât lubricitate. Eckhart o avertiza. Dar Mathilde îi răspundea cu maliţiozitate prin formule mult mai provocatoare, extrase din propriile lui

predici.

Departe de aceste ameninţări, noi ne întorceam la Ruhl cu inima uşoară. Ne simţeam aici ca acasă. În ciuda depărtării, de la plecarea din Köln, Eckhart nu rata ocazia de a face călătoria în fiecare anotimp. Sarcinile administrative îi ocupau cea mai mare parte din timp, dar aerul din Ruhl le făcea mai puţin supărătoare. Îi «purifica mintea», mă asigura el. Lucra ziua şi îşi pregătea predicile noaptea. Spunea că locul le dădea profunzimea pe care o căuta. Şi aici a scris cele mai frumoase pagini ale lui. Frazele pe care le scria aici nu purtau doar semnul lui Dumnezeu, dar şi pe cel al ospitalităţii beghinelor, al cântecelor celeste ale lui Mathilde şi al micuţei umbre care îi urmărea plimbările nocturne prin incintă.

Marie era mereu prezentă la întâlnirea cu «Bufniţa». Eckhart mi-a mărturisit că această copilă îi dădea ceva din graţia ei şi îl ajuta să scape de angoasele nopţii, ba mai mult, să le convertească în discurs. «Graţia, Guillaume, îmi zicea el vorbind despre Marie, este ceea ce Dumnezeu dă pentru nimic. În prezenţa ei, asta simt: graţia şi nimicul. Toate predicile mele sunt scrise cu aceste două cuvinte... »

Mathilde continua să poarte văl în faţa fiicei ei şi inima îi rămânea împietrită, încercarea maestrului de a vorbi cu ea pe acest subiect eşuase, ca şi cea a surorilor ei. Şi nimic nu părea să poată astupa falia deschisă în sufletul lui Mathilde. Nici cuvântul oamenilor, nici cel al lui Dumnezeu, nici cel al lui Eckhart”.

CAPITOLUL 30
Proces

„Eckhart se afla la conducerea universităţii din Köln, cea mai prestigioasă şcoală din Teutonia. Fără să-şi acorde

nicio clipă de odihnă, s-a lansat într-o sarcină de învăţare epuizantă dublată de redactarea unei mari opere în care trebuiau să fie dezvoltate toate ternele din predicile sale.

Ţinea predici în faţa unor mulţimi din ce în ce mai compacte.

Mănăstirea de pe strada Stolkgasse se înfrumuseţa. Succesul predicilor garanta beneficii importante care finanţau lucrările, iar donaţiile pentru obţinerea unui loc de veci în cimitirul dominicanilor curgeau în valuri.

Ca şi la Strasbourg, clerul secular s-a ridicat împotriva acestor «cerşetori» cu buzunarele pline de aur. Atmosfera din oraş era primejdioasă. Papa nu ridicase interdicţia[24]. Uşile bisericilor fuseseră ferecate şi clopotelor le fusese scoasă limba pentru a le amuţi. Poporul, lipsit de slujbe şi de sacrament, fără binecuvântare pentru morţii lui, se plângea. Mulţi îl susţineau pe împăratul excomunicat care încuraja în secret ereziile. Fusese găsit aur imperial în cuferele unor predicatori ai Spiritului Liber.

Arhiepiscopul Henri de Virneburg îl apăra cu ardoare pe papă. Curia îi oferea venituri tot mai generoase pentru a-i susţine bunăvoinţa. Franciscanii, care îi reproşau luxul la curtea din Avignon, îndemnau la rebeliune. Anarhia spirituală ameninţa, iar tuturor prelaţilor le-a fost recomandată cea mai mare severitate.

Pentru a afirma autoritatea Bisericii, vechiul duşman al lui Eckhart şi-a relansat cruciada împotriva Spiritului Liber. A fost sângeroasă, i-a vânat nemilos pe toţi cei care puteau să aibă, mai mult sau mai puţin, o legătură cu erezia. Rugurile trosneau în toate oraşele Teutoniei.

Sub influenţa unor trădători din solda împăratului, spiritul de rebeliune a contaminat câteva mănăstiri dominicane, declanşând furia papei. Henri de Virneburg a

---

24 Decizie a unui papă prin care suspendă orice activitate religioasă într-o regiune. *(N.a.).*

profitat de această situaţie favorabilă şi a relansat atunci procedura de inchiziţie împotriva lui Eckhart. Pus în dificultate de revolta din mănăstirile lui, Consiliul n-a putut să se opună.

În mai 1326, arhiepiscopul a întocmit o listă cu patruzeci şi opt de erori extrase din predicile lui şi a intentat procesul de inchiziţie pe care nu l-a încredinţat dominicanilor, ci franciscanilor, mai înclinaţi să-l condamne. Afacerea trena de luni bune.

În faţa Inchiziţiei, la Köln, Eckhart nu a negat niciuna dintre afirmaţiile sale şi le-a apărat cu semeţie.

«E posibil într-adevăr să mă fi înşelat, dar n-am putut să fiu eretic», a fost singura lui concesie făcută tribunalului.

În timp ce alte articole suspecte de erezie constituiau noi învinuiri, Eckhart s-a decis să conteste toate acuzaţiile pentru a se putea apăra direct în faţa papei Ioan al XXII-lea.

Pe la mijlocul iernii anului 1327, ne-am făcut, aşadar, bagajele pentru călătoria la Avignon.

Eckhart s-a dus la procesul lui cu mândrie, inconştient de pericolele care apăsau asupra lui. Arhiepiscopul de Virneburg căpătase importanţă la Curie. Devenise scutul papei împotriva împăratului. Anvergura spirituală a maestrului nu mai rezista atât de ferm contra unui asemenea avantaj politic.

Trei lectori din Teutonia ne însoţeau pentru a-i lua apărarea şi a dovedi susţinerea ordinului dominican.

Ne-am cazat într-o mănăstire imensă a dominicanilor în apropierea palatului Curiei. Timp de luni interminabile, două comisii de cardinali şi de maeştri în teologie au examinat tezele suspecte de erezie. Timpul încremenea în jurul nostru. Eckhart era zdrobit de muncă, iar eu de plictiseală.

El îşi petrecea zilele scriindu-şi apărarea şi dezbătând

fiecare articol cu lectorii săi. Zilele nu se mai sfârşeau şi porţile palatului rămâneau închise. Cazul era atât de delicat pentru Curie, aflată în echilibru între puterea ordinului dominican care îl susţinea pe Eckhart şi dorinţa papei de a-l mulţumi pe arhiepiscopul său, încât nimeni nu luase nicio decizie.

Căldura verii ne-a moleşit trupurile obişnuite cu atmosfera îngheţată din Germania. Tăcerea care ne înconjura şi suspiciunea pe care o simţeam crescând făceau din noi nişte prizonieri cărora nu le fusese adusă la cunoştinţă pedeapsa. Puteam să ieşim din mănăstire fără a ne îndepărta dincolo de privirea fraţilor gardieni care ne supravegheau. Numai gândul la comunitatea beghinelor îmi bucura inima. Cea a lui Eckhart părea să se umple de furie pe măsură ce articolele continuau să sosească îngreunându-i dosarul de acuzaţie.

Dispoziţia lui devenea schimbătoare. Ea alterna între momente de descurajare şi de surescitare furioasă împotriva înverşunării căreia îi căzuse victimă. Pentru prima oară în viaţă, simţea că autoritatea lui nu mai avea efect. Nu mai eram la Paris sau în oraşele universitare care îl respectau. Agitaţiile politice erau atât de puternice, încât înghiţeau marile figuri ale trecutului şi vocile care nu mai rezonau cu timpul prezent.

Gloria lui pălea şi rezultatul procesului n-avea să schimbe cursul istoriei.

Istoria, ea era cea care îl răpunea pe Eckhart. Puterea spirituală se înclina încet-încet în faţa puterii temporale. Nu mai era timpul ambiţiilor mistice. Lumea privea spre pământ. Poporului îi era foame şi frig. El nu voia uniunea cu Dumnezeu, ci să-şi hrănească copiii şi să-i adăpostească sub un acoperiş. Nu aştepta ajutorul fraţilor cerşetori care îi propuneau spovedanii, ci pe acela al laicilor care îi promiteau de lucru. Nu arhiepiscopul era cel

mai mare duşman al lui Eckhart, ci despiritualizarea lumii.

Înhămat fără răgaz la procesul lui, îşi neglija predicile şi scrierea marii opere. Tot citind la lumina pâlpâitoare a lumânărilor, vederea i se tulbura. Mă trimitea în oraş să alerg pe la toţi apotecarii pentru a cumpăra iarbă de silur care poseda minunata proprietate de a vindeca ochii. A fost singurul remediu recomandat de medicină pe care l-am văzut luându-l vreodată. Dar ameninţarea orbirii îl cufunda într-o angoasă teribilă...

Îmi spunea că predicile lui nu rezistau în faţa promisiunii întunericului. Repeta că ochii lui îl considerau impostor, căci înalta lui spiritualitate nu-i servea la nimic pentru a accepta destinul care le era promis. Când vedea imaginile întunecându-se, îl cuprindea spaima şi omul sărac care visa să fie se înclina în faţa omului orb plin de groază.

Pentru odihna lui, rămâneau scrisorile de la Mathilde.

Vocea mea trebuia să i le facă auzite ca să nu-şi obosească ochii. Ce lucruri frumoase am putut să citesc, Antonin, şi să uit! Pana ei te făcea să atingi frumuseţea cerurilor. Scria cu cerneala lui Dumnezeu.

Dar Eckhart era tot mai slăbit. În noiembrie, a căzut grav bolnav”.

CAPITOLUL 31
În numele lui Eckhart

„O tuse malignă se declanşase şi el scuipa sânge. Un medic de la Curie a diagnosticat o febră mortală care îi cuprindea plămânii. Eckhart a refuzat să i se ia sânge şi i-a dat afară pe toţi terapeuţii. Febra urca în ciuda băilor de apă rece şi a decocturilor din frunze de salcie. A încetat să mai mănânce şi a trebuit să mă lupt ca să-l fac să bea apă. Accesele de tuse cu sânge îi smulgeau horcăituri de durere. A început să delireze.

Cum moartea lui părea apropiată, a fost cerut maslul, ungerea de pe urmă. Cardinalii au trebuit să dezbată pentru a şti dacă era ortodox să îl administreze unui suspect de erezie. Până la urmă, a fost. Şi starea lui Eckhart s-a înrăutăţit şi mai mult.

Într-o noapte, a fost cuprins de nişte convulsii violente care l-au smuls din pat. În cădere, şi-a fracturat umărul şi şi-a muşcat rău limba. Vorbirea i-a devenit de neînţeles şi săptămânile următoare au trecut în cea mai mare confuzie.

Noaptea îi reciteam poemele lui Mathilde care îi calmau starea de agitaţie.

De la venirea noastră în Avignon, îi scria în toate zilele. Scrisorile ne parveneau graţie ajutorului unui novice dominican care se ocupa cu trimiterea corespondenţei Curiei la dioceze. Pentru câţiva bănuţi, mesagerii care străbăteau regiunea călare ne lăsau să profităm de tolbele lor.

Într-o zi, n-au mai venit scrisori.

Eckhart cădea încet-încet în comă. Febra creştea şi scădea. Din când în când, redevenea conştient şi atunci se zbătea pradă unor suferinţe înspăimântătoare. În acel tumult, reuşeam să-l fac să bea câteva înghiţituri de apă. Un medic mă învăţase să i-o administrez prin dos când starea lui interzicea orice alt mijloc.

Pulsul i-o lua razna. Respiraţia i se oprea. De o mie de ori am crezut că moare. Dar viaţa rezista în el. S-au scurs săptămâni întregi pândindu-i stările de conştienţă pentru a-i administra un pic de hrană. Mă îngrijora tăcerea lui Mathilde.

În afara mănăstirii, nimeni nu ştia nimic, în incintă, călugării nu aveau dreptul să-mi vorbească şi se îndepărtau la trecerea mea. Acuzaţia de erezie apăsa asupra noastră şi, până la proba contrarie, eram vinovaţi.

În aceste condiţii, era imposibil să ai vreo veste din lume.

În ianuarie, novicele ne-a adus o scrisoare semnată de marea doamnă de la Ruhl.

Mathilde fusese arestată. Inchiziţia o judeca în Köln, împreună cu alte beginne acuzate de erezie.

Nu ştiam ce să fac.

Audienţa pe care am solicitat-o la Curie pentru a cere ajutor mi-a fost refuzată. Stareţul provincial al Teuton iei, Henri de Cuso, care venise să-l susţină pe Eckhart, nu mi-a oferit mai mult ajutor. Să apere o beghină eretică nu putea decât să agraveze situaţia maestrului şi să dăuneze cauzei. Aşa că mi-a cerut să plec.

N-aveam nicio soluţie şi eram absolut singur. În cele din urmă, am decis să mă duc la Köln, încredinţând îngrijirea maestrului fraţilor de la mănăstire.

În anul acela, apele Rinului au crescut şi au inundat toate drumurile. Erau furtuni după furtuni. Mi-a luat mai bine de o lună să ajung în oraş. De cum am sosit, am cerut audienţă la palatul arhiepiscopului care îşi părăsise pământurile din Bonn. L-am implorat, în numele lui Dumnezeu şi al papei, să mi-o acorde. Şi-a făcut aşteptat răspunsul o săptămână. O săptămână în care m-am învârtit neputincios prin acest oraş în care fusesem aclamaţi şi în care nu mai întâlneam decât indiferenţă ori suspiciune.

Am implorat atunci ajutorul universităţii unde Eckhart încă mai deţinea funcţia. Uşile ei au rămas închise.

Audienţa a fost, în sfârşit, fixată şi, în ziua stabilită, m-am dus la palatul episcopal rugându-mă pentru Mathilde. Deşi am ajuns dimineaţa, am fost lăsat să aştept până seara. Sala de audienţă nu s-a deschis pentru mine decât după plecarea ultimului vizitator şi a slujitorilor care spălau pardoseala. Am intrat în acea încăpere lungă unde maestrul sfidase de mai multe ori cu atâta nechibzuinţă

autoritatea Bisericii. Arhiepiscopul nu mă aştepta acolo, dar tronul lui nu era gol. Kanssel stătea în locul lui.

Mi-a făcut semn să mă apropii. Era flancat de cei doi novici ai săi, care arătau mai rău ca niciodată. Îşi ţinea capul aplecat spre umăr, ţintuindu-mă cu pupila lui de şarpe.

— Fraţii mei, a declarat el, uitaţi-vă la căţeluşul lui Eckhart care a venit să scâncească.

Cele două spectre se înclinară pentru a-l vedea mai bine pe tânărul dominican în roba lui încă murdară de noroiul drumului pe care-l făcuse, cu faţa scofâlcită de epuizare, la fel de jalnic ca şi ei în faţa torţionarului lor.

— Vino mai aproape! a zis Kanssel.

Am înaintat spre tron, cu ochii plecaţi. Picioarele lui goale în sandale erau pline de jeg-

— Cum se simte maestrul tău? Se spune că diavolul are intenţia de a-l chema la el.

— Va trăi.

Kanssel şi-a apropiat faţa de a mea. Încă îi simt duhoarea.

— Ştiu de ce te-a trimis. Pentru prostituata din Ruh.

— Am venit în numele...

— Taci, strigă el, faci de ruşine ordinul tău, îl faci de ruşine pe Christos! în timp ce tu îl slujeai pe eretic, fraţii tăi franciscani purificau regiunea asta infectată. Maestrul tău derutează sufletele şi le cufundă în haos, eu le aduc pe calea cea bună. Beghina cu văl a comis cele mai rele păcate, în scrierile ei musteşte desfrânarea.

La acest cuvânt, cei doi novici şi-au împreunat mâinile.

— *Acoperă-mă cu mantia dorinţei tale fără de sfârşit,* cerea păcătoasa. Am acoperit-o cu o mantie de flăcări, a zis cu dispreţ Kanssel.

Aceste cuvinte m-au făcut să mă clatin, tot răul de pe pământ părea să se fi concentrat în corpul slăbănog şi

deformat al franciscanului. Maestrul greşise, răul exista cu adevărat şi demonul se încarna în oameni.

— A avut dreptul la un proces echitabil, a reluat el. Surorile ei şi-au renegat devianţele şi îşi ispăşesc păcatul în mănăstiri de unde nu vor mai ieşi niciodată. Doar ea a perseverat în greşeală. Iar maestrul tău l-a ajutat pe inchizitor.

Nu înţelegeam ce înseamnă aceste cuvinte. Kanssel le-a repetat cu un soi de voluptate.

— Scrisorile lui au acuzat-o mai mult decât toate dovezile pe care le-am adus noi. Ele îi corectau cu prietenie entuziasmul, extazele, aroganţa credinţei, dar, corectându-le, le şi dovedea. În rest, biciul a făcut-o să-şi mărturisească păcatele.

Kanssel s-a oprit şi mi-a scrutat chipul pentru a vedea pe el usturimea vorbelor lui.

— Câte greşeli pentru un suflet atât de tânăr! Desfrâu, neruşinare şi erezie! Pretindea că se uneşte cu Dumnezeu... desfăcându-şi coapsele. De altfel, sunt sigur că mantia maestrului tău a acoperit-o. Diavolul sălăşluia în această femeie. Vălul ei nu-i proteja virtutea, îi ascundea poftele. A mărturisit inspiraţia diabolică a poemelor ei şi infectarea beghinajelor voastre, devenite bârloguri ale Spiritului Liber...

A clătinat din cap şi vocea i-a devenit binevoitoare:

— Şi totuşi Inchiziţia era gata să o ierte. Căinţa ei era totală. Semnase renegarea tuturor scrierilor, precum şi jurământul de a nu se mai compromite niciodată. Penitenţa ei cerea aceeaşi indulgenţă ca pentru surorile ei. Tu, bietule dominican, o ştii mai bine ca oricine, tribunalul nu condamnă cu severitate greşelile recunoscute de cei vinovaţi. Dar braţul lui se abate nemilos asupra celor care persistă în greşeală sau care recidivează: cei recăzuţi în erezie.

Aceste ultime cuvinte trebuie că aveau miros de carne. Cei doi novici se apropiară ca nişte vulturi.

— Aş fi putut s-o las în pace, dar m-am gândit la păcatele nepedepsite ale maestrului tău. Şi am decis să caut o pedeapsă mai dreaptă. Ştiu că Biserica nu va îndrăzni niciodată să-l condamne aşa cum merită. Justiţia celor puternici nu-i pedepseşte pe cei puternici. Dar eu, frate cerşetor, eu aplic justiţia celor săraci. De ce ereticii din popor să fie singurii care să ardă pe rug? Nu vezi niciodată arzând în flăcări vreun prinţ, vreun maestru al unei universităţi, vreun episcop!

Kanssel m-a apucat de braţ.

— M-am dus eu însumi s-o vizitez în temniţa ei a doua zi după judecată. Vălul îi fusese smuls de mult timp. Îşi arăta faţa ca toată lumea. Am venit cu martorii mei, a zis el arătând spre novicii săi. Îmi era de-ajuns să aud un singur cuvânt retractat pentru a o trimite înapoi la judecător.

Furia îmi strângea stomacul, Antonin, eram ca o insectă în ghearele lui Kanssel şi simţeam inima abandonată a lui Mathilde bătând alături de a mea.

— Ai torturat-o...

— Nu, nici n-am atins-o. Un franciscan nu face rău nimănui. N-am făcut decât să-i arăt actul de acuzare. Când a văzut că numele maestrului tău figura pe el, ca prim acuzator, s-a ghemuit într-un colţ ca un vierme pe care l-ai fi smuls din pământ. Şi – tu ştii că sufletele posedate de diavol pot acţiona într-un mod nebunesc –, în loc să geamă, a început să cânte. Să cânte ca într-o capelă, deşi ea putrezea într-o temniţă sub pământ.

Kanssel a aruncat o privire amuzată spre novicii lui.

— Ăştia doi au simţit ceva blând în cântecul ei. Sufletele lor ignorante s-au lăsat fermecate de blândeţea răufăcătoare. Dar eu, eu am simţit ceva rău. Ei, a zis el cu o voce care i-a făcut pe slujitorii săi să se dea înapoi, n-au

auzit decât o melodie care îi ieşea din gât. Eu, eu am văzut cum i se mişcă buzele. Cântecul ei avea cuvinte. M-am dus foarte aproape de ea ca să le aud. Şi am înţeles clar cuvintele poemului de care se lepădase în faţa lui Dumnezeu. Acele cuvinte pe care jurase să nu le mai rostească niciodată. «Nesfârşita dorinţă», murmura ea, «nesfârşita dorinţă»...

Gura lui Kanssel s-a lipit de urechea mea şi a articulat lent sentinţa: «Recădere în erezie».

— Da, recădere în erezie, căţeluşule, şi asta în faţa a trei martori. Mărturiile noastre de oameni ai Bisericii au fost suficiente şi ea nu le-a negat. S-a închis în muţenie până la capăt. Eu însumi am urcat-o în căruţa care a dus-o la rug.

Kanssel mi-a arătat uşa.

— Cară-te, acum! O să-i poţi spune maestrului tău că a fost arsă pe rug în numele lui Eckhart”.

Vocea stareţului Guillaume tremura la amintirea acelei zile din Köln. Antonin avea gâtul sugrumat de emoţie. O tăcere dureroasă se lăsă în sala capitulară.

— Şi copila? întrebă Antonin.

— După ce am plecat din Köln, m-am întors în beghinaj. Copila fusese luată de franciscani. Nimeni nu ştia unde fusese dusă.

— Eckhart era...?

Stareţul ridică mâna pentru a arăta că avea nevoie de odihnă.

Antonin tăcu şi se întoarse în scriptoriu pentru a copia scrierile zilei pe velin. Pana îi era grea. Martiriul lui Mathilde îi sfâşia inima.

„Pentru nimic, îşi repeta el, pentru nimic...”

Stareţul îi povestise rezultatul procesului lui Eckhart. Apărarea lui şi puternica influenţă a ordinului dominican au permis evitarea acuzaţiei de erezie care îngloba opera şi omul. Până la urmă, s-a decis să se intenteze un simplu

proces de cenzură care nu ataca decât formularea predicilor lui. Guillaume îşi amintea de o declaraţie a maestrului pe acest subiect.

„Este suficient să reneg aceste afirmaţii, zicea el. Ele vor fi cenzurate, dar nu vor fi declarate eretice. Erezia presupune să persişti în greşeală. Eu nu persist. Tribunalul acceptă nevinovăţia celui care a susţinut idei contrare dogmei dacă recunoaşte public ca a greşit şi şi le retrage. Ei bine, Guillaume, eu mi le retrag după ce le-am spus. Judecăţile oamenilor nu se întorc în timp. Sunt de acord să fiu cenzurat, dar nu vreau să mor de mâna unor proşti”.

Eckhart n-a fost, aşadar, declarat eretic niciodată, doar scrierile lui au fost condamnate. Ordinul dominican l-a făcut totuşi să plătească scump clemenţa tribunalului, eliminându-l din istoria sa, dar el nu a fost urmărit penal şi moartea lui a împiedicat deschiderea unui nou proces.

Actul judecării sale se termina printr-o frază scurtă, epitaf derizoriu pentru atâtea suferinţe şi suflete stinse: „A vrut să ştie mai mult decât se cuvenea”.

„Pentru nimic...”, îşi zicea Antonin trasând, cu artă, majuscula primului cuvânt trecut pe velin.

CAPITOLUL 32
Crucea de cenuşă

Ziua oblatului. Stareţul îl convocase pe Antonin în zori. Trebuia să câştige timp şi să-i ofere câteva firimituri inchizitorului. O nouă scrisoare a stareţului provinciei Languedoc îl asigurase că eliberarea lui Robert nu va mai putea fi amânată. Ordinul se dăduse şi un emisar pornise la drum spre Toulouse. Câteva pagini din memoriile lui vor stârni apetitul inchizitorului. Nu vor fi cele pe care i le dicta lui Antonin. Acestea nu erau scrise pentru nişte ochi avizi. Inchizitorul îl urâse întotdeauna pe Eckhart şi încă îi mai

vâna pe discipolii săi, „Eckhartienii”, această sectă ale cărei secrete era sigur că sunt protejate de stareţul din Verfeil.

Uneori, Guillaume se întreba dacă voinţa lui va fi destul de puternică pentru a rezista ispitelor morţii. Amintirile lui erau atât de arzătoare! îl durea în piept când retrăia momentele din Köln. Dar ce contau durerile trupului său şi nerăbdarea Parcelor? Nimic, îşi zicea el, nu-l va putea împiedica să-şi termine confesiunea, căci Dumnezeu voia să-l asculte până la capăt.

Paginile pentru inchizitor fiind copiate, Guillaume îşi continuă dictarea pentru velin.

„Am reluat drumul spre Avignon. Veştile despre maestru erau mai bune. Ieşise din comă, dar nu ştiam mai mult de-atât.

N-am uitat niciodată prima imagine a lui Eckhart pe care am văzut-o când am intrat în camera lui. Era aşezat pe pat, calm, iar trupul lui slab acoperit cu un cearşaf părea enorm. S-a uitat la mine cu o privire căreia îi lipsea ceva. Ochii lui adânciţi în orbite păreau mai deschişi, spălăciţi. Deveniseră imobili şi absenţi, semne ale vârstei. A ridicat mâna dreaptă în chip de bun-venit, dar niciun zâmbet nu i-a luminat trăsăturile înţepenite, în mâna stângă ţinea un obiect familiar pe care degetele îl întorceau în palmă: micuţa bufniţă sculptată pe care o primise în beghinaj.

În ciuda slăbiciunii, îşi păstra capacitatea de a presimţi. De cum m-a văzut, a ştiut că Mathilde murise. A arătat spre un scaun de lângă pat şi m-am pregătit să-i fac trista relatare a călătoriei mele la Köln. Dar a preferat să n-o audă. A lăsat tăcerea să vorbească pentru mine.

Pielea lui avea culoarea pietrei. Un uşor tremurat îi anima buzele şi degetele lui strânse se albeau pe contururile bufniţei. Ştiam că era cuprins de o puternică emoţie. Dar încă mai era Eckhart, omul care îi învăţa pe

alţii detaşarea. Şi a ştiut să-şi vină în fire. Mi-a cerut să-l ajut să se ridice şi să-l duc până la vatra în care se odihnea cenuşa unui foc stins. A luat o mână din ea şi, lăsând-o să curgă încet din pumnul lui, a desenat o cruce pe pardoseală. Apoi a îngenuncheat în faţa ei. Am venit alături de el pentru a ne ruga împreună în faţa crucii de cenuşă. Şi niciodată, Antonin, n-a existat rugăciune mai înflăcărată precum cea pe care am împărtăşit-o cu maestrul în acea zi tristă a anului 1328.

— Asta va fi cenuşa lui Mathilde, a murmurat el arătând crucea.

Mi-a zis să-i dau mănuşile lui de piele. A tăiat un deget de la una, l-a umplut cu cenuşă, apoi m-a pus să-l cos în dublura mantiei.

— Unde este copila, Guillaume?

Cuvintele îi erau sacadate. Febra îi amestecase umorile capului. Aici domnea bila neagră. Venele de la gât băteau sub smuciturile ei, dovadă de acedie. La Paris, văzusem bărbieri luând sânge din jugulara călugărilor atinşi de melancolie, un sânge închis la culoare, precum cel pe care Eckhart îl scuipa din plămânii lui. Cearşafurile de pe pat erau încă pătate.

Să li se ia sânge călugărilor melancolici era singura excepţie pe care o acorda Biserica la interdicţia de a face să curgă sângele bolnavilor. Ştiam să fac asta, dar cunoşteam dinainte răspunsul lui şi nu i-am propus. Niciun tratament consacrat n-avea trecere în ochii lui. Lăsând laoparte iarba de silur care îi ajuta vederea, refuza toate preparatele apotecarilor şi nu credea decât în virtuţile corpurilor alchimice. Avea praf de aur şi sulfuri care se extrăgeau din urină încălzită, în fiecare seară, îşi lua prafurile în doze infime adăugate în apă. Unghiile lui păstrau urma acestora. Noaptea, deveneau uşor fosforescente.

— Unde este copila, Guillaume? a întrebat el iar.

Nu ştiam. Îi întrebasem pe fraţii noştri pe drumul spre Avignon, dar nimeni nu ştia nimic. O mănăstire franciscană îmi acordase ospitalitate pentru o noapte. Călugării ei auziseră de Kanssel, dar n-aveau nicio idee despre povestea legată de Mathilde sau de Marie. Nu mai aveam sprijin. Scrisorile pentru vicarul general al ordinului şi pentru arhiepiscop ar ajunge în câteva săptămâni şi probabil n-ar avea răspuns.

— Trebuie să ne întoarcem la Köln, a declarat el. Este singura modalitate.

Abia stătea în picioare. Încercam să-l conving să renunţe, dar nu-l convingeai pe Eckhart. Dacă puterile din corpul lui nu erau suficiente, voinţa lui era. Aşa că a folosit-o. Şi acest om de fier a cerut să meargă. În ciuda muşchilor săi atrofiaţi, a articulaţiilor înţepenite, a umorilor lui în exces. În ciuda acelui trup infirm care trebuia să se supună ca un şerb stăpânului său. N-am văzut niciodată un om care să se trateze cu o asemenea duritate. Chiar de a doua zi după întoarcerea mea, mi-a poruncit să-l pregătesc.

— Să mergem în claustru, Guillaume.

Îl târam pe alei ca pe o paiaţă. Îi căram trupul inert în spate. Picioarele flasce i se încrucişau şi descrucişau sub el. Braţele cu care mă ţinea de umeri se contractau sub efortul depus şi îi auzeam, lângă urechea mea, respiraţia greoaie a plămânilor. Mă ajungea oboseala, dar nu se punea problema de odihnă.

Fraţii de la mănăstire rămâneau la distanţă, uitându-se plini de curiozitate la cei doi oameni încâlciţi care luptau în sanctuarul lor. Trebuia ca oboseala să mă îngenuncheze pentru ca Eckhart să accepte să se întoarcă în chilia lui. Seara, adormeam înţepenit, dar niciodată pentru mult timp. Vocea lui îmi sfredelea somnul:

— În claustru, Guillaume.

De furie, îşi lovea picioarele inerte. Genunchiul drept îi înţepenise în timpul şederii la pat, rigiditatea lui era aproape invincibilă. Trebuia să trag de el cu toată puterea, provocându-i nişte dureri fulgerătoare care îl doborau.

— Continuă! ordona el, în timp ce sudoarea îi şiroia pe faţă.

Şi continuam, cu riscul de a-i fractura piciorul care pârâia între mâinile mele. De cum a putut să-şi ridice picioarele, a cerut nişte greutăţi din fier pentru glezne. Un fierar ni le-a furnizat. La fiecare zi de progres, mai adăuga una. Zăngănitul paşilor săi amintea de cel al condamnaţilor legaţi cu lanţuri, duşi la spânzurătoare. Iar el era ca şi ei, cu propriile lui lanţuri, Antonin, dar încă nu ştiam că erau mult mai grele decât cele pe care le purta sub ochii mei.

În ciuda eforturilor sale, forţa fizică nu-i revenea. Pierduse un sfert din greutate. Îşi blestema slăbiciunea şi, în pofida regulii, îmi poruncea să mă duc să cumpăr carne pe ascuns pentru a-şi hrăni muşchii consumaţi de boală.

Niciodată n-am văzut o voinţă atât de puternică. Îşi insulta corpul ca şi cum îi era străin, ca pe un câine rău care nu-i asculta ordinele. Lui îi aruncam acele bucăţi de carne, în gura lui deschisă, pentru a-l îndopa. Abia dacă le mesteca pentru a nu le simţi gustul.

A fost nevoie de o lună ca să se ridice singur.

Noaptea, se învârtea prin chilia noastră sprijinindu-se în două bastoane pe care le strângea în mâini, cu picioarele prinse în atele de lemn. Pe jumătate adormit, întrevedeam acea umbră, apărută din tenebre, care şchiopăta, cu mâinile strălucitoare din cauza lucirilor malefice ale sulfurii. Şi cu cât îl priveam mai mult, cu atât îmi spuneam că acest om nu scăpase de moarte aşa cum credeam eu, ci că fusese ales de ea pentru a merge la braţul său”.

Stareţul Guillaume rămase gânditor. În tăcerea sălii capitulare se auzea hârşâitul ascuţit scos de pana lui Antonin care scria în carnetele lui.

„De cum a putut face câţiva paşi, a cerut permisiunea de a pleca din Avignon. Aceasta ne-a fost acordată. Cenzura asupra operelor sale fusese pronunţată. Odată ce-şi luase angajamentul de a nu mai răspândi idei «deplasate şi care depăşeau înţelegerea», era liber să se întoarcă la Köln.

Cu consimţământul ordinului, care a ţinut seama de starea lui de sănătate, a pus să fie înhămaţi cai la o căruţă. Eu n-aveam dreptul să stau în ea, trebuia să merg pe jos precum ceilalţi predicatori. Ploile torenţiale care s-au abătut asupra regiunii ne-au întârziat plecarea cu o săptămână.

Eckhart se punea încet pe picioare, dar se schimbase. Era mereu într-o dispoziţie proastă. Se plângea de dureri de cap şi de ameţeli. Spunea că memoria îi juca feste şi că nu mai era în stare să scrie. De furie, rupsese mai multe peniţe. Susţinea că mintea lui nu mai putea să conceapă nimic. Era invadată: Marie ocupa tot locul. Adesea părea să vorbească pentru sine, dar cuvintele lui i se adresau ei, ca şi cum se întorcea în incinta beghinajului, cu copila pe urmele lui. Îi desena crucea de cenuşă pe pardoseală, aşa cum o făcuse şi pentru Mathilde. Dar nu se ruga în faţa ei, o ştergea cu brutalitate cu dosul mâinii sau o strivea sub talpă. Atunci înjura, proferând cele mai cumplite blesteme. Promitea să spintece burta cerului dacă Marie nu-i era dată înapoi. Mă rugam ca Dumnezeu să-i ierte blasfemiile.

Întoarcerea la Kbin a fost o încercare, o luptă împotriva elementelor care se uneau împotriva noastră ca să ne doboare şi împotriva focului care îi lua minţile lui Eckhart.

Arhiepiscopul a pretextat că e bolnav ca să nu ne primească. Kanssel părăsise oraşul şi, la palat, nimeni nu

putea să ne spună mai mult.

Nici puternica universitate şi nici măcar ordinul nostru nu şi-au oferit ajutorul. Toţi cei care ne sprijineau ne abandonaseră. Eckhart îşi pierduse puterea. Nu mai ţinea predici, refuza să-şi reia cursurile şi nu se mai consacra decât căutării copilei. Nişte fraţi rămaşi fideli străbăteau regiunile din Germania pentru a-i da de urmă. În zadar Nu aflam nimic, nu ştiam nimic. Căruţa lui Eckhart bătea drumurile mănăstirilor şi ale beghinajelor. La rândul meu, mă duceam să stau de vorbă cu apotecari sau medici care ar fi putut acorda îngrijiri unei micuţe beghine. Şi absolut întâmplător am dat, în sfârşit, de o pistă, la Coblence”.

CAPITOLUL 33
Drumurile lui Dumnezeu

„Vizitam infirmeriile oraşului şi mănăstirile franciscane din împrejurimi care binevoiau să-mi deschidă porţile. Cunoştinţele mele de medicină mă ajutau, căci îmi ofeream serviciile şi reuşeam să înving neîncrederea duşmanilor noştri cerşetori. Într-una dintre infirmeriile lor am descoperit, într-o stare de adevărată şubrezire, pe unul dintre cei doi novici ai lui Kanssel, care se stingea din viaţă încet.

Mi-a fost greu să-l recunosc. Malnutriţia îi devastase pielea şi îi smulsese toate firele de păr din cap. Nu mai avea dinţi deloc şi din gură i se scurgea o salivă neagră.

Era mult prea slăbit pentru a răspunde la vreo întrebare şi la mii de leghe de tânărul dominican pe care maestrul său îl umilise în palatul din Köln, i-am acordat toate îngrijirile. Eckhart i-a prescris cu generozitate preparatele lui de prafuri alchimice, pe care i le administram în secret. L-am şi hrănit, ascunzând sub roba mea fructe, ouă şi slănină pe care le înfuleca cu lăcomie. Starea i s-a

ameliorat şi mi-a arătat recunoştinţa lui îndreptăţită.

De cum a putut vorbi, i-am pus întrebări despre Marie. Nu ştia unde se află, dar îi auzise vorbind pe fraţii lui. Şi veştile pe care le-am aflat din gura lui m-au îngrozit. Kanssel o lăsa pe fetiţă să moară de foame”.

— Niciun frate întru Christos n-ar accepta o asemenea infamie, exclamă Antonin.

Guillaume îşi continuă povestirea, cu o voce pierită.

„Călugării care o aveau în grijă se alarmau din cauza slăbiciunii ei, mi-a dezvăluit el. Copila refuza orice hrană. Ei l-au întrebat pe Kanssel care era atitudinea cea mai justă. «Lăsaţi-o în pace, a răspuns el, va merge la cer fără să fi posedat nimic.»

O căutaserăm peste tot, Antonin, dar nu mai era în Germania.

O trimisese în Italia, în nord, spre Milano, unde franciscanii aveau mănăstiri şi beghinaje.

De cum i-am relatat dezvăluirile făcute de novice, Eckhart a hotărât să plecăm. Ne-a trebuit o lună pentru a ajunge la mănăstirea dominicană din Milano. Eckhart reuşea să meargă, sprijinit în două bastoane, pe distanţe scurte. Ţinea morţiş să coboare din căruţă imediat ce putea, dar cădea des. Străbăteam drumurile de munte pe spatele catârilor care ne chinuiau vertebrele. Ştiu că ura este un păcat, Antonin, dar cea pe care le-am purtat-o acestor animale toată tinereţea mea a depăşit teama de infern.

Eckhart a făcut această călătorie într-o tăcere absolută.

Fraţii care ne-au primit ştiau unde se află Kanssel. Îşi termina turneul anual prin beghinaje şi se întorcea la mănăstirea Monte-Alto, la douăzeci de leghe depărtare, în nord-est. N-am avut timp să ne lăsăm lucrurile în chilii. Eckhart a vrut să plecăm din nou la drum înainte de căderea nopţii.

Monte-Alto este cocoţată pe un pinten stâncos care iese în afară deasupra Câmpiei Padului. Se ajunge acolo traversând păduri de salcâmi şi mlaştini pe deasupra cărora planează sute de bâtlani. În zori, căruţa s-a împotmolit şi am pierdut o zi în umezeală şi în puzderia de ţânţari care atacau orice formă de viaţă. Nişte ţărani ne-au venit în ajutor şi ne-au dus la franciscani.

Eram atât de obosiţi şi fără speranţă, Antonin! îl vânam pe Kanssel de luni întregi şi ajunsesem să cred că cerul îl protejează. Omul ăsta ne scăpa mereu printre degete. Îmi ziceam că-şi găsise un aliat după chipul şi asemănarea lui în noroiul în care ni se împotmolise căruţa. Ştia că eram pe urmele lui şi orele pe care le petrecuserăm abandonaţi în mocirlă îi fuseseră din nou acordate pe nedrept.

Stareţul mănăstirii ne-a oferit ospitalitate. Ne-a condus în sala încălzită pentru a ne usca hainele ude în jurul focului, dar eu nu reuşeam să mă încălzesc. Îmi amintesc că m-am gândit că jarul franciscan era mai rece decât al nostru. Am aşteptat mult timp, singuri, în această încăpere. Mănăstirea părea pustie, totuşi noi simţeam prezenţa acelui şarpe, Antonin. Mă gândeam că poate se ascunde sub protecţia stareţului. Dar Kanssel nu se ascundea.

A apărut. Avea un aer mai puţin deplorabil ca în palatul arhiepiscopului.

Pe pământurile lui şi printre ai săi, semăna cu un călugăr.

A înaintat spre noi şi a rămas în picioare în faţa maestrului.

— Nu mi-e frică de tine, frate dominican.

— Unde este fata? a întrebat Eckhart.

— A murit, a răspuns Kanssel cu o voce calmă.

Eckhart s-a clătinat.

— Da, am salvat-o de influenţa ta diabolică.

— Ai ucis-o, a murmurat el.

— Nu, a zis Kanssel, am făcut din ea o franciscană. Şi poate o sfântă. A intrat în post din proprie voinţă.

— Şi?

— Şi cine sunt eu, cerşetor al lui Christos, ca să întrerup un post de sanctitate?

— Ai lăsat-o să moară de foame, a şuierat Eckhart. Ai lăsat-o să moară de foame...

Kanssel şi-a pus mâna pe umărul lui.

— Fratele meu, a zis el, drumul lui Dumnezeu este anevoios pentru fiinţele umane şi păzit de tenebre. O ştii la fel de bine ca mine. Trebuie ca fraternitatea noastră să ne ajute să-l străbatem împreună şi să-i înfruntăm încercările cu demnitate.

L-am apucat de robă pe acel demon şi am pus mâna pe bastonul meu de pelerin ca să i-l bag pe gât, dar Eckhart m-a oprit.

— Lasă-l, Guillaume!

Kanssel mă privea fără nici cea mai mică urmă de tulburare. Nu îi era teamă deloc. A făcut semnul unei cruci de binecuvântare pe fruntea maestrului şi s-a retras.

De furie, am rupt bastonul pe pardoseală”.

Stareţul Guillaume tăcu. Sacristanul se îngrijora de oboseala lui şi îi propuse să îi însoţească în chilie, dar Guillaume stătea nemişcat şi palid, cufundat în amintirile lugubre pe care tocmai le dezvăluise. Privirea lui era aţintită asupra jarului din sobă care se înnegrea.

— ... Toţi aceşti morţi, Antonin, care nu au nevoie de pământ pentru a fi înmormântaţi şi care se află în şeminee stinse. Toate aceste cruci de cenuşă pe care trebuie să le ridicăm pentru ei... Şi ca ei, fără morminte, speranţele noastre, bucuriile noastre, certitudinile noastre... Câte cruci de cenuşă să trasăm pe pământul chiliilor pentru deziluziile noastre?

Antonin se întoarse în scriptoriu, lăsându-l pe sacristan să aibă grijă de stareţ.

Fără a se grăbi, el trasă pe velin preţioasele litere care păstrau amintirea unei beghine arse pe rug şi a unei copile abandonate. Ar fi vrut să ştie ce îi rezervase destinul lui Eckhart după întâlnirea cu Kanssel. Dar stareţul nu mai avusese puterea să continue.

Antonin savura aceste lungi momente de singurătate şi de artă în care mâna lui, alunecând pe pergamentul din piele, căpăta siguranţă. Locul i se părea la fel de sacru precum o capelă. Şi întrucât timpul se oprea acolo, însemna că şi timpul se ruga.

Rămase până noaptea târziu. În timp ce se ducea să stingă lumânările ca să meargă la culcare, un frate împinse uşa. Stareţul îl chema.

Antonin vru să-şi acopere pupitrul şi să protejeze velinul, dar fratele îl grăbi. Chemarea era urgentă. Iuţi pasul spre sala capitulară. Sacristanul îi deschise. Tânărul tăbăcar era acolo, Antonin nu fusese avertizat de venirea lui, dar nu mai avu timp să se bucure. O profundă gravitate marca trăsăturile stareţului aşezat la locul lui, în faţa cărţii.

Îi făcu semn să înainteze. După feţele descompuse ale tăbăcarului şi ale sacristanului, Antonin îşi zise că avea să-i fie dată o veste funestă.

Strânse din pumni când auzi vocea lui Guillaume.

— Robert a semnat mărturisiri de erezie.

CAPITOLUL 34
Pentru Robert

Robert fusese eliberat din carceră. Fusese mutat într-o celulă mai mare, cu o lucarnă ce dădea spre cer. Avea dreptul la două mese pe zi şi la apă curată. Nu era nicio legătură cu regimul pe care-l cunoscuse. Totuşi nu simţise

niciodată o asemenea durere. Genunchii îi erau plini de sânge de la atâtea rugăciuni prin care implorase iertarea lui Dumnezeu pentru slăbiciunea lui. Jalnica lui slăbiciune. Regreta carcera unde îşi abandonase curajul şi stima de sine. Le lăsase acolo să putrezească. Hârâitoarea leproasei luase totul cu ea. Iar corpul devorat al acelei femei, dezbrăcat de oblat şi aruncat pe patul lui, îi separase mintea de el însuşi. Mâna care semnase mărturisirile îi devenise străină. Ar fi vrut să şi-o taie. Îi curgeau lacrimi pe obraz gândindu-se la mănăstirea Verfeil şi la fratele său Antonin pe care nu avea să-l mai revadă niciodată, căci se hotărâse să moară.

— Cine poate să facă ceva? întrebă Antonin.

— Nimeni, răspunse stareţul cu vocea pierită. Cazurile de erezie nu pot fi judecate de cler. Ele sunt plasate sub autoritatea exclusivă a inchizitorului. Chiar de-aş avea toţi cardinalii din Avignon de partea mea, tot nu s-ar schimba nimic. Singurul stăpân al inchizitorului este papa, iar papa nu-l va dezaproba niciodată. El l-a numit impunându-l împotriva votului Consiliului său. Se cunosc bine şi se stimează. Şi nu are încredere în mine. L-am cunoscut după moartea lui Eckhart, când m-am dus să depun mărturie în faţa tribunalului care-i condamnase predicile. Era cardinal şi mi-a zis că, dacă ar fi avut puterea, l-ar fi ars pe rug.

— Şi-atunci ce-i de făcut?

Cei trei bărbaţi rămâneau tăcuţi. Antonin îşi ţinea răsuflarea. Stareţul tuşi îndelung, apoi îi făcu un semn din cap sacristanului.

— Pregăteşte o căruţă! Plecăm mâine-dimineaţă.

Bătrânul călugăr se crispă.

— Nu te poţi duce acolo, Guillaume. Abia poţi să mergi.

— Inchizitorul vrea o carte, o să i-o dau în schimbul vieţii unui frate.

— Nu te va lăsa niciodată să vii înapoi.

— Jean... spuse stareţul cu o voce blândă.

Sacristanul stătea cu capul plecat.

— La Kaffa am cunoscut un călugăr care nu se temea de nimic şi pe care l-am văzut luptând cu sabia alături de soldaţii săi.

— La Kaffa, aveam douăzeci de ani, răspunse sacristanul.

— Este vârsta lui Robert.

— Nu-l vei convinge niciodată pe inchizitor.

— Îmi este dator.

— Pentru că ai împiedicat nişte studenţi să-l încoroneze cu un cap de porc? zise sacristanul pe un ton ironic.

— Nu, pentru că mi-am ţinut cuvântul.

Sacristanul ridică din umeri.

— Are tot atâta onoare cât un şobolan.

În zori, o căruţă trasă de un cal mare de tracţiune părăsi mănăstirea Verfeil. Un om care părea bolnav era culcat în ea, pe un pat de paie, cu o pătură pe picioare şi o glugă care-i acoperea faţa. Doi tineri mergeau în faţă, un frate în robă albă şi un altul care nu purta veşminte monahale. În urma lor, un călugăr bătrân încheia convoiul. În mână ţinea un ciudat baston de pelerin înfăşurat în fâşii de cârpe, care părea să cântărească greu.

Noaptea, velinul fusese închis într-un cufăraş de plumb şi ascuns într-o cavitate în interiorul cuvei de var.

Ploua mărunt şi des peste căruţă. Sacristanul întinsese o pânză pentru a-l proteja pe stareţ, a cărui sănătate se degrada. Trei zile de călătorie, cu pauze lungi impuse de gâfâielile lui. Era frig şi ploaia nu se oprea. Cele două nopţi în pădure, fără foc, fuseseră glaciale. Drumurile se umpleau de noroi şi roţile căruţei se împotmoleau în el. Toţi erau obosiţi şi într-o dispoziţie proastă. Mergeau ca nişte pelerini ajunşi la capătul puterilor. Toulouse şi meterezele sale le apărură precum Ţara Sfântă.

Tăbăcarul recunoscu mirosurile familiare din preajma pielăriei. Duhorile bune care anunţau odihna. Petrecură noaptea în apropiere de pieile puse la uscat. Găsiră o cameră pentru stareţ, iar tovarăşii lui trebuiră să se mulţumească doar cu nişte saltele de paie în atelierul de pergamente. În ciuda turcilor care lucrau în jur, Antonin se simţea precum acasă, ca în grădina de plante medicinale. Transparenţa pieilor avea puritatea unui filtru şi nu se mai sătura să le mângâie ca pe o materie vie şi blândă. Prostituata părăsise locul, dar mâna lui o regăsea când atingea velinurile.

Viaţa lui Antonin îşi relua drumul pe care îl pierduse. Mergea drept înainte.

Recâştigase prietenia tăbăcarului care-i spusese povestea lui în cursul călătoriei. Tatăl său provenea dintr-un sat de lângă Montpellier – fusese tăbăcar într-un cătun care producea piele mediocră distribuită cizmarilor pentru a face pantofi. El îl învăţase meserie şi îi promisese acelaşi viitor ca al său. Destul de convenabil, întrucât nu duceau lipsă niciodată de pâine şi de lemne pentru a se încălzi.

O tăbăcărie mai de calitate, protejată de stăpânul locului, îşi deschisese porţile într-o zonă de la marginea oraşului. Pieile care se uscau aici erau frumoase, ordonate şi degajau un miros mai subtil decât cele din cătun. El venea din cuvele unde erau puse la înmuiat pieile brute, pline de scoarţă de stejar şi de cenuşă care parfumau miasmele greţoase. Tânărul artizan zăbovea adesea în jurul lor pentru a le mirosi în zilele când livra încălţări în piaţa din strada Condamine. Acolo a cunoscut un miniaturist care îi aprecia pieile. Acest om provenit dintr-o familie bogată s-a arătat interesat de vânzătorul de pantofi care vorbea cu pasiune despre piei. El i-a arătat pielea din care erau făcute pergamentele în tăbăcăria nobilă unde l-a recomandat. Tăbăcarul a intrat atunci într-o lume nouă. Se

scula în zori ca să plece devreme din piaţă şi să ajungă la meşterul de pergamente care îl folosea ca ucenic.

Se iniţia fără să-i spună nimic tatălui său. Acesta nu voia să audă de aşa ceva. Pentru el, să faci pergamente însemna să strici pieile pentru nişte cărţi pe care nimeni nu ştia să le citească. Clericii nu erau decât nişte puturoşi incapabili să-şi pună mâinile la treabă, nişte luminaţi care omorau vacile pentru a scrie pe pielea lor cu cerneală.

La moartea lui, tânărul artizan s-a mutat cu fraţii săi la Toulouse, unde a vrut să continue meseria. Tăbăcăria turcilor i-a oferit un loc pentru că se pricepea la tratarea pergamentelor a căror confecţionare ei nu prea o stăpâneau. Aşa a devenit furnizorul miniaturiştilor din oraş care lucrau pentru cler ilustrând cărţile de ore şi misalele[25].

La contactul cu ele, a învăţat să recunoască literele. Un frate dominican care trata cu miniaturiştii a acceptat să-l înveţe să scrie şi să citească. S-a dovedit dotat.

Auzind despre acest tăbăcar care făcea frumoasa piele a pergamentelor lui şi care ştia să citească, stareţul Guillaume l-a chemat la Verfeil. L-a considerat demn de încredere. Pe lângă pergamente, stareţul mai avea nevoie de mesageri şi de oameni siguri care puteau să-l informeze despre ce se mai întâmpla prin lume. A simţit înflăcărare în această inimă încă tânără. I-a arătat texte liturgice şi cărţi sfinte pentru a-l perfecţiona şi a apreciat voinţa lui de a studia. A încredinţat formarea lui sacristanului, care s-a ataşat de acest băiat ce îl asculta cu un respect pe care nu îl primea de la nimeni, într-o zi, stareţul i-a înmânat cu solemnitate noului său recrut un text pe care nu-l găseai în scriptoriu. Era o predică a maestrului Eckhart tradusă în franceză. Un text simplu,

---

25 Cărţile de ore conţin textele celor 7 rugăciuni din Liturghia orelor, iar misalele reunesc textele din timpul oficierii slujbei.

destinat beghinelor, care l-a impresionat pe tânăr. Emoţia lui a fost atât de puternică, încât a crezut că e vorba de o revelaţie divină şi l-a întrebat pe stareţ dacă destinul lui nu era să intre la mănăstire. Guillaume l-a sfătuit să n-o facă.

Au urmat alte predici cărora stareţul le explica sensul. Fiecare dintre ele aprindea acelaşi foc în acest suflet pasionat. Tăbăcarul a început să pregătească velinurile ca pe nişte obiecte sacre. „Nişte relicvarii, declarase el cu înflăcărare, destinate să primească frazele fermecate ale maestrului Eckhart, la fel de preţioase precum cuiele crucii sau coroana de spini a lui Christos”.

A pus să fie gravat un E gotic pe o medalie pe care a purtat-o la gât şi de care nu s-a despărţit niciodată. A vrut să mai facă una pentru sacristan şi una pentru stareţ, ca semn de recunoştinţă faţă de prietenii maestrului. Dar Guillaume a refuzat:

— Textului trebuie să-i aduci omagiu, nu omului.

Tot ce era legat de Eckhart trebuia să rămână secret. Stareţul se limita la predici şi nu răspundea niciodată la vreo întrebare despre viaţa maestrului.

Lucrurile se schimbaseră, gândea Antonin. Nu înţelegea ce anume îl făcuse pe stareţ să dezvăluie ceea ce voise întotdeauna să ascundă. Nenorocirile care se abătuseră asupra lor apăruseră din cauza acestei cărţi şi presimţea că mai aveau să vină şi altele.

Ce soartă îl aştepta pe Robert? Fiecare dintre paginile acestui velin blestemat reprezenta ore de viaţă. Timpul prietenului său se consuma la capătul propriei pene de scris. Cuvintele pe care le scria se scurgeau ca picăturile dintr-o clepsidră care îi măsura zilele.

Stareţul avea încredere în el, dar Antonin se întreba dacă toate astea meritau oboseala, dacă nu era mai bine să lase velinurile nescrise şi secretele să moară odată cu cei care le purtau.

Dimineaţă străbătură oraşul Toulouse sub şuvoaie de ploaie, până la o piaţă pe care Antonin o recunoscu imediat. Porţile casei Seilhan se deschiseră pentru a lăsa căruţa să treacă, apoi se închiseră în urma lor cu zgomotul unui ciocan care loveşte într-un fier.

Oblatul aştepta în curte, cu crucea lui roşie la vedere, pe piept. Le ură bun-venit şi se înclină în faţa stareţului Guillaume. Călugării îl ajutară să coboare din căruţă. Venirea lor fusese anunţată. Fură conduşi în pavilionul unde erau primiţi oaspeţii.

În timp ce se îndreptau spre locul de odihnă, Antonin se opri brusc, înţepenind în mijlocul curţii, cu un aer rătăcit. Sacristanul îl strigă să-i urmeze, dar el rămase surd la chemările lui. Se uita fix la aripa temniţelor ca şi cum ochii lui puteau să vadă prin zidurile lor. Şi în timp ce casa era cufundată într-o linişte deplină, începu să urle ca un dement numele lui Robert.

Acel ţipăt îi făcu pe călugării care îl însoţeau să încremenească. Vocea lui răsună până în odăile inchizitorului, până în săli, culoare şi răzbătu spre aripa temniţelor. Ţipătul străpunse pietrele pentru a căuta trecerea spre carceră. Se izbea de barierele lor groase, dar Antonin simţea că Robert putea să-l audă. Aşa cum era în stare să-i audă visele prin zidurile chiliilor lor alăturate de la Verfeil. Fraţii dominicani se închinară în faţa acestui om cu siguranţă posedat de diavol.

Oblatul înaintă spre Antonin pentru a-l face să tacă. Dar, înainte ca mâna lui să-l apuce de guler, o lovitură violentă în spinare îl aruncă în faţă. Din cauza piciorului rănit, se dezechilibră şi căzu cu toată greutatea pe genunchi. În curte se lăsă din nou liniştea. Toţi ochii erau aţintiţi asupra sacristanului.

Bătrânul călugăr îl înfruntă din priviri pe bărbatul pe care tocmai îl pusese la pământ. Un gardian se repezi spre

el pentru a-l pedepsi, dar oblatul îl dădu înapoi cu un ordin aspru. El se ridică anevoie, sprijinindu-se în sabie, şi îşi scutură îndelung pelerina de praf. Apoi, aparent fără mânie, ignorându-l pe sacristan care aştepta cu pumnii strânşi, le ordonă oamenilor lui să se întoarcă la postul lor.

CAPITOLUL 35
Prima întrevedere

— Robert n-a fost niciodată un eretic.

— Nu eu am ţinut în mâna pana care a semnat mărturisirile lui de erezie.

Guillaume se simţea obosit, dar vocea îi era fermă.

— Vreau să-l văd.

— Bineînţeles. A fost bine tratat. L-am pus într-o celulă confortabilă, vei putea să te asiguri de acest lucru. N-am uitat cine este: un frate dominican şi, în plus, un călugăr de la Verfeil, din comunitatea vechiului meu prieten, stareţul Guillaume.

Inchizitorul îl primise pe stareţ în odăile lui, în aripa de sud a casei Seilhan. Un vestibul dădea spre o cameră de zi unde două ferestre înguste lăsau să se întrevadă zidurile de cărămidă roşie ale oraşului. Încăperea era spaţioasă, dar rigoarea dominicană era respectată. Nu era nimic pe zidurile date cu var alb, în afară de un crucifix cu Christos încoronat. Nişte scaune şi o masă fuseseră apropiate de un şemineu prea mare în care focul îşi pierdea căldura.

Primirea fusese fraternă şi binevoitoare. Inchizitorul lăsase să treacă noaptea de odihnă necesară înainte de a-l invita pe Guillaume să se întâlnească cu el în cursul dimineţii.

Se interesase îndelung de greutăţile călătoriei şi îşi exprimase o compasiune care nu părea prefăcută. Un frate adusese apă şi mai pusese lemne pe foc.

— Pari obosit, Guillaume. Picioarele tale seamănă cu ale mele şi răsufli cu greutate. Arăţi de parcă ar trebui să mori.

Privirea inchizitorului se pierdu spre căpătâiul de cer cenuşiu care atârna de ferestre. Continuă ca şi cum vorbea cu el însuşi:

— Medicii spun că edemul vine dintr-o slăbiciune a inimii. Este un lucru pe care l-am sesizat de la bun început la tine.

— Nu cred că o inimă dură mi-ar face picioare mai puternice, răspunse Guillaume.

Inchizitorul îşi apropie mâinile de foc. Ele păreau să-i acopere lumina, într-atât erau de mari – palmele late, degetele groase şi scurte, cu vârfurile rotunde ca nişte cioturi. Degetul arătător pe care purta inelul de fier se albăstrise în jurul urmei adânci pe care metalul o făcuse în pielea umflată.

Cei doi bărbaţi aşezaţi unul lângă altul priveau lemnele umede care trosneau în flăcări. Un fum gros ieşea din ele. Bărbaţii nu păreau grăbiţi să pună capăt discuţiei lor, nici momentelor de tăcere dintre schimburile de replici. Regula dominicană impunea reflecţie şi timp pentru ca un gând să fie exprimat în cuvinte. Şi ei o respectau.

Fiecare cunoştea valoarea celuilalt. Guillaume ştia că cea mai mică slăbiciune ar fi mirosită de acest om a cărui minte ascuţită sesiza natura profundă a sufletelor. Îi admira inteligenţa, cultura şi, într-o oarecare măsură, duritatea implacabilă. Ceva pur se afla în ea. Un cristal de cruzime tăiat pentru slujirea lui Dumnezeu.

Inchizitorul, la rândul său, îl respecta pe Guillaume. Era un sentiment neobişnuit şi vechi, încă viu după atâţia ani în care drumurile li se încrucişaseră adesea. De fapt, îl găsea pe măsura lui. Guillaume fusese apropiat de cel mai mare spirit al secolului. Şi chiar dacă ordinul hotărâse să-l

doboare, maestrul Eckhart rămânea, în pofida greşelilor lui, un model de putere intelectuală pe care o invidiase întotdeauna. Ceva din strălucirea lui trecuse în Guillaume. Inchizitorul ştia că nu-şi putea exercita puterea asupra lui. Nu doar pentru că era protejat de oameni puternici şi pentru că era conştient de înalta stimă care îi fusese acordată, ci pentru că Guillaume, ca şi el, străbătuse haosul lumii. Cei care scăpaseră de ciumă simţeau cu toţii acea fraternitate de specie care dispăruse şi care îi împiedica să se urască de moarte.

Mult timp, stătuseră departe unul de altul, fiecare purtându-şi secretele ca pe nişte săbii ţinute în teacă printr-un pact al încrederii.

Dar inchizitorul hotărâse să-şi schimbe viitorul. Şi ceea ce ştia Guillaume putea să fie un obstacol pe noua cale care i se deschidea în faţă pentru cât îi mai rămânea de trăit. Venise timpul să părăsească drumul întortocheat pe care trebuise să-l urmeze de la începutul vieţii lui de cleric pe băncile Sorbonei, în umbra tuturor celor pe care îi slujise. Umbrele maeştrilor săi încă îl mai înfăşurau precum carcasa de tortură care li se punea condamnaţilor pentru a le zdrobi oasele.

Când prestigioasa Inchiziţie îi încredinţase misiunea, el considerase onoarea insuficientă. „Insuficient”, scrisese el cu litere de aur pe pecetea dorinţelor sale. Şi cuvântul strălucea în capela în care se ruga în fiecare dimineaţă înainte de răsăritul soarelui şi în nopţile din casa Seilhan când corpul lui greu se sufoca precum într-o carceră construită în jurul propriei persoane.

Cu trecerea anilor, toţi cei care ar fi putut să-i încetinească mersul înainte erau morţi sau înfricoşaţi. Guillaume era singurul care încă mai avea o putere asupra destinului său.

El poseda un obiect care putea să-i întineze onoarea. Un

simplu obiect care îi aparţinea şi pe care nu încercase să-l ia înapoi până acum. Primise cuvântul unui om care nu-şi trăda aproapele. Guillaume era de încredere, dar trecutul lui de inchizitor îl învăţase ceva: un om de încredere rămânea un om nesupus încă torturii. Acum trebuia să se asigure că nimic nu-i poate tulbura trecutul curat ca lacrima.

Când aflase că Guillaume îşi scria memoriile, acordul de pace dintre ei i se păruse ameninţat. Fratele Robert, care făcea penitenţă în carceră, veghea, fără s-o ştie, la siguranţa lui.

Inchizitorul se apropia de atingerea scopului. Velinul era cheia care putea, în sfârşit, să descuie porţile ce se închiseseră în urma lui. Planul vechi care trebuia să răzbune atât de triumfal toate afronturile depindea acum de secretele pe care acele pagini voiau să le dezvăluie lumii. Nicio piedică în faţa frumosului mecanism pe care-l pusese la punct nu era de conceput. Mai întâi trebuia să recupereze obiectul şi după aceea să-l forţeze pe Guillaume să-i dea pergamentul.

Inchizitorul rupse tăcerea.

— Credeam că ai trecut prin Avignon înainte de a veni să mă vezi. Papa este singurul care ar putea să-ţi dea călugărul înapoi.

— Papa este prietenul tău.

— Ah, prietenia, Guillaume, parcă şi noi eram prieteni.

Stareţul îl ţintui cu privirea pe inchizitor.

— Singurul lucru care mă preocupă deocamdată este sănătatea lui Robert.

— Sănătatea lui depinde de tine. După cum ţi-am spus, este tratat cu demnitate. O duce la fel de bine ca toţi cei de care mă ocup. Îţi înţeleg afecţiunea pentru el. Este un frate curajos.

— Credeam că dispreţuieşti curajul.

— Sunt călugăr, Guillaume. Un călugăr nu dispreţuieşte nimic. Dar după cum a spus apostolul: „Curajul, în culmea gloriei lui, aruncă mereu o umbră de laşitate”. Umbra asta mă interesează, cea pe care n-ai sesizat-o la discipolul tău, cea care dezvăluie ce sunt oamenii. Erezia este o apă fetidă care se infiltrează peste tot, chiar şi în inimile cele mai pure.

— Erezia lui Robert este că aparţine comunităţii mele şi că poate fi de folos ambiţiilor tale.

Inchizitorul ridică din umeri.

— Nu mai am vârsta ambiţiilor.

— Vom mai vorbi despre asta, zise Guillaume. Dar nu m-ai întrebat despre motivul venirii mele.

— Îl cunosc. Să te prezinţi în faţa mea, personal, şi să pledezi pentru eliberarea fratelui tău.

— Să pledez în faţa ta n-ar fi justificat călătoria, o ştim amândoi.

— Şi-atunci? întrebă inchizitorul.

— Şi-atunci am venit să-ţi aduc ceea ce vrei.

— Ceea ce vreau, Guillaume? Ştii măcar ce vreau?

Guillaume se aplecă spre inchizitor şi arătă spre flancul lui drept.

— Răspunsul este acolo...

Inchizitorul se uita cu uimire la degetul îndreptat spre burta lui. Guillaume avu o lucire de ironie în ochi.

— Ficatul este organul dorinţei. Grecii o spuneau, motiv pentru care zeii l-au condamnat pe cel al lui Prometeu să fie smuls pe vecie de ciocul unui vultur.

— Şi tu eşti vulturul? zise zeflemitor inchizitorul.

— Nu, Louis, cred că nimeni n-ar fi atât de puternic pentru a smulge dorinţele omului care ai devenit. Nu mi-aş risca ghearele pentru asta, vin mai degrabă cu înţelepciune să te ajut să le realizezi. Asta te va costa cruţarea unei vieţi – un preţ neînsemnat în ochii tăi.

— Manuscrisul tău va fi suficient.

— Este departe de a fi terminat şi nu cred că manuscrisul meu va fi suficient pentru a-ţi ostoi setea. Dar am ceva ce-ţi aparţine.

Inchizitorul se albi la faţă.

— Ai adus obiectul cu tine? întrebă el cu o voce tremurată.

— Ţi-l voi da în seara asta în schimbul eliberării lui Robert.

Întrevederea dura. La câţiva paşi depărtare, trei oameni zbuciumaţi aşteptau în pavilionul pentru oaspeţi. Aerul din încăpere apăsa greu pe umerii fiecăruia.

Inchizitorul le oferise o masă de care nici nu se atinseseră. Erau liberi să facă ce vor, dar oblaţii stăteau cu ochii pe ei. Se învârteau pe rând prin curtea interioară, fiind imposibil să scape de supravegherea lor. Stareţul îi părăsise senin, sentiment pe care niciunul dintre camarazii săi nu-l împărtăşea.

Sacristanul se tot gândea la decizia lui Guillaume. Să se arunce în gura Inchiziţiei era cel mai prost mijloc de a-l recupera pe fratele lor. Antonin aştepta, prăbuşit într-un colţ. Tăcerea lui Robert ca răspuns la strigătele lui îi consumase forţele. Tăbăcarul, la rândul lui, îşi zicea că vizita la casa Seilhan ar putea fi ultima de pe pământ pentru el. Era singurul care nu era om al lui Dumnezeu, ceea ce putea să-i ofere locul de onoare pentru a urca pe rug.

Orele se scurgeau încet. Când stareţul fu condus înapoi, toţi se grăbiră să-l chestioneze despre sănătatea lui Robert şi despre eliberarea lui. El îi linişti în privinţa stării lui, iar în rest: „Nu este momentul răspunsurilor”, declară el. Respiraţia îi era greoaie şi vocea slăbită. Părea şi mai epuizat decât în căruţa cu care călătorise. Sacristanul îl ajută să se întindă pe pat, dar un acces de tuse îl forţă să

se ridice în şezut şi să rămână în această poziţie care îi ducea mai bine aerul în plămâni. Avu nevoie de mult timp ca să-şi recapete suflul. Apoi respiraţia i se linişti şi buzele lui începură să murmure o rugăciune către Fecioara Maria, pe care sacristanul o reluă împreună cu el, alături de tăbăcar şi de Antonin. Toţi cei patru oameni se rugară.

La sfârşit, Guillaume ceru mâna sacristanului şi o ţinu pe inima lui. Emoţia bătrânului călugăr era puternică şi numai prezenţa tinerilor săi tovarăşi îl făcu să-şi stăpânească lacrimile. Stareţul se uită la el cu bunăvoinţă.

— Eşti tot aici, Jean?

— Pentru mult timp, răspunse sacristanul.

Guillaume făcu un semn spre Antonin.

— Scoate pergamentul. Sunt lucruri de scris. Vocea sacristanului îi răsuna în minte.

„Pentru mult timp”...

Pentru totdeauna nu-i aparţinea decât lui Dumnezeu.

CAPITOLUL 36
Caravana dominicanilor

„Istoricii vor spune că ciuma a fost adusă în Europa de corăbiile din Kaffa. Nu-i adevărat. Ciuma a fost adusă de caravana dominicanilor”.

Cei trei bărbaţi ascultau cuvintele lui Guillaume. Antonin îşi pregătea pana, ajutat de tăbăcar, care întindea marginile pergamentului pe masa în jurul căreia luaseră loc.

Sacristanul nu încercase să-l convingă pe stareţ să nu dezvăluie secretele din vremea ciumei. Tinerii confraţi îşi câştigaseră dreptul de a le auzi. Povestea stătea la baza a tot ceea ce trăiseră ei: scrierea velinului, arestarea lui Robert şi înverşunarea inchizitorului.

„Când tătarii au părăsit Kaffa, nu s-a hotărât nicio

carantină. Nimeni nu voia să recunoască realitatea şi, mai ales, nimeni nu voia oprirea comerţului. Drumul Mătăsii se deschidea din nou şi negustorii erau nerăbdători. Foarte mulţi dintre cei care fuseseră prinşi acolo de asediu doreau să-i revadă pe cei dragi, să se întoarcă la ei cât mai repede, la Genova, Veneţia, Marsilia... Corăbiile se pregăteau de drum imediat ce vânturile deveneau favorabile.

S-a crezut, aşadar, că ciuma s-ar fi răspândit după ce a fost adusă pe mare. Prin intermediul miasmelor din calele corăbiilor. Or, toţi cei care intrau în porturile din Italia şi din Franţa suportau o carantină severă de care scăpaseră la plecarea din Kaffa. Galerele care transportau bolnavi au fost arse şi primele cazuri de ciumă, contrar a ceea ce s-a susţinut, n-au apărut în oraşele de coastă, ci departe de mare, în centrul ţinuturilor, în sate uneori izolate unde nu se putea ajunge decât prin păduri sau prin munţi”.

Vocea stareţului Guillaume tremură.

„Caravana este cea care a transmis ciuma în lume”.

Guillaume tăcu preţ de câteva clipe pentru a-şi căuta în memorie amintirile precise pe care să le încredinţeze penei lui Antonin. Apoi reluă:

„În 1336, şapte dominicani au fost aleşi de papă pentru a merge să-i convertească la creştinism pe păgânii din Asia. Jean îţi va da numele fiecăruia. Misiunea lor era periculoasă, ultimii misionari fuseseră găsiţi răstigniţi la intrarea drumurilor, jupuiţi de vii de către tătari pentru a-şi celebra recenta convertire la religia sarazinilor. Era nevoie de oameni de excepţie. Înainte de plecare, în curtea palatului din Avignon, fiecare a primit, din mâna papei, medalia pintenului de aur. O cruce de Malta gravată cu numele lor, cu un pinten agăţat de colţurile inferioare. Cea mai înaltă distincţie.

Meritul recompensat de această medalie era contribuţia

la propagarea credinţei catolice sau participarea la gloria Bisericii prin fapte de arme sau altă acţiune strălucită. Misiunea pe Drumul Mătăsii sfâşiat de tătari era cu siguranţă o faptă de arme. Niciun frate distins cu medalie nu se despărţea niciodată de pintenul lui. Prezentarea medaliei fără frate însemna că el era mort”.

Antonin tot nu înţelegea legătura dintre povestea pe care stareţul o spunea şi prezenţa lor în casa Inchiziţiei. El spera ca Guillaume să lase trecutul în urma lui şi să se întoarcă la singurul timp care conta, cel pe care Robert îl trăia astăzi, la câţiva paşi de ei, atât de departe de drumurile caravanei dominicanilor. Dar trebuia să aibă răbdare, memoria stareţului nu se rătăcea niciodată.

„Zece ani mai târziu, când armatele din Asia au pornit spre apus, devastând bisericile în calea lor, papa le-a dat ordin misionarilor să meargă în portul Kaffa pentru a se refugia aici înainte de a se întoarce în Europa. Dintre cei şapte dominicani, şase au putut să ni se alăture. Capul celui de-al şaptelea era înfipt în vârful lăncii unui stindard la sosirea trupelor tătare în faţa zidurilor noastre.

Toţi se întorceau foarte slăbiţi. Infecţiile contractate pe drumurile Chinei reapăreau în fiecare lună, manifestându-se prin accese de febră care ţineau patru zile. Ele rezistau la pelin, de care cuferele apotecarilor din Orient erau pline, şi îi duceau adesea la frontierele morţii. Noi i-am văzut puţin în timpul asediului, stăteau împreună în casa lor transformată în mănăstire şi nu ieşeau decât pentru rugăciunile colective şi pentru slujbe.

În ultimele săptămâni, au venit să ne ajute la infirmerie şi au dat dovadă de un devotament remarcabil.

La plecarea tătarilor, ciumei i-a luat câteva zile să se înalţe din cadavrele aruncate peste metereze şi să infecteze aerul pe care îl respiram.

A apărut la început la infirmerie printre răniţii noştri fără

vigoare. Dominicanii au refuzat să abandoneze bolnavii, dar şeful gărzii le-a ordonat să părăsească locul. Epidemia era atât de ucigaşă, încât până la urmă s-au interzis îngrijirile şi s-au zidit uşile caselor în care se descopereau trupuri. Dominicanii au rămas în izolare mai multe săptămâni. Data îmbarcării lor fusese stabilită, dar corăbiile erau tot mai rare în golful Kaffa. Zvonuri despre molimă fuseseră răspândite de primii ajunşi şi ploaia morţilor impresiona imaginaţia oamenilor. Se spunea că locul este blestemat. Galerele preferau să acosteze în colonia comercială Tana, chiar dacă trebuia să navigheze şase zile în plus pe periculoasa mare Azov, cu gheţurile ei de iarnă şi cu apele puţin adânci. Le vedeam velele trecând prin faţa noastră şi ploua cu injurii asupra lor de pe cheiurile portului.

Dominicanii au hotărât atunci să facă drumul pe uscat.

Au părăsit oraşul înainte de sfârşitul anului 1347. Izolarea lor îi protejase de boală. Am aflat povestea periplului lor din gura unui frate care îi spovedise şi pe care l-am reîntâlnit întâmplător la mult timp după aceea.

Călătoria trebuie că a durat vreo patru luni. Au luat-o pe drumurile Dunării, prin ţinuturile sălbatice din nordul Bulgariei, prin Dobrici, Ruse, Lom. Trebuiau să traverseze munţi, văi pline de mlaştini urât mirositoare, locuri necultivate unde puteai întâlni trupe de tătari care atacau regatele şi aproape tot ce poate oferi pleava umană în materie de mizerie, de corupţie şi de barbarie.

În Serbia orientală, spre cheile Djerdap, pe malul drept al fluviului, un frate dominican a căzut bolnav. Febra lui nu semăna cu cea a mlaştinilor şi nu i-a provocat aceleaşi frisoane. A început să tuşească şi să scuipe o salivă amestecată cu sânge. L-au urcat în căruţa care îi urma, dar slăbiciunea lui a devenit atât de mare şi durerile atât de puternice la fiecare hurducătură, încât au fost nevoiţi

să se oprească. Un sat de pescari i-a primit cu omenie. Vraciul lor l-a pus pe bolnav să poarte un colier de vindecare făcut din coji de nucă ce conţineau nişte păianjeni vii meniţi să-i absoarbă mirosurile infecte.

Starea lui s-a înrăutăţit. Nişte pelerini care se întorceau urmând drumul cruciadelor i-au venit în ajutor acestui om al lui Dumnezeu. Dominicanii au însoţit procesiunea lor până la Zeislerlic, la frontiera cu Regatul Ungariei, unde se ţinea o dată pe an marele târg al ţesătorilor. Pelerinii au fost întâmpinaţi de o mulţime binevoitoare şi călugărilor dominicani li s-au cerut binecuvântări şi sărutări de pace. Un alt frate al caravanei a fost atunci atins de febră şi a început să tuşească rău. A fost adus un medic care i-a examinat cu atenţie pe cei doi bărbaţi, descoperind pe corpul lor aceeaşi erupţie de pete roşii care semănau cu nişte înţepături de insecte. Primul frate atins a intrat într-o stare de apatie întreruptă de accese de tremurături şi spasme musculare. Al doilea s-a plâns de dureri violente ale articulaţiilor şi muşchilor şi de dureri de cap cumplite. Terapeutul a recomandat aplicarea de ventuze pe petele care se ulcerau şi nişte spălături care au părut a uşura simptomele.

Un frate auzise de un loc sfânt înspre Valea Tzakrik, aproape de oraşul Gran, fosta capitală a regatului. O mănăstire unde avuseseră loc miracole. Acolo trăiau nişte călugări ortodocşi. Caravana a urcat, aşadar, spre nord, urmând cotiturile marelui fluviu. Ea s-a hurducăit pe drumuri abia trasate şi i-a luat zece zile de mers pentru a ajunge la mănăstirea vindecărilor. Dar n-au mai găsit aici decât un cimitir plin de cadavre în putrefacţie, aliniate pe nişte platforme improvizate oferite păsărilor răpitoare. Variola devastase regiunea şi călugării supravieţuitori se împrăştiaseră. Ţăranii dezgropaseră morţii pentru ca ei să nu contamineze pământul şi preferaseră acest păcat de

moarte în loc de riscul unei recolte infectate.

Primul dominican a murit acolo, celălalt s-a vindecat încet de febră, dar a rămas atât de slăbit, încât a trebuit să fie dus pe o targă improvizată.

La puţin timp după asta, două osii ale căruţei s-au rupt într-o băltoacă. Toată încărcătura s-a răsturnat pe drum şi un cufăr care nu aparţinea niciunuia dintre fraţi s-a deschis în cădere. Au descoperit în el nişte cadavre de şobolani. Nimeni n-a putut explica originea acestui cufăr, nici cine îl încărcase şi de ce acei şobolani se aflau în el. Faptul avea să rămână inexplicabil. S-a sugerat că un sac de grâne fusese probabil uitat acolo şi colonizat înainte de plecare de şobolanii care mişunau prin Kaffa. Dar nu era vorba de unu sau doi, erau vreo zece, aranjaţi unul lângă altul, în ordine, de parcă cineva îi închisese intenţionat. Un ghid al caravanei a vorbit despre o haltă pe care o făcuseră, în a doua zi a călătoriei, la un pustnic bătrân a cărui cocioabă adăpostea haite întregi de şobolani. Cei mai în vârstă dintre dominicani i-a făcut semn să tacă.

În cele din urmă, febra l-a răpus pe al doilea bolnav în timp ce caravana trecea fluviul.

Apoi a urmat intrarea pe pământurile Sfântului Imperiu şi drumurile au devenit mai sigure şi mai ospitaliere. Caravana a străbătut marile oraşe, Viena, Regensburg, Mainz. Mănăstirile îi primeau cu onoare pe misionarii care aduceau veşti din Orient. Trecuseră trei luni şi dominicanii credeau că au scăpat de miasmele din Kaffa, dar ciuma era adormită în bagajele lor şi s-a hotărât să se trezească în timpul opririi lor în casa lui Dumnezeu, în marea mănăstire dominicană din Mainz.

Cei patru fraţi asistau la o adunare generală a ordinului, în bazilică, în compania vicarilor regionali, când primele semne s-au declanşat la unul dintre ei.

Când a aflat că unul dintre misionarii pe care-i primiseră

era atins de o febră puternică şi avea nişte umflături la subsuori, stareţul din Mainz i-a trimis pe toţi la un schit în afara oraşului, într-un loc retras pe marginea unei faleze care domina Rinul. Acolo, credea el, miasmele lor nu vor mai ameninţa pe nimeni. Al treilea misionar a murit în câteva zile şi ceilalţi fraţi s-au îmbolnăvit la rândul lor. Între ei, susţineau că recunosc simptomele febrei mlaştinilor. Violenţa lor era neobişnuită şi misionarii simţeau prezenţa unui rău mult mai puternic, dar niciunul nu îndrăznea să vorbească de ciumă. Obiectivul călătoriei lor era atât de aproape... Strasbourg, Lille, Paris la câteva leghe. Au decis să nu mai respecte carantina pe care le-o recomandase stareţul de la Mainz şi şi-au reluat drumul. Ciuma i-a secerat unul câte unul. După ce rămăsese mult timp ascunsă în corpurile primilor bolnavi, prelungindu-le agonia fără să apară, dintr-odată a izbucnit. Focul ei le-a devorat plămânii în câteva nopţi. Ultimul, epuizat, n-a mai avut puterea să-i îngroape pe ceilalţi doi şi le-a lăsat robele pătate de murdărie să le servească drept giulgiu.

Un ţăran l-a găsit pe ultimul supravieţuitor al caravanei dominicanilor, singur şi în agonie. Impresionat de starea jalnică a acestui om al lui Dumnezeu, l-a luat cu el în suburbiile oraşului Mainz, unde a fost dus la mănăstirea pe care o părăsise.

După o lungă spovedanie, ultimul misionar din Kaffa i-a dat stareţului care i-a închis ochii un sipet conţinând pintenii de aur ai tuturor fraţilor dispăruţi şi al lui.

Nişte pinteni precum acesta...”

Guillaume a deschis pumnul. Antonin şi tăbăcarul au încremenit de uimire. Medalia părea făurită din aur pur, scânteind în lumina lumânărilor din încăpere.

„Stareţul din Mainz era un fost discipol al lui Eckhart. În timpul magisteriului său în Teutonia, îl întâlnisem adesea în drumul nostru. Maestrul îl recomandase ordinului. Se

înfiripase între noi o prietenie pe care condamnarea de la Avignon nu o alterase. La zece ani de la întoarcerea mea din Kaffa, în timp ce se apropia de sfârşitul vieţii lui pământeşti, mi-a cerut copii ale predicilor interzise ale maestrului, pentru a-l însoţi în ultima lui călătorie. I le-am dus chiar eu. A primit pergamentele mele cu gratitudine, ca pe o ultimă binecuvântare, şi atunci mi-a spus povestea. Încă mai am o hartă, desenată de mâna lui, care reface itinerarul caravanei.

Înainte de a muri, trimisese la Curie toţi pintenii de aur pe care-i primise de la misionari. Toţi, în afară de unul.

La întoarcerea mea la mănăstirea Verfeil, după întrevederea noastră, pintenul lipsă mă aştepta în sala capitulară. Era însoţit de un bilet: «Păstrează-l pentru protecţia ta».

Am recunoscut imediat numele gravat în aur. Printre fraţii caravanei se afla cel care îl purta, ultimul dominican care s-a dus la Domnul după ce s-a spovedit la stareţul din Mainz. Se numea Enguerrand de Charnes, fratele mai mare al lui Louis de Charnes, mare inchizitor al provinciei Languedoc.“

Sacristanul zise pe un ton sarcastic:

— Şi tu crezi că inchizitorul îl va elibera pe Robert pentru o medalie?

— Este onoarea familiei lui în joc. Caravana dominicanilor a răspândit ciuma în Europa, nu cred că Louis ţine ca gloria aceasta să-i revină unuia din familia lui. Ştie că adevărul va fi dezvăluit în velin şi că va fi cunoscut de toţi.

— Când vom putea să-l vedem pe Robert? întrebă Antonin.

— Mi s-a permis o vizită după vecernie.

Până seara, Antonin s-a tot gândit la scrisoarea pe care ar putea să i-o scrie prietenului său. Dar niciun cuvânt nu-i

veni în minte. Când clopotele bătură de vecernie, a căutat în raniţă şi a găsit o felie de slănină de la Verfeil rămasă din timpul călătoriei. A înfăşurat-o cu grijă într-o bucată de pânză, pe care a desenat cu pana cele două iniţiale ale numelor lor legate între ele. Stareţul i-a părăsit luând cu el acest mesaj.

Robert mergea prin celulă desenând cruci.

Picioarele lui trasau o linie din faţă în spate, apoi de la uşă până la peretele din faţa ei. O alta o întretăia la mijloc. Parcursese astfel mii de cruci de când fusese transferat în noua lui celulă. Carcera i se părea departe. Nu se mai gândea la trecut. Amintirile de la Verfeil îi răneau prea tare inima. Îi provocau prea multă durere chipul lui Antonin şi al stareţului, bucătăria mănăstirii prin care îi plăcea să zăbovească, parfumurile grădinii de plante medicinale şi ale pădurilor din jur. Aceste amintiri nu îi făceau bine. Ceea ce era drag memoriei lui picura o teribilă otravă de nostalgie care în cele din urmă îl posomorau. Se ruga, dar nu mai spera. Speranţa era la fel de crudă ca amintirea lucrurilor plăcute.

Uneori avea halucinaţii. Ele uneau umbrele celulei în cupluri demoniace. Cortegiile lor treceau prin el ca şi cum n-ar mai fi existat. Cu o zi în urmă, i se păruse că aude o voce îndepărtată care îl striga pe nume. O voce pe care o recunoscuse şi căreia îi răspunsese în şoaptă pentru ca urechile diavolului să nu-l audă.

„Antonin”.

Antonin... acest nume îi oferise câteva minute de linişte interioară care acum îl făcea să plătească dureros trecerea ei consolatoare.

Balamalele uşii scârţâiră şi Robert crezu că mirajele demoniace veneau să-l asalteze iar. Stareţul Guillaume intra în celulă cu braţele deschise.

CAPITOLUL 37
Maestrul sărac

Inchizitorul nu mai autorizase nicio vizită la Robert în afară de cele ale stareţului. Le acordă totuşi lui Antonin şi sacristanului favoarea de a asista la plimbarea lui în micuţul claustru rezervat prizonierilor. Jurământul tăcerii trebuia să fie cu rigurozitate respectat, ca şi distanţa care îi separa.

Robert se învârtea în jurul puţului, în pătratul de verdeaţă care încadra aleile claustrului. Cei doi bărbaţi aveau ordin să rămână sub bolţi, aşezaţi pe o bancă, sub supravegherea unui oblat.

Când Antonin îl zări pe Robert, nu se putu abţine să nu ridice mâna. Robert era în haină de călugăr, cu gluga trasă peste frunte, şi se opri în faţa acelei mâini care ieşea din fundul întunecat al galeriei. Distingea nişte siluete, dar nu şi feţele. Oblatul îi ordonă lui Antonin să nu se mişte. Robert îşi ridică gluga şi se miră de mişcarea propriilor buze care desenau forma stranie a unui zâmbet, primul care renăscuse după luni de izolare. Avu nevoie de timp pentru a-i identifica sensul. Când înţelese ce simţise inima lui înaintea conştiinţei, îşi împreună mâinile în direcţia lui Antonin şi a sacristanului şi se lăsă în genunchi. Călugărul care îl supraveghea vru să-l oblige să se ridice, dar el opuse rezistenţă.

Sub bolţi, oblatul îi ameninţa pe cei doi fraţi care se ridicaseră pentru a se apropia de Robert la mijlocul claustrului şi sfârşi prin a-i împinge înapoi cu brutalitate. În pofida interdicţiei, bătrânul sacristan şi Antonin îngenunchează atunci şi ei. Cei trei bărbaţi se rugară faţă în faţă, ca şi cum fiecare recunoştea în celălalt prezenţa cerului.

Întoarcerea în chilii a fost uşoară. La început, emoţia îl

ţinuse pe Antonin deoparte. Neliniştea acumulată în ultimele luni se îndepărta, dar o teamă superstiţioasă îl împiedica să se lase pradă bucuriei. Părul lui Robert albise. Zilele de carceră săpaseră cicatrici pe faţa lui scofâlcită. Urmele lor nu vor dispărea niciodată complet. Chiar dacă pacea de la Verfeil ar putea să le ascundă, ele vor aştepta lumina potrivită sau întunericul potrivit pentru a reapărea.

Guillaume dăduse medalia să-i fie înmânată inchizitorului. Robert avea să fie eliberat. Micuţa comunitate trăia clipa. Aşteptând momentul vecerniei, tăbăcarul juca zaruri sub privirea curioasă a sacristanului. Bătrânul călugăr îşi stăpânea mâna dornică de a participa la joc, întrebându-se dacă regula îi interzicea la fel de categoric precum o adevereau propriile mustrări adresate tinerilor fraţi de la Verfeil ameninţaţi de frivolitate. Până la urmă, tăbăcarul îi îndesă cele trei zaruri în palmă şi îi învinse rezistenţa. El aruncă o privire neliniştită spre stareţ, ca un novice prins asupra faptului, apoi aruncă acele obiecte ale păcatului cu mare încântare.

Guillaume şi Antonin se apropiaseră şi observau amuzaţi bucuria sacristanului şi gesturile lui de copil. De la împărtăşirea amintirilor despre Eckhart, o nouă complicitate se crease între ei şi afecţiunea protectoare a stareţului era tot mai puternică în fiecare zi. Îi plăcea prospeţimea acestei prezenţe alături de el, îi calma arsurile memoriei.

Se lăsa noaptea, aşa că Guillaume îi ceru lui Antonin să-l ajute să se întoarcă în chilie. Ca întotdeauna la acea oră, amintirile despre Eckhart reveneau întristându-l. Şi pentru a-şi linişti gândurile, trebuia să le împartă cu tânărul frate care le grava în velin.

Nu-i vorbise încă despre nebunia lui Eckhart. Pusese stăpânire pe el în mare parte încă din timpul călătoriei la Avignon. Moartea lui Mathilde redeschisese rănile pe care

boala le săpase în creierul lui şi le umpluse cu multă tristeţe. Dar copila asasinată a fost cea care i-a luat minţile cu totul. Fetiţa din comunitatea de beghine a cărei lumină încă strălucea.

Ultimele cuvinte ale lui Kanssel îi sfâşiaseră inima lui Eckhart, agravându-i tulburările şi melancolia, dar imaginea lui Marie înfometată până la moarte îl afectase şi mai mult.

Antonin desfăcu pergamentul şi îşi pregăti pana. Simţea prezenţa maestrului în chilia stareţului. Chipul lui Guillaume se brăzda şi un rid adânc apărea de-a latul frunţii. Semnul lui Eckhart.

Povestirea se oprise în Italia, în mănăstirea franciscană, ultima etapă pe drumul căutării lui Marie. Antonin nu ştia ce hotărâse destinul în continuare. Guillaume vorbise despre o izolare în Savoie, la Acoyeu, într-o comanderie[26] abandonată a templierilor. Un ospitalier[27] care păzea locul le-a oferit adăpost într-un colţ al turnului său în ruină din care făcuse un loc pentru pustnici. Stareţul lăsase urmarea în suspans.

Moartea maestrului fusese anunţată pe 4 aprilie 1328. Dar povestea nu se oprea aici. Tânărul călugăr era nerăbdător şi simţea că venise momentul mult aşteptat. Cum dispăruse Eckhart? Unde se odihnea? Ce secrete se mai ascundeau în memoriile supravieţuitoare?

Guillaume îi răspunse cu oboseală.

„Atâţia oameni au venit să mă întrebe, episcopi, cardinali, universitari care îl respectau sau care îl considerau nebun. Toţi cereau predicile care fuseseră distruse şi pe care le ascundeam într-un dulap cu fund dublu. Le-am copiat de paisprezece ori de atunci, iar acum

---

26 Unitate teritorială aparţinând unui ordin religios militar.

27 Membru al unui ordin militar creştin care se ocupă, printre altele, de îngrijirea bolnavilor.

se află în beghinaje şi la nişte clerici pe pământul Imperiului, în ciuda vânătorii inchizitorilor. Nimeni nu va putea să le şteargă.

Au vrut să ştie împrejurările dispariţiei lui. Am răspuns că nu eram prezent în ziua aceea, Dumnezeu mă va judeca pentru această minciună, şi că mi s-a adus la cunoştinţă faptul că s-a înecat în Rin când se întorcea de la procesul său, în drum spre Köln. Ambarcaţiunea lui s-ar fi scufundat şi fluviul l-ar fi luat cu el.

Rinul mi se părea un mormânt pe măsura lui.

M-am recules împreună cu cei care-i fuseseră credincioşi pe ţărmul lui. Mi-am lăsat gândul să-l urmeze pe al lor, să urce pe cursul acestor ape tumultuoase împreună cu trupul maestrului pe care ele nu l-au posedat totuşi niciodată. Fraţii mei din Inchiziţie m-ar fi torturat cu plăcere şi mi-ar fi smuls carnea de pe mine după ce-mi dăduseră binecuvântarea pentru a obţine dovada sigură a morţii lui. Această dovadă n-a adus-o nimeni, niciodată. Ordinul l-a pedepsit atunci cu o moarte spirituală, ştergându-i numele şi interzicându-i operele. Întrucât corpul nu-i fusese găsit, cel puţin aveau siguranţa că spiritul lui nu-i va supravieţui”.

Stareţul deschise un cufăraş pe care sacristanul îl păstrase în raniţa lui tot drumul, de când plecaseră de la Verfeil. În el era rulată cu grijă o pagină de pergament. Guillaume i-o întinse lui Antonin. Era o pagină scrisă de Eckhart, probabil singura din lume care mai rămăsese. Tânărul frate o desfăşură cu precauţie, ca şi cum ţinea în mâinile lui o fiinţă vie.

Scrisul semăna cu cel al stareţului, cu litere deformate şi nişte semne în mijlocul liniilor, cu puncte şi cratime care frânau lectura. Pagina era plină, dar nu exista decât un singur cuvânt de citit, scris şi rescris la nesfârşit, şi acoperind toată suprafaţa. „Disperare”, citi Antonin fără să

meargă până la capăt.

Guillaume luă înapoi pergamentul.

„Dacă nu citeşti fiecare din aceste cuvinte, unul câte unul, nu-ţi faci treaba de cititor şi de om. Aşa spunea Eckhart, nu le scrisese degeaba. Niciunul nu era scris degeaba. Şi îl înţelegeam, Antonin. Trăisem moartea lui Mathilde şi a acelei copile. Fiecare dintre aceste cuvinte însoţea disperarea lui, fiecare literă purta o infimă parte din ea ca o greutate pe spinarea animalelor de povară. Dacă pagina nu era citită în întregime, totul se întorcea la el. Nu era genul de om care cere ajutor sau care îşi împărtăşeşte sentimentele, dar această pagină era pur şi simplu o chestiune de supravieţuire. Căci, părăsind Italia, disperarea îl copleşea. Toată disperarea pe care un om putea s-o suporte era în el şi alte valuri continuau să se abată asupra lui. Valuri de disperare, Antonin, care îl înecau. Eckhart era plin de disperare.

Erau vremuri atât de triste! Ciuma, în zilele ei cele mai sumbre, nu epuizase suferinţa pe care inima unui om o poate îndura. Infernul săpase în cea a lui Eckhart pentru a face să ţâşnească din ea un izvor nesecat de suferinţă.

Nu mai mânca, slăbise îngrozitor. Nu mai regăseai în el nimic din cel care fusese. Spunea despre el că nu mai este un om, nici măcar un lucru de pe acest pământ. Nu era încă mort, dar era incapabil de a mai trăi. Ca un copac lipsit de viaţă, sângele lui nu mai putea hrăni nici măcar o frunză. Semăna cu scoarţa lui. Era o scoarţă de om, numai bună pentru foc.

Bietul om, Antonin, bietul maestru! Se înstrăina de el însuşi.

Corpul i se umpluse de plăgi adânci şi, în contact cu scaunul sau cu patul lui, carnea se sfâşia. Cu oasele ieşindu-i pe sub piele, dezgolite de ulcere, era chiar imaginea dezolării.

Noaptea, când mai găsea puterea, se ducea să se întindă pe pământ. Uneori veneau câini să-l adulmece. Îi lăsa s-o facă. Îşi înfigea mâinile în solul argilos şi apuca rădăcinile care erau în el.

Degetele lui se întorceau mereu în pământ, fiindcă în el se odihnea copila. Pământul îi găzduia lenta dezagregare. El îi aducea insectele, într-o căldură blândă şi umedă, care redădeau un destin morţilor. Profunzimea lui era locul unde se năşteau vieţile simple şi primitive, unde se multiplicau organismele invizibile de care eram legaţi printr-un lanţ. Eckhart simţea acea inimă vie a pământului şi o vedea bătând în pieptul celei care era îngropată în el.

Şi atunci îi veni ideea unui schimb posibil între propria viaţă şi cea a copilei pierdute. Căci o spusese suficient de mult în predicile lui: la capătul detaşării absolute, exista un loc de creaţie unde fiinţa creaturii se contopea cu cea a Creatorului şi primea o parte din puterea lui. Învierea morţilor era la îndemâna celui care se abandonase suficient de mult, căci în această stare de graţie omul devenea Dumnezeu.

Să o învie pe Marie, Antonin, iată de ce se credea capabil Eckhart.

Şi, pentru asta, a hotărât să dispară în neant”.

CAPITOLUL 38
Învierea

„Eckhart începu atunci terifiantul drum al detaşării. Dar această detaşare n-avea nimic de-a face cu înalta spiritualitate pe care o predase. Nu era vorba de a se uni cu gândirea lui Dumnezeu, ci de a merge să caute copila în măruntaiele lui, pentru a i-o smulge. Nu mai rămânea nimic din actul nobil la care îi îndemna pe toţi cei care îi

ascultau predicile. Drumul de pace spre Dumnezeu devenise un drum de război şi de răzbunare. Îşi pervertea puterea spirituală şi întindea mâna diavolului”.

— Nimeni nu putea să-l aducă pe calea raţiunii? murmură Antonin.

— Nimeni nu-l aducea pe calea raţiunii pe Eckhart, zise Guillaume. Dar ascultă cu atenţie.

„Pentru a atinge acest scop nebunesc, avea nevoie de viaţă. Un fluid vital pe care să-l transmită copilei dincolo de moarte. L-a luat din el însuşi”.

— Cum aşa? întrebă Antonin.

„Şi-a condamnat propriul corp. I-a impus un post absolut. Nu doar hrana exterioară, ci orice schimb cu sine însuşi, separându-l de spiritul său, exilându-l din conştiinţa lui ca pe o materie străină”.

— Dar de ce?

— Pentru ca trupul lui să nu deturneze niciun strop de energie pentru supravieţuirea lui. Pentru ca totul să-i poată reveni lui Marie.

„Şi-a interzis mişcarea membrelor şi şi-a închis conştiinţa intrând într-o stare de somnolenţă, apoi a atacat funcţionarea intimă a organelor lui: bătăile inimii, fluxul din plămâni, căldura sângelui. Acolo, zicea el, se afla fluidul vital necesar învierii”.

— Poţi crede, Antonin, că un om este capabil să-şi ia singur puterea de viaţă şi să se folosească de ea?

— Nu, răspunse tânărul călugăr.

— Eckhart reuşea s-o facă.

„Pielea îi era rece, inima lentă şi respiraţia abia i se auzea. Şi fie că era vrăjitorie sau cine ştie ce operaţie alchimică, copila îi apărea. În somn, îi simţea prezenţa, îndepărtată, eterată, dar absolut sigură. Forma era neclară, abia desenată, ca schiţa unui corp care se precizează sub mâna invizibilă care îi trasează contururile.

Pe măsură ce el slăbea, Marie renăştea. El îi dădea viaţa lui. Dar viaţa se împotrivea. Ea apăra corpul lui Eckhart în care continua să se afle. Se opunea dorinţei lui care o sacrifica. Lupta cu el. Lăsa nevoile cărnii lui să-l asalteze cu suferinţe, lăsa foamea şi frigul să-l sfâşie. Îi chinuia mintea, tulburând-o cu spaime violente.

Nu înţelegeam nimic din toate astea. Nu vedeam decât demenţă şi posedare. Şi îl ajutam, Antonin, cu toate forţele mele de discipol îl ajutam, deşi ar fi trebuit să-l las să moară. Fratele ospitalier îmi oferea ajutorul. Împreună îi îndesam pe gât mâncare înmuiată în apă folosind un baston, ca pentru îndoparea gâştelor. Îi încălzeam capul pentru a evacua umorile rele şi îi întindeam membrele pentru a lupta împotriva înţepenirii lor. Îi masam fără încetare corpul plin de escare şi îi loveam pielea pentru a face sângele să circule. Dar nu ştiam să-i înţeleg gemetele care îi ieşeau din gură. Nu erau gemete de durere, Antonin, ci de dezolare. Căci, îngrijindu-l, mă opuneam întoarcerii lui Marie.

Când venea ora cataplasmei pe care i-o aplicam pe burtă, degetele lui le strângeau pe ale mele cu o asemenea violenţă, încât credeam că mi le rupe. Eu mă luptam să-l vindec, dar el îmi smulgea mâinile de pe corpul lui şi continua să mi le smulgă la fiecare îngrijire pe care i-o dădeam. Nu ştiam că, făcându-l să-şi recapete forţele, îi trădam dorinţa. Cum puteam să ştiu că nebunia lui Eckhart avea adevărul ei şi că în străfundul degradării lui voluntare, în care numai diavolul putea fi recunoscut, se găsea puterea lui Dumnezeu?

Cum puteam să ştiu că, salvându-l pe Eckhart, o omoram pe Marie a doua oară?

Într-o noapte, starea i s-a înrăutăţit. A reuşit, nu ştiu prin ce magie, să-şi încetinească şi mai mult ritmul inimii şi al plămânilor şi să-şi scoată şi mai mult căldura din piele.

Fratele a adus un bărbier-chirurg la căpătâiul lui, un bătrân care lucrase în spitalul comanderiei pe vremea templierilor, înainte de distrugerea ordinului lor.

După ce l-a examinat pe maestru, a declarat:

— Este prea slăbit pentru a i se lua sânge, dar, a zis el judecând după tinereţea mea, poate că sângele tău i-ar putea da umorile tale bune.

— Sângele meu?

— Da, este o metodă de tratament din Persia. Am învăţat-o de la un maur. Poate să omoare sau să readucă la viaţă. Cruciaţii o foloseau pentru răniţii lor în Palestina.

Mi-a explicat metoda. Consta în a face să pătrundă sânge nou în venele bolnavului pentru a-i hrăni inima. Niciun medic nu recomanda o asemenea practică în Occident. Orice boală însemna acumularea de umori care trebuiau evacuate fie luându-i sânge bolnavului, fie prin purgaţie. Să umpli un corp suferind, deja prea plin de lichid, era o erezie. Dar Eckhart era pe moarte şi noi n-aveam niciun remediu.

Aşa că i-am dat braţul.

Bărbierul a deschis o venă la îndoitura cotului meu. A băgat în ea un tub de sticlă subţire şi lung prelungit cu o tijă suplă al cărei vârf, ascuţit ca un ac, l-a strecurat pe sub pielea maestrului. Stând în picioare, deasupra lui, îmi lăsam sângele să se amestece cu al său. Bărbierul întrerupea în mod regulat fluxul.

Când a văzut că trupul lui Eckhart nu respingea sângele meu, a dublat timpul de schimb. Efectul a fost impresionant. Corpul lui primea această hrană şi se întărea. Inima îşi relua ritmul normal, pielea i se colora. Viaţa revenea în el şi se difuza peste tot, potolind setea care îi devora organele. Dar el continua să opună rezistenţă. Apăra copila cu ultimele forţe ale voinţei lui, luptând împotriva vigorii pe care o simţea renăscând, în

zadar. Silueta lui Marie devenea mai neclară. Şi cu cât ea se ştergea, cu atât durerile pe care le simţea deveneau mai violente. Gemetele lui erau jalnice şi lacrimile îi curgeau fără oprire pe obraji.

Într-o zi, suferinţa lui a devenit atât de mare, încât gura i s-a deschis brusc pentru a scoate un ţipăt ascuţit precum cel al unei păsări. A încercat să-şi smulgă canula de sticlă şi l-am ţintuit la pat cu nişte sfori legate strâns la încheieturi şi la glezne. Dar el îmi respingea sângele, Antonin, o simţeam prin propriile mele vene. A devenit dintr-odată livid şi respiraţia a părut să i se oprească. Bărbierul a scos canula din braţul lui pentru a căuta o venă mai largă, i-a palpat gâtul şi a înfipt acul în vena jugulară. Un şuvoi puternic de sânge a pătruns şi corpul lui Eckhart s-a întins ca un arc deasupra patului, spărgând firul de sticlă care ne lega.

Bulversat, m-am dat înapoi până în fundul încăperii.

Şi o fi fost ciudata alchimie a amestecului umorilor noastre care îmi înceţoşa mintea, dar am avut sentimentul că ies afară din mine însumi şi că pătrund în sufletul lui. Am împărtăşit atunci oribila viziune a lui Marie care se înfunda în pământ, goală, în mijlocul vidului şi, în jurul formei ei plăpânde, toate fluidele corpului lui Eckhart care se revărsau înapoi din ea pentru a o lăsa în singurătatea morţii. Pentru a o abandona, Antonin...”

Vocea stareţului se curmă şi el fu nevoit să aştepte înainte de a-şi continua povestirea.

„Această imagine încă îmi bântuie nopţile. Eram cu maestrul în faţa acestei fetiţe pe care o iubeam şi vedeam viaţa lui Eckhart retrăgându-se din ea ca o maree, ca să revină în mod inutil la el şi să lase pământul să o acopere.

Atunci a existat acel minut în care disoluţia copilei a părut totuşi să se oprească. Un moment în care restul prezenţei ei a fost foarte aproape de maestrul sărac, ca o

ultimă şansă oferită înainte de dispariţia ei definitivă.

Şi el a înfruntat această ultimă clipă, fără s-o mai poată ajuta pe copilă, cu mâinile goale şi mut. Fără nimic altceva decât el însuşi. A înfruntat-o, Antonin, fără răspuns pentru cea care îi auzise promisiunea, suspendat pe marginea neantului, dar încă departe de iubire. Apoi, după acel moment de tăcere, care era certitudinea că n-o va mai putea salva, distrugerea şi-a reluat cursul şi copila a murit.

Urletul lui Eckhart a străbătut casa şi nimic nu l-a putut face să înceteze.

Mai târziu, când a deschis ochii, privirea lui nu mă mai vedea. Eu nu mai existam pentru el. S-a repus pe picioare şi, imediat ce a avut puterea s-o facă, m-a alungat”.

Guillaume a tăcut şi l-a luat de mână pe Antonin. Au rămas amândoi în rugăciune până când umbra lui Eckhart a plecat din chilie şi inimile lor s-au liniştit.

CAPITOLUL 39
A doua întrevedere

Inchizitorul îi turnă vin lui Guillaume. Părea fericit să împărtăşească acest moment cu el. Se debarasase de capă şi de însemne. Îşi desfăcuse gulerul de la robă, care îi rodea pielea precum ciliciul pe care îl purta pe sub cămaşă. Întrucât penitenţa era în ochii lui cheia tuturor iertărilor, nu se despărţea niciodată de brâul din păr aspru de cal înfăşurat în jurul burţii şi a cărui rugozitate îi jupuia pielea pe viu.

Un novice le adusese o masă frugală, dar inchizitorul ceruse vin pentru a pecetlui prietenia lor regăsită. Guillaume, care nu mai ştia de mult gustul vinului, acceptă să-şi înmoaie buzele. Gazda lui bău două cupe întregi, bazându-se pe durerile purificatoare ale ciliciului pentru a le face iertate.

Vinul îi dezlega limba.

— Într-o bună zi, lumea asta va fi a celor neînsemnaţi, Guillaume. Cei neînsemnaţi vor fi adevăraţii stăpâni ai lumii, săracii, mediocrii, urâţii, proştii vor forma armate. Uită-te la noi, singuri şi apărându-ne unul împotriva altuia. Uită-te la ei, în clanuri sudate, uniţi prin relaţii de supravieţuire. Ei strigă mai tare împreună şi fălcile lor raportate la anvergura pe care o au provoacă muşcăturile cele mai adânci. Nu vor obţine mari triumfuri, ci o mie de mici victorii, fără onoare, care vor sfârşi prin a impune legea.

Inchizitorul îşi scoase scapularul şi saboţii, care îi strângeau picioarele.

— Am fost informat că un sat dinspre Foix se umple de copii veniţi pe lume neterminaţi. Gura lor nu se închide la naştere şi buzele nelipite lasă să li se vadă dinţii. Buza lor de iepure îi înspăimântă pe ceilalţi şi oamenii din împrejurimi fug de ei sau îi alungă. Devin nişte paria şi sfârşesc în cea mai rea singurătate. Dar, dacă ar fi destul de puternici să-şi caute semenii, dacă s-ar uni şi şi-ar pleda cauza în faţa tribunalului lumii, ar putea convinge, prin voinţa lor inepuizabilă şi energia oţelită în toate umilirile suportate, că ei reprezintă norma naturii. Şi poate că, sub efectul acestei convingeri, „tribunalul buzei de iepure” ar decide că toţi copiii care se vor naşte vor trebui să aibă buzele tăiate.

Vinul îl făcea guraliv pe inchizitor.

— Şi ştii tu care-i ultimul meterez care ne salvează de dominaţia celor neînsemnaţi? întrebă el cu un aer complice.

Guillaume continua să tacă.

— Este faptul că transmiterea mesajelor este lentă.

— Ce vrei să spui?

— În ziua în care scrisorile vor ajunge repede şi nu se

vor mai rătăci din cauza beţiilor mesagerilor şi ale călăreţilor, cei neînsemnaţi se vor găsi unii pe alţii, se vor uni şi vor vorbi cu o singură voce. Ziua aceea va însemna sfârşitul oamenilor care suntem.

— Nu m-am considerat niciodată un om important, Louis, ci doar un simplu călugăr a cărui misiune este tocmai de a-i ajuta pe cei neînsemnaţi.

Guillaume se săturase de vorbărie.

— Când îl vei elibera pe Robert?

Inchizitorul oftă.

— N-ai făcut decât jumătate de drum. Eliberarea lui Robert este la capăt. Totuşi…

— Mi-ai făcut o promisiune, Louis, îi tăie vorba Guillaume. Ţi-am dat pintenul de aur.

Un zâmbet dispreţuitor trecu pe buzele inchizitorului.

— Nu o să ţi-l dau pe călugărul tău ridicol pentru nişte firimituri.

Guillaume îşi înăbuşi furia.

— Nu credeam că un dominican îşi va trata fratele în acest fel.

— Dominicanii nu m-au privit niciodată ca pe unul de-ai lor. Mai întâi, din cauza greutăţii mele, pe care au bănuit-o întotdeauna că ascunde un păcat al lăcomiei, în ciuda posturilor publice. Dar mai ales pentru că, la origine, nu eram unul de-ai lor, e-adevărat. Tatăl meu mă dusese la cistercieni, la Fontfroide, la câteva leghe de Narbonne, unde m-am născut. Profesorii lor au descoperit în mine capacităţi intelectuale şi au recomandat familiei mele să mi le dezvolte pe lângă dominicani, al căror învăţământ era neîntrecut. Episcopul şi-a dat acordul şi am dat roba albă de la Câteaux pe capa neagră a ordinului dominican.

— Cum ai aflat despre caravană?

— Dintr-o confesiune. Când ciuma a început să dea înapoi, am anchetat dispariţia fratelui meu. Am aflat că

părăsise Kaffa în 1347 pentru a se întoarce în Europa şi că i se pierduse urma. Se pare că dispăruse în regiunile Dunării în timpul călătoriei. Mă împăcasem cu gândul morţii lui. Dar, câţiva ani mai târziu, am descoperit că pintenii misionarilor defuncţi din Orient fuseseră trimişi la Curie. Toţi pintenii, în afară de unul.

Mi-am trimis cei mai buni *oratores*[28] care au regăsit urma trecerii lui prin Mainz. M-am dus până acolo, am stat şase săptămâni în acest oraş pentru a audia martorii. Nişte călugări, care au vrut să respecte jurământul tăcerii în ciuda întrebărilor pe care li le puneam, uitând că dreptul Inchiziţiei este mai presus de regula mănăstirilor.

Printr-unul dintre călugării lor laici am aflat că, la începutul epidemiei, un misionar care se întorcea din Orient venise să moară de ciumă printre ei. Nu m-am îndoit de sinceritatea lui, dar l-am supus, în faţa fraţilor noştri muţi, la o ordalie[29]. Am ordonat să se înroşească o bară de fier în foc şi să-i fie pusă în mână acestui om curajos pentru a merge cu ea. Cel puţin opt paşi, cifra lui Dumnezeu, fără să o lase jos. Ceea ce a şi făcut. I s-a bandajat mâna şi, după trei zile, am pus să fie examinată. Rana nu era infectată şi începea să se cicatrizeze. Bărbatul spunea deci adevărul.

Ordalia a făcut impresie mare. Când le-am propus-o fraţilor care continuau să tacă, tăcerea lor a devenit brusc mai puţin înverşunată. Cel mai în vârstă din comunitate, împins de ai săi, mi-a cerut să-i ascult spovedania. Îl cunoscuse pe fostul stareţ care îl absolvise de păcate pe acest misionar şi ţinea arhivele mănăstirii. El a fost cel care mi-a dezvăluit secretul caravanei.

— Credeam că vrei velinul pentru a salva onoarea familiei tale. Fratele tău era printre cei care ne-au adus

---

28 Spioni ai Inchiziţiei. (N.a.)

29 judecată dumnezeiască. (N.a.)

ciuma. Ai pintenul şi ţi-am dat cuvântul meu că numele nu o să-i apară nicăieri.

— Călugărul din familia Charnes nu mai există pentru nimeni, Guillaume. Am pus deja să fie topit pintenul pe care mi l-ai dat. Cine-şi mai aminteşte de el? Arhivele misiunii au ars la Avignon, în palatul papilor, în incendiul din turnul Trouillas din 1354. Cei care ar fi putut depune mărturie sunt morţi. Singurul document care mai există este raportul anchetei mele. Vei citi în el că urma acestui călugăr neînfricat se pierde în Orient, acolo unde l-au dus misiunile lui curajoase. Pentru toţi, el se odihneşte acolo, în pământ tătar, unde mormântul lui va rămâne pentru totdeauna necunoscut. Voiam medalia pentru a şterge numele meu din această caravană blestemată. S-a făcut. Pace sufletului său uitat!

— Inima ta de frate bate cu atâta tandreţe... Inchizitorul ridică din umeri.

— Numele era singurul lucru pe care-l aveam în comun. În rest, nici măcar nu ştiam cum arată. Era fratele meu mai mare, intrase la mănăstire la şapte ani, n-am cunoscut decât patul lui gol alături de al meu.

— Ce vrei, Louis?

— Purpura de cardinal, Guillaume. Şi după ce dominicanii mi-o vor da, voi purta roba albă a cistercienilor pentru a le arăta cui aparţin cu adevărat.

Inchizitorul închise ochii pentru a lăsa să răsune mai bine în el cuvintele pe care tocmai le rostise.

Guillaume se uita la el cu milă.

„Pentru o ambiţie de cardinal”, îşi zicea el... şi măsura tot ridicolul momentului. Fantasticul ridicol în care se cufunda sfârşitul vieţii lui de om, într-un ocean de absurditate în care se înecau împreună cu ei Eckhart şi crucile lui de cenuşă, morţii din Kaffa, cadavrele tătarilor învârtindu-se în soare şi ciuma care defrişa pământul.

— Consistoriul nu va accepta niciodată asta. Nu eşti iubit de nimeni, eşti inchizitor şi, după cum ai spus-o, nu eşti decât pe jumătate dominican.

— Papa Benedict al XILlea era cistercian, şi el tot din Fontfroide. A condus el însuşi tribunalul Inchiziţiei împotriva ultimilor catari înainte de a deveni cardinal. Nu vezi că sunt semne venite din cer, Guillaume?

— Cerul nu te va ajuta în Avignon, Louis.

— Ştiu şi aici intervii tu. Nu am destul aur pentru a cumpăra sprijinul dominicanilor din Curie. N-am susţinerea nobililor, nici a împăratului german care urăşte Inchiziţia. Cum să obţii ce vrei, când nimeni nu te vrea?

— Prin frică, presupun.

— Exact, prin frică. Spune-mi, Guillaume, ce ar deveni ordinul dacă aş face publică dovada responsabilităţii lui în apariţia ciumei? Dacă lumea ar ajunge să afle că o caravană a dominicanilor a adus răul în Europa în mod mai sigur decât corăbiile din Kaffa? Imaginează-ţi, continuă inchizitorul cu pasiune, fantasticele consecinţe asupra Bisericii noastre. Nişte creştini care propovăduiesc ciuma... Sfântă veste pentru eretici şi necredincioşi! Cuvântul lui Christos semănând miasmele celei mai mortale epidemii din univers. Credinţa noastră ar fi pângărită pentru totdeauna şi confreria noastră cu siguranţă sacrificată. Creştinătatea va supravieţui, dar nu şi dominicanii.

— Deci pentru asta, zise Guillaume cu amărăciune. Pentru a auzi cuvântul „eminenţă” mângâindu-ţi urechile. Pentru a deveni prinţ al Bisericii, tu, care dispreţuieşti într-atât prinţii lumii... Credeam că aperi o cauză nobilă, Louis, dar velinul n-are alt interes în ochii tăi decât de a forţa ordinul să-ţi susţină candidatura la roba de cardinal. Dar papa e cel care alege cardinalii.

— Papa nu semnează niciun decret şi nu alege niciun cardinal fără acordul dominicanilor.

— Crezi că velinul va fi suficient? Ordinul este mult prea puternic şi nu va deschide niciodată porţile Curiei unui şantajist.

Guillaume se aplecă spre inchizitor rostind clar fiecare cuvânt:

— Frica dominicanilor nu va precumpăni asupra dispreţului lor, el e cel care te va zdrobi.

Inchizitorul clătină din cap, apoi şopti cu un aer aparent resemnat:

— Vom vedea.

CAPITOLUL 40
Noua Inchiziţie

Cei doi bărbaţi rămăseseră mult timp tăcuţi. Guillaume reflecta la noua situaţie. Fusese naiv. Eliberarea lui Robert nu ţinuse niciodată de înmâna rea medaliei cu pinten. Sacristanul avea dreptate, onoarea nu-şi avea locul în planul inchizitorului. Acum trebuia să înţeleagă care era adevărata cheie a acestuia.

— Cine ţi-a spus că vorbesc despre caravană în această carte?

— N-ai fi ales un pergament atât de frumos pentru a povesti banala ta viaţă de călugăr la Verfeil... Ţi se apropie ceasul morţii şi un frate aşa admirabil ca tine nu putea părăsi această lume fără să-şi mărturisească toate secretele. Când am aflat că ai trimis după cerneală şi piei preţioase, am înţeles că, în sfârşit, a venit timpul.

— ... să-l faci pe un frate tânăr să plătească preţul aviditătii tale?

— Mă subestimezi, Guillaume, răspunse inchizitorul. Este adevărat, mai întâi m-am gândit să folosesc velinul ca o sabie care ar servi doar destinului meu. Totul era simplu:

te forţam să-mi dai pergamentul în schimbul vieţii protejatului tău. Îl duceam după aceea la Avignon şi ofeream mărturisirea ta ca dovadă a fidelităţii mele servile. Ordinul o distrugea şi, odată cu ea, ultima dovadă a existenţei caravanei dominicanilor. Mă străduiam să şterg urma care putea s-o facă să supravieţuiască în schimbul purpurei de cardinal ca recompensă a serviciilor mele. Cât despre tine şi cei care te însoţesc...

Privirea inchizitorului se umplu de compasiune.

— În mărturisirile lui, Robert te-a acuzat de eretizare[30] în compania sacristanului şi a secretarului tău. Aţi fi fost judecaţi şi poporul ar fi văzut nişte fraţi călugări alăturându-se ereticilor pe rugul din Toulouse. Ordinul ar fi dovedit astfel puritatea disciplinei lui arătând că nu-şi cruţa nici propriii copii. Pe tine, Guillaume, pentru că prietenia noastră este încă vie, te-aş fi condamnat la carceră pentru a te scăpa de flăcări. Boala te-ar fi eliberat, acordându-ţi favoarea de a muri repede.

— Bunăvoinţa ta mă impresionează, Louis. Inchizitorul luă cupa goală şi o ridică.

— Dar ai dreptate, arma velinului folosită într-un mod atât de josnic i-ar ştirbi propria strălucire. Povestea caravanei nu se bazează decât pe cuvântul nostru – al meu şi al tău. Ce i-ar împiedica pe cei din Consiliu să-mi mulţumească pentru nobila mea loialitate şi apoi să mă îndepărteze fără nicio recompensă? Sau să asigure, din precauţie, alegerea mea într-o lume mai bună prin niscaiva otravă... Velinul tău merită mai mult decât aceste lucruri neînsemnate.

— Mai mult decât purpura? îl ironiză stareţul.

— M-am gândit la ceva mai mare, da, ceva care ne

---

30 Sacrament administrat în comunităţile catare ale secolului al XIII-lea şi încă prezent în secolul al XIV-lea în comunităţile eretice, echivalentul unui botez spiritual marcând apartenenţa. (N.a.)

depăşeşte pe mine şi pe tine. Dominicanii dispreţuiesc Inchiziţia. O lipsesc din ce în ce mai mult de afecţiunea şi de respectul lor, ca un tată care şi-ar renega propriul copil. Un membru al Consiliului lor mi-a oferit deja aur ca să ard pe rug un nevinovat. Aur, ca unui mercenar... Dar cine sunt eu, Guillaume?

Vocea îi deveni mai puternică şi degetul cu inelul de fier se ridică.

— Sunt marele inchizitor al provinciei Languedoc. Mâna mea nu mai poartă niciun giuvaier. Am lăsat smaraldele episcopilor şi prinţilor. Mi-am consacrat toată viaţa acestui inel de fier, să-l servesc şi să-i rămân fidel pentru ceea ce este. Un metal dur, cenuşiu şi just. Am făcut munca a mii de cruciaţi pe pământurile mele. I le-am dat curate lui Dumnezeu, smulgând toate rădăcinile impure. Şi astăzi, în timp ce legea Lui domneşte, în timp ce marile erezii sunt zdrobite şi nu mai am decât nişte vrăjitoare ridicole de strivit, văd nişte oameni corupţi care râvnesc la tribunalul meu şi la puterea mea,

— Şi după ce velinul meu te va face cardinal, vei schimba cursul dorinţelor?

— Voi schimba mult mai mult.

Inchizitorul sună dintr-un clopoţel. Vezica îl făcea să sufere. Fratele care îl slujea îl conduse în „camera evacuărilor”, după cum numeau nobilii latrinele din castelele lor. Cele ale inchizitorului erau private. El se lupta zilnic cu micuţii stăpâni din corpul lui care îi contestau autoritatea. Cel al urinei era cel mai nesupus, obligându-l să se scoale la fiecare oră din noapte. Ar fi vrut să-i ascundă aceste slăbiciuni lui Guillaume, dar Guillaume nu era un duşman.

Gaura latrinelor dădea într-o fosă plină cu fân şi cu inutile ierburi aromatice care nu acopereau mirosurile greţoase. Un loc unde puteai să reflectezi, considera Louis

de Charnes.

Bagajele fraţilor de la Verfeil fuseseră scotocite. Nicio urmă de velin. Trebuia să dea dovadă de prudenţă. Guillaume nu se gândea decât la fratele lui întemniţat, nu realiza cât de mare era miza. În fundul mănăstirii lui, departe de realităţile lumii, nu percepea starea de decădere a Bisericii infectate de preoţii ei fără cultură, de episcopii îmbogăţiţi şi de călugării ei cerşetori lipsiţi de morală. Toţi aceşti măscărici care jucau fără încetare trista farsă pe care Christos n-o scrisese niciodată.

Louis de Charnes credea în mesajul evanghelic şi îi vânase toată viaţa pe cei care îl denaturau; ereticii bineînţeles, dar erezia nu era duşmanul cel mai periculos al credinţei; cel mai periculos era duşmanul din interior, care locuia în Biserica lui. Trădătorul, fratele corupt sedus de vocea lumii şi de cântecul prinţilor care voiau să pună stăpânire pe ea.

Inchiziţia era infectată ca această fosă pe care nicio apă n-ar drena-o îndeajuns.

Nobilii îi însărcinau pe inchizitorii din serviciul lor cu urmărirea duşmanilor pe care voiau să-i distrugă. Parlamentele făceau presiune pentru ca judecătorii inchizitoriali să-şi piardă privilegiile. Tribunalele laice nu mai tolerau această justiţie paralelă. Se înverşunau în prezent să transforme acuzaţiile de erezie în crime obişnuite pentru a le putea judeca ei înşişi.

Inchiziţia trebuia să fie scoasă din această lume abătută de la drumul cel drept şi să-i dea o a doua viaţă. O viaţă marcată de pecetea onoarei şi a demnităţii. Iar constructorul acestei renaşteri va fi el, pe asta se baza ambiţia lui de cardinal. Noua Inchiziţie va fi desăvârşirea pelerinajului său pământesc.

Guillaume nu avea nevoie să cunoască adevărul. O singură persoană din lume îl ştia: papa Urban al V-lea.

Amândoi se puseseră de acord în privinţa acestui amplu proiect construit în secret în casa Seilhan: înfiinţarea unei comisii de şase cardinali-inchizitori grupaţi în jurul papalităţii, la Avignon, apoi la Roma, unde Curia îşi anunţase întoarcerea.

Ieşit de sub influenţa prinţilor, acest tribunal suprem va judeca delictele în materie de credinţă, cu dreptul de a acţiona împotriva prelaţilor, a episcopilor, a arhiepiscopilor şi a cardinalilor dacă trebuia. Niciun dominican n-avea să facă parte din el.

Deciziile acestei comisii suverane prezidate de papă vor fi menite să se aplice tuturor crimelor. Biserica va face dreptate atât pe pământ, cât şi în cer. Legea ei va fi cea a Evangheliilor, fără ca nici măcar o singură virgulă să nu fie scoasă din ele. Şi se va impune asupra celei a regilor şi a împăraţilor.

Inchizitorul îşi va atinge, în sfârşit, scopul. Marele plan pe care-l puseseră la cale împreună aştepta un semn din cer pentru a se împlini. El venise sub forma unui pergament.

Velinul lui Guillaume.

Inchizitorul nu reuşise niciodată să-l facă pe papă să treacă la acţiune, dar puterea acestei mărturisiri îl convinsese, în sfârşit. Fără această armă, n-ar fi îndrăznit să înfrunte puterea ordinului dominican şi Noua Inchiziţie ar fi rămas îngropată între zidurile casei Seilhan.

În curând, papa Urban va ţine velinul în propriile mâini. Acesta îşi va găsi locul printre cele mai preţioase relicve ascunse în pivniţele palatului, după ce va fi fost autentificat de membrii Consiliului. Cu această lesă, „câinii lui Dumnezeu” vor deveni „câinii papei” şi dominicanii vor veni să-şi cerşească osul la picioarele lui[31].

---

31 Dominicanii erau supranumiţi „câinii lui Dumnezeu”. Joc de cuvinte între „dominicani” şi expresia latinească *dominis canis. (N.a.)*

CAPITOLUL 41
Mirosul păcatului

Departe de casa Seilhan, un bărbat singur medita. Obiectele din aur din camera lui şi parfumul de tămâie nu aveau nimic în comun cu austeritatea odăilor inchizitorului, dar îi plăcea să se lase dus cu gândul la acele locuri pentru a regăsi un frate demn de încrederea lui.

Papa strângea în pumn nota Consiliului, în ea era examinată finanţarea noii cruciade pe care o promisese creştinătăţii... Examinată... Cum îndrăzneau? Nu mai tolera puterea acestui cerc asupra decretelor lui. Membrii săi nu se temeau să le dezbată în prezenţa lui. Se credeau egalii săi. Egalii săi! El, succesorul apostolului Pavel, suveranul pontif şi vicarul lui Christos pe pământ, a cărui autoritate nu era supusă decât lui Dumnezeu. Inchizitorul îi dăduse dovezi că dominicanii din Consiliu puneau în discuţie această filiaţie sacră. Îl tratau ca pe un „arendaş” însărcinat să administreze câmpurile Bisericii pentru ei. „Un arendaş!”, repeta el cu furie când părăsea acea sală în care toţi ar fi trebuit să îngenuncheze în faţa lui.

Funcţia pe care o deţinea făcuse din existenţa lui un spaţiu steril, un loc lipsit de probitate şi de afecţiune. Nimeni nu primea atâtea mărturii false. Fidelitate, loialitate, devotament... Nu era înconjurat decât de suflete servile şi ipocrite.

Inchizitorul era singurul care nu-i înşelase aşteptările şi el îl respecta. Nu doar pentru inteligenţa şi cultura lui. Considera că are virtute şi un elan pe care inima lui obosită îl pierduse. Acest om detestat, ridiculizat şi frate întru singurătate ştiuse să-şi păstreze intactă ardoarea pentru justiţie. A lui se uzase. În acest palat din Avignon

pe ale cărui largi culoare treceau atâţia oameni meschini şi atâtea pasiuni neînsemnate, papa se gândea adesea la silueta rotofeie a acestui confrate îndepărtat. Ea era pe măsura locului şi a timpului. Şi ecoul paşilor săi grei aproape de ai lui îi însoţea prieteneşte umorile melancolice.

Lui Guillaume îi era frig. Inchizitorul îi întinse pătura care îi acoperea picioarele şi ceru să fie aţâţat focul. Ridicându-şi cu greutate trupul durduliu, el refuză ajutorul fratelui pe care-l chemase şi merse câţiva paşi prin încăperea îngheţată. O tuse seacă îl apucă pe Guillaume, care încerca să-şi recapete suflul printre accesele violente. Inchizitorul propuse să pună pe cineva să-l conducă, ceea ce stareţul refuză. Medicul de la casa Seilhan putea să-l primească la infirmerie, dar Guillaume răspunse că nu avea nevoie de îngrijiri.

Inchizitorul aprecia în sinea lui tăria sufletească a oaspetelui său. Luă loc alături de el şi zise cu o voce liniştitoare:

— Ai scris o carte de confesiuni, Guillaume. Caravana nu este un păcat pe care l-ai comis tu. Nu ordinul dominican se va înfăţişa în curând în faţa lui Dumnezeu, ci doar tu singur. Tu va trebui să răspunzi pentru propriile păcate. Şi ştiu că există în paginile pe care le-ai scris adevărul despre un duşman al credinţei, un om pe care l-ai slujit şi deci l-ai ajutat să corupă atâtea minţi simple şi pure. Greşelile lui sunt şi ale tale şi trebuie să le mărturiseşti pentru a spera la iertarea lor.

El îşi ridică în semn de închinare cupa goală.

— Pentru stăpânul tău! zise el cu ironie, închin această cupă goală în onoarea lui. Este ceea ce merită toţi oamenii de altfel, cupe goale pentru a ciocni în sănătatea destinelor lor mizerabile.

— Eckhart avea mai multă ambiţie decât tine în ceea ce-

i priveşte pe oameni.

— Uniunea cu Dumnezeu, ce să-ţi spun... oftă inchizitorul. Maestrul tău era un fanatic, Guillaume. Cum poţi să-i aperi memoria?

— Nu memoria lui o apăr, ci operele lui.

— Tocmai, operele lui... se spune că le răspândeşti şi că, în secret, călugării tăi le copiază fără încetare.

— Nu-i adevărat.

Inchizitorul se încordă.

— N-am terminat cu Eckhart, Guillaume. Biserica nu l-a pedepsit niciodată aşa cum merita. Un om de o asemenea anvergură nu merita o pedeapsă atât de ridicolă precum cenzurarea câtorva fraze din discursurile lui.

Îşi puse mâna grea, care purta inelul, pe cea a stareţului.

— De altfel, ar însemna să-i aduc omagiu stăpânului tău dacă l-aş onora cu o condamnare pe măsură. N-am cunoscut niciodată un om atât de ilustru. Ce crezi? Care este, după părerea ta, pedeapsa care ar fi demnă de Eckhart?

— Odihna, răspunse Guillaume.

Inchizitorul îşi retrase mâna.

— Sunt sigur că mai cultivi seminţe diabolice în grădina ta de la Verfeil. Am găsit nişte predici care purtau marca scriptoriului tău.

— De mult timp nu mai copiez predicile lui Eckhart, zise Guillaume. Datoria mea a încetat odată cu moartea lui.

— Moartea lui? Au trecut aproape patruzeci de ani de atunci, te-am ascultat când ai depus mărturie în faţa Curiei care te interoga despre sfârşitul maestrului tău. Şi am simţit ceva... Păcatele au un miros, Guillaume. La tribunal, închid adesea ochii şi-i cer acuzatului să tacă pentru a adulmeca parfumul cuvintelor pe care tocmai le-a rostit în apărarea lui. Cuvintele vinovaţilor put. Şi cuvintele tale

despre dispariţia maestrului tău în apele Rinului aveau acelaşi gust de stricat. Eckhart era un bărbat viguros şi flacăra lui interioară era destul de puternică pentru a rezista la atacurile timpului şi poate chiar la marea urgie prin care am trecut cu toţii.

— Eckhart a murit cu mult înaintea ciumei.

— Minţi! Am dovada că era în viaţă după 1328, dată la care ai declarat decesul lui. Am mărturia unui frate ospitalier care l-a primit la o comanderie din Savoie şi tu erai prezent. Ai minţit, Guillaume. Ai trădat Inchiziţia şi ţi-ai trădat Biserica.

— Şi chiar dacă Eckhart ar fi trăit douăzeci de ani sau o sută de ani mai mult, ce importanţă are? Astăzi nu mai e nimic de făcut, el şi-a găsit sfârşitul şi al nostru se pregăteşte. La asta ar trebui să te gândeşti.

Inchizitorul contempla focul arzând în vatră şi murmură ca pentru sine:

— Dacă a trăit chiar şi numai o zi în plus, această zi a scăpat de judecată.

După câteva clipe, şi-a apropiat capul masiv de foc şi a scuipat în jar. Guillaume a auzit sfârâitul salivei.

— Vezi, zise el, asta înseamnă să arzi un eretic. Înseamnă să arzi un scuipat.

Guillaume nu-l mai asculta. Confesiunea lui nu era încă pe deplin terminată. Inchizitorul nu ştia adevărul despre destinul maestrului său. Numai el singur îl ştia şi numai el suferea.

CAPITOLUL 42
Eckhart pe rug

„Eckhart”, acest cuvânt răsuna în ţeasta tunsă a inchizitorului cel gras. Nu încetase niciodată să răsune precum clopotele care băteau orele la casa Seilhan. Toată

viaţa lui, inchizitorul luptase împotriva Spiritului Liber, a beghinelor, a misticilor de peste tot. Dar, de fapt, nu se luptase niciodată decât cu un singur om. Vocea ereziilor era cea a lui Eckhart, cel mai mare Iuda al creştinătăţii, care îl promitea pe Dumnezeu tuturor. Nebunia lui continua să alimenteze cele mai grave impietăţi pentru care trimisese pe rug oameni care nu erau adevăraţii vinovaţi. Toţi cei care susţineau că Biserica este inutilă, care-i dispreţuiau pe papă, pe călugări, care dispreţuiau sacramentele. Toţi cei care nu se bazau decât pe propriile forţe spirituale, care se simţeau capabili de Dumnezeu, toţi aceia erau fiii lui Eckhart.

Inchizitorul îi vânase pe cei nesupuşi, acuzaţi că posedă scrieri ale maestrului. Arsese sute de pagini din predicile lui, dar nu avusese acces la bibliotecile mai-marilor regatului, nici la cele ale intelectualilor şi universitarilor care mai păstrau copii ale lor. Învăţătura lui Eckhart era acum o erezie de bogătan.

Devianţele care îi seduceau pe săraci erau zgomotoase şi uşor de strivit, ele antrenau mulţimi ale căror ţipete sfârâiau bine în flăcări, dar niciun sunet nu ieşea din cabinetele secrete ale erudiţilor care studiau gândirea lui bolnavă. Ea se propaga încet de sus. Rădăcinile ei erau în cerul lumii, prea înalte pentru a fi tăiate. Niciodată un om nu i se păruse mai periculos.

Cuvintele... cuvintele lui Eckhart ascundeau corupţia lor. Nu infectau mintea precum remuşcările sau amintirile ruşinoase care ne măcinau în adâncul sufletelor noastre. Miasmele lor nu se formau în mlaştini sau în locuri de putreziciune. Moartea nu le însoţea şi ele nu îngrozeau pe nimeni. Ele vrăjeau. Vaporii lor urcau subtil pentru a trezi o dorinţă lascivă. Farmecul lor era acela al târfelor care te duc pe drumurile damnării. Cuvintele lui Eckhart aveau o asemenea frumuseţe, gândea inchizitorul, pielea lor avea

o asemenea catifelare, parfumul lor te subjuga, irezistibil. Ele trezeau dorinţele cele mai ascunse, mai voluptuoase decât cele ale trupului. Ele tulburau sufletul. Îl atrăgeau precum cântecul sirenelor pentru a-l rupe sau pentru a-l înghiţi în iluziile uniunii divine.

Pe vremea marii molime, şobolanii anunţau venirea răului, cohortele lor fugeau din faţa duşmanului invizibil înainte de a fi nimicite. Cuvintele promiteau o epidemie şi mai devastatoare. Ciuma şobolanilor ucidea creaturile, dar îl cruţa pe Dumnezeu. Ciuma lui Eckhart îl trăgea spre pământ, îl scotea din cer aducându-l la îndemâna omului, altfel spus în bătaia armei. Fără distanţa de majestate, inima lui Dumnezeu era descoperită. Era de ajuns s-o ocheşti.

Inchizitorul propusese de mult timp redeschiderea procesului, dar Consiliul se opusese. În pofida rătăcirilor lui, Eckhart rămânea un mare maestru dominican. Or, papa declarase în mod categoric, procesul nu va putea să se deschidă decât cu acordul ordinului, ceea ce, în ochii tuturor, era imposibil. Velinul lui Guillaume înlătura aceste obstacole. Şi aşa va fi, gândea inchizitorul, căci nu se făcuse dreptate. Operele lui fuseseră cenzurate, dar omul nu fusese condamnat şi distanţa de majestate care garanta suveranitatea absolută a lui Dumnezeu nu fusese răzbunată aşa cum o merita.

Nimic din procedură nu-l împiedica să redeschidă un proces împotriva unui acuzat mort, dacă apăreau dovezi noi. În ultimul secol, la Carcassonne, fuseseră arse osemintele unei femei care primise infamul sacrament al catarilor înainte de a muri.

Inchizitorul îşi jurase să ardă osemintele lui Eckhart! Ideea îi făcea pielea imensului său corp să se înfioare şi ciliciul pedepsea această exaltare ca pe o dorinţă vinovată. Instruise numeroase procese postume în cariera

lui. Şaizeci şi nouă de exhumări, dintre care trei ale unor preoţi vinovaţi că au asistat la „eretizări”. Prezenţa trupului unui eretic profana cimitirul. Era o datorie să-i exhumezi rămăşiţele blestemate care erau aruncate în nişte saci, agăţaţi de şeile cailor pentru a fi purtate pe străzi, strigându-se numele necredinciosului, înainte de a-i arde oasele, de a i le zdrobi şi de a i le împrăştia peste bălegar.

Nu contează că trupul lui Eckhart nu putea fi smuls din odihna lui veşnică. Noua Inchiziţie ar convoca spectrul spiritului său. Procesul lui Eckhart ar fi procesul tuturor intelectualilor care denaturau cuvântul lui Christos. Inchizitorul îi cunoscuse îndeaproape. Se luptau în universităţi pentru a-şi impune dogmele şi ideile filosofice. Comentau *summae*[32], pentru care nu-ţi ajungea o viaţă întreagă să le citeşti. Propria cultură făcea din el un membru al familiei lor. Ea nu era o hrană bună pentru corpul Bisericii care avea nevoie de credinţă şi de inocenţă.

— Vorbeşti ca un franciscan, îi spusese Guillaume auzindu-i cuvintele.

— Trebuie să crezi pur şi simplu, îi răspunsese el. Iată secretul unei religii puternice.

— Te mai interesează religia, Louis?

— Mă interesează justiţia.

Clopoţelul inchizitorului făcu să apară un frate sfrijit aducând pe o tavă două cupe de ceai de plante aburind. Îl anunţase pe Guillaume că avea de gând să deschidă o nouă procedură împotriva maestrului său.

Procesul postum al lui Eckhart va avea loc pe mormântul Consiliului dominicanilor. Reîntemeierea Inchiziţiei ca tribunal universal le va reduce dominaţia la zero. Umilirea ordinului lor le va provoca prima rană şi

32 Operă de sinteză a cunoştinţelor despre un subiect. *(N.a.)*

procesul lui Eckhart va fi sabia.

— Pleci la război foarte târziu.

— Inchiziţia e pe moarte, Guillaume, şi nu-şi mai revine de pe vremea ciumei, continuă el după ce luase o gură bună din băutura fierbinte, fără să pară că a simţit arsura. Ştii cum numesc oamenii marea epidemie? Biciul lui Dumnezeu. Este numele pe care îl dădeau tribunalului meu. Dar braţul care i-a pedepsit s-a abătut asupra lor mult mai puternic decât al meu. Ciuma e cea care a redresat creştinătatea. Niciuna dintre pedepsele noastre, niciuna dintre torturile noastre nu i-ar fi putut îngrozi pe păcătoşi atât de mult. De atunci, poporul face penitenţă. În Germania şi de-a lungul Rinului, între Basel şi Strasbourg, grupuri de laici se adună pur şi simplu pentru a-i ajuta pe alţii. Singura lor aspiraţie este să-L imite pe Christos. Sunt numiţi „prietenii lui Dumnezeu”. Ar trebui să li se spună „prietenii ciumei”. Nu sunt ameninţaţi de erezii fiindcă ei nu stau să cugete. Ei nu gândesc credinţa, ci o trăiesc. Pur şi simplu. Ciuma a ucis gândirea. Ideile au murit în căruţele care duceau trupurile victimelor ei. Catastrofele au acest efect asupra umanităţii, ele ucid ambiţiile. Redau lumii smerenia şi fac inchiziţiile inutile.

Prietenii ciumei nu vor încerca niciodată să atingă cerul. Ei îl consideră pe Iisus un model de viaţă. Iisus, omul, nu fiul lui Dumnezeu, înălţarea omului, Guillaume, este altitudinea viitorului. Nimeni nu va vrea să urce mai sus.

— De aceea vrei să arzi rămăşiţele lui Eckhart, pentru ca nimeni să nu se înalţe mai sus?

— Nu, pentru binele lumii. Religia trebuie să supravieţuiască. Ea este garanţia oricărei justiţii. Oamenii au nevoie de legi cereşti. Cele pe care le-au scris cu propriile mâini nu rezistă la suferinţele pământeşti şi, fără Biserica pe care maestrul tău voia s-o distrugă, barbaria lor va distruge tot.

— Ai foarte puţină stimă pentru aproapele tău.

— Nu există decât doi mari inchizitori capabili să inspire destulă frică pentru a ţine în frâu turma noastră: Dumnezeu şi ciuma. Dumnezeu va face ca justiţia să fie respectată, Guillaume, cu mai puţină vărsare de sânge. Dumnezeu sau ciuma, va trebui să alegem.

— Ţi-ai pierdut sufletul, Louis.

— Nu, singura mea ambiţie este să protejez credinţa. Voi duce velinul la Avignon, îl voi înmâna papei şi voi zdrobi orgoliul dominicanilor cu el! Nici nu-ţi închipui, Guillaume, ce-o să fac cu amintirile tale. Ele vor marca sfârşitul tuturor tribunalelor corupte şi îşi vor avea locul în istoria Bisericii. Nu mă reduce la acest meschin personaj fără onoare, pe care-l vezi în mine!

Purpura nu va fi haina aviditǎţii mele, ci a credinţei mele în justiţie.

Guillaume se simţea obosit, dar prezenţa inchizitorului producea o impresie nelămurită în inima lui, un soi de calm care îl reţinea alături de el. Nimic misterios, doar sentimentul de a fi într-o companie plăcută cu sine însuşi. De mult timp, funcţia lui de stareţ şi conducerea fraţilor de la Verfeil făcuseră această companie tristă şi supărătoare. Responsabilitatea conducerii sufletelor smulsese toate resturile de nepăsare care mai supravieţuiau într-al lui. Nu încetase să lupte cu sine însuşi ca să-i protejeze pe ai săi, să le supravegheze cuvintele, conduita, deciziile şi să reziste la propriile umbre. Stând în faţa inchizitorului, avea, în sfârşit, un adversar exterior cu care să se lupte, binecuvântare pe care nu o primeau toţi oamenii.

— Dă-mi velinul, Guillaume, şi jur în faţa lui Dumnezeu că-ţi voi elibera fratele!

Stareţul ceru permisiunea să se retragă. Inchizitorul puse să fie condus după ce îi recomandase să-şi cântărească bine decizia. Nu avea să-i mai aştepte mult

răspunsul.

Trecând pragul casei de oaspeţi, Guillaume se simţi împăcat. Îndoiala îl părăsise. Velinul nu va sfârşi în pivniţa cu relicve a unui palat, în Avignon sau la Roma, lângă coroanele de spini şi cuiele adevăratei cruci pe care cruciaţii le aduceau de la Ierusalim. Cufere întregi pline de cuie care l-ar putea crucifica de zece ori pe Christos... Velinul era un mesaj de adevăr pentru lume şi nu aparţinea nimănui.

CAPITOLUL 43
Lanţul rupt

— Ce faci? îl întrebă sacristanul.

— Îmi fac bagajul, răspunse Guillaume.

Tânărul tăbăcar şi Antonin se uitară unul la altul nedumeriţi. Stareţul le povesti ultima întrevedere cu inchizitorul. Soarta lui Robert nu avea să se hotărască în casa Inchiziţiei.

— Ţi-am spus că n-o să-şi ţină promisiunea, zise sacristanul.

— Nu el e cel care nu-şi va ţine promisiunea, ci ambiţia lui.

— Vrea să fie papă?

— Cardinal, pentru început.

— Şi?

— Şi secretul caravanei îi dă putere asupra Consiliului dominican.

— Nimeni nu va crede povestea asta.

— Are nişte mărturii şi velinul i le va confirma.

Sacristanul clătină din cap.

— Nu ne va lăsa să plecăm, Guillaume.

— Şi cum va justifica la Curie detenţia a trei fraţi din ordinul său şi a stareţului lor? Fără proces, fără judecată?

Plecăm!

— La Verfeil?

— Nu, la Avignon. Inchizitorul are destui duşmani în dioceză. Voi aduna un grup de oameni influenţi care să ne însoţească. Papa va fi obligat să ne asculte.

Antonin şi sacristanul îl ajutară pe Guillaume. În fundul cufărului său se afla Sfântul Petru, micuţa sculptură din lemn pictat pe care o păstra la căpătâiul lui în chilia de la Verfeil şi mereu la îndemână când pleca la drum. Ea îl înfăţişa pe apostol plângând după trădarea de la cântatul cocoşului.

Antonin îl ridică cu grijă şi pipăi cu degetele lacrimile sculptate pe obrazul drept, trei lacrimi pentru întreita lui lepădare de Christos. Una singură curgea pe obrazul stâng.

— Aceasta contează cel mai mult, spusese Guillaume. Dacă o compari cu celelalte, este mai mare şi curge drept. Ar putea să le conţină pe toate. Această a patra lacrimă, niciun călugăr n-ar trebui s-o uite vreodată, niciun om n-ar trebui s-o uite vreodată. Este lacrima iertării.

Antonin înfăşură sculptura de lemn într-o pânză, gândindu-se la Robert, pe care avea să-l abandoneze din nou. Un lucru era sigur: lacrima iertării nu va curge niciodată pe obrazul lui.

Guillaume le ceru să se strângă în jurul lui şi se rugară împreună la Fecioara Maria până când bătu clopotul de vecernie. Apoi fiecare se retrase în chilia lui.

Guillaume medita. Soarele apunea asupra zilei lui Dumnezeu. Era prima lui duminică fără slujbă, de ani buni. În zori, mesajul pe care-l încredinţase la plecarea lor celui mai bătrân călugăr de la Verfeil va fi deschis. Dacă nu avea veşti de la el, fratele Bruno, un bătrân tovarăş care-şi pierdea vederea, dar a cărui inimă vedea departe, va acţiona aşa cum îi ceruse şi va merge la cuva cu var unde

se afla cufăraşul cu velinul. Încă mai era timp să-l anunţe pe inchizitor şi să trimită un mesager, gândi Guillaume.

Se scurse o oră până la căderea nopţii. Casa de oaspeţi părea liniştită. O lumânare îşi difuza lumina frumoasă la intrare. Antonin luă lumină de la flacăra ei cu ajutorul unui aprinzător lung, pentru a o distribui la candelele de seu din fiecare chilie.

Când intră în cea a stareţului, îl găsi aşezat în pat, cu un aer grav, cu pumnii închişi strângând pătura care-i acoperea genunchii. Respiraţia îi era zgomotoasă şi greoaie. Antonin vru să-l ajute să se întindă, dar Guillaume îl împiedică.

— Nu mai am mult timp, Antonin. Poate nu destul ca să-ţi povestesc sfârşitul maestrului. Dar ceea ce contează este ca tu să-ţi întipăreşti în memorie secretul caravanei dominicanilor.

— De ce în memorie?

Guillaume arătă tandru cu degetul spre fruntea tânărului său frate.

— Velinul cel mai preţios se află acolo.

Antonin îşi plecă privirea.

— Ţi-am spus într-o zi ce trebuie să faci cu pergamentul dacă eu dispar. Va trebui să i-l duci papei şi să faci două copii: una pentru împăratul Germaniei şi cealaltă pentru regele Franţei. Adevărul despre secretul ciumei nu va fi doar în mâinile oamenilor Domnului. Boala a lovit lumea fără să facă vreo alegere. Adevărul va fi, ca şi ea, dat fiecăruia.

Guillaume vedea chipul tânărului călugăr posomorându-se. Umbra lui Robert trecea peste el. Guillaume îi simţi prezenţa şi îndoiala îl cuprinse din nou. Temniţa era la câţiva paşi, un cuvânt era de ajuns să o deschidă.

— Tu ce-ai face, Antonin, dacă ai fi în locul meu?

Fără să ridice ochii, Antonin răspunse cu o voce fermă.

— I-aş da velinul inchizitorului pentru viaţa lui Robert.

Guillaume păru brusc obosit şi dezamăgit. „Să lucreze după adevăr”[33] era porunca pe care îşi depusese jurămintele de tânăr dominican plin de credinţă şi de speranţă. „Speranţa...”, murmură el pentru sine ridicând imperceptibil din umeri.

Cui datora adevărul? ar fi putut să-l întrebe Antonin. Celor morţi de ciumă pe care nu-i va reînvia? Ordinului, pentru ca el să facă penitenţă? Istoriei? Lui Dumnezeu, care nu avea nevoie de o confesiune scrisă pentru a judeca păcatele? Adevărul avea propriul destin. Cine era el pentru a se crede stăpânul adevărului?

Dar ce era el nu mai avea importanţă. Contempla tinereţea acestui frate care-i liniştea inima mai uşor decât o rugăciune. Ea avea în pază amintirile lui şi va şti să le apere de uitare. Copia pergamentului său va dormi în pace în memoria lui Antonin, fără să ameninţe viaţa nimănui. „Astfel, îşi repeta Guillaume, velinul va fi fost scris de două ori, o dată de mâna mea pe o piele perisabilă şi o dată de vocea mea în mintea unui frate care va şti să-l transmită”. Aceste cuvinte luminau în el sumbrele alegeri viitoare.

Noaptea înainta. Aşezat pe marginea patului, perfect nemişcat, stareţul părea că aşteaptă.

— Ascultă, îi spuse el deodată lui Antonin.

Tăcerea fu tulburată de nişte zgomote de paşi şi ecouri metalice de oameni înarmaţi care se apropiau.

— Am luat o decizie în privinţa velinului, declară Guillaume cu un zâmbet uşor.

Uşa se deschise brusc şi în cadrul ei apăru silueta înaltă a oblatului. Doi bărbaţi îl escortau. Aruncă o privire la cufărul deschis.

— Ne părăseşti?

---

33 Evanghelia după Ioan, 3: 21. („Dar cine lucrează după adevăr vine la lumină...”)

Guillaume se ridică liniştit, fără să-i acorde vreo privire. Îşi puse încet scapularul, apoi mantia.

— Nu veţi putea ascunde arestarea mea, zise el cu o voce domoală.

— Nimeni nu te arestează, frate dominican, răspunse oblatul. Eşti un oaspete de marcă şi inchizitorul vrea să te găzduiască aşa cum meriţi. Te conduc în odăile lui, acolo vei sta.

Sacristanul şi tăbăcarul aşteptau în încăperea principală. Stareţul ieşi din chilia lui, urmat de oblat. Sacristanul vru să intervină, dar Guillaume îl opri cu un gest. El îi ceru lui Antonin să se ducă în chilie pentru a-i aduce capa. Punându-şi-o pe umeri, apucă lanţul crucii pe care o purta pe piept şi îl rupse cu un gest scurt. Înainte de a trece pragul uşii, i-l întinse fără un cuvânt sacristanului şi ieşi cu demnitate.

CAPITOLUL 44
Un plan

La ivirea zorilor, fratele Bruno, care îndeplinea funcţia de stareţ al mănăstirii Verfeil în absenţa lui Guillaume, o luă înspre grădina de plante medicinale. Vederea lui tulbure îl făcu să se lovească de o buturugă pe care fraţii nu o scoseseră cu totul. Nu se prea îngrijoră, avea obiceiul să se lovească de obstacolele pământului, motiv pentru care nu iuţea niciodată pasul. De ani întregi, nu se mai lumina de ziuă decât pe jumătate pentru ochiul lui drept şi niciodată pentru stângul.

Scrisoarea lui Guillaume era mototolită în buzunarul robei. Îşi spuse că trebuia să o ardă înainte de trezirea fraţilor săi. Ajunse în capătul grădinii, la fosa plină cu var. Ridică uşor capacul de bronz. Cu ajutorul unui lanţ, trase cufăraşul de plumb ascuns în cavitatea secretă. Îl deschise

cu precauţie, apoi vărsă conţinutul în fosă, aşa cum îi poruncise Guillaume. Vederea lui înceţoşată îl făcu să zărească foile unui pergament care i se păru de o mare puritate. Cu o lopată, întinse peste piei straturi de pudră albă. După ce le acoperi în întregime, trase capacul fosei la loc, respiră aerul îngheţat al dimineţii şi îşi reluă drumul spre mănăstire, având grijă la obstacole.

La câteva leghe depărtare, pelerinii care mergeau la Compostella părăseau mahalalele adormite din Toulouse. Cetele lor triste semănau cu o armată învinsă. Târau în urma lor aceiaşi oameni palizi, îmbrăcaţi în zdrenţe, care se sprijineau în bastoane ca nişte soldaţi răniţi în retragere. Dar niciunul nu privea în pământ, capul lor era drept, ochii aţintiţi spre sud, spre un orizont pe care un soldat învins nu l-ar fi căutat.

În centrul oraşului, casa Seilhan îşi ţinea închişi propriii pelerini care îşi numărau paşii între zidurile chiliilor lor.

Descurajarea părea să-l cruţe pe sacristan. Dar cei doi fraţi ai săi erau greu de privit, fiecare în câte un colţ, contemplând cu jale pardoseala prăfuită a casei de oaspeţi pe care stareţul tocmai o părăsise. Sacristanul le ceru să se apropie şi, cu voce scăzută, declară că venise timpul.

— Trebuie să-l eliberăm noi singuri pe Robert.

Antonin ridică privirea asupra trupei mizerabile pe care o formau. Dacă destinul lui Robert era în mâinile lui, el era deja împlinit...

Tânărul tăbăcar părea mai puţin deznădăjduit. Cuvintele sacristanului reaprinseseră o mică flacără în ochii lui.

— Asta-i părerea stareţului? întrebă el.

— Nu este o părere, răspunse sacristanul, este un ordin. Lanţul rupt înseamnă că trebuie să scăpăm de-aici.

Rămaseră unul lângă altul fără să rostească niciun cuvânt. Fiecare dintre ei avusese acelaşi gând: să-l ajute pe Robert să evadeze.

La Verfeil, Antonin săpase fără încetare tunelul care avea să-l elibereze din carceră şi lovise de o sută de ori cu ciocanul în pietrele celulei după ce zdrobise capetele tuturor gardienilor. Dar casa Seilhan era apărată mai bine decât un castel. Cum ar putea un călugăr bătrân şi doi tineri neînarmaţi să reuşească ceea ce nimeni nu reuşise vreodată înaintea lor? Să scoată ghearele Inchiziţiei în bârlogul ei.

În ziua următoare, nu avură niciun contact cu Guillaume. Nu era permisă nicio vizită. Inchizitorul le transmisese că sănătatea stareţului lor necesita odihnă şi un confort pe care o chilie de călugăr nu i le putea oferi. Stareţul îl însărcina pe el, în calitate de gazdă, să-i salute din partea lui şi să-i liniştească. Cei trei bărbaţi căutau o soluţie, dar îngrijorarea şi lipsa somnului le înceţoşau minţile. „E imposibil”, repetau vocile interioare. Cea a sacristanului se ridică în cele din urmă pentru a le face să tacă.

— O să supravegheaţi zi şi noapte celula lui Robert, o să notaţi orele de gardă şi de plimbare. Trebuie să-i cunoaştem pe fraţii care-i duc mâncarea şi pe cei care au acces la temniţe.

Tăbăcarul aprobă aceste cuvinte cu un zâmbet uşor.

— Începusem deja s-o fac.

Robert nu mai apărea în claustru de zile întregi.

La etajul care ieşea în afară deasupra celulelor, tânărul tăbăcar îşi petrecea timpul observând ritualurile fiecăruia, cotidianul călugărilor între orele de rugăciune pe care toţi le respectau ca la mănăstire, obiceiurile, maniile, detaliile utile.

Când aceştia străbăteau aleile claustrului, tăbăcarul le observa răbdător mersul care dezvăluia secrete de caracter. Şi, încet-încet, nişte bucăţi se asamblau în mintea lui.

Fiecare frate dominican al casei Seilhan avea, pe rând,

sarcina de a acorda ajutor spiritual prizonierilor. Aripa temniţelor era în permanenţă păzită de un oblat soldat şi de un frate gardian care ocupa o celulă.

— Masa de seară a oblaţilor este servită după cea a călugărilor. Fratele aşteaptă întotdeauna întoarcerea oblatului de gardă, care mai întârzie pe la cantină. Poate dura şi o jumătate de oră, timp în care el rămâne singur. Ăsta ar fi momentul potrivit.

Sacristanul şi Antonin ascultau cu atenţie raportul tăbăcarului.

— Poate dura mai puţin? întrebă bătrânul călugăr.

— Nu s-a întâmplat nici măcar o dată săptămâna asta, iar joi a durat o oră întreagă. Soldaţii se plictisesc şi ascund vin în bucătărie.

— De unde ştii?

— De la motanul meu. Se fofilează peste tot.

Tăbăcarul îl arătă pe micuţul novice care desena cifre pe pământul prăfuit din curticica interioară.

— Ai încredere? întrebă Antonin.

El încuviinţă zâmbind.

— Da, ăsta nu va fi niciodată călugăr. Este negustor. Vrea să înveţe să calculeze pentru a se îmbogăţi. Îl învăţ cu o condiţie. În schimbul lecţiilor mele, el îmi spune micile secrete ale casei.

Novicele continua cu sârguinţă să-şi deseneze cifrele. Înainte de a se întoarce la treburile lui, ridică spre ei o privire plină de maliţiozitate. Era mic de înălţime, dar robust. Un şirag de mătănii îi atârna la cingătoare. „Prea nou”, gândi sacristanul, care ştia să-i recunoască după uzura mătăniilor pe novicii devotaţi care trebuiau încurajaţi şi pe cei leneşi care trebuiau pedepsiţi.

Tăbăcarul urzea planuri, dar sarcina părea imposibilă. Departe de aspectul ei de mănăstire liniştită prin care se plimbau nişte călugări, casa Inchiziţiei era o temniţă

impenetrabilă, cu ansamblul ei de curţi interioare şi de clădiri pătrate care se îmbinau ca nişte cuburi. În zilele următoare, Antonin şi sacristanul aşteptară rugându-se. În acest timp, tânărul tăbăcar se învârtea cu nerăbdare între pereţii casei de oaspeţi, căutând detaliul care îi scăpa. Declarase că găsise probabil o soluţie, dar planului îi lipsea o piesă. Cum să-l reducă la tăcere pe fratele care făcea de gardă? Novicele îi sugerase „o lovitură zdravănă în cap”, dar cel mai mic zgomot i-ar aduce pe soldaţi.

Seara venea fără să-l liniştească, somnul îl ocolea.

Trecuseră deja opt zile de la arestarea stareţului. Clopotele de utrenie răsunară în toiul nopţii. Antonin se ridică din pat şi se îmbrăcă pentru a se duce la capelă împreună cu sacristanul. Îşi luă roba albă, sub privirea curioasă a tânărului tăbăcar cu care împărţea chilia.

— La ce te uiţi? îl întrebă el.

— La nimic, continuă.

Peste robă, Antonin îşi puse scapularul prelungit cu gluga albă care era cusută de el. Se înfăşură apoi în capa neagră, după care se încălţă cu pantofii grosolani, cu marginile rupte de atâta mers pe drumurile de propovăduire a credinţei. Îşi ridică gluga pentru a şi-o lăsa peste frunte. Vocea tăbăcarului îl opri.

— De ce faci asta?

— Un dominican îşi lasă mereu în jos gluga când îşi îndeplineşte datoriile lumeşti. Nu ştii asta?

— Fratele care-i păzeşte celula lui Robert... continuă tăbăcarul, cu un aer absent. Când îi vine rândul să fie de gardă, şi-o lasă şi el în jos?

Antonin îl privi fără să înţeleagă.

— Ce?

— Gluga.

Antonin îşi zise că probabil prietenul lui băuse apă mai puţin sfinţită decât cea care i se dădea. Oblaţii aveau

pivniţa lor şi tăbăcarul îl avea pe novicele lui care se strecura peste tot, fiind în stare să-i aducă vin liturgic pe care laicii din casă îl sustrăgeau pentru consumul lor păcătos.

— Dacă dominicanul îşi lasă gluga peste frunte, poate că am soluţia să-l eliberez pe Robert.

Sacristanul veni lângă ei şi tăbăcarul le prezentă cu voce scăzută planul lui.

— Există o substanţă, începu el, coriarina, în frunzele de roldon. O folosim pentru vopsea. Trebuie să o manipulezi cu mănuşi. Vrăjitoarele o extrag din frunze şi o vând ca venin de himeră. Dacă substanţa îţi pătrunde în piele, te adoarme pe loc şi-ţi deschide larg poarta viselor, ca şi cum ai fi dat pe gât un butoi cu vin.

— Eşti sigur de efect? întrebă sacristanul.

— Am adormit nişte turci cu aşa ceva, darămite nişte dominicani...

— Şi cum...

— Trebuie să o atingă.

Sacristanul făcu un semn de nerăbdare.

— Otrava, continuă tăbăcarul. Este o vopsea, trebuie să fie în contact cu pielea. La tăbăcărie, îi adormeam pe turci punându-i să preseze pieile impregnate cu ea.

— Şi cum vrei s-o pui pe pielea unui frate?

— Nu ştiu încă. Mă gândesc la asta... dar, dacă putem să-l adormim pe călugăr în timp ce este singur la celule, putem să-l eliberăm pe Robert.

— Şi după aceea?

— După aceea îţi voi spune când o să mă scol, conchise tăbăcarul căscând.

CAPITOLUL 45
Îndrăzneală

Novicele ciocăni la uşă pentru a cerşi câteva cifre. Abia se luminase de ziuă. Tăbăcarul îi făcu semn să se apropie.

— Ştii numele călugărului care va fi de gardă diseară?

Novicele simţi privirile aţintite asupra lui şi gravitatea tăcerii care se lăsase în aşteptarea răspunsului său. Fapt care îi provocă o satisfacţie extraordinară, orgoliul fiind un păcat pe care nu-l mai mărturisea.

— Pot să-l aflu, răspunse el cu importanţă.

— Bine. Mai am un serviciu să-ţi cer, dar va trebui să mergi undeva.

Novicele asculta cu atenţie.

— Am nevoie de o vopsea.

— Poate ieşi de aici liber? se miră sacristanul.

— Pot, afirmă noul lor aliat fără să mai aştepte răspunsul tăbăcarului.

Acesta din urmă încuviinţă.

— Iese pe la latrinele de la bucătărie. Ăsta va fi drumul nostru.

— Trecem pe sub fundul cruciaţilor, declară cu veselie novicele, în mod vizibil destul de puţin interesat de preocupările spirituale.

— Obişnuieşte să facă asta, continuă tăbăcarul. Iese noaptea pentru negoţ. Aduce zahăr, slănină şi bere. Oblaţii sunt clienţii lui.

Tăbăcarul scrise un mesaj pe care îl încredinţă elevului său.

— Drumul nu va fi lung. Dacă alergi, ajungi la tăbăcărie într-o oră. Înmânezi acest mesaj turcilor, ei au întotdeauna o rezervă. Şi te întorci cu zece uncii.

— Şi vopseaua asta cum o dăm fratelui care va fi de gardă? întrebă sacristanul.

— Asta... răspunse enigmatic tăbăcarul, o să depindă de Antonin.

Novicele fugi să-şi îndeplinească misiunea.

Antonin şi sacristanul ascultară cu atenţie.

Planul părea mult prea îndrăzneţ pentru un călugăr bătrân şi pentru un frate aşa neexperimentat, dar era în joc viaţa lui Robert. Sacristanul ezita. Ordinul lui Guillaume era categoric, dar îşi făcea griji pentru confraţii săi. Succesul acţiunii presupunea să li se acorde o şansă pe care nici alinierea perfectă a tuturor planetelor de pe cer nu le-o putea garanta. Şi se simţea inutil. Riscurile nu erau împărţite în mod echitabil.

Tăbăcarul îi mărturisise deja lui Antonin ideea lui: să pună mâna pe scapularul călugărului şi să-l impregneze cu vopsea. Sustragerea scapularului era partea cea mai delicată. Niciun frate dominican nu are unul de schimb, fiecare având grijă de al său ca de o relicvă preţioasă. Nu erau decât două soluţii: să i-l ia cu împrumut, ceea ce era imposibil, sau să-l forţeze să-l înlocuiască. O amintire din grădina de plante medicinale îi veni atunci în minte lui Antonin. Exista o plantă cu efecte redutabile pentru bolnavi, prezentă în toate tolbele apotecarilor şi care fusese uşor de găsit în infirmeria casei Seilhan deschisă fraţilor.

— O ai la tine? întrebă tăbăcarul.

— Da, răspunse Antonin, dând la iveală rădăcina rotunjită pe care o avea în mână.

Le întinse bulbul cenuşiu cu reflexii galbene care degaja un miros de gunoi de grajd-

Ceilalţi îl examinară cu un aer de dezgust.

Antonin cunoştea mai bine ca oricine proprietăţile eleborului alb. Li-l administrase multor călugări pentru a le trata umorile biliare în exces. Era cel mai violent vomitiv menţionat în codex.

— Vrei să-l otrăveşti pe fratele care va sta de pază? întrebă sacristanul.

— Nu pe el... pe mine, răspunse Antonin.

Sacristanul îl privi nedumerit.

— O să înghiţi chestia asta?

— N-o să-i rămână mult timp în stomac, afirmă tăbăcarul cu încredere.

— Nu înţeleg, zise sacristanul.

Antonin îi explică detaliile operaţiunii. Vocea lui liniştitoare nu-i alungă îngrijorările bătrânului călugăr.

— Este singurul mod de a-i lua scapularul. Şi nu mi-e frică de elebor, plantele au fost mereu binevoitoare cu mine.

— Bunăvoinţa plantelor... bombăni sacristanul îndepărtându-se.

Aşteptară până seara. Antonin şi sacristanul respectară orele de rugăciune şi avură amândoi sentimentul că se află la mănăstirea Verfeil. Tăbăcarul, în chilia lui, repeta fără încetare fiecare etapă a planului său.

La ora 6, novicele reapăru în mijlocul lor fără niciun zgomot. Îşi merita porecla, picioarele lui atingeau uşor pământul, ca labele unei pisici. Drumul până la tăbăcărie se desfăşurase fără probleme. Pentru câţiva scuzi, turcii îi dăduseră punga cu vopsea. Drumul prin culoarul subteran al latrinelor nu-i alungase mirosul acru al tăbăcăriei. Băiatul mirosea a piele descărnată şi acel parfum făcu inima tânărului tăbăcar să bată un pic mai repede.

Antonin încerca să-şi alunge din memorie imaginile călugărilor melancolici care-şi vomitau măruntaiele, jurând în faţa lui Dumnezeu că umorile lor aveau să se limpezească, numai să le oprească tratamentul. Dar zilele lui Robert între zidurile celulei erau mult mai greu de suportat.

Planul era pus la punct. Mai rămânea un lucru esenţial: să-l identifice pe călugărul de gardă.

Novicele îşi asumă această sarcină cerând o răsplată destul de mare. Tăbăcarul trebuia să-l înveţe mai înainte

cheia oricărui calcul, sfânta adunare a cifrelor. Târgul fu încheiat. Şi cum timpul îi presa, se deciseră să înceapă imediat. Novicele primi ultima lui învăţătură cu tot atâta încântare ca un alchimist căruia i s-ar fi dezvăluit secretul pietrei filosofale. Tăbăcarul îi arătă operaţia adunării cu răbdare, în praful micuţei curţi interioare.

Antonin urmărea lecţia, alături de sacristan, care asculta din umbră, numărând pe degete.

Tânărul elev fugi mai târziu în zona lui, promiţând că se va întoarce înainte de pavecerniţă[34] cu numele fratelui de gardă.

Totul putea fi decis a doua zi, dacă ploaia nu făcea imposibil accesul la culoarul latrinelor. Trapa se deschidea într-un colţ nesupravegheat, lângă zidul de incintă, în nordul casei. Culoarul continua mai departe spre tunelurile subterane ale oraşului până la un puţ secat la intrarea unei străzi pavate.

Era timpul să prepare vopseaua.

Tăbăcarul încălzi frunzele de roldon în vatră, pe un pat de jar. Le fărâmiţă într-un vas de pământ plin cu apă, adăugă o mână de cenuşă amestecată cu oţet, apoi, fără nicio jenă, îşi ridică poalele cămăşii şi se uşură în mijloc.

— Ăsta este mordantul, zise el cu un aer vesel, fixează pigmenţii.

Puse să se fiarbă amestecul şi completă cu var răzuit de pe pereţi pentru a-l albi. Alături de el, Antonin rupea de pe tije frunzele pe care tăbăcarul le fierbea sau pe care le strivea pe o piatră, după care dilua pudra lor cenuşie în preparat.

— Poţi să-ţi aduci haina, zise el în cele din urmă, după ce verificase nuanţa lichidului.

Antonin îşi scoase scapularuL Verifică rezistenţa glugii şi starea cusăturii. Parfumul ciudat al plantei se răspândea în

---

34 Ultima rugăciune a zilei care are loc după vecernie. *(N.a.)*

chilie şi înceţoşa mintea.

— Repede! ordonă tăbăcarul.

El cufundă gluga în amestec. Vopseaua pătrunse în ochiurile ţesăturii, cenuşa şi urina o făcură să muşte adânc în lână. Tăbăcarul le zise camarazilor săi să iasă afară. Ei regăsiră aerul pur din curticică, aşteptând sfârşitul operaţiunii.

— Pute a porc mort, zise sacristanul la întoarcere.

— Trebuie lăsată să-şi facă efectul, spuse tăbăcarul, când vopseaua se prinde, ţesătura alungă mirosul.

Nu le mai rămânea decât să aştepte să treacă timpul. Orele înaintau anevoie în aerul apăsător al casei de oaspeţi. Scapularul lui Antonin se usca încet. Tăbăcarul îl întorcea pe o parte şi pe alta, protejându-şi mâinile cu cârpe. Nimeni nu mai trebuia să atingă ţesătura. Nu accepta niciun ajutor. În curticică, sacristanul, cu o baghetă în mână, refăcea cifrele care se mai vedeau pe pământ, căutând să înţeleagă secretul adunărilor pe care el nu învăţase să le facă. Antonin se îngrijora. Trebuise să aştepte sfârşitul ultimelor rugăciuni ale zilei pentru a primi numele călugărului. Dar novicele dispăruse după aceea, fără ca nimeni să-şi dea seama.

Avuseseră prea multă încredere într-o pisică... Dar o problemă şi mai gravă îl preocupa. Nu credea în întregime în puterea roldonului. Niciun apotecar nu-l folosea. Esenţa de mac şi măselariţa erau singurele sedative de care era sigur. Dar ele erau scumpe şi greu de găsit.

— Eşti sigur că va fi de ajuns? îl întrebă el încă o dată pe tăbăcar.

— Am pus destule frunze cât să adoarmă zece turci, răspunse acesta cu iritare.

În noaptea aceea, nimeni nu-şi găsi somnul. Nişte nori de furtună se apropiaseră, în zori, ziua ezită în spatele lor şi un soare palid apăru în cele din urmă la răsărit, înspre

pădurile din Verfeil. Cei trei bărbaţi îl contemplau cu inima strânsă. Fiecare îşi zicea că venise timpul şi că astrul care urca pe cer va apune probabil fără ei.

Antonin se gândea la Robert, dar şi la târfă, la toate târfele pe care privirea lui nu le va mai atinge; sacristanul se gândea la Guillaume şi la greutatea conducerii care îi revenise; iar tăbăcarul, la o amintire urâtă pe care le-o ascunsese prietenilor săi: dureroasa bătaie încasată de la un turc pe care roldonul nu reuşise să-l adoarmă.

Novicele apăru de nicăieri cu fructe, ouă şi pâine şterpelită din rezervele oblaţilor. Sacristanul contemplă cu stupefacţie această mană cerească.

— Cum poţi...?

— Pot, zise tânărul călugăr cu un zâmbet larg.

CAPITOLUL 46
Evadarea

Aşteptară ora de plimbare a călugărilor în claustru. Novicele li-l arătă pe fratele de gardă, care îşi număra mătăniile în mijlocul celorlalţi. Era cu un cap mai înalt decât ei.

— E lat în umeri, murmură Antonin.

N-are nicio importanţă, gândi tăbăcarul, scapularele le veneau tuturor, chiar şi boilor, din moment ce mai erau numite „jugurile lui Christos”.

Aerul era greu, dar cerul rămânea degajat.

— Dacă nu vine furtuna, o facem în seara asta, declară el pe un ton grav.

Ziua trecu greu. Tăbăcarul şi-o petrecu dând cu zarurile pentru el însuşi, novicele făcând adunări în praf, sacristanul rugându-se şi Antonin aerisind scapularul pentru a-l face să piardă mirosul urât al roldonului. Fiecare supraveghea norii de la orizont pe care vântul îi respingea

spre apus.

În sfârşit, bătu de vecernie. Cerul era senin. Sunetul clopotului îi păru sacristanului la fel de sinistru ca dangătul funebru al celui de la Verfeil. El răsună în casa de oaspeţi şi exact în aceeaşi clipă crucifixul din chilia lui se desprinse de pe perete.

„Semn rău”, îşi zise el.

Antonin se îmbrăca liniştit, având certitudinea că îl va revedea pe Robert. Vocea tăbăcarului răsună:

— A sosit timpul.

Antonin scoase eleborul din buzunarul robei. Sacristanul îi întinse carafa pe care o pregătise, o supă călduţă, colorată cu sfeclă roşie. El o înghiţi strâmbându-se.

— Mai bea, îl încuraja bătrânul călugăr, umplând din nou carafa cu supă roşiatică. Am adăugat sare ca să meargă mai bine.

Tăbăcarul îi dădea ultimele indicaţii novicelui.

Antonin bea cu ochii închişi, gândindu-se la supliciul apei pe care prizonierii Inchiziţiei îl suportau în beciurile de tortură. Supa sacristanului îi urca până în spatele limbii.

— Ar trebui să fie de ajuns, admise el.

Îi mai rămânea de făcut cel mai greu lucru. Curajos, Antonin sfărâmă între dinţi bulbul de elebor şi mestecă pulpa fadă.

Se reîntâlniră toţi trei în curtea interioară. Tăbăcarul le ură mult noroc lui Antonin şi sacristanului care grăbiră paşii spre capela unde se adunaseră călugării.

Fraţii se rugau. Antonin îngenunche în spatele celui pe care novicele îl arătase şi aşteptă efectul eleborului. Acesta nu întârzie. La sfârşitul primului său Ave Maria, i se strânse stomacul. Îşi simţi tot corpul străbătut de un frison, însoţit de un vertij care îl făcu să se teamă că o să-şi piardă cunoştinţa. Strânse din pumni şi lăsă greaţa să urce. Scoase un prim icnet, apoi pe al doilea. Înspre

prezbiteriu, un călugăr agita o cădelniţă. Parfumul greu de tămâie invada capela. Îi venea să vomite. Fixă umerii fratelui de gardă din faţa lui, se aplecă pentru a-şi apropia gura de gluga lui şi lăsă ultima contracţie a stomacului său să-şi facă treaba.

Un lichid roşiatic îi ţâşni din gât şi acoperi roba călugărului. Înainte ca acesta să reacţioneze, un al doilea jet se împrăştie peste gluga lui şi Antonin se prăbuşi la pământ ţinându-se cu mâinile de burtă. Fraţii se repeziră în jurul lui, în timp ce el continua să vomite gemând. Încercară să-l ridice, dar fiecare mişcare declanşa un nou icnet. Îl întinseră pe o parte fără a îndrăzni să-l atingă. Întrucât tremura de frig, un frate aduse o pătură şi îl stropi cu câteva picături de apă sfinţită.

La puţin timp după aceea, îl scoaseră afară din capelă. Sacristanul îl susţinu pe drumul spre casa de oaspeţi.

— Eşti bine? şopti el traversând claustrul.

Antonin dădu din cap fără să poată rosti vreun cuvânt. Ajunseră în curticică, unde aştepta tăbăcarul. Antonin se clătina, alb la faţă ca ceara. Tăbăcarul îi întinse un prosop şi îi zise zâmbind:

— A mai rămas un pic de supă, dacă vrei.

Destinul lor era acum în mâinile novicelui.

Aşteptarea li se păru nesfârşită. Stomacul lui Antonin zvâcnea ca o a doua inimă. O salivă amestecată cu bilă îi urca în gură la contracţiile cele mai dureroase. Dar era mândru de el, îşi îndeplinise rolul.

Novicele îşi făcu, în sfârşit, apariţia.

— Fratele Simon va avea nevoie de un nou scapular pentru garda lui, declară el cu o voce teatrală. L-am asigurat că voi găsi printre voi un suflet bun care i-l va împrumuta pe al lui.

Tăbăcarul îi întinse mănuşile şi îi arătă scapularul impregnat cu vopsea, întins lângă şemineu. Acum trebuia

ca oblaţii să întârzie ca de fiecare dată. Timpul de acţiune era scurt.

La ieşirea din capelă, călugării o luaseră spre refectoriu.

Masa lor de seară se termină într-o tăcere absolută. Era timpul să se întoarcă în chilii, în afară de fratele Simon, care asigura garda spirituală la temniţele unde erau închişi prizonierii Inchiziţiei.

Se întâmpla foarte rar ca un acuzat să facă apel la el. Majoritatea se rugau cu evlavie în celula lor fără să ceară ajutorul nimănui, şi în niciun caz ajutorul unui călugăr dominican aparţinând ordinului responsabil de pedepsirea lor.

Fratele Simon trecu pe la chilia lui unde un novice îi lăsase noul scapular, împrumutat frăţeşte de oaspeţii inchizitorului. Al lui era la spălătorie. În semn de umilinţă, voise mai întâi să păstreze bucata de stofă murdară după ce o clătise cu apă, dar novicele îi amintise datoria de curăţenie înscrisă în regula Sfântului Benedict şi în cele din urmă acceptase schimbul.

Când îşi puse noul scapular, i se păru că are un miros puternic care îl deranjă la început, dar cu care se obişnui. Fratelui Simon îi plăceau încercările. Dumnezeu îi dăduse un trup robust pentru a le înfrunta. Traversă claustrul pentru a se duce la locul lui de la intrarea în aripa temniţelor şi îşi lăsă gluga peste frunte când pătrunse acolo.

Tăbăcarul şi Antonin se ţineau aproape. Sacristanul supraveghea uşa de la refectoriul oblaţilor. Nu auzea nici voci puternice, nici cântece. „Semn rău”, gândi el, vinul nu curgea suficient. Dacă oblatul îşi relua paza la timp, soarta lor era pecetluită.

— Mergem, zise Antonin.

— Aşteaptă un pic, şopti tăbăcarul, care începea să se îndoiască de efectul roldonului.

Se scurseră minute lungi. Antonin îl trase de mânecă pe însoţitorul său şi o luară de-a lungul galeriei claustrului până la zidul care îl separa de aripa temniţelor. Totul era liniştit. Pătrunseră în incintă până la postul de la intrare, prin pasajul călugărilor. Celula fratelui de gardă era luminată. Flacăra strălucitoare a lămpii lui le păru plină de o viaţă ostilă. Aşteptară cu spatele lipit de zid ţinându-şi răsuflarea, pândind cea mai mică mişcare. Locul părea mort. Tânărul tăbăcar tresări brusc şi Antonin îl strânse de braţ: tocmai auziseră amândoi zgomotul distinct al unei pagini întoarse. Se dădură înapoi cu un pas, zgomotul se repetă, revenind într-un mod regulat. Fratele Simon nu dormea.

Tăbăcarul îi aruncă lui Antonin o privire disperată. Dinspre celulele prizonierilor se auzea o tuse care li se păru la fel de puternică precum un strigăt. Cei doi camarazi ezitau. Tăbăcarul arătă printr-un semn din cap uşa de ieşire pentru a se retrage, dar Antonin se hotărî. Înaintă singur în încăperea de gardă, cu mintea golită de orice gând. Călugărul era aşezat la o măsuţă pe care o carte deschisă lăsa curentul de aer să-i răsfoiască paginile. Gluga îi acoperea capul aplecat şi somnul îi era pe cât de liniştit, pe atât de profund.

Antonin luă legătura de chei de pe masă şi pătrunseră amândoi pe culoarul celulelor. Stareţul le-o indicase pe cea a lui Robert: cea mai apropiată de postul de gardă. Cât mai uşor posibil, deschiseră uşa şi Antonin intră, cu degetul la gură. Robert îl văzu apropiindu-se ca o apariţie divină.

Îi atinse mâna pentru a se asigura că e real, apoi îl recunoscu pe tânărul tăbăcar în spatele lui şi îi urmă fără niciun cuvânt.

Claustrul era pustiu. Sacristanul le făcu semn să vină la el. Oblaţii nu se grăbeau să-şi termine masa şi să se

întoarcă la datoria lor. „Fie binecuvântaţi”, îşi zise bătrânul călugăr. Fugiră împreună spre curtea dinspre nord, unde îi aştepta novicele. El ridică trapa care dădea acces la culoarul latrinelor şi ei coborâră cu precauţie, fiecare înaintând pe bâjbâite până la pârâul unde se vărsau dejecţiile. Acrul fetid li se păru la fel de pur precum cel al unei păduri în zorii zilei. Urmară cursul pârâului până la o cavitate care se deschidea spre un puţ vechi cu pietre desprinse. Se căţărară fără dificultate până la margine şi ieşiră, unul câte unul, în strada pustie.

CAPITOLUL 47
Fugari

Antonin şi Robert mergeau unul lângă altul ca doi pelerini. Nu schimbaseră niciun cuvânt de la evadare. Se mulţumiseră să-şi potrivească paşii.

Robert îşi reconstituia memoria lui de om liber. Ridica adeseori capul pentru a respira parfumurile pierdute în noaptea carcerii. Antonin îl privea. Îi arăta uneori un colţ de cer, nişte copaci, nişte lumini, daruri oferite de natură pentru a-l ajuta să-şi regăsească drumul spre sine însuşi.

Sacristanul alesese direcţia Albi. Episcopul era prieten cu Guillaume şi îi va proteja. Dar inchizitorul era pe urmele lor.

O mică trupă pornise la drum încă din zori, de la descoperirea evadării lor. Cinci oameni pe jos, o căruţă pentru provizii, condusă de un bărbier-chirurg şi doi cai pentru oblat şi un soldat înarmat.

Fugarii aveau şase ore avans, dar noaptea le pierduseră. Sacristanul se rătăcise în pădurile din Lavaur şi irosiră două ore prin mărăcini şi băltoace până să găsească drumul din nord-est spre Albi, la o zi de mers.

Bătrânul călugăr îşi târa piciorul pe drumurile pline de

noroi pe care revărsările râurilor umflate de ploaie le inundaseră. Tăbăcarul îl susţinea ţinându-l de braţ. Sacristanul bombănea la fiecare pas. Ştia că încetinea înaintarea şi îşi blestema trupul care nu se mai supunea voinţei lui.

— Să ne oprim puţin, propuse tăbăcarul, care îi simţea oboseala.

— Taci, răspunse bătrânul călugăr, o să ne oprim când o să spun eu.

Trupa care-i urmărea înainta mai repede ca ei. Oblatul n-o luase pe drumurile din Lavaur, ci le ocolise pe la nord. Ştia unde să-i găsească pe fugari. Imediat ce direcţia lor îi fusese adusă la cunoştinţă inchizitorului, acesta indicase Albi, singurul oraş al diocezei unde autoritatea lui putea fi contestată de un episcop puternic. Foaia de drum era simplă. El nu-i dăduse nicio instrucţiune oblatului, care se bucura de încrederea lui.

„Nu-i ucide pe călugări”, fusese singura recomandare.

Oblatul se pregătise cu calm. O cruciadă împotriva unor fugari în robă nu i se părea că merită cine ştie ce entuziasm. Dar păstra amintirea căzăturii lui în curtea casei Seilhan: încă nu-şi încheiase socotelile cu bătrânul călugăr care îl împinsese în faţa soldaţilor săi.

La câteva ore de Toulouse, călugării se chinuiau să înainteze. Ultima leghe fusese dureroasă. Toţi se simţeau epuizaţi. Sacristanul se sprijinea cu toată greutatea în bastonul ciudat înfăşurat în cârpe cusute, de care nu se despărţise de când plecaseră din Verfeil şi pe care nu voise să-l lase la casa de oaspeţi; tăbăcarul bombănea împotriva pantofilor lui în care intra apă; iar Robert era istovit. Răsufla anormal, ca şi cum lunile lungi de carceră îi luaseră o parte din plămâni. Acceptă fără să discute braţul prietenului său, semn de profundă disperare.

— Trebuie să ne oprim, zise Antonin.

Sacristanul arătă marea barieră verde spre care se îndreptau.

— Pădurea Gaillac, zise el, se continuă până la Albi. Odată intraţi în ea, nimeni nu ne va mai găsi.

Părăsiră drumul. O pajişte în pantă lină ducea mai jos, spre nişte câmpuri care se întindeau pe un sfert de leghe până la liziera pădurii.

Sacristanul le permise, în sfârşit, o pauză scurtă şi ei se prăbuşiră în iarba grasă. Pe spate, cu ochii la imensitatea cerului, Robert îşi întinse braţele în lateral, cu palmele pe pământ. Se bucura de mângâierea vântului şi lăsă timpul să alunece odată cu el. Totul putea să se oprească acolo, gândea el, şi totul ar fi bine.

Antonin nu privea cerul, ci faţa prietenului său pe care i se citea fericirea. Buzele lui Robert murmurau nişte cuvinte pe care el le recunoştea. Laudele pe care le aduceau erau cele care îi veneau din inimă:

Te voi preamări, Dumnezeule, împăratul meu... Voi spune strălucirea slăvită a măreţiei Tale şi voi cânta minunile Tale[35]*.* După atâtea încercări şi îndoieli, Antonin regăsea, în sfârşit, dorinţa de a-l proslăvi pe Domnul.

Tăbăcarul înjură contemplându-şi unul dintre pantofi care avea o gaură mare în talpă. Sacristanul, alături de el, îşi masa genunchii.

— De ce-ţi înfăşori bastonul în cârpe? îl întrebă însoţitorul lui.

— Ca să nu-i fie frig, răspunse sacristanul cu umor.

După aceea rămase tăcut, cu privirea spre liziera pădurii, la capătul câmpurilor.

— Trebuie s-o facem repede, murmură el cu un aer grav.

Tăbăcarul se ridică în picioare pentru a observa marea întindere goală care îi despărţea de copaci. Cel puţin

35 Psalmul 145. (N.a.)

treizeci de minute de mers în câmp deschis, neprotejaţi, poate chiar mai mult având în vedere piciorul sacristanului şi plămânii lui Robert. Nişte corbi se învârteau în jurul câmpurilor lăsate în paragină. Se apropiară de ei, apoi dispărură brusc fără să zboare pe deasupra lor. „Semn bun”, gândi tânărul.

Nişte nori mari de ploaie acopereau orizontul. Sacristanul îşi zicea că poate ar trebui să-i aştepte şi că ploaia amestecată cu noaptea care se lăsa le va acoperi fuga. Dar întârzierea nu fusese recuperată şi cruciaţii inchizitorului erau aproape, presimţea asta. Trupul său bătrân de soldat al lui Christos nu îl minţea. Să aştepte sau să înainteze... Căută un semn pe cer, dar nu găsi drept răspuns decât cenuşiu. Apoi învârti între degete o piatră a cărei extremitate ascuţită putea să-i arate o direcţie şi o aruncă pe pământ ca pe un zar. Piatra îşi îndreptă vârful spre el.

Întrucât niciun ordin nu fusese primit din lumea invizibilă, sacristanul se hotărî.

— Să mergem! ordonă el.

Coborâră panta domoală a pajiştii şi intrară pe câmp.

Un vânt umed se porni. Robert aruncă o privire spre patul de iarbă care îi păstra urma. Ceva bun se odihnea acolo.

Înaintară fără să privească înapoi, cu ochii aţintiţi la liziera pădurii.

În spate, separată de colina din Gaillac, mica ceată de bărbaţi înarmaţi se apropia. Oblatul mergea în frunte, cu spatele încovoiat pe calul său, cu umerii acoperiţi de mantia lui groasă de campanie şi cu pieptul strâns într-o tunică de zale care-i tăia răsuflarea. Îl trimisese ca iscoadă pe al doilea călăreţ al grupului, fostul lui scutier. Era încrezător. Se gândea că îi depăşise pe călugări ocolindu-i. Va fi uşor să-i oprească înainte să intre în pădure.

Puţin mai departe, scutierul cobora colina până la drumul plin de pietre care urca spre platoul de deasupra văii. Ajunse în câteva minute până la pajiştea de unde se vedeau câmpurile. Cei patru bărbaţi îi apărură în mijloc ca un vânat făcut cadou. Fără grabă, îşi mână calul până la o distanţă potrivită, puse piciorul pe pământ şi desprinse arbaleta fixată de şa.

Robert îşi recăpătase forţele şi urma fără greutate paşii lui Antonin. Se apropiau de pădure, soră a celei din Verfeil a cărei amintire îi era încă atât de plăcută. Tot ce atingea cu privirea îl bucura şi reînvia în el energia pierdută.

Sacristanul blestema acea linie verde pe care copacii o marcau sub orizont şi care nu se apropia. Cei doi fraţi o luaseră înainte. Tăbăcarul îşi încetinise paşii pentru a-l aştepta şi o puternică emoţie îl cuprinse când îl ajunse. Nu-şi închipuise altă prietenie decât cea care îl lega de Guillaume, totuşi inima lui bătrână descoperea una nouă pentru acest bărbat curajos, de trei ori mai tânăr decât el, care-i purta de grijă.

Vântul se oprise. Mergeau într-o linişte grea. Nişte nori groşi se apropiau dinspre apus. Lumea părea să-şi ţină răsuflarea înainte de furtună. Natura tăcea. Mergând în spatele camaradului său, bătrânul călugăr se lua după urmele lui proaspete în care îşi punea piciorul. Gândurile îi erau pline de o afecţiune care îi tulbura bătrâneţea resemnată de mult timp cu singurătatea. Nu dădu nicio atenţie şuierului scurt care spintecă aerul, chiar pe deasupra umărului său.

Săgeata străpunse omoplatul tăbăcarului, care căzu în faţă sub puterea loviturii. Simţi un contact dur sub cămaşă şi mâna lui găsi vârful triunghiular care ieşea în afară în mijlocul pieptului, înfipt între coaste.

Se ridică pe genunchi şi mişcarea deplasă imperceptibil vârful de fier.

Nu mai avu timp să simtă durerea, inima i se opri brusc şi se prăbuşi cu faţa în pământ. Sacristanul se repezi spre el. Îi scutură trupul inert şi îi săltă capul. Ochii tăbăcarului erau larg deschişi şi stinşi. Puse mâna pe gâtul lui pentru a-i căuta zadarnic bătăile inimii, apoi coborî spre piept. Pe lângă vârful săgeţii, sângele curgea şiroaie la fel de cald şi de viu ca al său, ţâşnindu-i printre degetele incapabile să-l oprească. Simţi cum îl cuprinde o furie de nestăvilit şi scuipă în pământ ca pentru a scăpa de ea. Antonin şi Robert se întorceau spre ei alergând.

Ceata urmăritorilor apărea pe flancul colinei şi oblatul dădea pinteni calului. Scutierul pornise deja cu al său, care cobora panta pajiştii.

— Fugiţi! strigă sacristanul.

Antonin ezită o clipă, apoi îl apucă pe Robert de braţ pentru a-l trage spre pădure. Scutierul galopa spre ei, îmboldindu-şi calul cu pintenii pentru a-i ajunge înainte de primii copaci. Îngenuncheat lângă tânărul tăbăcar, sacristanul făcu semnul crucii pe fruntea lui, după care se ridică în picioare. Apoi, cu calm, desfăcu cingătoarea de pânză cu care era înfăşurată teaca bastonului său. Vechea spadă a asediului de la Kaffa îşi recăpătă locul. Mâinile lui se potriviră în mod firesc între mâner şi gardă şi întoarseră lama în faţa lui.

Cei doi fraţi văzură jerbele de noroi ridicate de copitele calului care se năpustea spre ei. Sacristanul era la jumătatea drumului. Scutierul dădea pinteni calului şi se repezea drept asupra lui, fiindcă îi stătea în drum.

Sacristanul îşi înfundă picioarele în pământul umed şi îşi scoase umărul înainte, gata să reziste atacului. Calul ajungea la înălţimea lui. Fără să se dea laoparte, el îşi ridică spada, o potrivi la orizontală şi dintr-o lovitură puternică reteză piciorul din faţă care se ridica asupra lui.

Animalul se rostogoli cu un nechezat îngrozitor. Soldatul

lovi pământul, cu capul înainte, şi urletul lui acoperi pocnetul umărului său rupt. Bătrânul călugăr îl lăsă să geamă şi se duse să se aşeze lângă trupul tânărului tăbăcar. Aruncă o privire spre pădure. Acum, Antonin şi Robert vor avea suficient avans.

Ceata înarmată cobora pe pajişte. El îi supraveghea apropierea gândindu-se la Guillaume. Puţini oameni împărţiseră atâţia ani de prietenie. Puţini oameni, îşi spunea el, văzuseră ceea ce văzuseră ei, suportaseră ceea ce suportaseră ei şi păstraseră aceeaşi credinţă în Dumnezeu şi în ei înşişi. Ciuma nu le-o distrusese. Balansul căruţei cruciaţilor care se legăna pe ierburile pajiştii îi aminti de corăbiile pe care le luaseră împreună pe Marea Neagră, fluviul misiunilor. Detestase întotdeauna marea, acel pământ topit, dar trebuise să-l urmeze pe cel pe care îl urmase mereu. Totuşi avea să moară înaintea lui. Guillaume n-ar fi crezut asta niciodată. Un fulger spintecă uriaşul nor care ajunsese, în sfârşit, pe cerul de deasupra câmpului. O întunecime sinistră cobora din el. „Cu atât mai bine”, îşi zise sacristanul, „ar fi fost mai greu să crăp în lumina soarelui”.

Trupa sosi la puţin timp după ce cei doi fraţi ajunseseră la pădure. Soldaţii îl încercuiră pe sacristan şi doi dintre ei se duseră să-l ajute pe rănit. Oblatul se apropie, îl salută pe bătrânul călugăr cu un semn din cap şi un zâmbet îi apăru pe buze când măsură cu privirea micul câmp de luptă unde calul scutierului său se zbătea într-o baltă de sânge. Călăreţul, căzut pe burtă, urla în timp ce oamenii încercau să-i scoată armura. Oblatul respiră duhoarea războiului care se simţea în aer, apoi descălecă. Îşi scoase coiful, care îl sufoca, şi îşi lăsă pelerina să alunece pe pământ. Sacristanul se ridică pentru a-l înfrunta sprijinindu-se în arma lui.

— Eşti curajos pentru un călugăr, zise oblatul, scoţându-

şi încet sabia din teacă.

O cruce de argint era gravată pe lama ei. El dădu ordin soldaţilor săi să se îndepărteze, dar sacristanul aruncă spada de la Kaffa la picioarele lui.

— Un om de valoarea ta refuză o luptă în doi?

— Un călugăr nu se luptă.

— Dar ucizi caii.

— Nu şi oamenii.

— Pentru mine, zise oblatul ridicându-şi sabia, caii valorează mai mult decât oamenii.

Sacristanul nu se temea de moarte, dar nu voia să sfârşească sacrificat ca un miel. Îşi aşteptă adversarul, cu pumnii în faţă, hotărât să se bată. Gestul lui îl amuză pe oblat.

— Am văzut sarazini apărându-se ca tine, în faţa zidurilor Ierusalimului.

— Încă mai sunt acolo, replică bătrânul călugăr.

Oamenii din trupă formau un cerc în jurul lor. Scutierul fusese dus în căruţă pentru a primi îngrijiri. Mirosul calului care agoniza îi agita pe catârii înhămaţi la ea, care zvârleau din copite, smulgându-i rănitului urlete de durere.

— Bărbier! strigă deodată oblatul.

Un cap cu chelie apăru din căruţă.

— Fierul tău este înroşit?

Bărbierul-chirurg încuviinţă şi înfipse adânc tăişurile lui în jarul sobei de campanie pe care trebuia să-l păstreze mereu aprins. Sacristanul privea scena fără să înţeleagă. Oblatul înainta spre el. Pumnul călugărului se abătu asupra tâmplei lui fără să-l facă să dea înapoi. Cruciatul îl respinse cu o lovitură de picior. Sacristanul atacă din nou, lovind spre piept. Pumnii i se sfâşiară în tunica de zale. El se agăţă de ea pentru a căuta gâtul adversarului. Oblatul se eliberă şi îi lovi cu violenţă faţa cu mânerul spadei. Orbita bătrânului luptător plesni sub şocul loviturii.

Nişte scântei îl orbiră şi începu să dea cu pumnii în gol. Oblatul îl lovi din nou cu mânerul spadei în maxilar şi genunchii sacristanului se îndoiră de durere. O lovitură de picior în vintre îl trimise la pământ. O piatră îi tăie pielea capului.

— Amin! strigau soldaţi! la fiecare nouă rană.

Oblatul se învârtea cu paşi lenţi în cercul lor. Călugărul se ridică în picioare, cu faţa plină de sânge, gata pentru un nou atac. Ridică pumnii şi merse spre silueta pe care ochii lui vătămaţi abia o mai distingeau. Cruciatul se dădu atunci înapoi cu un pas şi îşi învârti sabia. Lama se abătu cu toată forţa asupra piciorului sacristanului, pe care îl tăie pe loc sub genunchi. Bătrânul se prăbuşi paralizat de violenţa durerii.

Oblatul şterse tăişul sabiei de roba lui şi îl chemă pe bărbierul-chirurg.

— Cauterizează! îi ordonă el.

Bărbierul alergă spre rănit, care se zvârcolea pe pământ. Îi băgă în gură o cârpă îmbibată cu beladonă şi, fără să mai aştepte să-şi facă efectul, apropie lamele fierbinţi. Îşi propti piciorul pe pieptul călugărului pentru a-l imobiliza şi, cu dexteritate, apăsă pe ciot fierul înroşit în foc.

Gestul dură câteva secunde. Bărbierul îşi contemplă opera cu satisfacţie, fără a da atenţie urletelor. Vechea lui experienţă pe câmpurile de luptă din Ţara Sfântă rămânea neschimbată. Îl lăsă pe sacristan pe jumătate leşinat în mâinile soldaţilor.

CAPITOLUL 48
Izgonit

— M-ai trădat, Guillaume.

— Să zicem că am învăţat să vorbesc pe limba ta.

Inchizitorul nu-şi mai controla furia. Lovi cu pumnul în masă.

— Aş putea să te torturez.

— Sunt pregătit, răspunse calm Guillaume.

— Nu mă tenta!

Cei doi bărbaţi se înfruntară din priviri.

— Sperі că inima ta va fi destul de puternică pentru a rezista la cleştii de tortură? rânji inchizitorul.

— Nu, sper că inima mea va fi destul de puternică pentru a se opri atunci când trebuie. După ce vei fi ucis un stareţ dominican, alegerea ta va fi asigurată, îl ironiză Guillaume.

— În seara asta, am să-i prind pe călugării tăi şi tu eşti cel care-i va trimite la carceră. Consistoriul are loc peste şapte săptămâni, nu voi mai aştepta.

— Nu-ţi voi da niciodată velinul dacă le faci ceva.

Guillaume părăsi sala şi se întoarse în odăile pe care inchizitorul le rezerva oaspeţilor săi de marcă. Două încăperi mari, încălzite de sobe şi un vas pentru baie personal pe care un novice îl umplea cu apă curată. Confort inutil pentru sufletul lui obişnuit cu o viaţă de privaţiune.

Se duse să se aşeze pe scaun. Aşadar, reuşiseră... Dar bucuria lui nu rezistase mult timp, căci noi îngrijorări îl cuprinseră.

Stătea cu ochii pe fereastră, supraveghind orizontul. Fugarii se apropiau probabil de el. Ce se întâmplase cu ei?

Îl revedea pe Antonin scriind pe pergamentul lui cu precauţia unui miniaturist, îşi amintea orele petrecute împreună pentru a călători în trecutul său. Simţea pentru el o afecţiune paternă. Cea pe care i-ar fi putut-o oferi fiului pe care nu-l va avea niciodată. Dar merita oare lumea să i se dea fii? Pentru a-i vedea suferind şi murind,

pentru a-i sacrifica pe altarul ciumei, al mizeriei, al spadei... sau al iubirii, se corectă el în sinea lui, pentru ca toată această disperare să aibă un sens.

De o sută de ori se îndoise de Dumnezeu, de dreptatea Lui, de clarviziunea Lui, de prezenţa Lui... dar niciodată nu se îndoise de iubirea Lui. N-o simţise totuşi întotdeauna în întunericul chiliilor, în flacăra îngustă a lumânărilor şi în descurajările vieţii sale de călugăr. Dar calea era simplă, trebuia să renunţe să se mai lupte cu îndoielile credinţei lui, să le lase să trăiască cu sine şi să creadă în cuvintele venerabilului sfânt Augustin care tămăduiau toate rănile spirituale: *Dacă-l iubeşti pe fratele tău, iubeşti iubirea. Dacă iubeşti iubirea, îl iubeşti pe Dumnezeu*[36]*.* Când Dumnezeu era pierdut, puteai să-L regăseşti în inima oamenilor când aceasta bătea pentru altcineva, nu pentru ei înşişi. Şi această nelinişte care îl sugruma când se gândea la soarta fraţilor săi era dovada că ceva divin mai exista încă în el.

Se întoarse în camera lui pentru a-şi întinde picioarele, care i se umflau din nou. Răsuflarea îi era scurtă şi fiecare pas îi strângea menghina din piept. Lângă vasul de baie remarcă un obiect nepotrivit care îi scăpase. O oglinjoară rotundă încastrată în piatră. Nicio mănăstire nu permitea posesia unui asemenea semn de vanitate. Un călugăr nu-şi vedea niciodată chipul reflectat. Guillaume îl surprinse pe al său.

Aruncă o privire zeflemitoare spre imaginea lui, descoperind trista formă pe care o căpătase. Nu mai rămăsese nimic din tânărul Guillaume. Se contempla fără pic de afecţiune pentru el însuşi. Sfârşitul apropiat i se citea pe chipul brăzdat de umbre. Se gândi la întrebarea pe care fraţii de la mănăstire şi-o vor pune între ei când va veni ziua: de ce anume a murit stareţul? Se duse să se

36 Comentariu la Prima Epistolă a lui Ioan V, 7 (N.a.).

întindă pe pat şi închise ochii. Clopotul memoriei suna moartea amintirilor. Vântul le acoperea vocile cu rafalele lui, dar cea a unui bărbat care îl urmărea de ani întregi rezista la zgomotele lumii. Ea răsuna în el şi îşi îndeplinea sarcina de distrugere.

N-ar trebui niciodată să ne întrebăm de ce anume o să murim, gândi el, ci de mâna cui? întotdeauna, cineva te omoară.

Guillaume se simţea singur. Trecutul lui semăna cu un deşert pe care nu mai voia să-l străbată. Nu mai avea puterea s-o facă. Doar pergamentul pe care aşternuse adevărul lui de om rezista slăbiciunii sale care nu aspira decât la odihna morţii. Velinul... nu mai lipseau decât câteva pagini pentru a-l termina. Câteva rânduri despre maestru şi despre soarta lui nemiloasă.

Inchizitorul nu ştia totul. După cum presimţise, viaţa lui Eckhart nu se oprise la comanderia din Acoyeu. Ea continuase mult timp după aceea şi se sfârşise dincolo de mări, în Orient.

Trebuia să meargă departe în trecut pentru a se întoarce acolo. Guillaume nu mai făcuse acea călătorie de atâtea zile, interzicându-i memoriei lui să-i ducă amintirile într-acolo.

Drumul lui Eckhart se încrucişase pentru ultima oară cu al lui în anul 1349, la mai bine de douăzeci de ani de la despărţirea lor. Lumea întreagă îl credea mort. Predicile sale interzise circulau în secret prin beghinaje şi printre erudiţii care aveau copii ascunse în pereţii dubli ai bibliotecilor lor, dar operele lui nu mai erau predate nicăieri. Universitatea le respinsese.

Guillaume nu uitase acea zi din iarna anului 1328 în care maestrul lui îl izgonise ca pe o slugă. Dar Eckhart nu mai era el însuşi. Nu mai rămăsese decât o imagine diformă a omului pe care-l cunoscuse.

Când fusese interogat în legătură cu dispariţia lui, hotărâse să-i protejeze amintirea şi să-l lase să moară în pace. Se spunea că Rinul nu dădea înapoi trupurile care se înecau în el, aşa că îl alesese ca falsă sepultură pentru ca urmăririle şi anchetele să înceteze. Maestrul său avea dreptul la linişte.

Se rugase adesea pentru odihna sufletului său, de-a lungul acestor ani. Nu se gândise niciodată că Eckhart ar fi putut supravieţui. Hăul de melancolie care îl înghiţise la moartea copilei nu putea să-i fi eliberat corpul. Sau poate că se întorsese din infern prin una dintre acele magii negre ale cărei secrete le cunoştea? Guillaume habar n-avea, dar Eckhart supravieţuise.

Se întinse pe pat, cu faţa la crucifixul de fier pus în mijlocul zidului din camera inchizitorului. Din acelaşi metal erau făcute săbiile soldaţilor. El le amintea dominicanilor de credinţa lor că aceasta trebuia să lupte şi că ei trebuiau să ştie să mânuiască sabia spirituală. Guillaume obosise să lupte şi îi era frig. Niciodată nu avea să mai regăsească îmbietoarea căldură pe care o cunoscuse la Kaffa, când încă mai era în plină vigoare.

Kaffa... 1347. După asediul oraşului, Guillaume era pregătit să plece spre Marsilia. Marea era încă plină de tătari morţi de ciumă. Poposise împreună cu Jean, fratele lui de misiune, într-un han din port, plin de călători care urmau să plece, de soldaţi şi de marinari. Trăseseră cu urechea la trăncănelile lor. Umbla zvonul că un sihastru se ascunde în munţi. Se spunea că are puteri şi că inspiră teama. Credincioşii care îl vizitau îi lăsau de pomană la distanţă de casa lui, închinându-se ca în faţa grotei unui vrăjitor.

În vremea aceea se creaseră numeroase sihăstrii pe drumurile spre Crimeea. Pelerinii, negustori care străbăteau Drumul Mătăsii, erau generoşi şi nu prea atenţi

la documentele care să ateste sfinţenia acestor falşi călugări care le garantau protecţia lui Dumnezeu. Mulţi ticăloşi îşi descoperiseră astfel o vocaţie religioasă. Misionarii îi alungau, dar ei se întorceau precum vulturii în spatele caravanelor.

La început, Guillaume nu dăduse atenţie poveştii. Bătrânul care îi impresiona atât de tare pe cei care se apropiaseră de el nu era fără îndoială decât un fals credincios în plus sau un iluminat. Un genovez îi realiză un portret care îi făcuse pe cei de faţă să tremure, era portretul unui vrăjitor care îi smulsese diavolului secretul veşniciei, slab şi descărnat, cu o privire capabilă să dea foc corpurilor de la distanţă. Un altul, care pretindea că îl întâlnise în grota lui, afirma dimpotrivă că nu era decât un biet moşneag nebun înconjurat de şobolani şi că nu era nimic ieşit din comun acolo, dar... şi aceste cuvinte îi tulburară profund sufletul lui Guillaume, îşi amintea de un fenomen ciudat, mâinile lui străluceau în noapte. Alţi martori, care îl văzuseră, îi confirmară spusele.

Imposibil, îşi repeta Guillaume, Eckhart era mort. Era sigur de asta. Îl lăsase agonizând în comanderia din Acoyeu şi, în acel an 1347, vârsta lui ar fi depăşit optzeci de ani. Dar era povestea cu mâinile... acele lumini palide precum flacăra lumânărilor care se aprindeau la cruci în cimitire şi pe care le văzuse chiar el arzând în degetele lui Eckhart. Nişte scorneli... Altădată, ar fi plecat imediat pentru a merge el însuşi să le dovedească absurditatea şi să scoată săgeata îndoielii înfiptă în mintea lui, dar asediul tocmai se terminase şi, după atâtea suferinţe, toţi supravieţuitorii voiau să se întoarcă în Europa. Sihăstria era la trei zile de mers pe jos de Kaffa şi galera genoveză care îl ducea la Marsilia ridica ancora a doua zi. Guillaume visase atât de mult la plecarea asta – vreme de douăzeci de luni de luptă –, iar duhoarea tătarilor morţi invada

oraşul. Nu putea să mai aştepte. Se întorsese, aşadar, în Franţa, lăsându-l în urma lui pe acel misterios călugăr sihastru cu mâini luminoase.

De cum ajunsese la Marsilia, ordinul îl numise stareţ la o mănăstire din Languedoc, în apropiere de satul Verfeil, şi îl luase pe fratele Jean ca sacristan. După câteva săptămâni, ciuma potopea pământul.

Ani întregi, moartea a lovit cu o furie pe care umanitatea nu o cunoscuse niciodată. Pământul se căsca pentru a o face să dispară.

Oamenii păreau străini pe lume. Gropile erau pline, cadavrele lăsate neîngropate şi acoperite cu var formau coline albe în mijlocul câmpurilor. Erau sate întregi de cadavre unde nimeni nu îndrăznea să meargă, case deschise pentru corbi şi viermi. Câinii şi caii nu scăpau. Mureau pe drumuri pustii şi carcasele lor colcăiau de vietăţi. Viaţa îşi reducea dimensiunea, involua în ceea ce avea ea mai primitiv, întorcându-se în timpurile străvechi când nimeni nu fusese încă zămislit. Dumnezeu nu pedepsea viaţa, ci pe păcătoşi. Iar săgeţile ciumei pregăteau poate o lume purificată oferită unei sfinte vermine care ispăşea greşelile tuturor fiilor lui Adam.

Guillaume s-a îmbolnăvit şi el. Molima l-a doborât în primăvara lui 1348. Îşi amintea de acea febră îngrozitoare de la Verfeil care-i alungase pe toţi fraţii, cu excepţia lui Jean, care îl îngrijise. Nu ştia dacă mâinile prietenului său ori cele ale lui Dumnezeu îl smulseseră din ghearele maladiei. Poate că erau pur şi simplu aceleaşi. Dar supravieţuise.

La cererea lui, sacristanul îl dusese în beghinajul din Viile Dieu, pe Rin, unde se spunea că un izvor îi vindeca pe cei bolnavi de ciumă. Aerul era acelaşi precum cel din beghinajul din Ruhl, plus că, în acest loc, Fecioara Maria le apărea bolnavilor. Îşi găsise vindecarea aici, dar numai

umbra lui Eckhart îi apăruse. Nu trecuse nicio zi fără ca fantasma mâinilor lui luminoase să nu vină să-l tulbure.

La sfârşitul anului 1349, când epidemia începea să dea înapoi, a obţinut permisiunea de a se întoarce la Kaffa cu misiunea de a-i alunga pe falşii călugări care împiedicau evanghelizările pe Drumul Mătăsii. A lăsat conducerea mănăstirii în seama lui Jean şi a plecat spre Orient.

Călătoria până la Marsilia i-a arătat brutalitatea ciumei şi binele pe care îl lăsa lumii: drumuri pustii, sate liniştite, străzi şi pieţe lăsate în paragină. Oamenii se evitau şi îşi mascau feţele. Privirile nu exprimau decât teroare şi descurajare. Fiecare se ascundea în spatele zidurilor lui. Orizontul se oprea la barierele caselor. Societatea oamenilor se făcuse ţăndări. Fiinţele umane nu se mai întâlneau în pieţe, la sărbători, la ceremonii. Inimile se împietriseră. Nu mai erau decât clanuri care-şi apărau familia şi teritoriul. Oamenii se asemănau cu lupii pe care molima îi făcuse mai numeroşi şi mai de temut. Foamea şi frigul apucaseră coasa pe care maladia o abandonase şi ucideau acum la fel ca ea. Borfaşii îţi tăiau gâtul pentru o bucată de carne, nimeni nu mai îndrăznea să călătorească şi Guillaume a scăpat teafăr numai datorită straielor lui de călugăr dominican, căci oamenii îl respectau pe Dumnezeu de când îl văzuseră pe diavol.

Traversarea a fost liniştită şi porturile Asiei s-au deschis către o lume vie. Când Guillaume a ajuns în portul Kaffa, oraşul era ca nou. A avut impresia că toate casele fuseseră reconstruite şi zidurile i s-au părut mai înalte şi mai maiestuoase. Viaţa era agitată, pieţele colorate şi zgomotoase, aerul pur, cheiurile pline de flori. Leagănul ciumei semăna acum cu o grădină a Raiului. A urcat pe metereze, chiar în locul unde armata tătară îşi ridicase norul de nisip şi sânge. Deşertul se întindea calm până la orizont. Sângele ciumaţilor nu păta solul, urmele lui

dispăruseră din nisip. Natura se spăla cu uşurinţă pe mâini.

— Ascultă, Antonin, murmură Guillaume. Ascultă şi scrie!

Silueta tânărului călugăr absent se amesteca printre cele pe care lumânările din cameră le desenau pe zid. Guillaume îşi începu povestirea ca şi cum pana lui Antonin era acolo pentru a o nota. Închise ochii şi dictă cu voce scăzută.

„În cele din urmă, am mers spre munţi până la sihăstrie, ca să-l întâlnesc pe vrăjitorul despre care vorbiseră oamenii de la han. Acolo l-am revăzut pentru ultima oară. Eckhart era un moşneag. Picioarele nu-l mai ţineau. Nu se mai dădea jos din pat, iar casa era plină de şobolani. Mâncau ce primea el de pomană. Lăsase uşile larg deschise pentru a le permite să plece şi să vină. Iar el era pe moarte. Am pătruns în încăpere prin praful ridicat de vânt. Deşertul intra înăuntru. Straturi de nisip acopereau solul şi formau moviliţe la piciorul zidurilor. Patul era în fund, departe de fereastră, într-o mică firidă întunecată. Duhoarea era sufocantă. Eckhart era întins, gol, pe spate. Coastele îi ieşeau pe sub piele, îi ghiceai oasele membrelor, un schelet de om nemişcat în mijlocul şobolanilor. Când a întors capul spre mine, am fost şocat. Faţa îi era distrusă de brazde de râie şi tonsura desena o cruce în mijlocul craniului chel, precum cea a bolnavilor internaţi în turnurile de nebuni. Sulfura de lumină îi devorase mâinile acoperite de cruste purulente. Numai unghiile mai difuzau încă strania lumină albăstrie.

M-a ţintuit cu privirea.

— Guillaume, a zis el cu o voce uimitor de clară, ce mult ai îmbătrânit...

Nu eram în stare să rostesc niciun cuvânt. Nu puteam încă să cred ce vedeam. Acest bărbat se întorsese din

morţi. Memoria mea îl îngropase, îl înmormântase de douăzeci de ani. Corpul lui se întorsese în neant şi acum iată că apărea, în faţa ochilor mei, în oribila lui înviere.

Nebunia minţii lui avusese forţa să reţină acea carne deja putrezită şi să se reîncarneze pentru a-i respinge distrugerea. Dar acea forţă era insuficientă pentru a împiedica moartea să-şi continue încet lucrarea. Nu inspira decât dezgust şi spaimă, totuşi mi-a mişcat inima. Era o adevărată ruină.

Niciun om nu atinsese un asemenea grad de dezolare. Pe măsura celei care urcase muntele calvarului sub lovituri de bici şi insulte. Da, Antonin, crucea lui Christos îl purta pe Eckhart".

Guillaume îşi continua povestirea pentru pana lui Antonin, dar propria mână era cea care mâzgălea nişte linii pe un pergament. Dacă aceste cuvinte nu se pierdeau, şi-ar fi avut locul pe velin. El revedea scena atât de vie, atât de aproape... Singurătatea atroce pe care o simţise atunci îl cuprinse din nou, destul de puternică pentru a invada prezentul fără a pierde nimic din cruzimea ei.

Da, crucea lui Christos îl purta pe Eckhart şi bunătatea pe care ciuma nu reuşise s-o smulgă din inima discipolului său îl duse din nou la căpătâiul maestrului. Dar, în timp ce el se apropia pentru a-i oferi îngrijiri, o voce seacă îl opri. „Te-am izgonit, Guillaume".

Altădată, aceste cuvinte i-ar fi atins dureros sufletul, dar vârsta durerii trecuse. În acea zi, ele n-au găsit în sufletul lui decât milă.

„Şi eu v-am izgonit, maestre", a murmurat Guillaume cu o voce tristă.

CAPITOLUL 49
Pentru mult timp

Vacarmul îl scoase pe Guillaume din meditaţia lui. Recunoscu vocea oblatului acoperită de cea a inchizitorului. Paşii lor se apropiau de uşa lui. Aceasta se deschise cu brutalitate şi inchizitorul intră, cu faţa schimonosită de furie.

— Călugării tăi au scăpat, dar îl am pe sacristan, care nu şi-a plătit toată datoria! răcni el.

Mâinile îi erau întinse în faţă, cu degetele crispate.

— Dacă nu-mi dai velinul, o să-ţi devastez mănăstirea. Soldaţii mei vor găsi până la urmă pergamentul tău blestemat.

— N-ai puterea să faci asta, Louis. Curia nu va primi în sânul ei un cleric care jefuieşte mănăstirile.

— Voi merge până la capăt dacă te pui de-a curmezişul drumului meu...

Guillaume se gândea. Robert era liber. Tăbăcarul şi fraţii lui reuşiseră imposibilul. Acum trebuia să ia o hotărâre repede şi să facă ceea ce trebuie pentru a asigura securitatea alor săi.

— Potoleşte-ţi furia, declară el cu calm. Am luat decizia să-ţi dau velinul. Ai cuvântul meu. Te voi conduce la el. Cu condiţia să încetezi urmărirea celor care ţi-au scăpat şi să-l laşi în viaţă pe Jean.

Răspunsul îl încremeni pe inchizitor. Rămase în picioare fără un cuvânt, lângă oblatul care era impasibil. Pentru prima dată, nu se mai simţea stăpân pe situaţie. Fără arma velinului şi povestea caravanei care a adus ciuma, nu va fi niciodată cardinal şi Noua Inchiziţie nu va vedea lumina zilei. Ceea ce nu însemna eşecul unui proiect, ci distrugerea în întregime a sensului scurtei lui vieţi care-i mai rămânea de trăit. Şi nu mai avea vârsta la care să se umilească. Sufletul lui de inchizitor veghea şi nu va lăsa niciodată nepedepsit cel mai impardonabil dintre toate

păcatele: crima împotriva mândriei lui. Îl puse pe Guillaume să jure din nou. Guillaume îşi repetă făgăduiala de a-l conduce la velin şi conchise cu o voce rece:

— Dar vei semna graţierea lui Robert.

Inchizitorul nu răspunse şi ieşi din încăpere trântind uşa în urma lui.

Puţin mai târziu, Guillaume se duse la căpătâiul sacristanului.

Bătrânul călugăr fusese plasat la infirmerie izolat de ceilalţi bolnavi şi sub paza unui soldat. Era cuprins de febră, dar rezista cu demnitate pe patul lui. Văzându-l pe bărbatul care venea să-l viziteze, se ridică un pic mai mult. Guillaume îl luă de mână şi se aşeză pe marginea patului.

Cei doi prieteni lăsară să treacă un moment de tăcere.

— Ai avut spada cu tine?

— Da.

— Ţi-a fost de folos?

— Să spunem că n-a făcut un păcat de moarte.

Guillaume simţea emoţia vechiului său camarad.

— Şi ceilalţi? întrebă el.

— Tăbăcarul... răspunse sacristanul, fără să mai poată adăuga vreun cuvânt.

Îşi şterse cu furie lacrima care îi curgea pe obraz şi întoarse ochii spre fereastră.

— Fraţii sunt teferi, murmură el.

— Au luat-o spre Albi?

— Da.

Guillaume ridică pătura. Ciotul fusese bandajat într-o pânză aproape curată. Firicele de sânge închegat se vedeau prin ea.

— Te simţi bine?

— Da, răspunse sacristanul. Bărbierul mi-a zis că numai unu din doi oameni moare după îngrijirile lui.

— N-ar fi reuşit niciodată fără tine, Jean.

— Nu, n-ar fi reuşit niciodată fără curajul lor. Toţi au fost curajoşi.

Sacristanul închise ochii. Stareţul îi şterse fruntea plină de transpiraţie şi se ridică pentru a-l lăsa să se odihnească.

— Mai eşti aici, Guillaume? murmură bătrânul călugăr, în timp ce stareţul pleca.

— Pentru mult timp, frate Jean, răspunse el.

Guillaume nu mai aştepta să-l cuprindă somnul. Se gândea la velin. Opera lui de adevăr nu era destinată să servească ambiţia unui om. În acel moment, paginile lui continuau să se distrugă în varul nestins al mănăstirii Verfeil aşa cum ordonase, dar nu voia să ducă în mormânt cu el secretul ciumei. Nici pe cel al morţii lui Eckhart pe care nu avusese timp s-o încredinţeze memoriei lui Antonin. Niciun secret nu trebuia să îngreuneze sufletul la întâlnirea cu Dumnezeu. Dar umbra acelui om malefic o însoţea încă pe a lui. Stareţul nu voia să apară alături de ea în faţa judecătorului său.

Făcuse ceea ce i se păruse drept, dar aştepta zadarnic alinarea. Vocile morţilor răsunau încă. Morţii nu încetau să vorbească. Şi tocmai pentru că nu erau niciodată tăcuţi puteai crede că tac. Nu-ţi mai dădeai seama când încep să vorbească, nici când se opresc din vorbit, era ca un zgomot de fond pe care, tot auzindu-l mereu, nu-l mai ascultai.

Vocea lui Eckhart străbătea din nou nopţile lui Guillaume. Venea din Kaffa, plină de mirosurile urâte ale sihastrului şi ale pardoselii lui pe care mişunau şobolanii. O auzea cu claritate şi retrăia acele clipe cu o impresie tulburătoare de realitate. Lumânările din jurul patului său nu fuseseră înlocuite şi camera părea bântuită de siluetele lor stinse cu margini rupte. Eckhart venea cu uşurinţă în locurile întunecate şi singuratice în care stareţul se

retrăgea. Iar şobolanii îl însoţeau.

— Nu-ţi fie frică, Guillaume, prietenii mei se hrănesc cu pomana pe care am primit-o. Dacă nu le e foame, nu-ţi vor face niciun rău.

Eckhart lăsa animalele să i se urce pe corp fără să le respingă. Grota lui era goală, jefuită fără îndoială de cerşetorii de pe drum. Nu mai avea decât pelerina, strânsă într-un colţ, prea roasă de molii pentru a mai stârni dorinţa cuiva. Guillaume îşi amintea că o luase de jos şi îi pipăise dublura. Uzura ţesăturii şi rupturile îşi făcuseră treaba. Nu mai rămăsese nimic din crucile de cenuşă.

Şobolanii îi treceau peste încălţări, el se dădea înapoi ducând o bucată de pânză la gură.

— Poţi respira liber, Guillaume. Dacă şobolanii trăiesc, oamenii trăiesc şi ei.

— Ciuma este în miasmele lor.

— Nu, şobolanii sunt corăbiile ciumei, ea navighează cu ei. Atât timp cât ei trăiesc, ea rămâne la bordul lor şi ne ignoră. Când ei mor, ea îi părăseşte şi merge să găsească oamenii care o pot îmbarca pentru a-şi continua călătoria. Nu există ciumă pentru oameni când şobolanii sunt vii.

Guillaume îşi amintea totul. Nisipul din Kaffa intra în camera inchizitorului adus de vântul deşertului şi Eckhart era acolo, la câţiva paşi de el.

— Le-am ascuns toate astea fraţilor din caravană.

— Caravană?

— Da, Guillaume, fraţii tăi dominicani au format o caravană la cererea mea. Îi cunoşteam pe toţi acei misionari. Sihăstria mea îi adăpostise. Încă îmi mai respectau numele şi nu se temeau să-l rostească. Pentru ei, eram tot maestrul Eckhart din Hochheim şi aveam autoritate asupra actelor lor.

Îşi repetă numele cu exaltare.

— Eckhart... cel mai mare spirit care a domnit asupra

ordinului mizerabil al dominicanilor. Aceşti câini care latră în lume, această haită care vrea să-i reunească pe copiii lui Christos şi care nu are decât dinţi pentru a le sfâşia inima.

Vocea lui Eckhart părea atât de aproape! Stareţul ştia că vedeniile minţii lui puteau să se întrupeze, dar niciodată cu o asemenea asemănare decât dacă erau stăpânite de diavol.

— De ce ai venit, Guillaume?

De ce...? Altădată, răspunsul ar fi fost simplu. Pentru că Eckhart era maestrul meu, pentru că mă făcuse să sper că voi avea un mare destin şi pentru că îl iubeam. Această înflăcărare pentru el ar fi trebuit să se stingă atunci când nebunia lui ne-a despărţit. Dar ciuma îi ştersese de pe faţa pământului pe toţi cei care purtau numele meu. Nu mai exista niciun membru al familiei mele şi eu schimbasem sângele meu cu al lui, ceea ce făcea din acest om ultimul meu frate în faţa naturii. Cum să explic asta străinului pe care îl aveam în faţa mea?

— Ai venit să anchetezi la cererea ordinului tău, reluă Eckhart, ca un mic inchizitor.

— N-am uitat anii petrecuţi împreună...

— Ba i-ai uitat. Aşa cum ai uitat şi copila.

— N-am uitat-o.

— Ba da! urla Eckhart, îndreptându-şi bustul, cu pumnii strânşi, cu faţa lividă, ai uitat! Ai uitat totul! Ai uitat cum mi-a luat-o, cum a refuzat să mi-o dea înapoi.

Nu înţelegeam. Credeam că ura maestrului era încă îndreptată asupra lui Kanssel care murise de mult.

— Nu-ţi vorbesc de franciscan, striga el. Îţi vorbesc de Dumnezeu. Franciscanul tău n-a fost în stare decât să distrugă, ca toţi oamenii, dar El...

Arăta spre cer cu degetul.

— El... repetă cu vocea sugrumată, i-am ţinut corpul în

mâinile mele, Guillaume, zise el. Crezi sau nu, i-am atins mâna în moarte. Am văzut-o reapărând. Nu era o iluzie.

Îi curgeau lacrimi pe obraji.

— În mine, începea să renască. Şi viaţa mea se scurgea în ea. Şi cu cât se scurgea mai mult, cu atât forma ei devenea mai precisă. Chipul ei a ieşit din neant, i-am văzut pielea, îţi aminteşti de albul încântător al pielii ei... am văzut-o cum se reîntinde pe ceea ce mai rămăsese din ea, întorcându-se în timp, înţelegi? Şi ochii ei... i-am văzut umplând golul orbitelor şi recăpătând o privire. Corpul ei se reconstruia, dar...

Hohote de plâns îi zguduiau pieptul.

— Dar... El te-a trimis pe tine şi tu m-ai îngrijit. Tu m-ai îngrijit, Guillaume, fără să ştii ce faci, fără să ştii ce te făcea El să faci. Mi-ai dat sângele tău şi, redându-mi viaţa mie, ai luat-o pe a ei. Sângele tău, Guillaume, din care El a făcut acidul care a ars-o pentru totdeauna.

Arătă din nou plin de furie cu degetul spre cer.

— El e cel care a dat-o înapoi morţii în timp ce eu o ţineam în braţe!

Privirea lui încremeni şi o paloare de mort îi invada chipul. Avu o tresărire din tot corpul şi căzu în stare de inconştienţă.

A rămas mult timp fără cunoştinţă. Membrele i se agitau, muşchii lor se contractau ca şi cum se lupta cu el însuşi. Îl veghea m.

Când s-a trezit, vocea i se înmuiase şi cuvintele îi ieşeau din gură cu claritate.

— Apropie-te, Guillaume, o să-ţi spun povestea mea care este şi a ta, şi a lumii pe care ai străbătut-o ca să mă găseşti. Vei vedea că prezenţa lui Eckhart pe pământul ciumei nu este deloc întâmplătoare.

CAPITOLUL 50

Şobolanii

„Am ajuns în Kaffa la sfârşitul anului în care m-ai părăsit. Am dispărut. Am luat-o pe drumurile Orientului, spre teritoriile cele mai îndepărtate ale imperiului tătar. Am mers pe Drumul Mătăsii până în adâncul stepelor. Până la cel mai mare lac din Asia Centrală, Issîk-Kul, Lacul Cald, de forma unui ochi gigantic în mijlocul munţilor. Acolo am trăit zece ani printre fraţii noştri nestorieni care le ofereau găzduire pelerinilor şi negustorilor. O viziune îmi arătase acest loc, ochiul albastru al lacului, precum cel al unui titan chior culcat, contemplând veşnic cerul şi sfidându-l. Ştiam că o voi găsi acolo.

— Ce să găseşti?

— Arma, Guillaume. Arma răzbunării mele, singura care poate lupta cu Dumnezeu: ciuma. Viziunea nu mă minţise. La sfârşitul primăverii, la mai mulţi ani de la sosirea mea, în 1338, nişte călugări începeau să moară de o boală a plămânilor. Semăna cu cea de care erau atinşi vânătorii de tarbagani, nişte marmote cenuşii care sunt foarte numeroase în aceste regiuni. Ajungeau mereu la infirmerie în stare de agonie. Oamenii scuipau sânge şi aveau gâtul umflat. Eram în leagănul ciumei, Guillaume, şi toţi o ignorau.

Chipul lui Eckhart se lumina şi vocea îi devenea mai subţire. Regăseam exaltarea care îi străbătea predicile când le rostea în faţa adunărilor de oameni care îl ascultau ca vrăjiţi. Predica ciumei îi încorona opera. Boala pătrundea în cuvintele lui, în gesturile lui, îl poseda.

— Caravanele tătare se încrucişau cu caravanele genoveze. O mulţime de oameni de toate rasele se amestecau pe malurile lacului. Nestorienii îmi încredinţaseră infirmeria lor. Pretindeau că descoperiseră în mine puteri de vindecare. Molima avansa încet-încet.

Îmi petreceam timpul studiind-o.

Într-o zi, un vânător a murit la câteva leghe de lac. Partenerul lui i-a îngropat trupul şi a venit să-i aducă haina ca moştenire fiului său care trăia printre noi. Tânărul a murit şase zile mai târziu de febra plămânilor. Incapabilii medici din Occident cred că maladiile infectează aerul prin nori încărcări de putreziciune inertă. Dar cum ar putea ei să străbată distanţe atât de mari şi să nu facă decât o singură victimă, deşi toţi respiră aerul?

Nu miasmele transmit ciuma, Guillaume, ci nişte creaturi vii şi invizibile care pot rămâne pe haine. Pentru a o dovedi, am ascuns rufele murdare ale bolnavilor în căruţele caravanelor, la întâmplare. Şi am aşteptat.

La întoarcerea negustorilor, am aflat că mai mulţi dintre ei pieriseră pe drumurile Indiei, întrucât străbătuseră locuri pline de mizerie şi de lepră, s-au gândit că febra din leprozerii îi omorâse. Dar această febră ucide lent descărnând corpul – or, negustorii muriseră în câteva zile în timp ce sănătatea lor era bună. Prin urmare, cârpele mele făceau ciuma să supravieţuiască şi puteam să o trimit la capătul lumii. Una dintre caravanele infectate a pierdut mulţi dintre oamenii ei dincolo de Samarkand şi de Kashgar.

Relatarea lui Eckhart mă îngheţa. Îşi povestea crimele cu o perfectă lipsă de sensibilitate. Umanitatea lui murise.

— În loc să-mi ascund cârpele infectate în fundul căruţelor, am decis atunci să le ofer în văzul tuturor. Tăiam din mijlocul pânzei pătrate mici şi împărţeam pâine pe care o înfăşuram în ele. Toţi acceptau pâinea lui Eckhart. Pâinea dăruită, pâinea lui Dumnezeu. Ciuma se strecura în firimiturile ei şi călătorea. Se răspândeau zvonuri despre o „maladie a caravanelor”. Unii bolnavi abandonaţi se întorceau să moară la infirmeria de lângă lac. Îmi înmuiam de fiecare dată cârpele în umorile lor.

Când armata tătară, în drumul ei spre Kaffa, ne-a traversat pământurile, am distribuit această mană războinicilor ei. Dar cârpele mele se alăturau armelor redutabile pe care le cărau cu ei. Trufaşa lor hoardă de aur pe care nicio putere omenească nu putea s-o învingă îşi purta distrugerea într-o bucată de pânză agăţată la o şa.

— V-aţi pierdut minţile, murmuram eu. Eckhart nu mă mai auzea.

— Eu am pus ciuma în caravana dominicanilor, la sfârşitul asediului de la Kaffa. Am părăsit marele lac pentru a mă duce la sihăstria mea, ca în fiecare iarnă, şi am strecurat în bagajele lor rufele murdare ale bolnavilor. Eu am fost cel care i-a sfătuit să nu se întoarcă pe mare cu corăbiile unde carantina putea să-i oprească, i-am orientat pe drumul Dunării. Misionarii aveau încredere în cuvântul meu. Am plasat un cufăr plin cu şobolani în fundul căruţei lor, în cazul în care rufele infectate nu erau de ajuns. Le-am ascuns acest lucru, dar aş fi putut să-i conving că şobolanii îi vor proteja. Şi văzând că trăiam printre ei, deşi ciuma era peste tot, m-ar fi crezut.

— Ciuma n-avea nevoie de caravană, toate porturile italiene şi franceze au fost infectate.

— Da, a continuat Eckhart, pentru că rufele mele au călătorit şi pe mare. Corpurile tătarilor aruncate pe deasupra zidurilor voastre, la Kaffa, au dus mesajul meu peste tot în lume.

— Atunci, de ce caravana?

Întrebarea a părut să-l bucure şi un zâmbet răutăcios i-a deformat gura.

— Ciuma, Guillaume... voiam ca ea să fie propovăduită de oamenii lui Dumnezeu. Ei au dus-o în mijlocul uscatului, au însămânţat-o. Seminţele ei încă mai dorm pe undeva pe drumul dominicanilor, într-un loc retras, departe de agitaţia porturilor şi a oraşelor. Stau ascunse acolo. Într-o

bună zi, lumea le va vedea încolţind. Şi, dacă scapă de războaie sau de nisipurile păcii, ciuma se va trezi pentru a o devasta.

Nu voiam să aud mai mult. Îmi împreunasem mâinile şi mă rugam în picioare, în faţa lui Eckhart, lăsând vocea rugăciunilor mele s-o acopere pe cea a blestemelor lui.

— Înghite-ţi rugăciunile, nu vei găsi pe nimeni care să le asculte.

Îmi deschideam braţele ca să primesc harul Celui Prea înalt. Acest gest i-a declanşat furia. A vrut să ridice mâna asupra mea, dar trupul nu-i mai dădea ascultare.

— Am trimis caravana cu un singur scop, răcni el, pentru ca Dumnezeu să rămână singur. Pentru ca pământul lui de uniune să fie un pământ steril. Şi pentru ca El să ajungă un pribeag. Când erai tânăr, Guillaume, mă întrebai mereu ce este detaşarea. Să devii gol pe dinăuntru, îţi aminteşti? Dumnezeu vrea un suflet nelocuit pentru a se arăta. Ei bine, o să fac lumea nelocuită. Când ciuma îşi va fi terminat opera, Dumnezeu va fi singur. N-are decât să se arate atunci pentru miasmele din aer, pentru apele stătătoare şi pentru insecte. Să nu se arate decât pentru ciumă şi să se unească cu ea.

Eckhart şi-a încleştat pumnii şi, cu o ultimă sforţare, a strigat:

— Dacă omul este absent, Guillaume, pe care dintre fiii Lui îl va ţintui Dumnezeu de cruce?

Acestea au fost ultimele lui cuvinte”.

Guillaume îşi amintea de viziunea pe care o avusese atunci, un hău deschis sub picioarele lui, care cobora până în infern, şi această prăpastie i se arăta din nou. Casa Inchiziţiei îi apăru brusc ca un refugiu. Atinse zidurile îngheţate ale camerei lui şi dangătul clopotului care chema la slujba de noapte îi potoli agitaţia. Toate astea trebuiau să fie scrise.

— Iată ultimele pagini ale cărţii, Antonin, murmură el ca şi cum tânărul frate nu plecase niciodată de lângă el.

Apucă un capăt al pergamentului pe care mâna lui tremurătoare îl înnegrise deja cu litere şi continuă.

— Am rămas în genunchi în acea încăpere, la căpătâiul diavolului. Hăul nu se închidea şi m-ar fi înghiţit dacă nu l-aş fi respins eu însumi. Şi ştii tu ce forţă din mine a învins acel abis? Credinţa? Nu, Antonin, nu credinţa, ci ura. Ura infinită împotriva acestui bărbat care nu mai avea decât rău în el. Nicio rugăciune nu mai putea face nimic şi ştiam că nicio spovedanie n-ar putea să-i acorde iertarea. Pentru această ură sacrificam toate harurile pe care le primisem şi credinţa mea neputincioasă. Nu-l mai vedeam pe Dumnezeu nicăieri. Nu mai vedeam nimic în afară de acele creaturi în mişcare ce alergau prin toate colţurile casei lui Eckhart. Nu-l mai vedeam pe Dumnezeu, Antonin, vedeam şobolanii.

Pomana fusese devorată şi le era foame. Ochii lor mici străluceau în noapte ca nişte puncte de jar galben. Şi ei se învârteau în jurul patului lui Eckhart. Aşa că m-am dat înapoi. Am părăsit acel loc blestemat. Şi, când am ieşit, am zăvorât uşa.

— L-aţi închis pe maestru înăuntru? întrebă umbra lui Antonin.

— Nu, am închis şobolanii.

CAPITOLUL 51
Varul

Antonin şi Robert priveau spre apus. Punctul unde soarele avea să dispară. Se spunea că soarele apune pe catedrala din Toulouse şi răsare pe cea din Albi. Destinul lor urma acelaşi drum.

Episcopul îi primise cu bunăvoinţă. De cum rostiseră

numele lui Guillaume, le asigurase protecţia. Cei doi fraţi îşi regăsiseră prietenia de odinioară. Mănăstirea dominicană din Albi îi adăpostise şi povestea încercărilor prin care trecuseră le atrăsese simpatia călugărilor şi respectul stareţului. Robert profita de generozitatea culinară care i se acorda şi se rotunjise.

— Nu te gândeşti decât la mâncare, îi repeta Antonin.

— Nu mă gândesc decât să trăiesc, răspundea Robert.

Antonin îşi petrecea timpul în scriptoriu exersând scrierea cu pana şi visând la velin. Amândoi îşi făceau griji pentru Guillaume şi pentru sacristan, care îi apărase cu spada lui. Robert păstra în inimă o admiraţie neţărmurită pentru bătrânul călugăr şi îşi spunea că cel mai brav dintre templieri nu i-ar ajunge nici până la degetul mic.

Între slujbe, hoinăreau prin oraşul roşu şi se plimbau prin jurul catedralei din cărămidă care era încă în construcţie. Arhitecţii voiau ca ea să semene cu o citadelă. De când erezia catară se năruise pe turnurile sale, ei continuau să-i întărească zidurile ca nişte metereze.

— Ai zice că-i un cuptor de brutar, declara Robert pentru care o catedrală merita să fie construită din piatră.

Se plictiseau, dar într-un mod plăcut. Bucuria de a fi împreună se strecura în rutina zilelor, în neliniştea pentru fraţii lor şi în nostalgia pentru mănăstirea lor din Verfeil.

Antonin ascunsese medalia tăbăcarului sub crucea fără nume a unui călugăr îngropat în micuţul cimitir de lângă mănăstire. El şi Robert mergeau în fiecare dimineaţă să se reculeagă la acest mormânt, cu certitudinea că umbra tânărului lor prieten va şti să-l găsească prin negura călătoriei lui pentru a se odihni aici.

Trecuseră două luni fără nicio veste. Viitorul părea din ce în ce mai nesigur.

Totuşi unele dintre rugăciunile lor fuseseră auzite.

La vreo cincisprezece leghe depărtare, în inima oraşului

Toulouse, poarta mare a casei Inchiziţiei se deschidea. Doi catâri mânaţi de novici trăgeau o căruţă în care un bătrân lua o ţinută dreaptă la apropierea de poarta din fier forjat. Roba lui de călugăr atârna peste ceea ce semăna cu o ciudată cizmă din lemn deschis la culoare, fixată de genunchiul drept cu nişte curele de piele. Bărbieml făcuse treabă bună. Două cuie consolidau lucrarea în centrul ei. Piciorul semăna cu o cruce fără traversă.

Oblatul îl aşteptase în curte.

Când sacristanul urcase în căruţă refuzând ajutorul unui frate, el îl salutase şi, în faţa soldaţilor săi, declarase răspicat:

— Dacă o să cauţi o nouă meserie, părinte, voi avea un loc pentru tine în garda mea.

Sacristanul îi avertizase întotdeauna pe novicii săi asupra pericolului cuvintelor Qatante, dar, în adâncul inimii lui, savura vorbele oblatului cu un vinovat sentiment de mândrie. Pe drumul spre Albi, îşi ţinea mâna încleştată pe mânerul spadei de la Kaffa, care îşi recăpătase teaca ei de cârpe.

Guillaume părăsise incinta cu o zi mai înainte împreună cu cortegiul inchizitorului, care se îndrepta spre Avignon. În ajunul plecării, se dusese la capela transformată în tribunal, unde îl aştepta gazda lui. Inchizitorul îşi pusese roba de ceremonie, o haină lungă din velur verde brodat cu aur al cărei guler de blană era strâns pe gât. Faţa îi era machiată. Pudra albă îi acoperea cuperoza obrajilor. Masa lui de carne se revărsa pe tronul de judecător, iar braţele umflate se pliau spre încheieturi şi îi înghiţeau mâinile. Ai fi zis că-i o paiaţă mare de bâlci pe care măscăricii o spânzurau pe scenele lor de teatru. Sudoarea îi trasase brazde prin pudră. Gâfâia în acel costum care îl strângea.

— Eşti un om trist, îi zisese Guillaume privindu-l.

Peste o lună, noul cardinal se va prezenta îmbrăcat

astfel în faţa consistoriului, după ce va fi obţinut consacrarea oficială a papei: decretul „facerii” sale, cum se spunea despre cei care câştigau această onoare. Va primi purpura din mâinile Sfântului Petru şi pălăria roşie de culoarea sângelui lui Christos şi a tuturor condamnaţilor pe care el îi trimisese la moarte. I se va pune apoi pe deget inelul de safir care va înlocui inelul de fier.

Inchizitorul era încrezător. Dar timpul îl presa. Întoarcerea papalităţii la Roma era iminentă şi Consiliul dominicanilor trebuia să fie desfiinţat înainte. Inchizitorul primise o scrisoare semnată de mâna papei care îl asigura de afecţiunea lui fraternă pentru prezent şi pentru viitor. Ultimul cuvânt fusese subliniat şi îl chema să pornească la drum cât mai repede posibil.

Papa nu ar trăda înţelegerea lor. Urban era un benedictin care nu fusese nici episcop, nici cardinal. Se spunea că se născuse diform şi că, la câteva zile după venirea lui pe lume, se întâmplase un miracol prin care dobândise o înfăţişare normală. Pentru inchizitor, ei erau fraţi întru diformitate. Această legătură nu putea fi ruptă.

Contrar părerii cardinalilor săi şi în ciuda tulburărilor politice care domneau acolo, Urban se hotărâse să ia drumul înapoi spre Italia. Inchizitorul îl pusese în gardă în privinţa întoarcerii în Oraşul Etern. Imediat ce va fi părăsit locul, regele Franţei va încerca să cucerească Provenţa, dar ce-l mai interesau pe el afacerile Franţei... Visul lui de realizare a Noii Inchiziţii trecea prin Roma, acolo va judeca tribunalul lui, la adăpost de influenţa prinţilor şi de facţiunile ordinelor cerşetoare, sub singurul arbitraj al papei şi al lui Dumnezeu.

Consistoriul era prevăzut pentru 12 septembrie 1367. Decizia papei ar fi trebuit să fie de ajuns pentru numirea lui, dar membrii Consiliului trebuiau mai înainte să o aprobe şi cereau o alegere în unanimitate. Pentru acest

vot depusese inchizitorul atâta efort.

Fără velin, sarcina era imposibilă. Emisarul lui la Avignon i-o confirmase, dominicanii nu aveau încredere în el. Iar el ştia că inchizitorii nu erau în ochii lor decât nişte câini de pază ai operei pe care o creaseră. Ăsta nu era singurul lui punct vulnerabil. Nu era episcop şi se bucura de prietenia papei. Dacă ajungea cardinal, devenea un personaj puternic, altfel spus un adversar. Louis de Charnes era lucid. Fără arma caravanei în mâinile papei, ar fi fost dat afară ca un novice de rând. Ceea ce el nu putea să conceapă.

Lucrurile erau urgente, sănătatea lui Urban afectată de boala omului de piatră se altera. Mai înainte cu doar câteva luni, medicii îi anunţaseră moartea în urma unei crize, pe care putuse să o învingă în cele din urmă. Guillaume va trebui să-şi ţină cuvântul. Odată ce intra în posesia velinului, îl va lăsa să se ducă să moară în mănăstirea lui, înconjurat de credincioşii săi. Cu omul ăsta nu putea să aibă sufletul unui asasin. De altfel, se mira şi el de acest lucru, căci nimeni nu i se părea demn de iertarea lui.

În capela casei Seilhan, înainte de plecarea cortegiului, se înfruntaseră din nou. Inchizitorul nu semnase graţierea lui Robert. Mai întâi trebuia să aibă velinul în mâinile lui. Guillaume declarase că nu va părăsi incinta fără actul de graţiere. Mersese până acolo încât îi dăduse emoţii înmânându-i un rulou uzat pe care îl ţinuse ascuns la piept.

— Fără graţierea lui Robert, cu acest pergament vei merge să-ţi pledezi cauza în Avignon.

Inchizitorul citise fără să înţeleagă cuvântul repetat la nesfârşit care înnegrea foaia, mâzgălit cu litere mici. „Disperare”. îl întorsese la lumină pentru a căuta în el o scriitură secretă pe care Guillaume ar fi ştiut s-o

descifreze. Dar nu era nimic.

— Ce este acest pergament? îl întrebase.

— Testamentul lui Eckhart, răspunsese Guillaume, m-am gândit că te-ar putea interesa. Niciun dominican nu l-a citit vreodată. Ar trebui să înmoaie inima Consiliului.

Inchizitorul mototolise furios foaia şi o aruncase pe jos.

— Să pornim spre Verfeil, spusese Guillaume. Tu vrei velinul, eu o să te duc în locul în care se află, dar nu fără graţierea lui Robert.

Stareţul îl privise cu dispreţ. Inchizitorul n-ar fi trebuit să permită niciodată ca o asemenea privire să-i fie adresată. Voise să-i şteargă aroganţa de pe faţă, dar se răzgândise. Nu mai era timp. Un frate adusese actul şi pumnul lui apăsase cu brutalitate pe sigiliul tribunalului. Şocul victoriei răsuna încă în inima lui Guillaume.

Cortegiul părăsise casa SeLLhan în zori, pe o ploaie rece. Escorta numeroasă dădea de înţeles că era vorba de un personaj important. Soldaţii înarmaţi deschideau calea, mergând în faţa unei caleşti drapate în alb pe care inchizitorul o folosea pentru marile ceremonii ale ordinului. Cortegiul avea datoria să celebreze puterea Sfintei Inchiziţii. Trecătorii scuipau la trecerea lui.

Urmau două căruţe pline de cufere şi provizii. Cinci fraţi, dintre cei mai credincioşi, încheiau cortegiul psalmodiind. La ieşirea din Toulouse, ploaia se înteţise, udând stindardele şi făcându-i pe călugări să tacă.

De-a lungul întregii călătorii, inchizitorul îi privise pe cei care se dădeau laoparte din drumul lui, oamenii simpli din jurisdicţia sa. Niciunul dintre acele chipuri nu va lăsa vreo urmă a trecerii prin lume. Nici măcar chipul lui pe care şi-l aranjase cu atâta grijă. Pământul pe care oamenii mergeau era ca apa. Se închidea la loc în urma trecerii lor precum valurile nepăsătoare, iar barca lor nu făcea spumă.

Cortegiul ajunse la Verfeil.

Soldaţii pregătiră tabăra şi lăsară animalele să se odihnească. Fratele Bruno îl întâmpină pe stareţ cu emoţie. Le dăduse ordin celorlalţi fraţi să stea în chiliile lor, Guillaume fu de acord şi îi ceru să le pregătească pe cele ale oaspeţilor.

Stătea împreună cu inchizitorul în mijlocul mănăstirii pustii încercuite de vechile metereze. Aerul de la Verfeil îi făcea bine. Purta cu el miresmele pădurii care îi erau atât de familiare şi parfumul de mentă care venea din grădina de plante medicinale.

— Este în scriptoriu? întrebă inchizitorul.

— Nu, urmează-mă, răspunse cu seninătate Guillaume.

Îl conduse spre micuţul cimitir din spatele mănăstirii. Acolo, se opriră în faţa plăcii de bronz care închidea cuva de var.

— Este aici, zise Guillaume deschizând cuva.

Inchizitorul se aplecă şi descoperi, în centrul ei, coperţile de piele ale unei cărţi pe care varul aproape că o devorase. Se albi la faţă. Îşi smulse privirea din cuvă şi se uită fix la stareţ, nevenindu-i să creadă.

— După cum vezi, secretul tău va fi bine păstrat, auzi el. Nimic nu păstrează mai bine secretele ca varul.

— Velinul! urlă el, dar furia îi sugrumă atât de violent gâtul, încât vocea i se frânse.

Vru să-l înhaţe pe Guillaume şi să-l arunce în fosă, dar acesta se depărta încet pentru a merge să urmărească din ochi linia unui nou gărduţ care închidea grădina de plante medicinale şi pe care fraţii îl montaseră în absenţa lui.

Inchizitorul simţi brusc o oboseală nesfârşită şi imaginea anilor săi de tinereţe de pe culoarele Sorbonei îi reveni în amintire. Bărbatul care îl însoţea făcea parte din ea. Pe chipul lui se vedeau semnele trecerii timpului ca şi pe al său. Şi, în pofida trădării lui, nu reuşea să-l urască.

— Mi-ai promis, Guillaume!

— Ţi-am spus că te voi conduce la velin şi am făcut-o. Acesta este la picioarele tale. Dar îmi voi ţine o altă promisiune, Louis, continui drumul şi voi depune mărturie pentru tine la Avignon.

CAPITOLUL 52
Sulfura de lumină

Bandele de soldaţi băteau drumurile. Atacau cortegiile, iar cel al unui mare inchizitor, chiar apărat de o escortă, nu-i înspăimânta.

Se întorceau din Orient, din cruciadele pierdute. Erau mercenari cărora li se alăturau ticăloşi, jefuitori, oameni periculoşi care nu aveau frică de nimic. Ciuma defrişase toate drumurile de ură şi de mizerie pentru cei care nu mai aveau de pierdut decât viaţa lor. O luau pe ele cu sălbăticia lor de oameni necivilizaţi, nimic nu-i mai oprea. Soldaţii regelui se temeau de ei şi nobilii preferau să plătească decât să-i înfrunte. Pe ţăranii care cunoscuseră epidemia, foamea, frigul şi norii de lăcuste aproape că nu-i mai atingea. Ei lucrau fatalmente câmpurile care nu le aparţineau şi ale căror recolte aveau să fie prădate.

În apropiere de Nîmes, se anunţă o mişcare de trupe la câteva leghe depărtare şi cortegiul fu nevoit să devieze spre nord. Trebui să urce spre munţii Cevennes şi să schimbe direcţia mult mai sus pentru a ajunge la Ron. Restul călătoriei avea să se facă pe fluviu.

Ploaia nu încetase. Guillaume şi inchizitorul împărţeau caleaşca pe care noroiul o făcea să semene cu o căruţă obişnuită cu coviltir. Doi cai viteji o trăgeau cum puteau pe drumurile desfundate. Inchizitorul se gândea la orele lungi pe care avea să le petreacă în palatul din Avignon. Va trebui să-i reunească pe dominicani după ce îl va fi vizitat

pe papă. Susţinerea acestuia nu trebuia să slăbească, va trebui să-şi impună autoritatea asupra Consiliului ca şi cum nimic nu se schimbase. Destinul Noii Inchiziţii se juca acolo.

În ciuda prieteniei lor, va fi dificil să convingă Consiliul fără velin. Prestigiul lui Guillaume avea să atârne greu. Îl va face să-i promită o confesiune scrisă, un act înscris în pielea unui nou pergament unde va fi gravată mărturia lui. Îl va forţa pe Guillaume prin toate mijloacele. Avea puterea să şteargă de pe faţa pământului mănăstirea Verfeil şi să-i aducă în faţa tribunalului pe toţi cei care locuiau acolo, printr-un simplu denunţ. Delaţiunea era sfântă în Franţa şi răsplătită prin iertarea păcatelor. Nu avea decât să ridice inelul de fier pentru ca Verfeil să devină un cuib de erezie care să fie distrus în flăcări.

Se gândi la călătoria caravanei, imaginându-şi întoarcerea misionarilor din Kaffa, cu fratele lui în frunte, şi seminţele ciumei semănate pe drumul ei. Traversarea oraşelor, a câmpiilor, a târgurilor, a pieţelor şi miasmele invizibile ale binecuvântărilor, ale semnelor crucii, ale săruturilor lui Dumnezeu. Ciuma în haină de predicator.

Fraţii lui din Consiliu nu vor putea să neglijeze o ameninţare atât de mare pentru ordinul lor. Dar el venea cu mâinile goale. Şi toate gândurile liniştitoare cedau în faţa acestui adevăr.

Alături de el, Guillaume rămânea tăcut, ocupat să amestece pulberile medicinale luate în cufărul lui de călătorie. Inchizitorul se uita la el. Una dintre ele îi atrase atenţia. Difuza o lumină de un albastru pal.

— Ce este asta? întrebă el.

— Sulfura de lumină. Alchimiştii o extrag din urina oamenilor, încălzind-o în cuptorul lor. De la orice om, tocmai asta îi dă valoare. Cea mai rea expresie a corpului celui mai rău dintre oameni este capabilă să dea naştere

sulfurii de lumină. Se spune despre ea că vindecă nevindecabilul. Şi tu secreţi aşa ceva, Louis, ca şi mine.

Drumul din nord era liber şi ei ajunseră la Ron fără probleme. Plătiră pentru nişte bărci ca să coboare pe fluviu. Două plecară înainte cu bagajele. Guillaume îşi păstră cufărul cu el şi se îmbarcară pe o barjă plată în timp ce soarele începea să apună. Barcagiul le recomandase să aştepte zorii, dar inchizitorul nu mai voia să piardă timp. Părăsiră ţărmul la crepuscul. Escorta rămase în urmă pe ape, căci caii nu voiau să urce pe barje. Ploua mai încet, dar vântul era rece. Cei doi bărbaţi se înfăşurară în pături.

Seara lărgea încet fluviul. În faţa imaginilor neclare ale malurilor, Guillaume se gândea la beghinajul din Ruhl. Toate fantomele trecutului său veneau să navigheze împreună cu el pe aceste ape tumultuoase. Inchizitorul, cu mâinile agăţate de bordura vasului, se legăna cu faţa crispată. Se întreba la ce adâncime ar putea să ajungă corpul lui gras ca o ancoră eliberată din funia ei şi pe ce banc de nisip i-ar eşua cadavrul în cele din urmă. Nu se temea de moarte. Dar înecul era pentru el un mod nedrept de a părăsi acest pământ unde aprinsese atâtea ruguri fertile.

— Continuă! îi ordonă el marinarului care îl sfătuia să acosteze.

Guillaume îşi amintea cuvintele din cartea sfântă a beghinelor pe care Mathilde o cita adeseori. *Eliberează,* spunea *Oglinda*[37]*. Eliberează acest suflet de orice acţiune, vorbitul îl strică, gânditul îl cufundă în beznă.*

Eliberează-te, Guillaume, ieşi din beznă...

Orizontul redevenea clar în jurul lunii care era pe jumătate plină. Trase aer în piept închizând ochii, visând la câteva bucăţi de azur care mai pluteau încă. Albastrul nu

37 Carte considerată eretică, aparţinând beghinei Marguerite Porete *(N.a.).*

dispărea odată cu noaptea, el se dilua în ea ca o pulbere în fluxurile care hrăneau plămânii oamenilor. Un pic de cer străbătea, aşadar, corpul lui obosit fără să se oprească prea mult în el, dar ideea trecerii lui era suficientă.

Deschise punga de piele care conţinea preparatele alchimice. Singurul bun al maestrului pe care îl avea şi pe care i-l luase înainte de a închide uşa sihăstriei din Kaffa, lăsând înăuntru şobolanii care îi devoraseră carnea. Uşa din Kaffa sau cea a cerului pe care crima lui îl condamna pe vecie. Îi ceru iertare lui Dumnezeu pentru greşelile sale. Şi, cu şi mai multă ardoare, îi ceru iertare lui Eckhart.

Încălzi pulberile între palme şi le presă pentru a alege seminţele. Adăugă sfărâmăturile preţioase ale metalelor pure şi ale aliajelor. Apoi vărsă amestecul într-un pahar plin cu apă şi dădu pe gât pulberea de aur cu toată sulfura de lumină pe care o conţinea.

Buzele şi dinţii i se luminară. Barcagiul crezu că-l vede pe diavol care mânca jar. De spaimă, sări în fluviu pentru a se întoarce pe mal. Curentul îl îndepărtă de siajul bărcii şi noaptea îl înghiţi.

Deviară de la direcţia de mers. Sulfura de lumină se difuza în venele lui Guillaume, arzându-le pe dinăuntru şi smulgându-i gemete surde.

Cuprins de spaimă, inchizitorul nu îndrăznea să se mişte. Cea mai mică dintre mişcările sale făcea ambarcaţiunea să se legene.

— Guillaume... Guillaume... repeta el.

Stând ghemuit, stareţul horcăia uşor.

Inchizitorul căuta ajutor. Ochii lui sondau întunericul în toate direcţiile. Dar escorta era departe. Fluviul pustiu se întindea indiferent în jurul lor şi noaptea îl făcea la fel de vast precum o pădure. Neliniştea îl copleşea. Cu precauţie, îşi aplecă enormul corp spre cel al lui Guillaume şi îi ridică capul. Ochii lui erau sticloşi şi un firicel de salivă

strălucitoare îi curgea printre buze. Vru să-i dea de băut, dar apa alunecă pe gura lipsită de viaţă.

O rafală de vânt îl lovi în faţă şi făcu barca să se clatine. Inchizitorul urlă după ajutor spre toate falsele lumini pe care frica lui le aprindea în noapte. În cele din urmă, vocea i se frânse şi o tuse dureroasă îi provocă greaţă. Vomită mizerabil la picioarele lui.

— Ajutor, gemu el, în timp ce lacrimile îi şiroiau pe obrajii bucălaţi.

Nu era nici ţipenie de om. Nu era nimeni care să-i ia povara de singurătate care îi strivea membrele precum menghinele din sălile de tortură unde numele lui fusese de atâtea ori blestemat. Nimeni. Nicăieri.

Totuşi nu era singur.

Un tânăr contempla cu tristeţe spectacolul derizoriu al corpului său gras agitat de nelinişte, care implora ajutorul neantului. Acest tânăr stătea în faţa lui şi îi semăna. Când îi surprinse privirea plină de milă asupra lui, teama îi părăsi brusc inima.

Înălţă capul, tulburat de acel calm iraţional pe care îl simţea dintr-odată. Îşi amintea de oameni care, în faţa tribunalului său, îi arătaseră aceeaşi stranie seninătate la anunţul sentinţelor celor mai severe. Vinovaţii cu „înfăţişare semeaţă” a căror aroganţă o pedepsise. Poate că era timpul să meargă, ca şi ei, pe drumul ultimelor sale clipe şi să sfârşească săvârşind un act curajos pe pământul demnităţii.

Văzu sosirea lui la Avignon cu trupul lui Guillaume şi povestea unei caravane de călugări toţi dispăruţi care ar fi semănat ciuma şi a căror existenţă nu o mai putea dovedi nimeni. Papa nu va putea să împiedice nimic. Feţele cardinalilor care îl aşteptau vor avea toate aceeaşi mască de ironie şi condescendenţă. Aşa ceva nu se va întâmpla. Chiar dacă nu va îmbrăca niciodată purpura de cardinal,

măcar nu va fi ţinta dispreţului lor.

Apa neagră a fluviului nu mai reflecta nimic şi Guillaume nu mai respira. Sulfura de lumină îi sfâşiase măruntaiele precum acidul şi lumina albăstruie se difuza prin el. Inchizitorul nu l-ar fi crezut niciodată capabil de un asemenea gest. Suicidul era un păcat de moarte pe care nimic nu-l putea ierta. Nu tu funeralii, nici cruce, nici binecuvântarea mormântului, interdicţia cimitirului, doar o groapă săpată deoparte, în pământ blestemat. Toţi fraţii cunoşteau preţul acestui păcat şi niciunul nu ar fi fost destul de nebun pentru a risca pedeapsa veşnică în focurile iadului, dar iadul îi fusese deja promis lui Guillaume, ceea ce el nu ştia.

Barca accelera împinsă de curent.

Inchizitorul îşi desfăcu hainele care îi strângeau corpul. Îşi scoase pelerina şi roba, nemaipăstrând decât cămaşa albă de cistercian cu care voia să apară în faţa judecăţii lui Dumnezeu.

O femeie care mergea pe mal, cu o copila alături de ea, îi văzu trecând. Ceaţa se ridică până la cer pentru a şterge una câte una luminile stelelor şi ciudata licărire a bărcii pe fluviu. Aceasta rămase mai mult timp decât cea a ultimului astru. Când dispăru, copilul arăta un punct în noapte, ca şi cum mai era încă ceva de văzut.

Epilog

Barca inchizitorului a fost găsită goală. În zadar a fost dragat fluviul.

Cardinalii din Avignon au păstrat un moment de reculegere după ce papa i-a binecuvântat memoria. Consiliul dominicanilor a făcut o propunere pentru noul inchizitor din Languedoc şi toţi s-au întrebat când va fi data următoarei cruciade.

Mănăstirea Verfeil se trezise cu un alt sacristan, despre care se spunea că e mult mai nemilos decât cel de dinainte. Era un călugăr celebru scăpat din temniţele Inchiziţiei în care fusese închis pe nedrept.

Robert le aplica novicilor săi o disciplină de fier şi negocia cu duritate iertarea păcatelor. Slujba laudelor trezea în el dureroase răni din tinereţe. Blestemate laude, care îl smulgeau altădată din patul lui pentru a-l lăsa în seama bastonului sacristanului pe care îl primise moştenire. El încredinţa acum misiunea de a le anunţa unui frate merituos care îl reprezenta la capelă şi care avea datoria de a nu-i deranja somnul, meditaţia nocturnă – se corecta el – necesară progresului său spiritual.

Noul stareţ al mănăstirii Verfeil care îi succedase lui Guillaume era un călugăr bătrân pe care toţi îl respectau. Se numea Jean. Îşi pierduse un picior în timpul unei lupte ale cărei împrejurări nu erau bine cunoscute, dar acea faptă de arme îi dădea un prestigiu ciudat în această comunitate liniştită care se mărise.

Episcopul din Albi autorizase construirea de noi clădiri pentru găzduirea novicilor şi pentru fondarea unei şcoli monastice.

Un singur an se scursese de la întoarcerea lor.

Când văzuseră la orizont clopotniţa de la Verfeil, Antonin, Robert şi sacristanul se rugaseră împreună pentru memoria lui Guillaume şi a tânărului tăbăcar care îşi sacrificase viaţa pentru ca această întoarcere să fie posibilă.

Începea vara, uscată şi sufocantă. Dar în valea Verfeil, primăvara făcea cale-ntoarsă. Aerul era răcoros, pădurea umedă şi tânără, în inima mănăstirii, clopotul bă tea într-un ritm liniştit. Cântarea fraţilor se auzea de departe. Totul era la locul lui. Timpul nu trecuse decât peste ei.

Antonin regăsi grădina de plante medicinale şi motanul

de pe metereze care nu vru să-l recunoască. Viaţa lui de călugăr îşi reluă cursul. Nu se mai ducea în scriptoriu şi, în fiecare zi, noul stareţ îl întreba de ce nu mai are nimic de scris.

Atâtea suferinţe fuseseră provocate de o carte.

Ajungând la Albi, sacristanul îi înmânase un pergament ascuns cu grijă în cârpele care îi înfăşurau spada. Ultimul capitol al vieţii lui Eckhart, scris de mâna lui Guillaume înainte de plecarea lui la Avignon.

De când îl citise, umbra malefică a lui Eckhart venea să-l bântuie în toiul nopţilor. Zăbovea în coşmarurile lui, aducând cu ea un convoi nesfârşit de căruţe pline de cadavre ale ciumei. Timpul nu vindeca nimic. Spaima lui Antonin rezista la plante şi la rugăciuni.

Robert îşi făcea griji pentru starea lui sufletească.

— Se prăpădeşte, zicea Jean.

Cei doi prieteni nu mai ştiau cum să-şi ajute fratele, care trăia ca şi ceilalţi călugări cu aceeaşi îndatorire de lucru şi de rugăciune, dar fără nicio poftă de viaţă.

— Nu-şi mai trăieşte viaţa, gândea Robert, o lasă să treacă prin el ca şi când ar fi plin de găuri.

Îl surprinsese într-o zi plângând deasupra trupului unei păsări căzute din cer. Nu-l consolase. Mai degrabă îi încurajase lacrimile amintindu-şi de carcera în care şi le vărsase pe ale sale.

— Viaţa este uscată, Antonin, de aceea trebuie să plângem. Ca să putem să facem să crească ceva în ea.

În fiecare dimineaţă, Antonin se ducea la fosa cu var. Velinul încă mai apărea la suprafaţă. Varul îl devorase aproape în întregime, dar fâşii smulse din piele înnegreau încă centrul cuvei. Vaporii îi iritau pielea şi ochii. El îi lăsa să urce. Îi făceau să i se învârtă capul şi să-i apară valuri mişcătoare de lumină în spatele pleoapelor. Imaginea acelui velin pe care varul nu reuşea să-l facă să dispară şi

efluviile lui ameţitoare îl duceau în fiecare zi la aceeaşi oră şi în acelaşi loc deasupra gropii. Nu se putea abţine să nu revină iar şi iar.

Era singurul om din lume care cunoştea secretul ciumei. Memoria lui Jean slăbea şi în curând uitarea avea să sape în ea propria-i groapă pentru a-i lua amintirile. Toate amintirile erau promise varului.

În ultima duminică din iunie, Robert îl însoţise. Se lumina încet de ziuă în spatele lor. Antonin se uita la umbrele lor mărindu-se pe cuvă.

— Nu credeam că va rezista atât de mult, murmură Robert.

— Cine?

— Pielea velinului.

— Ceea ce este gravat pe ea o împiedică să putrezească.

Robert întinse braţul. Scormoni varul cu bastonul lui de sacristan pentru a băga mai adânc resturile velinului până ce nu mai apăru nimic prin stratul alb.

— S-a rezolvat, declară el ştergându-şi ochii înroşiţi de vapori.

Velinul dispăruse. Şi, odată cu el, memoria lui Guillaume şi a păcatului său. Asasinarea lui Eckhart, închis în sihăstria lui cu şobolanii, îl condamnase la focul veşnic şi Antonin se rugase de o sută de ori pentru ca Dumnezeu să-i acorde iertarea.

În faţa fosei cu var care-şi recăpătase albul imaculat, el se întreba dacă iertarea faptelor exista cu adevărat şi dacă promisiunile de pedeapsă erau ţinute în viaţa de dincolo. Poate că nimic de pe pământ nu mai rămânea în cer, iar varul făcea dreptate în cuve imense unde toţi oamenii, inocenţi sau vinovaţi, erau condamnaţi să dispară.

Cei doi prieteni stăteau unul lângă altul, cu privirea aţintită asupra cavităţii goale în care fusese cufăraşul

velinului.

— N-ai decât să o scrii pentru mine, zise deodată Robert.

— Ce să scriu?

— Cartea ta.

— Şi ce să povestesc?

— Ce vrei... oricum, eu nu ştiu să citesc.

Zâmbetul lui Antonin îi încălzi sufletul lui Robert. Mâna lui se puse frăţeşte pe umărul lui.

Lăsară în jos capacul fosei şi se despărţiră.

Robert se întoarse la bucătărie, iar Antonin o luă pe drumul spre scriptoriu.

BIBLIOGRAFIE

Maître Eckhart, *Sermons [Predici],* Éd. Du Seuil, traduction Jeanne Ancelet-Hustache, 1974

Marguerite Porete, *Le Miroir des îmes simples et anéanties [Oglinda sufletelor simple şi nimicnicite],* Éd. Albin Michel, „Spiritualités vivantes”, 2018

Jean-Claude Bologne, *Les Sept Vies de maître Eckhart [„Cele şapte vieţi ale lui Meister Eckhart],* Éd. Du Rocher, 1997

Didier le Fur, *L’Inquisition [Inchiziţia],* Livre de Poche, 2012

Mulţumiri lui Chloé Deschamps

Isabelle d’Hautville

Albert Moulonguet

Agnès Nivière

Olivier Nora şi Véronique.